

การศึกษา เรื่องเล่าอาผานถึ ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

นางสาววีสร่า จารย์ปัญญา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

A STUDY OF *THE STORY OF AFANTI* AS SATIRICAL TRICKSTER TALES

Miss Warissara Chanpanya

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Chinese

Department of Eastern Languages

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษา เรื่องเสื่ออาผานถัก ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี
โดย	นางสาววิสรดา จารย์ปัญญา
สาขาวิชา	ภาษาจีน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยี่นง

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพจน์ อัครวิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ประพิณ มโนมัยวิบูลย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยี่นง)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ ชุณหะเรืองเดช)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญัญพร ปริญาวุฒิชัย)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(Professor Zhang Ning)

วรีสรุา จารยัปัญญา : การศึษา เร็องเล้าอาฝานถึ ในฐานะนึทานมุขตลกแนวเสียดสี.
(A STUDY OF THE STORY OF AFANTI AS SATIRICAL TRICKSTER TALES)
อ.ที่ปรัษาวิธานิพนธ์หลัก: รศ.ดร.พัชนีตั้งยึนยง, 277 หน้า.

วิธานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึษาวิจยนิทานพื้นบ้านจีน เร็องเล้าอาฝานถึใน 3 ประเด็นหลักคือ ประเด็นที่หนึ่ง ศึษาอนุภาคที่ปรากฏใน เร็องเล้าอาฝานถึ ประเด็นที่สอง วิเคราะห์กลวิธีการพลิกความหมายในการนำเสนอ เร็องเล้าอาฝานถึ ในฐานะนึทานมุขตลกแนวเสียดสี ประเด็นที่สาม วิเคราะห์นัยทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี เร็องเล้าอาฝานถึ

ผลการวิจัยพบว่า ประการแรก อนุภาคใน เร็องเล้าอาฝานถึ มีทั้งหมด 7 อนุภาค คือ อนุภาคการตีความอย่างเถรตรง อนุภาคการใช้อุบาย อนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่ออนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ อนุภาคเกี่ยวกับการหลอกลวงความไว้วางใจ อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม

ประการที่สอง กลวิธีการพลิกความหมายในการนำเสนอ เร็องเล้าอาฝานถึมีทั้งหมด 5 กลวิธี ได้แก่กลวิธีที่หนึ่ง การเล่นคำ พบการเล่นคำหลากหลายรูปแบบ อาทิ การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด การเล่นคำที่มีการต่อกย้ำความกำกวม การตีความความหมายของคำใหม่ การประชดการเล่นคำอู๋นามนัย และการเล่นคำสัญลักษณ์ กลวิธีที่สอง คือ กลวิธีการให้เหตุผล ได้แก่ การให้เหตุผลที่เป็นจริง และการให้เหตุผลผิดที่ กลวิธีที่สาม คือ กลวิธีการนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ กลวิธีที่สี่ คือ กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน และกลวิธีที่ห้า คือ กลวิธีการสอดแทรกคติสอนใจ

ประการที่สาม คือ นัยทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นใน เร็องเล้าอาฝานถึ นี้คือคู่ตรงข้ามที่นำเสนอในนิทานเรื่องนี้ล้วนเป็นบุคคลที่มีอำนาจในสังคม อาทิ จักรพรรดิ นักบวช และผู้ปกครองหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ทั้งเพื่อผ่อนคลายความกดดันจากปัญหาความสัมพันธ์อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคมจึงนำเสนอบุคคลเหล่านี้ในฐานะ “ตัวตลก” ซึ่งในความเป็นจริงไม่สามารถทำได้

ภาควิชา ..... ภาษาตะวันออก ..... ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา ..... ภาษาจีน ..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรัษาวิธานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา ..... 2556 .....

5480174422 : MAJOR CHINESE LANGUAGE

KEYWORDS : AFANTI / SATIRICAL / TRICKSTER / FOLKTALES / MOTIF

WARISSARA CHANPANYA : A STUDY OF *THE STORY OF AFANTI* AS
SATIRICAL TRICKSTER TALES. ADVISOR : ASSOC.PROF. PATCHANEE
TANGYUENYONG, Ph.D., 277 pp.

This thesis aims to study and analyze three main issues in the Chinese Folklore "*The Story of Afanti*" (阿凡提的故事), including the motifs illustrated in "*The Story of Afanti*", the twist meaning techniques used in "*The Story of Afanti*" as a satirical trickster tales, and the social significance reflected in "*The Story of Afanti*".

According to the results of this research, firstly, there are 7 motifs found in "*The Story of Afanti*", i.e. literal interpretations, tricks, unbelievable performance, uncleanliness and sex, deception into giving false credits, test of cleverness or ability, and persons and society.

Secondly, there are five twist meaning techniques that are used to present "*The Story of Afanti*". The first technique is a pun, which appears in various patterns such as misinterpretation, ambiguity, new word interpretation, sarcasm, synecdoche, and symbols. The second one is reasoning technique such as giving true and wrong reasons. The third one is the technique to suggest doing something that cannot be done. The fourth one is tricking technique by means of planning. The final one is the technique of inserting moral perceptive.

Finally, regarding the social significance reflected through "*The Story of Afanti*", a satirical trickster tales, it is found that the opponent pairs in the tale are usually the powerful people in the society such as emperors, priests, rulers or local influential persons. To relieve the pressure from the relationship of unequal power in this society, "*The Story of Afanti*" illustrates these people as "the fools", which is impossible in reality.

Department : ...Eastern Languages..... Student's Signature .....

Field of Study : ...Chinese..... Advisor's Signature .....

Academic Year : ...2013.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยความช่วยเหลือและคำแนะนำของ รองศาสตราจารย์ ดร.พัชนี ตั้งยืนยง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความเมตตาและความ เอาใจใส่ที่ท่านกรุณาตรวจแก้ไข ตลอดจนให้คำแนะนำอันมีค่าและเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย อีกทั้งท่านยังมอบกำลังใจและเป็นแบบอย่างแห่งความมุ่งมั่นให้ผู้วิจัย ดำเนินรอยตามเสมอมา

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ประพิณ มโนมัยวิบูลย์ ประธานกรรมการ สอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรีย์ ชุณหะเรืองเดช ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัญญพร ปริญาวุฒิชัย และ Professor Zhang Ning (张宁) กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณา ตรวจแก้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในภายภาคหน้า

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ Professor Chen Lianshan (陈连山) แห่งมหาวิทยาลัย ปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่คอยให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวคิดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาภาษาจีน และอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งความช่วยเหลือเกื้อกูลจากเพื่อนในสาขาวิชา และกัลยาณมิตรทุกท่าน จนทำให้ข้าพเจ้าประสบความสำเร็จในวันนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.บุญธรรม พิมพาภรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนราชวินิต มัชฌม ท่าน รองผู้อำนวยการ และคุณครูโรงเรียนราชวินิต มัชฌม ทุกท่านที่คอยให้การสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้ ทำงานวิจัยอย่างเต็มที่จนกระทั่งสำเร็จการศึกษา

ขอขอบพระคุณทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา (Graduate Thesis Grant) จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสมาคมตระกูลชื่อแห่งประเทศไทย (泰国 徐民宗亲总会) ที่ได้มอบทุนสนับสนุนการทำวิจัยนี้

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณแม่สุนิสา จารย์ปัญญา ซึ่งให้การสนับสนุนด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา รวมถึงญาติพี่น้องและบุคคลในครอบครัวทุกคน ตลอดจนคุณพ่อเชวรินทร์ จารย์ปัญญา บิดาผู้ล่วงลับผู้ซึ่งเป็นตั้งแรงบันดาลใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย.....	4
1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	5
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น.....	6
บทที่ 2 ประวัติและบริบททางสังคมวัฒนธรรมของ <i>เรื่องเล่าอาผานถี่</i>	7
2.1 ประเภทของนิทานมุขตลกจีน.....	8
2.1.1 นิทานมุขตลกแนวเสียดสี.....	9
2.1.2 นิทานมุขตลกแนวขำขัน.....	12
2.1.3 นิทานมุขตลกแนวบันเทิงใจ.....	16
2.2 ประวัติความเป็นมาของชนกลุ่มน้อยอุยกูร์.....	18
2.3 ประวัติของ <i>เรื่องเล่าอาผานถี่</i>	19
บทที่ 3 อนุภาคใน <i>เรื่องเล่าอาผานถี่</i>	23
3.1 ขอบเขตและความหมายของคำว่าอนุภาค.....	24
3.2 อนุภาคในนิทานพื้นบ้านจีน.....	24
3.3 อนุภาคในนิทานมุขตลกทั่วไป.....	25
3.4 อนุภาคใน <i>เรื่องเล่าอาผานถี่</i> ศึกษาเปรียบเทียบกับดัชนีอนุภาคของ สตีล ทอมสันป์.....	26
3.4.1 อนุภาคเรื่องการตีความอย่างตรงตรง.....	26
3.4.2 อนุภาคเรื่องการใช้อุปมาหรือเล่น์เหลี่ยม.....	33

	หน้า
3.4.3 อนุภาคเรื่องการกระทำเรื่องเหลือเชื่อ.....	45
3.4.4 อนุภาคเรื่องสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ.....	49
3.4.5 อนุภาคเรื่องการหลอกลวงความไว้วางใจ.....	51
3.4.6 อนุภาคเรื่องการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ.....	53
3.4.7 อนุภาคเรื่องบุคคลและสังคม.....	56
บทที่ 4 กลวิธีการพลิกความคาดหมายใน เรื่องเล่าอาฟานตี.....	93
4.1 กลวิธีการเล่นคำ.....	93
4.1.1 การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด.....	93
4.1.2 การเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวม.....	96
4.1.3 การตีความความหมายใหม่คำ.....	98
4.1.4 การประชด.....	101
4.1.5 การเล่นคำอนุนามนัย.....	130
4.1.1 การเล่นคำสัญลักษณ์.....	130
4.2 กลวิธีการให้เหตุผล.....	132
4.2.1 การให้เหตุผลที่เป็นจริง.....	132
4.2.2 การให้เหตุผลผิดที่.....	138
4.3 กลวิธีการนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้.....	140
4.4 กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน.....	143
4.5 กลวิธีสอดแทรกคติสอนใจ.....	145
บทที่ 5 อาฟานตี: วีรบุรุษชายขอบกับสังคมกระแสหลัก.....	147
5.1 อาฟานตี กับการเมืองการปกครอง.....	147
5.2 อาฟานตี กับคู่ตรงข้าม.....	150
5.3 อาฟานตี กับจุดยืนความยุติธรรม.....	166
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	171
6.1 บทสรุป.....	171
6.2 ข้อเสนอแนะ.....	189
รายการอ้างอิง.....	190
ภาคผนวก.....	193
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	277

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเล่านิทานมีอยู่ในทุกสังคมของทุกประเทศ ผู้คนเติบโตและดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมา ดังคำกล่าวของ สตีธ ทอมป์สัน (Stith Thomson) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ *The Folktale* ว่า “ในทุกสังคมมีการเล่านิทานและมีผู้กระหายอยากที่จะฟังนิทานเสมอ”¹ นิทาน หมายถึง เรื่องที่เล่ากันมา เช่น นิทานชาดก นิทานอีสป² นิทานถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่คนในสังคมมีส่วนร่วมกัน เรื่องราวความเป็นมาของนิทานนั้นเกิดจากการเล่าสืบต่อกันมาของชาวบ้าน³ เรื่องเล่าที่สืบต่อกันมานี้ยังสามารถสะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้คนที่ติดต่อผู้คนในสังคมด้วยตนเอง และการแสดงออกในสังคมที่มีต่อสังคมวัฒนธรรมนั้นๆ ท่ามกลางการเจริญเติบโตทางด้านสังคมวัฒนธรรมนี้เอง นิทานได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการจรรโลงจิตใจผู้คน บุคคลในสังคมสามารถกำหนดขอบเขตและกฎเกณฑ์ทางด้านขนบธรรมเนียม ประเพณีได้ผ่านทาง การเล่านิทาน และในขณะเดียวกันผู้คนในสังคมสามารถหาทางผ่อนคลาย ความเครียดและความอึดอัดจากการตีกรอบของประเพณี สังคม และวัฒนธรรมได้จากนิทาน มุขตลก เป็นต้น

นิทานจัดเป็นวรรณคดีมุขปาฐะ หมายถึง เรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาโดยไม่มีการพิมพ์ เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ต่อมาวรรณคดีมุขปาฐะหลายต่อหลายเรื่องได้กลายเป็น วรรณคดีลายลักษณ์ กล่าวคือมีการพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษร อาจกล่าวได้ว่าวรรณคดีมุขปาฐะเป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดีลายลักษณ์

---

¹Stith Thompson, *The Folktale* (California: University of California Press, 1977), p. 3.

²ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554* (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2554), หน้า 634.

³Li Jingjiang 李景江, Li Wenhuan 李文焕, *Zhōngguó gè Mínzú Wénxué Jīchǔ* 中国各民族文学基础 (Jílín: Jílín Dàxué Chūbǎnshè, 2010), p. 212.

นิทานมุขตลก จัดเป็นวรรณคดีมุขปาฐะที่เป็นที่นิยมกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ นิทานมุขตลกของประเทศจีนเรียกว่า 笑话故事 (xiàohuà gùshi) ในวงการนิทานของประเทศจีน มีนิทานมุขตลกที่มีลักษณะเป็นชุดนิทานตลกคล้ายกับเรื่อง ศรีธนญชัย ของไทย คือเรื่อง เรื่องเล่าอาฟานตี (阿凡提的故事) * มีต้นกำเนิดและแพร่หลายมากอยู่ในเขตปกครองตนเองซินเจียง⁴ ของชนกลุ่มน้อยอุยกูร์ (新疆维吾尔自治区) แต่ได้เข้ามาแพร่หลายในสังคมจีนและมีชื่อเสียงไปทั่วทั้งประเทศ

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ในประเทศเป็นจำนวนมากถึง 56 ชนเผ่า แต่ละกลุ่มชนมีเรื่องราวความเป็นมาที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีนิทานเรื่องเล่าที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งนั้นสามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละชนเผ่าได้เป็นอย่างดี วรรณคดีนิทานเรื่อง เรื่องเล่าอาฟานตี นั้นนอกจากจะเป็นวรรณคดีนิทานที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมสังคม และความคิดของผู้คนในชนกลุ่มน้อยอุยกูร์แล้ว ยังสามารถสะท้อนถึงความคิดทางการเมืองการปกครอง คุณธรรมจริยธรรม จุดเด่นดังกล่าวเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้วรรณคดีนิทานเรื่องนี้แพร่หลายอย่างมากในประเทศจีน และมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับนานาชาติอีกด้วย

เมื่อกล่าวถึงชื่อของอาฟานตี สิ่งแรกที่หลายคนอาจนึกถึงก็คือ บุคคลที่นำมาซึ่งเสียงหัวเราะ บุคคลที่เปรียบเสมือนสัญลักษณ์ของการต่อต้านความไม่เป็นธรรมของสังคม อาฟานตีเป็นผู้ที่ไม่ยอมก้มหัวให้การถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้า ขุนนาง หรือแม้แต่กระทั่งภักษัตริย์ผู้ปกครองประเทศ เมื่อบุคคลเหล่านั้นกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อาฟานตีก็พร้อมที่จะใช้ความเฉลียวฉลาดของตนเข้าขัดขวางและแก้ไขสถานการณ์เหล่านั้น การเสียเปรียบจึงกลายเป็นได้เปรียบในทันที ฉะนั้นอาฟานตีจึงเปรียบเสมือนวีรบุรุษในดวงใจของชาวบ้านทั่วไปเปรียบเสมือนตัวแทนจิตใต้สำนึกของผู้คนที่ใฝ่หาอิสระ อยู่นอกกรอบของสังคม เหตุเพราะสังคมมีกฎเกณฑ์ มีการบีบบังคับ ช่องว่างระหว่างฐานะทำให้เกิดการขัดแย้งมากมาย อาฟานตีเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยความเฉลียวฉลาดและอารมณ์ขัน แต่ความเฉลียวฉลาดนั้นมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน เขาใช้ความฉลาดของตนไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ผู้คนทั่วไป

* ชื่อเฉพาะในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะกำกับตัวอักษรจีนเมื่อปรากฏครั้งแรกเท่านั้น

⁴ Yáng Yìjūn 杨亦军, *Āfántí “Huàyu” Kōngjiān de Zhirán—Shēngtài hé Lìshǐ—Wénhuà Shìyù*

รวมทั้งในบางครั้งความฉลาดนั้นเปรียบเสมือนดาบสองคมที่ย้อนเข้ามาทำร้ายตัวเอง คนดีมักตกเป็นเหยื่อของคนที่จะทำร้าย ดังเช่น อาฟานตี มักถูกกลั่นแกล้งจากผู้ที่มิฐานะสูงกว่า อยู่เสมอ แต่ทุกครั้งอาฟานตีก็สามารถใช้ความเฉลียวฉลาดของตนเอาตัวรอดได้อยู่เสมอ ผู้คนจำนวนมากที่จำนนต่ออำนาจมืดของสังคม ใช้ความฉลาดของตนไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร ยอมให้ความฉลาดหลักแหลมที่เป็นพรสวรรค์ติดตัวนั้นเป็นเครื่องมือของสิ่งที่ไม่ถูกต้อง แต่อาฟานตีได้ใช้ความฉลาดหลักแหลมช่วยเหลือผู้คนหรือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก เปลี่ยนสถานการณ์ที่ตึงเครียดให้เป็นการสร้างสรรค์เสียงหัวเราะให้กับผู้คน การกระทำของวีรบุรุษชาวบ้านผู้นี้เอง ได้พิสูจน์แล้วว่าความฉลาดหลักแหลมสามารถเคียงคู่ได้กับการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับสังคม

การศึกษานิทานมุขตลกที่เป็นที่ชื่นชอบของสังคมจีน เป็นการศึกษาิทานมุขตลกที่เป็นต้นกำเนิดของมุขตลกต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม รวมไปถึงการใช้ความเฉลียวฉลาด ปฏิภาณ ไหวพริบ การพยามเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่างๆโดยพลิกวิกฤตให้เป็นโอกาสและสร้างมุขตลกจากสถานการณ์เหล่านั้น ความนัยของการสร้างมุขตลกนี้คือเป็นวิธีการที่อาฟานตีใช้สติปัญญาในสถานการณ์ที่ตนกำลังเผชิญอยู่และเลือกแสดงออกในทางละมุนละม่อมในลักษณะของเรื่องตลกแทน โดยที่ผู้คนส่วนใหญ่เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ทำให้ตนไม่พอใจ มักจะแสดงออกในลักษณะก้าวร้าว ด้วยเหตุนี้จึงสามารถเชื่อมโยงให้เห็นลักษณะการเอาตัวรอดจากการเบียดเบียนกันของมนุษย์ในสังคม โดยเฉพาะผู้ที่คิดว่าตนมีอำนาจมากกว่าผู้อื่นมักจะพยายามเอาตัวรอดเปรียบผู้ที่ด้อยกว่าอยู่เสมอ *เรื่องเล่าอาฟานตี* เป็นแนวทางในการศึกษาแนวคิดของผู้คนที่สะท้อนให้เห็นถึงการตกผลึกทางความคิดของนิทานมุขปาฐะ ที่รวบรวมเอาวัฒนธรรม ประเพณี ความคิดเห็นของคนในสังคมซึ่งไม่ว่าจะเป็นในยุคสมัยใด ชนชาติใดล้วนแล้วแต่ต้องการเอาชนะความอยุติธรรม เรียกร้องความเป็นอิสระจากกรอบความคิดที่ถูกสังคมครอบงำจากผู้ที่มิฐานะสูงกว่า และความเป็นอิสระทางความคิดที่มีลักษณะเด่นนี้เองที่เป็นต้นกำเนิดของการใช้ปัญญาให้รอดพ้นจากสถานการณ์บีบบังคับที่เผชิญอยู่

นิทานมุขตลกแนวเสียดสีที่กล่าวถึงเรื่องราวของอาฟานตี ซึ่งเป็นลักษณะของตัวละครเอกเจ้าปัญญา มีหลากหลายประเด็นที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัย ดังนี้ ประการแรกเนื้อหาในตัวบทนิทานมีลักษณะร่วมกับอนุภาคในนิทานมุขตลกแนวเสียดสีของชาติอื่นๆ ซึ่งอนุภาคดังกล่าวตรงกับอนุภาคนิทานของ สติธ ทอมป์สัน ประการที่สอง การศึกษากลวิธีการพลิกความหมายและประการสุดท้าย การศึกษานัยทางสังคม นอกจากนี้แล้วนิทานยังเริ่มมาจากการเป็นนิทาน

มุขปาฐะที่มีประวัติอันยาวนาน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง *เรื่องเล่าอาผานถึ* ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อ

1.2.1 ศึกษาอนุภาคในนิทานพื้นบ้านจีน *เรื่องเล่าอาผานถึ*

1.2.2 วิเคราะห์กลวิธีการปลุกความหมายในการนำเสนอ *เรื่องเล่าอาผานถึ* ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

1.2.3 วิเคราะห์นัยทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี *เรื่องเล่าอาผานถึ*

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

1.3.1 อนุภาคในนิทานพื้นบ้านจีน *เรื่องเล่าอาผานถึ* มีลักษณะร่วมกับอนุภาคในนิทานมุขตลกแนวเสียดสีของชาติอื่นๆ อาทิ อนุภาคการตีความแบบเถรตรง อนุภาคการใช้อุบาย และอนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่อ

1.3.2 กลวิธีการปลุกความหมายในการนำเสนอมุขตลกแนวเสียดสีใน *เรื่องอาผานถึ* มีหลาย กลวิธี อาทิ การเล่นคำ การให้เหตุผล การนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ การใช้กลอุบายในการวางแผน และการประชด

1.3.3 นิทานมุขตลกแนวเสียดสี *เรื่องอาผานถึ* มีบทบาทช่วยผ่อนคลายความกดดันจากปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม มีการเลือกนำเสนอกลุ่มคนในสังคมบางกลุ่มให้เป็นตัวตลก อาทิ จักรพรรดิ นักบวช ผู้ปกครองและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งในชีวิตจริงไม่สามารถทำได้

1.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยนี้ใช้ทฤษฎีดัชนีอนุภาคนิทานของ สตีธ ทอมป์สัน (Stith Thompson) นักคติชนวิทยาชาวอเมริกัน ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์นิทานจากประเทศต่างๆทั่วโลก สตีธ ทอมป์สัน ได้จำแนกอนุภาคในนิทานและตีพิมพ์ลงในดัชนีอนุภาคของนิทานพื้นบ้าน จำนวน 6 เล่ม โดยจำแนกตามหมวดหมู่อักษรโรมันตั้งแต่ A-Z โดยไม่ปรากฏหมวด I O U และ Y ดังนี้⁵

⁵Stith Thompson, *The Folktale*, pp. 488-500.

- หมวด A อนุภาคเกี่ยวกับตำนานและต้นกำเนิดต่างๆเกี่ยวกับโลก (A.Mythology Motifs)
- หมวด B อนุภาคเกี่ยวกับสัตว์วิเศษต่างๆ (B.Animal)
- หมวด C อนุภาคเกี่ยวกับการกระทำที่ต้องห้าม (C.Tabu)
- หมวด D อนุภาคเกี่ยวกับเวทย์มนตร์คาถาและสิ่งของวิเศษ (D.Magic)
- หมวด E อนุภาคเกี่ยวกับความตาย วิญญาณ และการฟื้นคืนชีพ (E.The Dead)
- หมวด F อนุภาคเกี่ยวกับตัวละครและเหตุการณ์ที่น่าพิศวง (F.Marvels)
- หมวด G อนุภาคเกี่ยวกับยักษ์และแม่มด (G.Ogres)
- หมวด H อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบแบบต่างๆ (H.Tests)
- หมวด J อนุภาคเกี่ยวกับความฉลาดและความโง่ (J.The Wise and the Foolish)
- หมวด K อนุภาคเกี่ยวกับการหลอกลวงประเภทต่างๆ (K.Deception)
- หมวด L อนุภาคเกี่ยวกับการพลิกผันของโชคชะตา (Reversals of Fortune)
- หมวด M อนุภาคเกี่ยวกับการกำหนดอนาคต (Ordaining the Future)
- หมวด N อนุภาคเกี่ยวกับโอกาสและชะตากรรม (Chance and Fate)
- หมวด P อนุภาคเกี่ยวกับสังคม (Society)
- หมวด Q อนุภาคเกี่ยวกับรางวัลและการลงโทษ(Rewards and Punishments)
- หมวด R อนุภาคเกี่ยวกับการกักขังและการหลบหนี(Captives and Fugitives)
- หมวด S อนุภาคเกี่ยวกับความโหดร้ายที่ผิดธรรมชาติ (Unnatural Cruelty)
- หมวด T อนุภาคเกี่ยวกับเรื่องเพศ (Sex)
- หมวด V อนุภาคเกี่ยวกับศาสนา (Religion)
- หมวด W อนุภาคเกี่ยวกับลักษณะตัวละคร (Traits of Character)
- หมวด X อนุภาคเกี่ยวกับความขบขัน (Humor)
- หมวด Z อนุภาคเกี่ยวกับเรื่องเบ็ดเตล็ด (Miscellaneous Groups of Motifs)

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดใช้ตัวบทจากหนังสือ 阿凡提的故事 (Āfántí de gùshì) รวบรวมโดย 赵世杰 (Zhào Shìjié) จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ 北京中国少年出版社 (Běijīng Zhōngguó Shàonián Chūbǎnshè) ปีที่ตีพิมพ์ ค.ศ.1979 การวิเคราะห์จะเน้นเรื่องอนุภาคและกลวิธีการพลิกความหมายเป็นสำคัญ

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.6.1 สืบหาข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.6.2 ศึกษาอนุภาคใน เรื่องเล่าอาผานถึ

1.6.3 วิเคราะห์กลวิธีการพลิกความหมายในการนำเสนอ เรื่องเล่าอาผานถึ ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

1.6.4 วิเคราะห์บริบททางสังคมของตัวละครเอกที่มีผลกระทบต่อการใช้สติปัญญาในรูปแบบต่างๆ

1.6.5 สรุปผลการศึกษา

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 เป็นการนำทฤษฎีการวิเคราะห์วรรณกรรมนิทานพื้นบ้านมาใช้ในการศึกษาวิจัยด้านวรรณคดีจีน

1.7.2 แนะนำนิทานมุขตลกแนวเสียดสี เรื่องเล่าอาผานถึ ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นในสังคมไทย

1.7.3 ได้รับความรู้ทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ที่สะท้อนออกมาจากนิทานพื้นบ้านจีน เรื่องเล่าอาผานถึ

1.8 ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยนี้ผู้วิจัยถอดถ่ายเสียงตัวอักษรจีนโดยใช้วิธีการทับศัพท์ การทับศัพท์คือการนำคำภาษาจีนมาเขียนด้วยอักษรไทย โดยให้อ่านออกเสียงตามระบบอักษรวิธีไทยได้ใกล้เคียงกับการออกเสียงในภาษาจีน และรักษารูปศัพท์ตามสมควร ผู้วิจัยกำหนดใช้ **หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี** ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2550 ในการถ่ายทอดตัวอักษรจีนเป็นอักษรไทย

บทที่ 2

ประวัติและบริบททางสังคมวัฒนธรรม

ของ เรื่องเล่าอาผานถึ

คำว่า นิทานพื้นบ้าน (folk tale) เป็นคำรวมที่หมายถึงเรื่องพื้นบ้าน (folk narrative) ประเภทต่างๆในทางคติชนวิทยา แต่หากต้องการเจาะจงประเภทย่อยๆของนิทานพื้นบ้าน จะใช้เฉพาะลงไปว่า นิทานจักรวาล (fairytale) นิทานมุขตลก (joke) นิทานประจำถิ่น (legend) หรือ นิทานปรัมปรา (myth)¹ นิทานพื้นบ้านส่วนใหญ่จัดเป็นประเภทนิทานมุขปาฐะ กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของนิทานพื้นบ้านไว้ดังต่อไปนี้

1. เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว ไม่ใช่ร้อยกรอง
2. เล่ากันด้วยปากสืบกันมาเป็นเวลาช้านาน แต่ต่อมาในระยะหลังเมื่อการเขียนเจริญขึ้นก็อาจเขียนขึ้นตามเค้าเดิมที่เคยเล่าด้วยปากเปล่า
3. ไม่ปรากฏว่าผู้เล่าดั้งเดิมนั้นเป็นใคร อ้างแต่ว่าเป็นของเก่า ฟังมาจากผู้เล่าซึ่งเป็นบุคคลสำคัญยิ่งในอดีตอีกต่อหนึ่ง ผิดกับนิยายสมัยใหม่ที่ทราบตัวผู้แต่ง แม้นิทานที่ปรากฏชื่อผู้เขียน เช่น นิทานของกริมม์ ผู้เขียนคือ กริมม์ ก็ชี้แจงว่าเล่าตามเค้า นิทานที่มีมาแต่เดิม ไม่ใช่เรื่องที่ตนแต่งขึ้น²

การศึกษาความหมายของนิทานพื้นบ้าน ประคอง นิมมานเหมินท์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ นิทานพื้นบ้านศึกษาว่า “การศึกษาความหมายของนิทานพื้นบ้าน เป็นการศึกษาความหมายที่แอบแฝงซ่อนเร้นอยู่ในนิทาน เกิดขึ้นหลังจากมีการรวบรวมนิทานพื้นบ้านแล้ว นิทานนั้น นอกเหนือจากเป็นเรื่องเล่าสู่กันฟังสนุกๆแล้ว ยังมีความหมายอื่นซ่อนเร้นอยู่หรือไม่”³

---

¹ ประคอง นิมมานเหมินท์, นิทานพื้นบ้าน (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 5.

² กุหลาบ มัลลิกะมาส, คติชาวบ้าน (กรุงเทพฯ: อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงवास ประสาทธาตุการุญ วาส ประนิช, 2516), หน้า 99-100.

³ ประคอง นิมมานเหมินท์, นิทานพื้นบ้าน, หน้า 59.

นิทานบางเรื่องเป็นเครื่องระบายความเก๋กตบางอย่างและเป็นการแสดงออกของจิตใต้สำนึก การตีความนิทานแนวนี้อาศัยความรู้ทางจิตวิเคราะห์ โดยได้ความคิดมาจาก ฟรอยด์ นักจิตวิทยาแนววิเคราะห์ ผู้ศึกษาแนวนี้ส่วนใหญ่จะมองว่านิทานบางเรื่องเป็นเครื่องระบายความเก๋กตบางอย่างของมนุษย์ อาจเป็นความเก๋กตที่ต้องอยู่ในระเบียบประเพณี การปกครอง หรือเนื่องมาจากเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น นิทานมุขตลกเรื่องเพศ ก็เป็นการระบายความเก๋กตในเรื่องเพศ เพราะมนุษย์โดยปกติมีความต้องการทางเพศ แต่เมื่ออยู่ในสังคมก็ต้องยอมรับขนบประเพณี ศีลธรรมต่างๆที่สังคมยึดถือ ไม่สามารถประพฤติปฏิบัติตามใจปรารถนาได้ จึงระบายความเก๋กตนี้ออกมาเป็นมุขตลกต่างๆ⁴ นิทานมุขตลกโดยส่วนใหญ่ไม่เพียงแต่เป็นเรื่องราวที่สามารถให้ความบันเทิงแก่ผู้คนแล้ว แต่ยังทำให้เกิดแนวคิดด้านคุณธรรมอีกด้วย⁵

นิทานที่เรียกว่ามุขตลกในภาษาอังกฤษใช้คำหลายคำได้แก่ jest, humorous anecdote, merry tale, numskull ภาษาจีนใช้คำว่า 笑话故事 xiàohuà gùshì นิทานมุขตลกส่วนใหญ่มักมีขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีเพียงอนุภาคเดียว ตัวละครอาจเป็นมนุษย์หรือสัตว์ก็ได้ จุดสำคัญของเรื่องอยู่ที่ความไม่น่าเป็นไปได้ต่างๆ สติธ ทอมป์สัน ได้ประมวลแนวคิดของเรื่องที่เป็นมุขตลกกว่ามีทั้งสิ้น 16 แบบ⁶ คือ ความฉลาด ความโง่ การชนะการแข่งขันด้วยกลลวง การต่อรองแบบกลลวง ขโมยและการหลอกต้ม การหนีโดยใช้กลลวง การล่อลวงและผิดประเวณี กลลวงที่ทารุณ กลลวงโดยวิธีแข่งขัน การปลอมแปลง การกล่าวหาที่ผิด ภรรยาที่เลว ความเกียจคร้าน คนหูหนวก นักบวช และการโม้ นิทานเรื่อง *เรื่องเล่าอาผานถี* จัดอยู่ในแบบเรื่องประเภทนิทานที่มีแนวคิดเรื่องความฉลาด การชนะ การแข่งขันด้วยกลลวง การต่อรองแบบกลลวง การหนีโดยการใช้กลลวง เป็นต้น

2.1 ประเภทของนิทานมุขตลกจีน

วรรณคดีนิทานมุขตลกเป็นวรรณคดีที่เกิดขึ้นพร้อมๆกับเสียงหัวเราะของผู้คน ตัวบทในนิทานส่วนใหญ่เป็นนิทานสั้นๆ เป็นนิทานมุขปาฐะที่แฝงไปด้วยอารมณ์สนุกสนาน นิทานมุขตลกที่ดีนั้นจะต้องทำให้ผู้คนมีเสียงหัวเราะ อารมณ์สนุกสนานที่ทำให้ผู้คนมีเสียงหัวเราะนี้เป็น

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60-61.

⁵ Zhāng Zǐchén 张紫晨, *Mínjiān Wénxué Jīběn Zhīshì 民间文学基本知识* (Shànghǎi: Shànghǎi Chūbǎnshè, 1979), p. 54.

⁶ Stith Thompson, *The Folktale*, pp. 118-217.

เสนออย่างหนึ่งของนิทานมุขตลก แต่เสียงหัวเราะกลับไม่ใช่จุดประสงค์หลักที่สำคัญของนิทานมุขตลก จุดประสงค์ที่แท้จริงนั้นก็เพื่อที่จะแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดอารมณ์ความรู้สึกและการเสียดสีสังคม

ในสมัยราชวงศ์ชิง (清朝 ค.ศ.1616-1912) มีหนังสือที่ชื่อว่า 笑得好 (Xiào de hǎo) ประพันธ์โดย 石天基 (Shí Tiānjī) ได้กล่าวไว้ว่า “เสียงหัวเราะปลุกปลวงประชา” สามารถรักษาโรคภัยให้แก่ผู้คนได้ โดยนิทานมุขตลกสามารถแบ่งได้ตามเนื้อหาและบทบาทในสังคมที่แตกต่างกัน 3 ประเภท⁷ ดังนี้

2.1.1 นิทานมุขตลกแนวเสียดสี (嘲讽笑话)

นิทานมุขตลกแนวเสียดสีเป็นนิทานมุขตลกที่มีกำเนิดมาจากการต่อต้านความแตกต่างทางชนชั้น การต่อต้านระบอบการปกครองที่เอารัดเอาเปรียบประชาชน และการต่อต้านรูปแบบสังคมที่ยกย่องผู้มีอำนาจ นิทานเหล่านี้จะมีบทบาทเปิดเผยธาตุแท้ของความไม่เป็นธรรมในสังคม คัดค้านกลุ่มเจ้าของที่ดิน เจ้าหนี้เงินกู้ดอกเบี้ยสูง พ่อค้าแม่ค้าผู้ฉกฉวยโอกาส เปิดโปงคุณธรรมจอมปลอม และการหลอกลวงของระบบขุนนางในสังคม

นิทานมุขตลกแนวเสียดสี (Satirical Trickster Tales) เป็นเรื่องราวที่ไม่เพียงแต่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ยังสามารถแสดงออกถึงความแข็งแกร่งทางความคิดของผู้คนในสังคมอีกด้วย ไม่เช่นนั้นแล้วนิทานมุขตลกที่มุ่งเน้นความตลกอย่างเดียวโดยไม่สะท้อนถึงแง่มุมทางความรู้สึกนึกคิดของบุคคลในสังคม จะเป็นนิทานพื้นบ้านแนวมุขตลกที่ไม่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป นิทานมุขตลกยังมีบทบาทในการช่วยผ่อนคลายความกดดันจากปัญหาความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคม ในมุมมองของตัวละครเอกกับคู่ตรงข้าม ในลักษณะการนำเสนอที่เลือกใช้กลุ่มคนในหลายๆกลุ่มคน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคมทั้งสิ้น และเป็นเหตุให้เกิดช่องว่างทางอำนาจกับสิทธิเสรีภาพที่บุคคลมีต่างกัน ในสังคม นิทานมุขตลกแนวเสียดสีจึงเป็นทางเลือกในการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดดังกล่าว โดยการนำเสนอบุคคลที่เปรียบเสมือนวีรบุรุษของชาวบ้านเป็นตัวละครเอกของเรื่อง และเลือกนำเสนอกลุ่มคนในสังคม

⁷ Duàn Bǎolín 段宝林, *Zhōngguó Mínhān Wénxué Gàiyào 中国民间文学概要* (Běijīng : Běijīng Dàxué Chūbǎnshè, 1985), p. 76.

บางกลุ่มในสังคมให้เป็นตัวตลก อาทิ จักรพรรดิ นักบวช ผู้ปกครองและผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น ซึ่งสภาพสังคมในความเป็นจริงไม่สามารถทำได้

นิทานมุขตลกแนวเสียดสีเป็นนิทานพื้นบ้านที่เป็นเครื่องจูงใจผู้คนให้มีความสุข สนุกสนานไปกับเนื้อเรื่อง ในขณะที่เดียวกันก็สอดแทรกเนื้อหาสาระช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดในสังคม เช่น ความละโมภของขุนนาง ความตระหนี่ถี่เหนียวของเศรษฐี เป็นต้น

ในสังคมระบอบศักดินาเรื่องราวของขุนนางละโมภโลภมากเป็นเรื่องราวที่ผู้คนกล่าวถึงมากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น ในนิทานเรื่อง ลั่นผานเหอ (烂盘盒) นี้เป็นเรื่องราวของขุนนางผู้หนึ่งเมื่อเขาเข้ารับตำแหน่งใหม่ เขาสาบานว่าจะไม่รับสินบนใดๆ นิทานเรื่องนี้เปิดเผยธาตุแท้ความละโมภของขุนนางในสังคมศักดินา ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

《烂盘盒》：“昔有官，上任之初，向神发誓曰：“左手要钱，就烂左手，右手要钱，就烂右手。”未久，有以金行赌者，欲受之，恐犯前誓。⁸

ลั่นผานเหอ: ขุนนางท่านหนึ่ง เพิ่งเข้ารับตำแหน่งใหม่ สาบานต่อเทพเทวดาว่า “มือซ้ายรับเงินทองมือซ้ายเน่า มือขวารับเงินทองมือขวาเน่า” ไม่นานมีเงินทองพนันขึ้นต่อ โลกมากก็เลสหนา ผิดคำสาบาน

นิทานเรื่องลั่นผานเหอ กล่าวถึง ธาตุแท้ของความละโมภโลภมากที่แสดงออกมาในคราบของขุนนางผู้มีคุณธรรม เพราะในสังคมสมัยโบราณพวกขุนนางทุจริตมักซูดรีดประชาชนผู้หาเช้ากินค่ำอย่างไม่ยุติธรรม ดังนั้นชาวบ้านผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบโดยทั่วไปจึงมักเสียดสีการกระทำของขุนนางกังฉินออกมาในรูปแบบของการเล่าเรื่องสืบทอดกันมันเป็นนิทาน มุขปาฐะจนกระทั่งกลายเป็นนิทานมุขตลกแนวเสียดสีในที่สุด

นิทานอีกเรื่องหนึ่งที่น่าเสนอความละโมภของขุนนาง คือ นิทานเรื่อง เกิดปีฉลู (属牛) นิทานเรื่องนี้กล่าวถึงเรื่องราวความละโมภไว้ดังต่อไปนี้

⁸ Duàn Bǎolín 段宝林, Zhōngguó Mínhjiān Wénxué Gàiyào 中国民间文学概要, p. 76.

《笑林广记》卷一《属牛》一篇，也尖锐地揭露了县令贪得无厌的心理，他过生日时属下合送一金老鼠，因为他属鼠之故。他又灵机对人说：“明年是我贼内整寿，它是属牛的”。⁹

เสี่ยวหลินกว่างจี้ ม้วนที่หนึ่ง (เกิดปีฉลู) บทที่หนึ่ง เป็นบทที่เผยถึงขุนนางที่มีจิตใจละโมภโลภมาก เมื่อวันคล้ายวันเกิดของเขาผู้ใต้บังคับบัญชามอบหนูที่ทำจากทองให้กับเขา นั่นเป็นเพราะเขาเกิดปีหนู เขาพูดกับทุกคนทันทีว่า “ปีหน้าภรรยาของข้าครบรอบวันเกิด นางเกิดปีฉลู”

นิทานเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของขุนนางผู้หนึ่ง เขาเกิดในปีหนู ลูกน้องในปกครองของเขาจึงมอบหนูที่ทำจากทองให้เขาตัวหนึ่ง เขาจึงรีบประกาศทันทีว่า “ภรรยาของข้าพเจ้าปีหน้าครบรอบวันเกิดในปีฉลูพอดี” ความหมายโดยนัยคือละโมภอยากได้วัวที่ทำจากทอง หลู่ซวันกล่าวเสียดสีนิทานเรื่อง เกิดปีฉลู (属牛) เอาไว้ว่า “หากปีนักษัตรมีปีช้าง คาดว่าภรรยาของเขาคงได้เกิดปีช้างเป็นแน่”¹⁰ แสดงให้เห็นว่าความละโมภของขุนนางเป็นที่รังเกียจของคนทุกยุคทุกสมัย

ในสมัยราชวงศ์หมิง (明朝 ค.ศ.1368 - 1644) ได้บันทึกเกี่ยวกับนิทานมุขตลกแนวเสียดสีในบางตอนของ บั๊กทีกกว่างเสี่ยวฝู (广笑府) กล่าวถึงการเสียดสีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในยุคสังคมนิยมซึ่งได้กลายเป็นเรื่องที่มีักพบเห็นได้ทั่วไป นิทานมุขตลกแนวเสียดสีของ ลิ่นเซ่อฉายจู่ (吝啬财主) มีจำนวนไม่น้อยที่กล่าวถึงนิทานมุขตลกแนวเสียดสี เช่น นิทานเรื่องตายแล้วไม่ขาย

一乡极吝致富，病剧牵延不绝气，哀告妻子曰：“我一生苦心吝啬，断绝六亲，今得富足，死后可剥皮卖与皮匠，割肉卖与厨，刮骨卖与漆店。”必欲妻子听从，然后断气。既死半日，复苏，属妻子曰：当今世情浅薄，却不可赎于他。”¹¹

ในหมู่บ้านมีเศรษฐีขี้เหนียวผู้หนึ่ง นอนป่วยใกล้หมดลมหายใจ สั่งเสียภรรยาของเขาว่า “ชีวิตของฉันมีแต่เก็บหอมรอมริบ ไม่นับญาติกับผู้ใด จึงร่ำรวยเงินทองได้

⁹ Ibid., p. 77.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Ibid.

จนถึงทุกวันนี้ เมื่อฉันตายแล้วให้ถลกหนังของฉันไปขายให้กับช่างทำเครื่องหนัง ให้เอาเนื้อของฉันไปขาย เอากระดูกของฉันไปขายให้กับร้านภาชนะเครื่องเคลือบ” ภรรยา รับทราบแล้ว เมื่อเศรษฐีฟื้นมาอีกรอบ จึงได้บอกว่า “เรื่องที่สั่งเสียไว้ยังไกลตัวนัก อย่าเพิ่งเอาไปขายเลย”

เศรษฐีผู้หนึ่งเป็นคนที่ตระหนี่ถี่เหนียวมาก แม้แต่ชิ้นส่วนในร่างกายของตนยังต้องการขายเป็นเงินทอง เมื่อตื่นขึ้นมาอีกครั้งพบว่าตนยังมีชีวิตอยู่จึงเกิดกลัวขึ้นมา ความตระหนี่ถี่เหนียวนี้ได้กลายเป็นเรื่องเล่าตลกขบขันของชาวบ้านทั่วไปในเวลาต่อมา

เป็นที่ทราบกันดีว่านิทานมุขตลกส่วนใหญ่เกิดขึ้นในสังคมชาวบ้านที่ทำงานหาเช้ากินค่ำ ชาวบ้านมักเกิดความน้อยเนื้อต่ำใจในการถูกเอารัดเอาเปรียบจากผู้มีอำนาจทางสังคม และนี่คือจุดเริ่มต้นของการต่อสู้และต่อต้านแบบเงิบ ๆ โดยแสดงออกผ่านทางเนื้อหาในนิทานมุขตลก เนื้อหานิทานประเภทนี้โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะพาดพิงถึงข้าราชการที่โกงกิน เจ้าของที่ดิน การเก็บภาษีที่ไม่ชอบธรรม หรือแม้กระทั่งกษัตริย์ในสมัยนั้น ๆ เช่น เรื่องเล่าอาฟานถี้ เป็นนิทานมุขตลกของชนกลุ่มน้อยในประเทศจีนที่มีชื่อว่า ชนกลุ่มน้อยอุยกูร์ นิทานมุขตลก เรื่องเล่าอาฟานถี้ นี้เนื้อเรื่องโดยมากมักจะต่อต้านว่ากล่าวและเสียดสีผู้ปกครองประเทศซึ่งก็คือกษัตริย์ (国王) หรือในเนื้อเรื่องอาจใช้คำว่าฮ่องเต้ (皇帝) นอกจากนี้ยังมีขุนนางที่เอารัดเอาเปรียบประชาชน เนื้อเรื่องนอกจากจะเสียดสีผู้มีอำนาจในสังคมเหล่านี้แล้ว อาฟานถี้ได้กลายเป็นตัวละครตลกเจ้าปัญญา ถูกยกย่องให้เป็นผู้ที่มีความกล้าหาญ สติปัญญาแหลมคม ไม่โลภมากในทรัพย์สินเงินทองหรืออำนาจวาสนา อาจกล่าวได้ว่า อาฟานถี้ เป็นวีรบุรุษในอุดมคติของชาวบ้านทั่วไป อย่างไรก็ตามความหมายโดยนัยของนิทานยังคงสื่อถึงความไม่ชอบธรรมของบุคคลที่มีอำนาจในสังคมที่กระทำต่อผู้ไม่มีอำนาจและชาวบ้านทั่วไป นั่นคือที่มาของนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

2.1.2 นิทานมุขตลกแนวขำขัน (幽默笑话)

นิทานมุขตลกแนวขำขันเป็นนิทานมุขตลกที่มีลักษณะเกี่ยวกับข้อต้อย ความเห็นแก่ตัว ความเพ้อฝัน ความขี้เกียจ และเรื่องโม¹² ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน

¹²Ibid., p. 61.

ทั่วไป เป็นการสร้างเสียงหัวเราะ ประเทืองปัญญา อันเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการชี้แนะแนวทาง และสอนใจผู้คนทั่วไป ทั้งยังสะท้อนถึงความขัดแย้งในเรื่องต่างๆของผู้คนในสังคม ซึ่งมีลักษณะ แตกต่างกันกับนิทานมุขตลกแนวเสียดสีอย่างชัดเจน

นิทานมุขตลกแนวขำขันบางเรื่องมีเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการคิดที่ไม่สมบูรณ์แบบ ในชีวิตประจำวันของเรา มักมีเรื่องที่เราคาดไม่ถึงถึงเสมอ เพราะในแต่ละเรื่องราวมักมีสองด้าน มองเพียงด้านเดียวทำให้ลืมนึกอีกด้านหนึ่งก็เป็นได้ ในเนื้อเรื่องทีกล่าวถึงความพ้อฝันของตัวละคร เช่น เรื่อง 孔相卖缸 (Kǒng xiāng mài gāng) กล่าวถึงชายผู้หนึ่งมีฐานะยากจน มีอาชีพทำโอ่งขาย วันหนึ่งออกไปขายโอ่ง นอนหลับฝันกลางวันว่าขายโอ่งได้กำไรดีมาก สุดทำย ตื่นขึ้นและถีบโอ่งของตัวเองแตก ไม่ได้เงินในที่สุด

孔相很穷，以全部家产一缸到外地去买，途中无钱住旅社，就宿在缸中，梦想卖了缸，再贩别的货，赚了钱买田当地主，放高利贷，还可随便踢打人，忽然一踢缸滚了起来，滚到大石上，碰得粉碎。¹³

ชายคนหนึ่งนามว่าข่งเซียง มีฐานะยากจนมาก วันหนึ่งเขาทำโอ่งออกไปขาย ระหว่างทางไม่มีค่าที่พัก จึงนอนอยู่ในโอ่งของตนเอง พอนอนหลับก็ฝันไปว่าขายโอ่ง ได้ราคา สามารถทำเพิ่มได้อีกหลายใบขายได้กำไรมาก จนกระทั่งสามารถซื้อที่ดินเป็นของตนเองได้ จากนั้นปล่อยเงินกู้ บางวันแตะต่อยคนอื่น พลันใช้เท้าถีบโอ่งไปกระแทก ก้อนหินจนแตกละเอียด ฝันสลายไปพร้อมกับโอ่งใบนั้นทันที

นิทานมุขตลกแนวขำขันจำนวนไม่น้อยที่กล่าวถึงข้อด้อยทางความรู้สึกนึกคิดของบุคคล เพื่อฝันไปว่าตนนั้นมีในสิ่งที่ไม่มี เพื่อพยายามกลบข้อด้อยของตน ข้อด้อยจำพวกนี้ทำให้เกิด ช่องว่างระหว่างชนชั้นอีกด้วย

นิทานที่เกี่ยวข้องกับความเห็นแก่ตัวพบมากในนิทานมุขตลกประเภทขำขัน ยกตัวอย่าง เช่น นิทานเรื่อง ชายแก่สิบคนกับเหล้าสิบกา (十个老头十壶酒) เป็นเรื่องราวที่กล่าวถึง ชายแก่สิบคนนัดกันดื่มเหล้า แต่ละคนจะต้องนำเหล้าไปกันคนละกา ทุกคนต่างคิดว่าหากตนนั้น

¹³ Ibid., p. 80.

นำน้ำเปล่าไปคงจะไม่มีใครล่วงรู้ สุดท้ายไม่มีใครที่นำเหล้ามาเลยแม้แต่คนเดียว เพราะทุกคนต่างนำน้ำเปล่ามานั่นเอง

这十个老头约定每人带一壶酒来会餐，一人想反正自己带一壶水去谁也不会发现，结果人人如此，每人全喝的是白水，还“啧啧”称好。¹⁴

ชายแก่ทั้งสิบคนนัดดื่มเหล้ากัน ให้แต่ละคนเอาเหล้ามาคนละกา แต่ทุกคนก็คิดว่าถ้าตนเอาน้ำไปคงจะไม่มีใครสงสัย สรุปแล้วชายแก่ทั้งสิบคนทุกคนเอาน้ำไปกันคนละกา กลายเป็นการฉลองดื่มน้ำเปล่าไป แล้วยังทำเหมือนกับได้ดื่มเหล้าอีกด้วย

นิทานเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ได้เกิดได้กับทุกคน ความไม่ยอมสูญเสียสิ่งของของตนมี และอยากได้ในสิ่งของของผู้อื่นจึงเป็นเรื่องที่พบได้ทั่วไปในสังคม นิทานมุขตลกแนวชาขันจึงหยิบยกเอาความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ในสังคมมาตีแผ่ แต่ลดความตึงเครียดโดยการทำให้ชาขันและมีเสียงหัวเราะ

นิทานมุขตลกแนวชาขันที่เกี่ยวกับเรื่องไม้ เช่นนิทานเรื่อง มีแค่ปากเดียว (只有一张嘴) นิทานเรื่องนี้กล่าวถึง กลุ่มคนกลุ่มหนึ่งถกเถียงกันเกี่ยวกับขนาดตัวของคนในหมู่บ้านของตน ต่างฝ่ายต่างพยายามเถียงว่าคนในหมู่บ้านของตนนั้นมีขนาดตัวที่ใหญ่ที่สุด

不少人在一起比家乡人个子大。一人说：“我乡人站起有屋顶高，最高了”，另一人说：“不，我乡人坐着就有屋顶高”，最后一人说：“我乡人最高，嘴一张就到屋顶。”人问他：“那么他的脑袋放在哪儿呢？”“他只有一张嘴。只有一张会吹牛的嘴。”¹⁵

ในวงสนทนาทุกคนต่างพากันไม่ว่าที่บ้านเกิดของตนนั้นผู้คนมีรูปร่างใหญ่โต คนที่หนึ่งบอกว่า “คนบ้านฉันนะแค่นั่งก็สูงถึงเพดานห้องแล้ว” คนที่สองก็เกทับว่า “คนบ้านฉันตัวใหญ่กว่า เพราะแค่นั่งก็สูงถึงเพดานแล้ว” คนที่สามอดรันทนไม่ได้ต้องแย้งไปว่า “คนบ้านฉันตัวใหญ่ที่สุด เพราะแค่อ้าปากก็ใหญ่เท่าเพดานห้องแล้ว” คราวนี้ทุกคน

¹⁴ Ibid., p. 81.

¹⁵ Ibid.

เลยถามคนที่สามว่า “แล้วคนบ้านเธอจะเอาสมองไปไว้ตรงไหนล่ะ” เขาตอบว่า “ก็ไม่ต้องเอาไว้ตรงไหนเพราะมีแค่ปาก ปากที่เอาไว้ไม่ง”

นิทานสนทนาที่มีผู้คนมารวมกันอยู่เป็นกลุ่มนั้น แนนอนยอมเกิดการถกเถียงขึ้น บางครั้งอาจเล่าเรื่องราวที่คิดว่าตนเองจะข่มผู้อื่นได้ ดังเช่นนิทานข้างต้น ที่พยายามกล่าวถึงเรื่องราวที่ไม่สามารถเป็นจริงได้

นิทานมุขตลกแนวขำขันที่เกี่ยวกับเรื่องการไม่รับผิดชอบต่อชีวิตหรือทรัพย์สิน เช่น นิทานเรื่อง ลูกธนู (剪箭) กล่าวถึงชายผู้หนึ่งถูกยิงด้วยธนู จึงรีบไปให้หมอรักษา หมอกลับบอกว่าตัวหมอนั้นเป็นหมอรักษาภายนอกร่างกาย ลูกธนูปักเข้าไปภายในแล้วหมอรักษาไม่ได้

一人中箭，去找医生，医生把杆剪断即不管了，问之，乃曰：：“肉里部分我不管，我是外科医生，只管外边，肉里是内科的事”¹⁶

ชายคนหนึ่งถูกลูกธนูปักเข้าที่ลำตัว เร่งรีบไปหาหมอ หมอรีบตัดปลายธนูทิ้งทันทีจากนั้นก็ไม่ได้สนใจชายคนนั้นอีก เขาเลยถามหมอ หมอก็ตอบว่า “ฉันเป็นหมอรักษาภายนอก ดูแลแค่ภายนอกร่างกายเท่านั้น ข้างในเนื้อลงไปฉันไม่รักษา”

นิทานเรื่องนี้กล่าวถึงความไม่รับผิดชอบต่อชีวิตคน ในความเป็นจริงไม่มีหมอท่านใดไม่รักษาคนไข้ แต่ในสังคมอาจมีบุคคลบางกลุ่มต้องการการรักษาพยาบาลและไม่ได้ได้รับการรักษาที่ดีเท่าที่ควร จึงหยิบยกเอามาเป็นประเด็นขำขัน นิทานมุขตลกแนวขำขันจึงมีส่วนสำคัญที่สามารถลดความตึงเครียดจากชีวิตจริงได้

นิทานมุขตลกแนวขำขันที่เกี่ยวกับความขี้เกียจ เช่น นิทานเรื่อง ภรรยาผู้เกียจคร้าน (懒妇) กล่าวถึงภรรยาผู้เกียจคร้านผู้หนึ่ง สามีเป็นผู้ดูแลชีวิตความเป็นอยู่ให้ทุกเรื่อง วันหนึ่งสามีจำต้องเดินทางไกล จึงหาอาหารเอาไว้ให้ ภรรยาผู้เกียจคร้านผู้หนึ่งขี้เกียจแม้กระทั่งลุกขึ้นหยิบอาหารรับประทาน จนตายไปในที่สุด

¹⁶ Ibid.

一妇女特别懒，丈夫出外时，替她做好一块大饼在头上，几天后回来一看她已死了，大饼还套在头上，原来她懒到这种程度，连伸手挪挪大饼也不肯。¹⁷

มีหญิงผู้หนึ่งเป็นคนขี้เกียจมาก สามี่ของนางมีธุระต้องออกไปข้างนอก ได้ทำขนมเบี๊ยะวางไว้ให้บนศีรษะของนาง หลายวันผ่านไปสามี่ก็กลับมาบ้านพบว่าภรรยาของตนได้เสียชีวิตแล้ว ขนมเบี๊ยะยังวางอยู่บนศีรษะ ที่ไหนได้หญิงผู้ขี้เกียจถึงขนาดแม้แต่จะเอื้อมมือหยิบขนมเบี๊ยะนางก็ยังไม่ทำ

นิทานเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นถึงความเกียจคร้านซึ่งเกิดขึ้นทั่วไปในสังคม ประเด็นความเกียจคร้านในนิทานมุขตลกแนวชาขันนี้ เรื่องราวไม่ได้เน้นการเสียดสีรุนแรง แต่สอดแทรกตัวอย่างที่ไม่ควรกระทำตามเอาไว้ในเนื้อหาิทานด้วย ความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างนิทานมุขตลกแนวชาขันกับ นิทานมุขตลกแนวเสียดสี คือ นิทานมุขตลกแนวชาขันเป็นการนำเรื่องราวในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม มานำเสนอในรูปแบบต่างๆ แต่ไม่ได้มีลักษณะการเสียดสีที่รุนแรงดังเช่นนิทานมุขตลกแนวเสียดสี

2.2.3 นิทานมุขตลกแนวบันเทิงใจ (诙谐笑话)

นิทานมุขตลกแนวบันเทิงใจ คือ นิทานที่ก่อให้เกิดจินตนาการ(imagination) การดำเนินเรื่องไม่ชัดเจน ขาดความจริงจัง เนื้อเรื่องของนิทานเพียงต้องการนำเสนอความสนุกสนานให้กับผู้ที่ได้รับฟังรับชมมีเสียงหัวเราะมีความสุขและเกิดรอยยิ้มเท่านั้น แต่ในขณะที่เดียวกันยังสามารถแสดงออกถึงความงามทางด้านศิลปะ ที่เชื่อมโยงกับความรู้สึกนึกคิดของผู้คนได้อีกด้วย ตัวอย่างนิทานประเภทนี้ที่ผู้วิจัยยกมานี้ ไม่ปรากฏชื่อเรื่อง มีเนื้อความดังต่อไปนี้

巴拉根昌见到农民，大家要他讲新闻，他就说了去年夏天的事——他骑了瘦马去打柴，忽然马不走了，原来斧头落下砍断了马腿，没法，砍了一根树棍儿绑上当腿，走走又不走了，原来树棍已生根长成一棵笔直的大树，直冲天上。他想，上天玩玩也不坏，就顺着树干往上爬，爬了久久八十一天，爬到天上，真好玩，到处游山逛景，不觉天已黑，肚饿想回家，一看马又走了，树也没了，下不了地，回不了家，忽然想到天上有佛爷，就去找他。走过去看到几个佛爷正在捉虫子呢，求

¹⁷ Ibid.

他们给点饭吃，他们不理，求极了，才说：“你没有看到我们也饿得面黄肌瘦吗？现在进香上供的人少了，我们肚子也吃不饱”，他就想：这天堂幸福还是让佛爷们享吧，就顺着个冰铃铛滑下来，一回到家妻子饭正做好，也顾不上就大吃大喝吃掉一锅。¹⁸

เมื่อปลาเกินชาวพบเจอพวกชาวนา ทุกคนก็อยากให้เขาเล่าเรื่องราวต่างๆให้ฟัง เขาจึงเล่าถึงเมื่อฤดูร้อนปีที่แล้ว วันหนึ่งเขาขี่ม้าผอมๆตัวหนึ่งไปตัดฟืน อยู่ดีๆม้าก็ไม่วิ่ง ที่แท้ขวานหล่นตัดขาม้าขาดไปข้างหนึ่ง เขาจึงใช้ท่อนไม้ต่อขาม้าเพื่อให้มันวิ่งต่อวิ่งไปไม่นาน ท่อนไม้นั้นก็งอกกลายเป็นต้นไม้สูงเสียดฟ้า เขาคิดในใจว่าปีขึ้นไปเที่ยวบนสวรรค์ก็ไม่เลวนะ เขาจึงปีนต้นไม้ขึ้นไป ใช้เวลาปีนนานมากประมาณแปดสิบเอ็ดวัน จนถึงสวรรค์ สนุกเสียจริง ชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม พอฟ้ามืดเหนื่อยแล้วจึงคิดอยากจะทำกลับบ้านเพราะเริ่มรู้สึกหิวขึ้นมา ม้าก็ไม่มีแล้ว ต้นไม้ก็ไม่รู้ไปไหนแล้ว ลงไปข้างล่างไม่ได้ กลับบ้านไม่ได้ จึงนึกขึ้นมาได้ว่าบนสวรรค์นี้ต้องมีพระมีเทพอาศัยอยู่อย่างแน่นอน จึงรีบไปหา เห็นเทพเหล่านั้นกำลังจับหนอนอยู่ รีบรุดเข้าไปขออาหาร เทพเหล่านั้นจึงตอบกลับมาว่า “เราไม่เห็นพวกเราก็หิวจนหน้าเขียวหน้าเหลืองเหมือนกัน หรือ สมัยนี้มนุษย์เช่นใ่ว้นน้อยมาก พวกเราก็ไม่มีอะไรจะกินกันอยู่แล้ว” เขาจึงคิดได้ว่าบนความสุขบนสวรรค์แบบนี้ให้พวกเทพเขารับกันไปเถอะ จากนั้นจึงลีนส์ไลด์เดอร์น้ำแข็งกลับมายังโลกเบื้องล่าง พอถึงบ้านภรรยาของเขาเพิ่งทำอาหารเสร็จพอดี กินไปกินมากก็กินหม้อเข้าไปด้วย

นิทานมุขตลกประเภทนี้เป็นเรื่องราวที่มุ่งเน้นความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว บางครั้งเนื้อหาิทานอาจเป็นเรื่องราวที่ดูเหมือนเป็นไปได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากนิทานมุขตลกประเภทนี้เป็นนิทานที่เน้นเรื่องราวทางด้านจินตนาการของมนุษย์ ทำให้สาระแก่นแท้ของนิทานขึ้นอยู่กับความบันเทิงใจเป็นสำคัญ โดยมีได้มุ่งเน้นเรื่องราวของสังคม หรือเรื่องราวในชีวิตประจำวันของมนุษย์ ดังเช่นสองประเภทแรก แต่ความพิเศษของนิทานประเภทนี้อยู่ที่จินตนาการที่ซ่อนอยู่ของมนุษย์เอง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนในสังคมละทิ้งความเครียดจากชีวิตประจำวันสู่จินตนาการที่ให้สนุกสนานเพลิดเพลิน อย่างไรก็ตามนิทานประเภทนี้ได้รับความนิยมจากผู้คนที่ทั่วไปอยู่มากมายทีเดียว

¹⁸ Ibid., pp. 82-83.

2.2 ประวัติความเป็นมาของชนกลุ่มเผ่าอุยกูร์

ชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้มีชื่อเรียกเป็นภาษาไทยว่า “อุยกูร์” ภาษาจีนคือ 维吾尔 (Wéiwú'ěr) มีความหมายว่า “เชื่อมโยง, ช่วยเหลือ”¹⁹ ชาวอุยกูร์อาศัยอยู่ในเขตปกครองตนเองมณฑลซินเจียง มีประวัติความเป็นมาทางด้านวัฒนธรรมอันยาวนาน พวกเขาเรียกตัวเองว่า “อุยกูร์” มาแต่ครั้งอดีตกาลแล้ว มีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศตะวันตกและชนชาติกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในจีนมาตลอด นับถึงปัจจุบันและมีอารยธรรมอันยาวนานกว่าสองพันปีมาแล้ว ชนกลุ่มน้อยอุยกูร์เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีประวัติอันยาวนานทางด้านวรรณคดีที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วรรณคดีนิทานเรื่อง *เรื่องเล่าของอาฟานตี* อันเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะของเกษตรกรผู้ไ้แรงงาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพชีวิตของชาวอุยกูร์ได้เป็นอย่างดี เป็นนิทานที่ไม่เพียงชาวอุยกูร์เท่านั้นที่นิยมชื่นชอบ แต่ยังเป็นที่ยอมรับและรู้จักกันดีในประเทศจีนอีกด้วย นิทานเรื่องนี้นอกจากจะเป็นวรรณคดีนิทานที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม สังคม และความคิดของผู้คนแล้ว ยังสามารถสะท้อนถึงความคิดทางการเมืองการปกครอง คุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้วรรณคดีนิทานเรื่องนี้เป็นที่รู้จักในระดับสากล

ชาวอุยกูร์ต่อสู้กับการปกครองในระบบศักดินาและการปกครองระบอบกษัตริย์อย่างรุนแรง ภายใต้ภาวะที่ถูกครอบงำและการปกครองอันไม่เป็นธรรม ทำให้ชาวอุยกูร์ต่อต้านระบอบศักดินามาตั้งแตอดีต สภาพสังคมของชาวอุยกูร์จัดอยู่ในสังคมศักดินา บางพื้นที่ยังคงมีการปกครองแบบทาสอยู่ ทางบริเวณตอนใต้ของมณฑลซินเจียง มีชนชั้นสูงที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ชาวอุยกูร์ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ในขณะที่ผู้ถือครองที่ดินขูดรีดชาวบ้านและเกษตรกรอย่างหนัก โดยการให้เช่าที่ดินแล้วเก็บผลผลิตครึ่งต่อครึ่งของผลผลิตทั้งหมด และเกษตรกรผู้เช่ายังมีหน้าที่รับผิดชอบเสียภาษีที่นาแทนเจ้าของที่ดินอีกด้วย ในทุกๆ ปีชาวบ้านเหล่านี้ต้องไปใช้แรงงานให้กับเจ้าของที่ดินโดยไม่ได้รับค่าจ้างใดๆ และในทางตอนใต้ของมณฑลซินเจียง ยังคงมีระบบการปกครองแบบทาสอยู่อย่างสมบูรณ์ เจ้านายผู้ครอบครองทาสมีกรรมสิทธิ์ในตัวทาส สามารถซื้อขายทาสได้อย่างเสรี จะมอบให้แก่ผู้อื่นหรือสืบทอดกรรมสิทธิ์ได้ ชนชั้นศักดินาจะมีทาสในครอบครองอย่างน้อย 2 – 4 คน เจ้าของที่ดินยังครอบครองแหล่ง

¹⁹ เมฆม สอดส่องกฤษ. สารานุกรมชนกลุ่มน้อยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (อุบลราชธานี :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2554), หน้า 290.

น้ำ ทำให้เกษตรกรต้องเช่าหรือซื้อน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร สร้างความยากลำบากให้แก่เกษตรกรเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจการค้า ยังต้องเสียภาษีให้ชนชั้นสูงอีกด้วย อาทิ การซื้อขายทรัพย์สิน การเช่า การยืม การสืบทอดทรัพย์สิน การจำนอง การครอบครองสัตว์เลี้ยง การฟ้องร้อง เป็นต้น การขูดรีดรังแกจากชนชั้นสูงเหล่านี้สร้างความอึดอัดคับข้องใจให้แก่ประชาชนอย่างหนัก ซึ่งเป็นการกระทำที่กดขี่ข่มเหงและเอารัดเอาเปรียบทำให้ประชาชนเดือดร้อน

อาหารหลักของชาวอุยกูร์ คือ แป้งแผ่นอบไฟเรียกชื่อว่า “หนาง” (饟) นอกจากนี้ยังมีบะหมี่ ข้าวซ้อมมือ ชา และนม เป็นต้น เทศกาลที่สำคัญของชาวอุยกูร์ คือ เทศกาลถือศีลอดและเทศกาลกุรบัง จัดขึ้นปีละครั้งถือเป็นเทศกาลที่ยิ่งใหญ่ เมื่อวันเทศกาลมาถึง ทุกครัวเรือนจะทำ “หนาง” ฆ่าแกะ ฆ่าไก่ เพื่อเตรียมงานเฉลิมฉลอง ผู้คนต่างสวมเสื้อผ้าชุดใหม่ ไปเยี่ยมเยียนเพื่อนบ้าน เพื่ออำนวยการอวยพรแก่กันและกัน คล้ายกับวันขึ้นปีใหม่หรือวันตรุษจีนของชนกลุ่มน้อยอุยกูร์นั่นเอง

ชาวอุยกูร์นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ หลังการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบาลได้ล้มล้างระบบชนชั้นสูงในศาสนา ที่กุมอำนาจและแทรกแซงกิจการด้านการเมืองปกครอง การศึกษา เศรษฐกิจ ตลอดจนการนับถือศาสนาของชาวอุยกูร์ นับแต่นั้นเป็นต้นมา ชาวอุยกูร์จึงรับการคุ้มครองจากรัฐบาลจีนในทุกๆด้านเปรียบเสมือนพลเมืองของประเทศ

2.3 ประวัติของ เรื่องเล่าอาฟานตี

นิทานเรื่อง เรื่องเล่าอาฟานตี เป็นนิทานมุขตลกแนวเสียดสี ซึ่งเป็นเรื่องราวของชายผู้หนึ่งที่อาศัยอยู่ในมณฑลซินเจียง ประเทศจีน ผู้คนทั่วไปต่างขนานนามชายผู้นี้ว่า อาฟานตี (阿凡提) คำว่า อาฟานตี นี้มิใช่ชื่อคน แต่เป็นคำเรียกที่ใช้ในชนกลุ่มน้อยอุยกูร์ หมายถึง อาจารย์ หรือบุคคลผู้มีความรู้ ชื่อจริงของอาฟานตี คือ นาสล - 埃德 - 丁 (Nasr-ed-Din) ผู้คนเรียกชื่อของ อาฟานตี ในหลายๆชื่อด้วยกัน เช่น Nasreddin ภาษาจีนเรียกว่า นาสล丁 (Nà sī ěr dīng) หรือ นาสล列丁 (Nà sī liè dīng) แปลว่า ชัยชนะของศาสนา หรือ ผู้ยืนหยัดเคียงข้างศาสนา และ 霍加 . นาสล列丁 (Huò jiā . Nà sī liè dīng) หรือ นาสล列丁 . 霍加 (Nà sī liè

dīng. Huò jiā) คำว่า 霍加(Huò jiā) เป็นคำที่ใช้เรียก อาจารย์ หรือนักปราชญ์ผู้มีความรู้ เช่นเดียวกับคำว่า อาฝานเถี รวมถึงชื่อ 纳斯列丁·阿凡提(Nà sī liè dīng. Āfántí) หรือ 毛拉·阿凡提(Máolā. Āfántí) เป็นต้น²⁰

อาฝานเถีนั้นมีตัวตนจริงหรือไม่ในประวัติศาสตร์ ประเด็นคำถามนี้ยังคงเป็นข้อถกเถียงสำหรับนักคติชนวิทยาชาวจีนเป็นอย่างมาก 段宝林 (Duàn Bǎolín) กล่าวว่า อาฝานเถี เป็นเพียงตัวละครที่โลดแล่นอยู่ในวรรณคดีนิทานพื้นบ้านจีนมาช้านาน เป็นตัวแทนประชาชนที่ต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม และเป็นตัวแทนของผู้ที่มีความเฉลียวฉลาด ซึ่งแสดงออกถึงการต่อต้านของประชาชนที่มีต่อชนชั้นปกครอง อาฝานเถี เป็นเพียงบุคคลที่เกิดจากมโนคติของผู้คนเท่านั้น มิได้มีตัวตนจริงทางประวัติศาสตร์แต่อย่างใด²¹ แต่ยังมีผู้ศึกษาเรื่องราวของ อาฝานเถี เชื่อกันว่า อาฝานเถี เป็นผู้มีตัวตนจริงในประวัติศาสตร์ ซึ่งเกิดในศตวรรษที่ 13 อาฝานเถี เป็นเพียงชาวบ้านธรรมดา แต่มีความเฉลียวฉลาด มีอารมณ์ขัน เขามักจะปรากฏตัวพร้อมกับลาคู่ใจ และต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมในสังคม อันเป็นภาพที่ผู้คนจดจำและเล่าขานสืบต่อกันมา²²

นิทานเรื่อง *เรื่องเล่าอาฝานเถี* มีชื่อเสียงโด่งดังทั่วทั้งประเทศจีน ไม่ว่าจะเป็นนิตยสาร รายสัปดาห์ หนังสือพิมพ์รายวัน ล้วนแล้วแต่เขียนถึงเรื่องราวของอาฝานเถีทั้งสิ้น หากจะกล่าวถึงความเป็นมาของการตีพิมพ์ที่ผ่านมาของ *เรื่องเล่าอาฝานเถี* แล้ว ตามที่หลักฐานปรากฏมีดังนี้

ปี 1958 สำนักพิมพ์วัฒนธรรมเซี่ยงไฮ้ (上海文化出版社) ได้แปลเรื่อง *เรื่องเล่าอาฝานเถี*

ปี 1959 ศูนย์วิจัยศิลปะวรรณคดีพื้นบ้านจีน (中国民间文艺研究会) ได้พิมพ์เรื่อง *เรื่องเล่าของอาฝานเถี* โดยสำนักพิมพ์นักเขียน (作家出版社)

²⁰ Wáng Bǎo 王堡, Léi Màoquí 雷茂奎, *Xīnjiāng Mínzú Mínjiān Wénxué Yánjiū* 新疆民族民间文学研究 (Xīnjiāng: Xīnjiāng Rénmín Chūbǎnshè, 1979), pp. 115-116.

²¹ Ibid., p. 118.

²² Ibid., p. 119.

ปี 1963 戈宝权 (Gē Bǎoquán) แปลเรื่อง เรื่องตลกของฮัวเจี้ยนนำชื่อสี่ตี่ดิง 《霍加·纳斯列丁的笑话》 และจัดอยู่ในประเภทวรรณคดีนิทานพื้นบ้านจีน ในปีเดียวกันสำนักพิมพ์ประชาชนซินเจียง (新疆人民出版社) ได้พิมพ์เรื่อง เรื่องตลกของฮัวเจี้ยนนำชื่อสี่ตี่ดิง 《霍加·纳斯列丁的笑话》 และในปีเดียวกันสำนักพิมพ์เยาวชนจีน (中国少年出版社) ได้พิมพ์เรื่อง เรื่องเล่าของอาฝานเถี เรียบเรียงโดย 赵世杰 (Zhào Shìjié) ในช่วงปีนี้เองได้มีการพิมพ์เรื่องของ อาฝานเถี ออกมามากมาย

ปี 1978 สำนักพิมพ์ประชาชนซินเจียง (新疆人民出版社) ได้คัดเลือกเอาผลงานของ 赵世杰 (Zhào Shìjié) จัดพิมพ์จำหน่าย และในปีเดียวกันสำนักพิมพ์ศิลปะวรรณคดีเซี่ยงไฮ้ (上海文艺出版社) ได้พิมพ์ผลงานของ 祁连 (Qí Lián) เรื่อง พระเอกเจ้าปัญญาของชนกลุ่มน้อย 《少数民族机智人物故事选》 หนึ่งในผลงานนี้ยังได้กล่าวถึงอาฝานเถี ในเรื่อง เรื่องเล่าอาฝานเถี อีกด้วย

ปี 1979 สำนักพิมพ์เยาวชนจีน (中国少年出版社) ได้มีการพิมพ์ซ้ำผลงานของ 赵世杰 (Zhào Shìjié)

ปี 1980 สำนักพิมพ์ประชาชนหูเป่ย์ (湖北人民出版社) ได้จัดพิมพ์ผลงานของ 黄瑕云 (Huáng Duànyún) ซึ่งเขียนเกี่ยวกับ อาฝานเถี มีชื่อเรื่องว่า น้ำเต้าเจ้าปัญญา 《智慧的葫芦》

ปี 1981 สำนักพิมพ์ศิลปะวรรณคดีพื้นบ้านจีน (中国民间文艺出版) ได้ตีพิมพ์ผลงานของ 戈宝权 (Gē Bǎoquán) ที่มีชื่อเรื่องว่า เรื่องเล่าอาฝานเถี

ปี 1982 หนังสือพิมพ์รายวันกวางหมิง (光明日报出版社) ได้ตีพิมพ์ผลงานของ 元文琪 (Yuán Wénqí) กับผลงานที่มีชื่อว่า เรื่องเล่าของอีหล่างอาฝานเถี 《伊朗阿凡提的故事》 และในปีเดียวกัน สำนักพิมพ์ศิลปะวรรณคดีพื้นบ้านจีน (中国民间文艺出版) ได้ตีพิมพ์ผลงานแปลของ 刘谦 (Liú Qiān) 万日林 (Wàn Rìlín) 徐平 (Xú Píng) เรื่อง เรื่องสนุกและเกร็ดประวัติชีวิตของจูฮา 《朱哈趣闻轶事》 ซึ่งเป็นนิทานมุขตลกพื้นบ้านอาหรับ (阿拉伯民间笑话)

ปี 1983 สำนักพิมพ์ประชาชนสำนักซี (山西人民出版社) พิมพ์ผลงานของ 戈梁 (Gē Liáng) เรื่อง *นำชื่อเสียงมาสู่เรื่องตลกของอาฝานเถี* 《纳斯列丁·阿凡提的笑话》

ต่อมา สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ (外文出版社) ยังได้มีการแปล เรื่อง *เรื่องเล่าอาฝานเถี* ในเล่มวรรณคดีจีน (中国文学) เป็นภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส และในหนังสือ 中国报导 (Zhōngguó bàodǎo) ยังได้มีการแปล *เรื่องเล่าอาฝานเถี* เป็นภาษาสเปน และภาษาอื่นๆอีกหลายภาษา เพื่อแนะนำ อาฝานเถี ให้ต่างชาติได้รู้จัก

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นที่มาของการกำเนิด *เรื่องเล่าอาฝานเถี* ในรูปแบบวรรณกรรมนิทาน ที่พัฒนามาจากวรรณคดีมุขปาฐะเรื่อยมาจนกระทั่งเป็นวรรณคดีลายลักษณ์ *เรื่องเล่าอาฝานเถี* ไม่เพียงแต่โด่งดังมีชื่อเสียงมาจากแถบมณฑลซินเจียงเท่านั้น จากการตีพิมพ์ของสำนักพิมพ์หลากหลายสำนักพิมพ์สามารถกล่าวได้ว่า *เรื่องเล่าอาฝานเถี* ไม่เพียงแต่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ ภายในประเทศจีนแล้วยังเป็นที่รู้จักในต่างประเทศอีกด้วย

บทที่ 3

อนุภาคใน เรื่องเล่าอาฟานถ์

ในทุกชาติทุกภาษาต่างมีเรื่องเล่าที่ต่างกัน ตัวละครและการดำเนินเนื้อเรื่องอาจแตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม แต่ในความต่างนั้นยังคงมีความเหมือนตามกระบวนการคิดของมนุษย์ที่ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของนิทานประเภทต่างๆ ในแต่ละประเทศอาจมีนิทานที่มีลักษณะตัวละครและเนื้อเรื่องคล้ายกัน นิทานในกลุ่มประเทศยุโรปโดยส่วนใหญ่มีลักษณะตัวละครและการดำเนินเรื่องที่คล้ายกัน นิทานในกลุ่มประเทศใกล้เคียงกัน มักมีนิทานที่คล้ายกันตามความใกล้เคียงของวัฒนธรรมนั้นๆ

ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประเทศทางแถบตะวันตก การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้านในเริ่มแรกนั้นยังไม่ค่อยอยู่ในความสนใจของนักวิชาการเท่าใดนัก คำว่า Folk-Lore หรือความรู้เกี่ยวกับชาวบ้านเป็นคำที่วิลเลียม ธอมส์ (William Thoms) นักวิชาการชาวอังกฤษ ได้บัญญัติขึ้นใน ค.ศ. 1846¹ นับแต่นั้นมาเริ่มมีนักวิชาการในด้านต่างๆให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชาวบ้านมากขึ้น ในประเทศไทย กิ่งแก้ว อุตถากร เป็นผู้นำเสนอคำว่า คติชน เพื่อใช้เรียกตัวข้อมูลซึ่งเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม และคำว่า คติชนวิทยา เพื่อใช้เรียกชื่อวิชาอันเป็นศาสตร์²

จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ใช้เป็นสื่อกลางในการนำเสนอความคิด ความเชื่อ และ จินตนาการความรู้สึกของชาวบ้าน ในระยะแรกของการศึกษา นิทานพื้นบ้านได้รับความสนใจเป็นพิเศษ จนกระทั่งได้มีการรวบรวมนิทานพื้นบ้านจากประเทศต่างๆ เช่น นิทานบ้านเยอรมัน นิทานพื้นบ้านรัสเซีย นิทานพื้นบ้านฟินแลนด์ นิทานพื้นบ้านฝรั่งเศส เป็นต้น การรวบรวมนิทานพื้นบ้านในยุคนี้เองเป็นที่มาของผลงานทางวิชาการที่สำคัญ คือ การจัดทำ Motif-index of Folk Literature ดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้าน

---

¹ศราพร ณ ถลาง, ทฤษฎีคติชนวิทยาวิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 3.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

3.1 ขอบเขตและความหมายของคำว่าอนุภาค

ในนิทานถือว่าอนุภาคเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดที่มีลักษณะพิเศษ น่าสนใจ ผิดแปลกไปจากธรรมดา โดยส่วนใหญ่อนุภาคมักจะเป็น วัตถุสิ่งของ ตัวละคร พฤติกรรมของตัวละครหรือเหตุการณ์ในนิทาน

ตัวละคร ได้แก่ ตัวละครที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะแปลก หรือพิเศษในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น ฐานะ รูปร่าง นิสัยใจคอ มีความสามารถพิเศษ เป็นต้น ตัวละครที่จัดเป็นอนุภาคอาจเป็น คน สัตว์ อมนุษย์ ต้นไม้ที่มีลักษณะพิเศษ แม่มด ยักษ์ แม่เลี้ยงใจร้าย นางฟ้า กินรี คนหลังค่อม เทวดา ลูกคนสุดท้าย เด็กที่อยู่ในหอยสังข์ แมวพูดได้ เป็นต้น

วัตถุหรือสิ่งของ ซึ่งมีลักษณะเด่นหรือแปลก เช่น ตะเกียงวิเศษ บ้านทำด้วยขนม ดาบวิเศษ พรหมวิเศษ ต้นโพธิ์ทอง แอปเปิ้ลทอง รวมทั้งประเพณีหรือความเชื่อแปลกๆ เช่น การเลือกคู่ด้วยการเสี่ยงพวงมาลัย การฆ่าลูกบวงสรวงเทพเจ้า เป็นต้น

เหตุการณ์หรือการกระทำ ซึ่งมีลักษณะเด่นหรือพิเศษ เช่น การแปลงร่าง การสาบคนทั้งเมืองให้หลับพร้อมกัน น้ำท่วมโลก นกประหลาดจับคนกินทั้งเมือง เป็นต้น³

3.2 อนุภาคในนิทานพื้นบ้านจีน

การศึกษาอนุภาคในนิทานพื้นบ้านจีน มีการจัดประเภทของอนุภาคนิทานไว้หลายรูปแบบด้วยกัน 钟敬文 (Zhōng Jìngwén) ได้รวบรวมนิทานพื้นบ้านจีนและศึกษาอนุภาคต่างๆ ในนิทานพื้นบ้านทั่วไป 215 ประเภท และนิทานมุขตลก 31 ประเภท รวมทั้งหมด 246 ประเภท⁴ ดังนี้

³ ประคองนิมมานเหมินทร์, คติชนวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 79.

⁴ Liú Kuí lì 刘魁立, *Mínsú xué Lùnjí 民俗学论集* (Shànghǎi: Shànghǎi Wényì Chūbǎnshè, 1998), p.

นิทานพื้นบ้านทั่วไป

- (1-7) สัตว์
- (1-9) สัตว์และคน สัตว์หรือสัตว์ประหลาดช่วยเหลือคนดี
- (20-30) ลงโทษคนชั่ว
- (31-46) สัตว์หรือสัตว์ประหลาดแต่งงานกับชายหนุ่ม หรือแต่งงานกับหญิงสาว
- (47-65) สร้างมนุษย์ สร้างโลก ต้นกำเนิดของมนุษย์
- (47-65) การกำเนิดของสรรพสัตว์ เทพ มนุษย์
- (92-102) เทพในแม่น้ำกับมนุษย์
- (103-111) เทพและมนุษย์
- (112-124) ไข้บาดาลและคนตายแล้วฟื้น
- (150-168) เทพและนางฟ้า
- (169-189) เวทมนต์ สิ่งของวิเศษและเรื่องวิเศษ
- (190-209) มนุษย์
- (210-215) ผู้กล้าและวีรบุรุษ

นิทานมุขตลก

- (1-10) คนโง่
- (11-31) ตัวละครเจ้าปัญญาและตัวละครเจ้าเล่ห์

3.3 อนุภาคในนิทานมุขตลกทั่วไป

นิทานมุขตลกโดยทั่วไปจะมีอนุภาคสำคัญตามที่ปรากฏใน Motif-index of Folk Literature ดังนี้อนุภาคนิทานของ สตีธ ทอมป์สัน 4 อนุภาค⁵ ดังนี้

(1) อนุภาคการตีความอย่างเถรตรง หมายถึง การตีความถ้อยคำหรือคำพูดให้มีความหมายผิดไปจากความหมายเดิมของภาษาหรือผิดไปจากที่ผู้คนทั่วไปยอมรับ โดยการตีความอย่างเถรตรง และการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเถรตรงจนทำให้เกิดผลเสียหรือหายนะภายหลัง

⁵Stith Thompson, *The Folktale*, pp. 494-497.

(2) อนุภาคเรื่องการใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยม หมายถึง อนุภาคที่กล่าวถึงการใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมเพื่อพลิกสถานการณ์ หรือสร้างสถานการณ์ให้เกิดประโยชน์ขึ้นกับตน เพื่อให้ตนได้เปรียบในสถานการณ์นั้นๆ

(3) อนุภาคเรื่องการทำเรื่องเหลือเชื่อ หมายถึง การกระทำเรื่องเหลือเชื่อให้สามารถเป็นไปได้ เป็นการหลอกคู่ตรงข้ามให้เชื่อว่าตนสามารถทำในเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ให้เป็นไปได้

(4) อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ หมายถึง อนุภาคที่เกี่ยวข้องกับสิ่งสกปรก เช่น มูลของสัตว์ เป็นต้น ในเรื่อง อาฟานธีใช้มูลสัตว์เป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของตน

3.4 อนุภาคใน *เรื่องเล่าอาฟานธี* ศึกษาเปรียบเทียบกับดัชนีอนุภาคของ สติธ ทอมป์สัน

นิทานเรื่อง *เรื่องเล่าอาฟานธี* ปรากฏอนุภาคในดัชนีอนุภาคนิทานของสติธ ทอมป์สัน ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

3.4.1 อนุภาคการตีความอย่างเถรตรง

อนุภาคการตีความอย่างเถรตรงคือ การตีความถ้อยคำหรือคำพูดให้มีความหมายผิดไปจากความหมายเดิมของภาษา⁶ หรือการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเถรตรง จนทำให้เกิดผลเสียหรือหายนะภายหลัง ใน *เรื่องเล่าอาฟานธี* พบ 3 อนุภาค คือ (1) อนุภาค J2461.1 Literal following of instructions about actions. เรื่องการปฏิบัติตามคำสั่งแบบเถรตรง (2) อนุภาค J2465. Disastrous following of instructions เรื่องการปฏิบัติตามคำสั่งแต่ส่งผลเสียภายหลัง (3) อนุภาค J2465.6. Washing the room. Fool floods it. Norwegian: Christiansen Norske Eventyr142. เรื่องการทำความสะอาดห้อง โดยราดน้ำจนนองเต็มพื้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) อนุภาค J2461.1 **Literal following of instructions about actions.** เรื่องการปฏิบัติตามคำสั่งแบบเถรตรง ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

⁶ศิริพร ศรีวรรณต์. การศึกษาเปรียบเทียบทิลล์ ออยเลนชเปปีเกลกับศรีธัญชัยในฐานะนิทานมุขตลก (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542) , หน้า 43.

เรื่องที่ 1 คำพูดของภรรยา (妻子的话)

นิทานเรื่อง คำพูดของภรรยา (妻子的话) นี้เป็นอุบายที่อาฟานตีใช้การตีความแบบตรงเพื่อหลบเลี่ยงคำสั่งของฮ่องเต้ ฮ่องเต้สั่งประชาชนจะต้องทำตามห้ามบิดพลิ้ว ในเหตุการณ์นี้อาฟานตีเปรียบเสมือนความขัดแย้งในใจของประชาชนที่ไม่อยากปฏิบัติตามคำสั่งที่ไม่เป็นธรรมของฮ่องเต้ แต่ในชีวิตจริงมีอาจทำได้ จึงต้องแสดงออกมาในลักษณะของนิทานมุขตลกแนวเสียดสีนั่นเอง

皇帝在京城里贴出一张告示，上面写着：全城百姓，限三天内，每家向皇宫无偿地交一只肥绵羊。丈夫不要听妻子的话，务必按时交来，违者皆斩不赦！

三天里，全城老百姓每家都向皇宫送去了一只大绵羊。只有阿凡提没有送去。第四天，皇帝把阿凡提唤去，胡子竖得像野猪刺，眼睛瞪得像茶碗，杀气腾腾地问道：

“阿凡提，你这个该杀不赦的，你的绵羊咧？！”

“尊敬的陛下，”阿凡提若无其事，笑微微地说，“看了您的‘告示’，我便回到家里跟妻子商量。我说不给皇宫交羊，可我的妻子偏说要交。您的‘告示’上说‘丈夫不要听妻子的话’，我只能按陛下的‘告示’办事，——没有听妻子的话，把羊交来。”⁷

ฮ่องเต้ติดประกาศไว้ทั่วทั้งเมืองว่า “ชาวเมืองทั้งหลาย ภายในสามวัน ให้ทุกบ้านจัดแกะอ้วนๆหนึ่งตัวถวายแต่ฮ่องเต้ สามี่ไม่ต้องฟังคำพูดของภรรยา จะต้องนำแกะมาส่งภายในกำหนดเวลา ผู้ใดขัดคำสั่งจักได้รับโทษ”

ภายในสามวันนั้น ชาวบ้านชาวเมืองทุกครัวเรือนต่างพากันถวายแกะให้กับฮ่องเต้ มีเพียงแต่บ้านของอาฟานตีเท่านั้นที่ไม่ได้ส่งไปถวาย วันที่สี่ฮ่องเต้ให้คนไปจับอาฟานตี ฮ่องเต้โกรธจนหนดตั้งเหมือนหมูป่า ตาเบิกกว้างตั้งถ้วยน้ำชา ถ้ามองอย่างโกรธขี้งว่า

“อาฟานตี เจ้านี้มันนำฆ่าให้ตายเสียจริง แกะของเจ้าเล่าอยู่ไหนกัน” อาฟานตียิ้มเหมือนไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นแล้วทูลว่า

⁷ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, pp. 47-48.

“ทูลฝ่าบาท จากประกาศของพระองค์ กระหม่อมได้กลับบ้านไปปรึกษาหารือกับภรรยาแล้ว กระหม่อมบอกว่าจะไม่ถวายแกะแก่พระองค์ภรรยาของกระหม่อมนี้ตีเป็นตายร้ายดีอย่างไรก็จะถวายแกะแก่พระองค์ให้จงได้ แต่ประกาศของพระองค์บอกว่ามีให้สามี่ฟังคำพูดของภรรยา กระหม่อมจึงทำใจยอมทำตามประกาศของพระองค์ ไม่ได้ฟังคำพูดของภรรยาที่ให้นำแกะมาถวาย พะยะค่ะ”

เรื่องที่ 2 ทำผมให้ออง* (给大阿訇理发)

นิทานเรื่อง ทำผมให้ออง (给大阿訇理发) นี้ อาฟานตีรับบทบาทเป็นช่างทำผม อองผู้ใหญ่นั่งในท้องถนนได้มาใช้บริการตัดผมที่ร้านของอาฟานตี แต่ไม่เคยจ่ายเงินเลยสักครั้ง เนื้อหาของนิทานมีอนุภาคตรงตามกับอนุภาคของ สติธ ทอมป์สัน ในข้อปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเถรตรง ดังนี้

阿凡提当理发匠，大阿訇来剃头，总是不给钱。阿凡提很生气，想狠狠整他一下。

有一天，大阿訇又来理发了。阿凡提先给他剃光了头，在给他剃脸的时候，问道：

"阿訇，你要眉毛吗？"

"当然要！这还用问！"阿訇说。

"好，你要我就给你！"

阿凡提说着，唵唵几刀，就把阿訇的1两道眉毛刮下来，递到他手里。

大阿訇气得说不出话谁叫自己说过"要"呢。

"阿訇，胡子要吗？"阿凡提又问。

"不要，不要！"大阿訇连忙说。

"好，你不要就不要。"阿凡提说着，甩在地上。

大阿訇对镜子一看，自己的脑袋和脸都刮得精光，简直就象个光溜溜的鸡寸蛋。这一下他可气坏了，就大骂起来。

"得啦，得啦，你还生我的气吗？"阿凡提说，"这不都是遵你的吩咐做的吗？要是能依我的话，不要说眉毛胡子，连您的头发，我本来也不愿意剃哩！"⁸

*阿訇 Āhōng ออง หมายถึง ผู้ที่เป็นสมาชิกทางองค์กรศาสนาอิสลาม

⁸Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, pp. 63-64.

อาผานเถีมีอาชีพีเป็นช่างทำผม ทุกครั้งที่อาฮองมาตัดผมร้านของอาผานเถี อาฮองไม่เคยจ่ายเงินเลยสักครั้งเดียว อาผานเถีโกรธมาก จึงหาวิธีเอาคีนอาฮองสักหนอย วันหนึ่งอาฮองผู้ยิ่งใหญ่ก็ได้มาตัดผมอีกครั้งหนึ่ง อาผานเถีจัดการโกนหัวของอาฮองทั้งหัว และเมื่อถึงเวลาโกนหนวดเขาถามอาฮองว่า

“อาฮองท่านต้องการคิ้วหรือไม่”

“ก็ต้องเอาอยู่แล้วนะสิ ยังจะต้องมาถามอีก”อาฮองพูด

“ได้ หากท่านต้องการ ข้าก็จะให้ท่าน”

อาผานเถีพูดพลางจัดการโกนคิ้วทั้งสองข้างของอาฮองจนเกลี้ยง เสร็จแล้วยื่นใส่มือให้กับอาฮองอาฮองโกรธจนพูดไม่ออก ใครให้ตัวเองพูดว่า “เอา” กันละ

“อาฮอง ท่านต้องการหนวดหรือไม่” อาผานเถีถามอีกครั้งหนึ่ง

“ไม่เอา ไม่เอา” อาฮองผู้ยิ่งใหญ่พูดขึ้นอย่างรีบร้อน

“ดี ท่านไม่เอาก็ไม่เอา” อาผานเถีพูดพลางจัดการโกนหนวดของอาฮองทิ้งลงพื้น เมื่ออาฮองผู้ยิ่งใหญ่ส่องกระจกเห็นศีรษะและหน้าของตนโล้นไปหมด คล้ายกับไข่เกลี้ยงๆใบหนึ่ง เขาเกรี้ยวกราดและตำว่าอาผานเถีอย่างรุนแรง

“เอาละ เอาละ ท่านยังโกรธข้าอยู่อีกหรือ” อาผานเถีพูด “ข้าก็ทำตามที่ท่านสั่งแล้วไง ไม่ต้องพูดถึงคิ้วกับหนวดท่านหรอก ผมท่านข้าก็ยังไม่อยากจะตัดให้เลย”

เรื่องที่ 3 เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股)

นิทานเรื่อง เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股) อาผานเถีเข้าเฝ้าฮองเต้โดยการหันหลังและบั้นท้ายเข้าเฝ้า เนื่องจากก่อนหน้าฮองเต้พิโรธที่อาผานเถีมักกลั่นแกล้งและล้อเล่นกับพระองค์แบบไม่เกรงอาญา จึงรับสั่งว่าไม่ต้องมาให้เห็นหน้าอีก เมื่อฮองเต้รับสั่งให้อาผานเถีเข้าเฝ้าอีกครั้ง เขาจึงหันบั้นท้ายเข้าเฝ้าแทน เป็นการปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเถรตรง การที่ฮองเต้รับสั่งว่าไม่ต้องมาให้เห็นหน้าอีก นั้นหมายความว่าฮองเต้โกรธอาผานเถีอย่างมาก จึงไม่อยากพบหรือพูดคุยกับอาผานเถีอีก อาผานเถีจึงปฏิบัติตามคำสั่งนั้นอย่างเถรตรงไม่ให้เห็นหน้า แต่ให้เห็นบั้นท้ายแทน

阿凡提作弄了皇帝。皇帝生气了，把他撵出宫去，并且对他说：“从此不要让我再见到你的面了。”

隔了没有几天，邻国派来了好几位学者，提了一个难题要皇帝解答。皇帝左思右想，三天三夜没睡，就是答不出来。一个大臣奏道：

“陛下，我国上下，除了阿凡提，再没有第二人能解答这个问题。请陛下开恩饶了阿凡提，叫他进宫来对付那些学者吧！”

皇帝没有别的办法，只好下令召阿凡提进宫。

阿凡提来到皇宫，便扭身子，把屁股朝着皇帝，倒着走上殿去。

皇帝看见，骂道：“你是干什么？阿凡提还不转过身来，赶快给我办要紧事。”

“我怎能转过身来呢？”阿凡提说，“上次您说再也不要见我的面了。那有什么法子？今天，只好请您见见我的屁股吧！”⁹

อาฟานตีทำให้ฮ่องเต้โกรธ ฮ่องเต้จึงมีรับสั่งขับไล่อาฟานตีออกจากวัง พร้อมกับรับสั่งกับอาฟานตีว่า “ต่อไปนี้อย่ามาให้ข้าเห็นหน้าอีก”

ผ่านไปไม่กี่วัน ประเทศใกล้เคียงส่งนักปราชญ์ผู้มีความรู้มาทดสอบปัญญาฮ่องเต้ ฮ่องเต้คิดอยู่สามวันสามคืนไม่หลับไม่นอน คิดอย่างไรก็คิดไม่ออก ตอบคำถามไม่ได้ ขุนนางผู้ใหญ่ท่านหนึ่งจึงทูลกับฮ่องเต้ว่า

“ฝ่าบาท ในประเทศของเรานอกจากอาฟานตีแล้ว คงไม่มีใครสามารถตอบคำถามนี้ได้อีกแล้ว ฝ่าบาทโปรดยกโทษให้กับอาฟานตี และเรียกอาฟานตีมาต่อกรกับพวกนักปราชญ์พวกนั้นเถิด พระเจ้าข้า”

ฮ่องเต้ไม่มีทางเลือกอื่น จึงต้องเรียกให้อาฟานตีเข้าเฝ้า

เมื่ออาฟานตีมาถึงหน้าประตูวัง เขาหันกลับหลังเอาบันทึยเข้าไปในห้องพระโรง

ฮ่องเต้เห็นดังนั้นจึงผรุสวาทว่า “อาฟานตี นี่เจ้าทำอะไร ยังไม่หันหน้ามาอีก รีบมาช่วยข้าเรื่องสำคัญก่อน”

“ข้าจะหันหน้าไปได้อย่างไร” อาฟานตีพูด “ครั้งก่อนฝ่าบาททรงตรัสว่า อย่ามาให้ข้าเห็นหน้าอีก ข้าไม่มีทางเลือก วันนี้เชิญฝ่าบาทพบบันทึยของข้าพระองค์ไปก่อนก็แล้วกันพระเจ้าข้า”

(2) อนุภาค J2465. Disastrous following of instructions เรื่องการปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ส่งผลเสียภายหลัง ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง แจ้งความจับแมลงวัน (捉蝇告状) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

⁹ Ibid., pp. 65-66.

แจ้งความจับแมลงวัน (捉蝇告状)

นิทานเรื่อง แจ้งความจับแมลงวัน (捉蝇告状) เป็นเรื่องราวระหว่างอาฟานเถีกับคาจือ* อาฟานเถีปฏิบัติตามคำสั่งที่คาจือบอกให้ปล่อยแมลงวัน หากดีไม่ถูกตัวแมลงวันก็ให้ปรับอาฟานเถีเป็นทองคำ อาฟานเถีดีไปโดนแมลงวันที่เกาะอยู่บนหน้าผากคาจืออย่างแรง จนคาจือสลบไป

阿凡提捉了一只苍蝇，到喀孜跟前说。

“我的喀孜，这只苍蝇，不是落在我娃娃的脸上，就是落在馕上。对这害人的肮脏东西，我告它一状，请您给它判罪。”

喀孜打开《可兰经》，胡乱翻了几页说：“《可兰经》上规定：碰上此类事件，放了苍蝇，让它到处乱飞，原告人可拿棍子打它，若是打着了，就该给苍蝇判死罪；若是打不着，就该罚原告人重金。”说毕，给阿凡提一根又粗又长的棍子。

阿凡提按照喀孜的话，放了苍蝇。苍蝇飞来飞去，落在喀孜的额头上。阿凡提照准苍蝇狠狠打了一棍子，给苍蝇判了死刑。喀孜的额头上也被打了个拳头大的窟窿，鲜血直流，晕倒在地。

“看来我这原告人不该被罚款了。”阿凡提说着，从容不迫地从喀孜家里走出去。¹⁰

อาฟานเถีจับแมลงวันมาได้หนึ่งตัว รีบชุดไปแจ้งความกับคาจือและพูดว่า

“คาจือขอรับ แมลงวันตัวนี้ถ้าไม่ไปเกาะที่หน้าลูกสาวข้า ก็ไปเกาะที่ขนมเบี๊ยะข้า สิ่งสกปรกเช่นนี้ ข้าขอแจ้งจับมัน ท่านคาจือโปรดตัดสินโทษมันด้วยเถิด”

คาจือเปิดคัมภีร์เขอลานจิง เปิดไปเรื่อยเปื่อยแบบไม่ตั้งใจ เปิดไปได้ไม่กี่หน้าก็พูดขึ้นว่า “คัมภีร์เขอลานจิง บอกไว้ว่า เมื่อพบเรื่องราวประเภทนี้ให้ปล่อยแมลงวันให้มันบินไปมา โจทก์สามารถใช้ท่อนไม้ตีมันได้ หากดีถูกตัวมัน ก็ควรตัดสินโทษตาย แต่หากดีไม่ถูกตัวมันก็ให้ปรับโจทก์เป็นทองคำแทน” คาจือพูดจบยื่นท่อนไม้ที่ทั้งใหญ่และยาวให้กับอาฟานเถี

อาฟานเถีทำตามที่คาจือสั่ง ปล่อยแมลงวันตัวนั้น มันบินไปบินมา บินไปเกาะที่หน้าผากของคาจือ อาฟานเถีเลี้ยงไปที่แมลงวันบนหน้าผากของคาจือและตีลงไปอย่างแรง

* คาจือ หมายถึง ผู้ทำพิธีในศาสนาอิสลาม

¹⁰ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfánti de Gùshì* 阿凡提的故事, pp. 16-17.

ให้โทษตายแก่แมลงวันตัวนั้น คาจือโดนทุบศีรษะอย่างรุนแรงเลือดไหลนอง เป็นลมล้มพับไป

“เห็นที่ว่าโจทก์อย่างข้าคงไม่ต้องโดนปรับเป็นทองคำแล้วสินะ” เมื่อพูดจบ อาฝานก็เดินออกจากบ้านของคาจือไปอย่างไม่สะทกสะท้านใดๆ

(3) อนุภาคJ2465.6. **Washing the room. Fool floods it. Norwegian: Christiansen Norske Eventyr142.** เรื่องการทำความสะอาดห้อง โดยรดน้ำจนองเต็มพื้น ผู้วิจัยพบในเรื่อง รดน้ำมันถูบ้าน (洒油扫院) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

รดน้ำมันถูบ้าน (洒油扫院)

นิทานเรื่องนี้กล่าวถึง ปาอีให้อาฝานทำความสะอาดบ้าน แต่ไม่ยอมจ่ายค่าแรงจึงแกล้งบอกอาฝานให้ทำความสะอาดบ้านโดยไม่ให้ใช้น้ำแม้แต่หยดเดียว แต่พื้นต้องลื่นเป็นมัน อาฝานถึงจึงรดน้ำมันทั่วทั้งพื้นบ้าน นับเป็นการปฏิบัติตามคำสั่งแบบเถรตรงและส่งผลเสียภายหลัง ดังเนื้อเรื่องในนิทาน ดังนี้

阿凡提小时候,天天要给村上的巴衣打扫院子。巴衣的规矩,工钱到年底才给,可是就这样,他还要想法子不给阿凡提工钱。

这一年,除夕又到了,巴衣一早就把阿凡提找来,吩咐道:“纳尔撕丁,今天你来打扫院子,不准你洒一点水;可是,扫完了,院子还得湿漉漉的。你要是办不到,就休想领今年的工钱,也别想明年再给我打扫院子啦!”说完自己就上巴扎办年货去了。

阿凡提不声不响地扫完了院子,然后把巴依贮藏室里的油葫芦统统提出来,把油倒了个一干二净,洒满了整个院子。事情办完,阿凡提坐在台阶上,专等巴依问来好领工钱。下午,巴依摇摇摆摆地回来了,一看,阿凡提把油洒了一院子,气得脸皮发青,挺着脖子直嚷:“给我赔油!给我赔油!”“慢着,巴依老爷!”阿凡提站起来说,“院子里没洒水,可是,哪儿不是湿漉漉的?你的吩咐我不是照办了吗?快付给我工钱。明年你就是再想清找,我也不干啦!”巴依没话可说,只好把工钱付给阿凡提。¹¹

¹¹ Ibid., pp. 43-45.

เมื่อตอนที่อาฟานตียังเป็นเด็ก เขาต้องไปทำความสะอาดบ้านให้กับป้าทุกวัน ป้าออกกฎว่าสิ้นปีถึงจะจ่ายเงินให้ ไม่เพียงเท่านั้นป้ายังคิดอุบายเจ้าเล่ห์เพื่อที่จะไม่จ่ายค่าแรงให้กับอาฟานตีอีก

ใกล้จะถึงสิ้นปีแล้วป้าจึงเรียกอาฟานตีและสั่งว่า “น่า เออร์ซื่อ ดิง วันนี้เจ้าจงมาทำความสะอาดบ้านให้ข้า ไม่นอนุญาติให้เจ้าใช้น้ำมันแต่หยดเดียว แต่พื้นต้องเป็นมันเลื่อม หากเจ้าทำไม่ได้ นอกจากเงินค่าแรงทั้งปีข้าก็จะไม่ให้แล้วปีหน้าก็อย่าคิดจะมาทำความสะอาดบ้านให้ข้าอีก” พุดจบป้าก็ออกไปตลาดเพื่อซื้อของเตรียมในวันขึ้นปีใหม่

อาฟานตีทำความสะอาดบ้านไปอย่างเงียบๆ ทำความสะอาดเสร็จเรียบร้อยแล้วก็เดินเข้าไปในห้องเก็บของในบ้านของป้า หยิบเอาขวดน้ำเต้าที่บรรจุน้ำมันไว้ออกมา เทจนหมดทุกหยด พื้นบ้านเต็มไปด้วยน้ำมันเจีงนองเต็มพื้น เสร็จแล้วเขาจึงไปนั่งที่บันไดหน้าบ้านเพื่อรอรับค่าแรงจากป้า ตกบ่ายป้าเดินตัวโคลงเคลงกลับมาบ้าน เห็นน้ำมันเจีงนองเต็มพื้นบ้านก็โมโหหน้าดำหน้าแดง ยึดคอตรงพร้อมกับพูดว่า “ซดเซย ค่าน้ำมันให้ฉัน ซดเซยค่าน้ำมันให้ฉัน” อาฟานตีพูดขึ้นว่า “ข้าก่อนท่านป้า” อาฟานตียืนขึ้นและพูดต่อไปว่า “พื้นบ้านไม่ได้เปียกน้ำ แล้วดูตรงไหนไม่ใช่พื้นมันเลื่อมอย่างที่ท่านต้องการกันแล้ว เรื่องที่ท่านสั่งไว้ข้าก็ทำตามทุกอย่าง รีบจ่ายค่าแรงให้ข้าเร็วๆ ถ้าปีหน้าท่านจะจ้างข้าอีก ข้าก็ไม่มาทำให้ท่านแล้ว” ป้าพูดอะไรไม่ออก ได้แต่จ่ายค่าแรงให้กับอาฟานตีไป

3.4.2 อนุภาคการใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยม

อนุภาคการใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมเป็นการสร้างสถานการณ์หรือใช้กลลวงเพื่อเป็นการกลั่นแกล้งหรือเพื่อทำให้ตนได้ในสิ่งที่ต้องการ อนุภาคนี้มักปรากฏอยู่ในหมวด **K.DECEPTIONS** การหลอกลวง การปลอมแปลง เล่ห์เพทุบาย การใช้อุบายใน เรื่องเล่าอาฟานตี นั้นเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้รอดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ แต่มิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนแต่อย่างใด ใน เรื่องเล่าอาฟานตี พบ 5 อนุภาค คือ (1) อนุภาค K231. Debtor refuses to pay his debt. ลูกหนี้ปฏิเสธการชดใช้หนี้สิน (2) อนุภาค K134.2. The horse swifter than the rain. ม้าที่วิ่งเร็วกว่าฝน (4) อนุภาค K451. Unjust umpire as trickster การตัดสินให้เป็นคนโกงอย่างไม่เป็นธรรม (5) อนุภาค K475. Cheating through equivocation การโกงโดยการพูดอ้อมค้อม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) อนุภาค K231. Debtor refuses to pay his debt. ลูกหนี้ปฏิเสธการชดใช้หนี้สิน ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ไข่ไก่สามฟอง (三个鸡蛋)

ตรงกับเรื่องอาผานตีในเรื่อง ไข่ไก่สามฟอง (三个鸡蛋) อาผานตีไปกินข้าวที่ร้านอาหาร โดยกินไข่ไก่ไปสามฟอง แต่ลืมเอาเงินไป จึงติดเงินร้านค้าเอาไว้แล้วบอกกับเจ้าของร้านค้าว่าจะเอาเงินมาจ่ายให้ภายหลัง จากนั้นอาผานตีได้นำเงินค่าไข่ไก่สามฟองมาจ่ายกับเจ้าของร้านอาหาร

有个巴依，在城里开了一家饭馆。有一回，阿凡提在这家饭馆里吃了三个煮熟的鸡蛋，临走，一摸口袋，身上忘了带钱。阿凡提只好向巴依赔不是，担保下次经过这里，一定送钱来还他。

“不要紧，阿凡提！”巴依说，“三个鸡蛋算得什么，以后再说吧！”

过了半年，阿凡提又来到城里，急忙跑到这家饭馆来还钱。见了巴依，阿凡提问道。

“上次我吃了三个鸡蛋，该还你多少钱呢？”

巴依从墙上取下一个大算盘，拨拉了半天才说：“不多，不多，三个鸡蛋，就算三百块*钱好了。”

“巴依你这是发昏了吗？”，阿凡提吃了一惊。

“噢！这还算多吗？”巴依说，“要是我这三个鸡蛋没有给你吃掉，早孵出三只母鸡来了。一只母鸡半年下一百个蛋，三只母鸡要下三百个蛋，三百个蛋再孵成小鸡，你倒给我说，该值多少钱！”

阿凡提骂巴依欺负人，巴依反而到皇帝那儿告了阿凡提一状。

到审案子的那一天，皇帝气势汹汹地坐在殿上，专等阿凡提来了好重重地罚地。可是到了晌午还不见阿凡提来到。皇帝接二连三地派人去催，好不容易才看见阿凡提手里拿着一把铁勺，慢腾腾地来了。

“你好大胆！”皇帝大声吼道，“犯了罪还敢不来？你逃得了吗！”

“我正忙着哩，我的陛下！”阿凡提说，“我和邻居伙种的二亩麦子明天就得下种了，我们正忙着炒麦种，才耽误了点时间。”

---

* 块 kuài เหรียญ หน่วยเงินของจีน

“哈哈，傻瓜！”皇帝和巴依一齐大笑起来。皇帝说：“炒熟的麦子还能出苗吗？你这个大傻瓜！”

“原来您，也知道炒熟的麦子不出苗。”阿凡提说，“那么，请问陛下，煮熟的鸡蛋还能孵出小鸡来吗？”皇帝和巴依听了，顿时目瞪口呆，半句话也说不出来了。¹²

มีป้าอยู่คนหนึ่ง เปิดร้านอาหารในเมือง ครั้งหนึ่งอาฟานตีได้ไปกินไข่ที่ต้มสุก แล้วสามฟอง กินเสร็จก็ล้อออกจากร้าน เขาคำไปที่กระเป๋าทนลืมนำเงินมา จึงบอกกับป้าว่าหากคราวหน้าผ่านมาทางนี้จะต้องนำเงินมาคืนอย่างแน่นอน

“ไม่เป็นไร อาฟานตี” ป้าีพูด “ไข่สามฟองจะมีค่ามีราคาอะไร ไว้วันหลังก็ได้”

ผ่านไปครึ่งปี อาฟานตีมาในเมืองอีกครั้ง รีบนำเงินมาคืนป้าที่ร้านอาหาร เมื่อพบป้า อาฟานตีถามขึ้นว่า

“ครั้งก่อนข้ากินไข่ไก่ของท่านไปสามฟอง ข้าควรคืนเงินให้ท่านเท่าไรหรือ”

“ป้าีหยิบลูกคิดจากข้างฝา มา คัดไปตัดมาอยู่นานจึงพูดว่า “ไม่เยอะ ไม่เยอะ ไข่สามใบคิดราคาสามร้อยเหรียญก็พอ”

“ป้าี ท่านบ้าไปแล้วหรือ”อาฟานตีตกใจ

“อี้** นี่ยังแพงอีกหรือ” ป้าีพูด “ถ้าไข่สามฟองนี้เจ้าไม่ได้กินลงไปละก็ คงออกลูกได้เป็นแม่ไก่สามตัวแล้ว แม่ไก่หนึ่งตัวครึ่งปีออกไข่ได้ร้อยฟอง แม่ไก่สามตัวออกไข่ได้สามร้อยฟอง ไข่สามร้อยฟองสามารถเป็นลูกเจี๊ยบได้สามร้อยตัว ไหนเจ้าลองพูดมาสิว่า ควรจะมีราคาเท่าไร”

อาฟานตีคิดว่าป้าีรักแกชาวบ้าน ป้าีกลับแฉกับความกับฮองเต้ เมื่อถึงวันตัดสิน คดีความ ฮองเต้ตั้งอยู่บนบัลลังก์อย่างโกรธๆ รอให้อาฟานตีมาถึงจกกลงโทษให้เสียหนัก แต่ทว่าตกบ่าก็ยังไม่เห็นเงาของอาฟานตี ฮองเต้จึงให้คนไปเร่งรัดอาฟานตี

เป็นนานทีเดียวกว่าจะเห็นอาฟานตีในมือถือซองเหล็กอันหนึ่ง ค่อยๆเดินอย่างเชื่องช้าเข้ามาในท้องพระโรง

“เจ้ากล้าดีอย่างไร” ฮองเต้ตรัสสุรเสียงดังก้อง “ทำผิดแล้วยังไม่กล้ามายอมรับความผิด เจ้าคิดว่าจะหนีรอดหรือ”

¹²Ibid., pp. 114-116.

** 咦 yí คำอุทานแสดงความสงสัยในภาษาจีน

“ข้ากำลังยุ่งอยู่ที่เดียว ฝ่าบาท” อาฝานเถีพูด “ข้ากับพวกเพื่อนบ้านพรุ่งนี้กำลังจะปลูกพืช พวกเรากำลังยุ่งกับการผัดธัญพืชพวกนี้ให้สุกอยู่ ก็เลยทำให้เสียเวลา”

“ฮ่าๆ เจ้าโง่ ธัญพืชที่สุกแล้วยังจะสามารถออกพืชผลได้อีกหรือ เจ้านี้โง่ใหญ่แล้ว”

“ที่แท้พระองค์ก็รู้ว่าธัญพืชที่สุกแล้วไม่สามารถออกดอกพืชผลได้” อาฝานเถีพูด “ถ้าเช่นนั้น ขอถามพระองค์ ไข่ไก่ที่ต้มสุกแล้วยังจะสามารถฟักตัวเป็นไก่ได้อีกหรือ”

ฮ่องเต้และป้าอีฟงแล้วอ้าปากค้าง พุดไม่ออกแม้แต่คำเดียว

เรื่องที่ 2 เงินค่าอาหาร (饭钱)

นิทานเรื่อง เงินค่าอาหาร (饭钱) กล่าวถึงอาฝานเถีช่วยเหลือชายผู้หนึ่งที่ถูกเจ้าของร้านอาหารกลั่นแกล้งให้ชดใช้ค่าอาหารโดยที่ชายผู้นั้นยังมิได้รับประทานอาหารแต่อย่างใด อาฝานเถีจึงใช้กลอุบายในการแก้ไขปัญหาค่าอาหารให้ชายผู้นั้นรอดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ

有个穷人，忽然来找阿凡提，要求他道：“尊敬的阿凡提，我想求你一件事，不知道你肯不肯帮忙？”

“帮助人是光荣的事，也是快乐的事，你就讲吧”阿凡提说。

“唉！”穷人长叹一声，说道，“咱们穷人真是难啊！昨天我在巴依开的一家饭馆门口站了一站，巴依说我闻了他饭馆里饭菜的香味，叫我付钱。我当然不给。他就到喀孜跟前告了我。喀孜决定今天判决。你能去帮我说几句公道话么？”

“行，阿凡提一口答应下来，就陪着穷人去见喀孜。巴依早就到了，正和喀孜谈得高兴。喀孜一看见穷人，不由分说就骂道，“真不要脸！你闻了巴依饭馆的香气，怎么敢不付钱！快把饭钱算给巴依！”

“慢着，喀孜阿凡提走上前来，行了个礼，说道，“这人是我的兄长，他没有钱，饭钱由我付给巴依好了。

阿凡提从腰里掏出一个装铜钱的小口袋，举到巴依耳朵旁边摇了几摇，问巴依道：“巴依，你听见口袋里响亮的声音吗？”“什么？哦，听到了，听到了”巴依说。

“好，他闻了你饭菜的香气，你听到了我的钱的声音，咱们的账算清了。”阿凡提说完，拉着穷人的手，大摇大摆地走了。¹³

¹³ Ibid., pp. 50-52.

มีคนคนหนึ่ง มาขอร้องให้อาฟานตีช่วยเหลือ “ท่านอาฟานตีที่เคารพ ข้ามีเรื่องอยากจะขอความช่วยเหลือท่านสักเรื่องหนึ่ง ไม่ทราบว่าท่านจะช่วยเหลือข้าได้หรือไม่”

“ช่วยเหลือคนเป็นเรื่องที่มีเกียรติ และก็เป็นเรื่องที่มีความสุข ท่านพูดมาเถอะ” อาฟานตีพูด “เฮ้อ” ชาวบ้านคนนั้นถอนหายใจพร้อมกับพูดว่า “พวกเราคนจนนี้มันยากเสียจริง เมื่อวานนี้ข้าไปยืนอยู่ที่หน้าประตูร้านอาหารเปิดใหม่ของปาลี ปาลีบอกว่าข้าไปยืนดมอาหารของที่ร้านเขา จะให้ข้าจ่ายเงิน พอข้าไม่ให้ ปาลีจึงไปแจ้งความกับคางจือ คางจือจะตัดสินความข้าวันนี้ ท่านช่วยไปพูดขอความเป็นธรรมให้ข้าหน่อยจะได้ไหม”

“ได้” อาฟานตีรับปากทันที จากนั้นจึงเดินทางไปพบคางจือกับชาวบ้านผู้นั้นปาลีรออยู่นานแล้ว กำลังคุยกันถูกคอกับคางจือ เมื่อคางจือเห็นชายคนจนนั้นจึงว่าขึ้นมาทันที “หน้าไม่อายเสียจริง เจ้าดมกลิ่นอาหารของปาลีแล้วยังจะกล้าไม่จ่ายเงินอีก รีบจ่ายเงินค่าอาหารให้กับปาลีเดี๋ยวนี้”

“ข้าก่อนท่านคางจือ” อาฟานตีเดินออกมาข้างหน้าคางจือพร้อมกับทำความเคารพแล้วพูดว่า “ชายคนนี้เป็นพี่น้องกับข้า เขาไม่มีเงิน เงินค่าอาหารให้ข้าจ่ายให้แทนเขาเถิด”

อาฟานตีล้วงถุงเงินออกมาจากเอว ยื่นไปที่ข้างหูของปาลีเขย่าสองสามที แล้วถามปาลีว่า “ปาลีท่านได้ยินเสียงในถุงนี้หรือไม่” “อะไรนะ อ้อ ได้ยินแล้ว ได้ยินแล้ว” ปาลีพูด

“ดี เขาดมกลิ่นอาหารของท่าน ท่านได้ยินเสียงเงินของข้า เช่นนั้นหนี่งของเราชดใช้กันหมดแล้วนะ” อาฟานตีพูดแล้วเดินจากไปพร้อมกับชายคนจนผู้นั้นอย่างไม่มีสะทกสะท้านใดๆ

(2) อนุภาค K134.2. The horse swifter than the rain. ม้าที่วิ่งเร็วกว่าฝน ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马)

นิทานเรื่อง ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马) นี้กล่าวถึง ในวันล่าสัตว์ฮ่องเต้ได้เชื้อเชิญอาฟานตีให้เข้าร่วมด้วย ฮ่องเต้และขุนนางต้องการจะกลั่นแกล้งอาฟานตี โดยการให้อาฟานตีใช้ม้าแก่ ๆ ตัวหนึ่ง ในขณะที่ฮ่องเต้และขุนนางทั้งหลายมีม้าดีแข็งแรงไว้ขี่ เมื่อเริ่มออกเดินทางล่าสัตว์

ไม่ถึงเพียงครึ่งทางพายุฝนก็ตกลงมาอย่างหนัก อาฝานเถีจึงถอดเสื้อผ้าออกแล้วใส่ไว้ใต้อาณม้า ทำให้เสื้อผ้าของเขานั้นไม่เปียกแม้แต่เม็ดเดียว อาฝานเถีใช้อูบายหลอกให้ฮองเต้หลงเชื่อว่า ม้าแก่ของเขานั้นเป็นม้าที่บินได้ บินพาอาฝานเถีไปชมสวนดอกไม้สวยงามแห่งหนึ่ง ฮองเต้เกิดความโลภอยากได้ม้าของอาฝานเถี จึงหลงกลอุบายของอาฝานเถี จากเนื้อเรื่อง ดังต่อไปนี้

皇帝约阿凡提一齐去打猎。皇帝和卫士们都骑着骏马，偏偏给阿凡提一匹精瘦的老马。

他们走呀，走呀，来到了戈壁滩上，忽然刮起一阵狂风，接着又下起暴雨来。皇帝和卫士们调转马头，没命地响京城奔回去。雨越下越大，他们被淋得像才从河里捞上来似的。阿凡提骑的那匹老马，才听见打雷，就站住了不肯走。阿凡提知道不好，立刻趾下马来，把身上的衣服全脱了，掖在马鞍子底下。等到雨止了，阿凡提不慌不忙的穿了干衣裳，骑着马慢慢地回京城。

皇帝正等着阿凡提呢！他看见阿凡提走进来，浑身衣服还是干的，奇怪极了，问说：“咦，你的衣裳怎么还是干的？难道雨没淋着你吗？”阿凡提行了个鞠躬礼，说道：“这我得谢谢您了，您给我骑的是一匹屁马呀！那会儿你们一跑，雨就紧跟着你们屁股后面追去了。”

皇帝听了，十分羡慕阿凡提的好运气。第二天，他又邀阿凡提去打猎，自己抢先骑了那匹老马，要阿凡提骑了他的骏马。他们走呀，起呀，又来到戈壁滩，正要动手打猎，忽然狂风又刮起来，眼看暴雨又要来了。阿凡提一连抽了几鞭，骏马飞跑起来，转眼就到了京城，一滴雨也没淋着。

那匹老马，听见打雷又站住了。皇帝用鞭子打，用拳头捶，用翔踢，他还是一动不动。大雨哗哗地落下来了，把皇帝又浇得一身情湿。¹⁴

ฮองเต้หันด้ออาฝานเถีออกไปล่าสัตว์ ฮองเต้และพวกองครักษ์ทั้งหลายล้วนแล้วแต่ขี่ม้าตัวใหญ่แข็งแรง โดยให้อาฝานเถีขี่ม้าแก่ๆผอมๆตัวหนึ่ง

พวกเขาไปได้สักพักก็มาถึงเนินทรายแห่งหนึ่ง ทันใดนั้นเองลมพายุพัดแรงพร้อมกับฝนตกลงมาอย่างแรง ฮองเต้และพวกองครักษ์ต่างพากันควมม้าเร่งกลับเข้าไปในเมือง ฝนยิ่งตกยิ่งหนักพวกเขาเปียกไปทั่วทั้งตัวเสมือนเพิ่งขึ้นมาจากแม่น้ำ ม้าแก่ของอาฝานเถีตัวนั้นแค่เพียงได้ยินเสียงฟ้าร้องมันก็ยืนนิ่งไม่ยอมไปไหน อาฝานเถีคิดแล้ว

¹⁴ Ibid., p. 12.

ไม่ดีแน่ รีบกระโดดลงจากหลังม้า ถอดเสื้อผ้าออกหมดแล้วยัดเข้าไปไว้ใต้鞍มา รอนจน
 ฝนหยุดอาฟานถึงจึงสวมเสื้อผ้าแห่ง ฤกลับเข้าไป แล้วจึงขี่ม้ากลับไปในเมือง

ฮ่องเต้กำลังรออาฟานอยู่ เมื่อเห็นอาฟานถึงเดินเข้ามาเสื้อผ้าแห้งไปทั้งตัว รู้สึก
 สงสัยจึงถามอาฟานถึงว่า “ทำไมเสื้อผ้าของเจ้ายังแห้งอยู่อีกล่ะ หรือว่าเจ้าไม่โดนฝนหรือ”
 อาฟานถึงโค้งคำนับแล้วจึงพูดว่า “เรื่องนี้ต้องขอบพระทัยฝ่าบาทที่ให้ม้าตัวนั้นกับ
 กระหม่อม ตอนนั้นฝนไล่ตามหลังพระองค์ แต่ม้าตัวนี้กลับบินพากระหม่อมไปยังสวน
 ดอกไม้ที่สวยงามแห่งหนึ่ง กระหม่อมชื่นชมความงามอยู่พักหนึ่ง แต่เกรงว่าพระองค์จะ
 รอนาน กระหม่อมก็เลยรีบกลับมา”

ฮ่องเต้ฟังแล้วรู้สึกอิจฉาความโชคดีของอาฟานถึงเป็นอย่างมาก วันที่สองฮ่องเต้
 ขวนอาฟานถึงไปล่าสัตว์อีก รีบแย่งอาฟานถึงขี่ม้าแก่ตัวนั้น ให้อาฟานถึงไปขี่ม้าของ
 พระองค์แทน พวกเขามาถึงเนินทรายที่ล่าสัตว์อีกครั้ง กำลังจะลงมือล่าสัตว์ ลมก็พัดแรง
 และฝนกำลังจะตกลงมาอีก อาฟานถึงสะบัดแข้งสองสามครั้งรีบควมม้ากลับเข้าเมือง ฝน
 สักเม็ดก็ไม่โดน

ม้าแก่ตัวนั้น ได้ยินเสียงฟ้าร้องก็ยี่นนิ่งอีก ฮ่องเต้ใช้แซ่ดีเท่าไหร่ ใช้กำปั้นทุบ
 เท่าไหร่ ใช้เท้าถีบแล้วถีบอีก มันก็ยังไม่วายไปไหน ฝนที่ตกลงมาทำให้ฮ่องเต้เปียกไป
 ทั้งตัว

(3) อนุภาค K341.8.1. Trickster pretends to ride home for tools to perform tricks. หลอกหลวงโดยแสร้งขี่พาหนะกลับบ้านเพื่อเตรียมกลยุทธ ผู้วิจัยพบในเรื่อง ฤใส่
 ปัญญา (计囊) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

ฤใส่ปัญญา (计囊)

นิทานเรื่อง ฤใส่ปัญญา (计囊) นี้กล่าวถึง กษัตริย์องค์หนึ่งจากประเทศใกล้เคียงมา
 ทดสอบปัญญาของอาฟานถึง อาฟานถึงลวงให้รอโดยการขอยืมม้าขี่ไปเพื่อจะกลับไปเอาปัญญาที่
 บ้านมาต่อสู้กับพระองค์ กษัตริย์องค์นี้ทรงหลงเชื่อให้อาฟานถึงขี่ม้ากลับไป จนกระทั่งเวลาผ่าน
 ไปจึงรู้ว่าตนถูกหลอก อาฟานถึงใช้อุบายและเล่ห์เหลี่ยมเพื่อหลอกคู่ตรงข้าม เป็นที่สังเกตว่าการ
 ใช้อุบายในเรื่องเล่าอาฟานถึง นั้นส่วนใหญ่มักเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นให้รอด
 พ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ มิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนตนแต่อย่างใด

阿凡提的名声传到了外国。外国有个皇帝听了很不服气，对大臣们说：“听说咱们邻国有个什么叫阿凡提的，连他们的皇帝都常常被他捉弄了，这难道是真的吗？”

“是啊，”大臣们说，“我们也听说过阿凡提很聪明，有学问，谁也惹不起他。”

“哼，哼”皇帝说，“我就不相信一个老百姓有这么厉害，哪里有皇帝反而不及老百姓聪明的道理？”

“是啊！我们也不相信呀！”大臣们又说。

皇帝于是决定亲自到邻国去愚弄一下阿凡提，来证明皇帝总比一个老百姓聪明得多。他走呀，走呀，不久就到了阿凡提的国家。恰巧阿凡提正在地里干活，皇帝问到：

“听说你们国里有个什么阿凡提，叫他来见见我，我要看看他究竟聪明在哪里。”

阿凡提一听，对这个人的来意，已经猜了几分，便说：

“我就是阿凡提，找我有什事呀？”

“咳，原来就是你！”皇帝冷笑了一声说，

“听说你诡计多端，你能骗得了我吗？告诉你，谁也休想骗我！”

“我就能骗了你”阿凡提说“不过得等着，我先回家把计囊取来，才好拿出计策骗你。你要是真不怕我的计囊，就让我骑你着马去拿，好快点回来。”

“是个计囊也没用。”皇帝跳下马，把马给了阿凡提，说着，“快点回来骗我，我倒要看你的本事。”

阿凡提骑上马，一溜烟去了。皇帝等呀！等呀，直等到太阳下山了，还不见阿凡提回来，皇帝这才知道已经上了当，只好乘着天黑，偷偷溜回自己国家去。¹⁵

ชื่อเสียงของอาฟานตีดังไกลไปถึงต่างประเทศ ฮองเต้ของประเทศหนึ่งฟังแล้วก็รู้สึกไม่พอใจ จึงพูดกับพวกขุนนางทั้งหลายว่า “ได้ยินมาว่าประเทศเพื่อนบ้านของเรามีคนที่ชื่อ อาฟานตี แม้แต่ฮองเต้ของพวกเขาเองก็ถูกล้อเลียนบ่อยๆ เรื่องนี้เป็นความจริงหรือ”

“ใช่แล้วพระเจ้าข้า” พวกขุนนางกล่าว “พวกเราที่ได้ยินมาว่า อาฟานตี ฉลาดมาก มีความรู้ดี ไม่ว่าใครก็ไม่สามารถทำอะไรเขาได้”

¹⁵ Ibid., pp. 89-90.

“อีม อีม”ฮ่องเต้พูดต่อว่า “ข้าไม่เชื่อหรอกว่าแค่ชาวบ้านคนหนึ่งเท่านั้นจะร้ายกาจอะไรเช่นนั้น มีที่ไหนชาวบ้านธรรมดาจะฉลาดกว่าฮ่องเต้”

“ถูกต้องพะยะค่ะ พวกกระหม่อมก็ไม่มีใครเชื่อเช่นนั้น” พวกขุนนางพูด

ฮ่องเต้ตัดสินใจไปประเทศเพื่อนบ้านนั้นด้วยตัวเองเพื่อทดสอบอาฝานเถีสักหน่อย อย่างไรก็ตามฮ่องเต้ก็ต้องฉลาดกว่าชาวบ้านธรรมดาคนหนึ่งอย่างแน่นอน เมื่อฮ่องเต้ต้องคี่ไปถึงประเทศของ อาฝานเถี เป็นเวลาที่อาฝานเถีกำลังทำงานอยู่ในไร่นาพอดี ฮ่องเต้จึงถามว่า

“ได้ยินมาว่าประเทศของพวกเจ้ามีคนที่ชื่อ อาฝานเถี ไปเรียกเขามาพบข้าหน่อย ข้าอยากจะดูนักงาที่ว่าฉลาดนั้นฉลาดที่ตรงไหนกัน” อาฝานเถีพอฟังแล้วก็รู้ทันทีถึงจุดประสงค์การมาของฮ่องเต้คี่นี้ พร้อมกับพูดว่า “ข้านี้แหละอาฝานเถี หาข้ามีเรื่องอันใดหรือ”

“ที่แท้ก็เป็นเจ้านี่เอง”ฮ่องเต้ยิ้มอย่างเยือกเย็นและพูดว่า “ได้ยินมาว่าลูกไม้ลูกเล่นของเจ้าเยอะนัก เจ้าสามารถหลอกข้าได้หรือไม่ บอกเจ้าไว้ก่อน ใครก็อย่ามาคิดว่าจะหลอกข้าได้”

“ข้านี้แหละที่สามารถหลอกท่านได้” อาฝานเถีพูด “แต่ท่านจะต้องรอก่อน ข้าจะกลับบ้านไปเอาถุงใส่ปัญญาของข้ามาก่อน ข้าถึงจึงจะสามารถไขมันออกอุบายหลอกท่านได้ หากท่านไม่กลัวถุงปัญญาของข้าจริง ท่านต้องให้ข้ายืมม้าของท่าน ข้าจะได้เดินทางกลับมาโดยเร็ว”

“ให้ถุงปัญญาของเจ้าเป็นสิบกุ้งก็ไม่มีประโยชน์” ฮ่องเต้กระโดดลงจากหลังม้าเอาม้าส่งให้อาฝานเถี “รีบกลับมาหลอกข้าก็แล้วกัน ข้าอยากจะดูนักปัญญาของเจ้าจะมีสักแค่ไหนกัน”

อาฝานเถีขี่ม้าควบไปอย่างรวดเร็ว ฮ่องเต้รอแล้วรอเล่า รอจะกระทั่งพระอาทิตย์ตกดินก็ยังไม่เห็นอาฝานเถีกลับมา ตอนนั้นถึงรู้ว่าได้เสียรู้อาฝานเถีเสียแล้ว จึงได้แต่แอบกลับประเทศของตัวเองไป

(4) อนุภาค K415. Unjust umpire as trickster การตัดสินให้เป็นคนโกงอย่างไม่เป็นธรรม ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง ของที่แอบไว้ในอกเสื้อ (藏在怀里的东西) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

ของที่แอบไว้ในอกเสื้อ (藏在怀里的东西)

นิทานเรื่อง ของที่ซ่อนไว้ในท้อง (藏在怀里的东西) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีมีปัญหากับ ปาอีท่านหนึ่ง เรื่องราวไปถึงคาจือผู้ตัดสินความ ก่อนไปพบกับคาจือนั้น อาฝานเถีแอบเอาก้อนหินซ่อนไว้ในอกเสื้อ เพื่อแกล้งให้คาจือคิดว่าซ่อนเงินไว้

阿凡提得罪了庄子上的巴依，巴依拉他上喀孜那儿打官司。阿凡提先捡了两块大石头藏在怀里，才跟着巴依去见喀孜。

喀孜随便问了几句，便打开《可兰经》一边装着查经，一边偷看两个人的动静。阿凡提明白他存着什么鬼心思，便用手连连指着鼓鼓囊囊的衣襟。喀孜以为阿凡提在暗示要把怀里的元宝送给他，马上宣布判决道：

“招圣书上的训条，像这样的案件，应该是阿凡提有理。”说罢，他把巴依教训一顿，撵走了，然后笑嘻嘻地向阿凡提说：

“好啦官司你赢啦。比我判案再公平的喀孜，你可找不着了。好啦。快把怀里的东西拿出来吧！”

“给你！”阿凡提从怀里掏出两块大石头，望着喀孜说道，“要是你帮着巴依欺负人，这两块东西早砸在你脑袋上了。”¹⁶

อาฝานเถีมีเรื่องกับปาอีในหมู่บ้าน ปาอีลากอาฝานเถีไปพบคาจือเพื่อตัดสินความ อาฝานเถีแอบซ่อนก้อนหินไว้ตรงอกเสื้อของตน แล้วจึงตามปาอีไปพบคาจือ

คาจือถามเรื่อยเรื่อยสองถึงสามประโยค แล้วจึงเปิดคัมภีร์ค่อหลานจิง เปิดคัมภีร์ไปพลางมองความเคลื่อนไหวของทั้งสองคนไปพลาง อาฝานเถีเข้าใจทันทีถึงอาการมีเลศนัยของคาจือเขาจึงชี้ไปที่สิ่งของตุ้งๆใต้อกเสื้อของเขา คาจือเข้าใจว่าอาฝานเถี บอกเป็นนัยว่าจะนำเอาสิ่งของมีค่าที่ซ่อนอยู่ในอกเสื้อให้กับตน จึงรีบตัดสินความทันทีว่า

“จากคำสอนในคัมภีร์บอกไว้ เรื่องราวลักษณะนี้ อาฝานเถีมีเหตุมีผลมากกว่า” พุดจบก็สั่งสอนปาอีเป็นการใหญ่และไล่กลับไป จากนั้นก็หันมามึ้มกับอาฝานเถีแล้วพุดว่า

“เรียบร้อยแล้ว คดีความเจ้าก็ชนะแล้ว จะหาคาจือที่ตัดสินความยุติธรรมกว่าข้า ไม่มีอีกแล้ว รีบเอาของที่อยู่ใต้อกเสื้อของเจ้าออกมาได้แล้ว”

¹⁶ Ibid., pp. 91-92.

“ให้ท่าน” อาฝานเถีล้วงเอาหินสองก้อนที่อยู่ใต้ออกเสื้อของเขาออกมา และพูดกับ
 คาจิวว่า “หากท่านช่วยปาลีรังแกชาวบ้าน ก้อนหินสองก้อนนี้ก็คงทุบไปที่หัวของท่าน
 นานแล้ว”

(5) อนุภาค K475. Cheating through equivocation การโกงโดยการพูดอ้อมค้อม
 ผู้วิจัยพบในเรื่อง แสงจันทร์กับบ่อน้ำ (月光和井水) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

แสงจันทร์กับบ่อน้ำ (月光和井水)

นิทานเรื่องนี้กล่าวถึงฮ่องเต้ต้องการจะกลั่นแกล้งอาฝานเถี แต่อาฝานเถีสามารถเอาตัว
 รอดจากเหตุการณ์ที่ถูกฮ่องเต้กลั่นแกล้งได้ ภายหลังเมื่อฮ่องเต้ร้องขอความช่วยเหลืออาฝานเถี
 จึงกลั่นแกล้งฮ่องเต้กลับโดยการใช้อุบายจากการกระทำที่พลิกแพลงจากการพูดอ้อมค้อม

冬天夜里，皇帝盖了四十条被子还嫌冷。他召来阿凡提，对他说：

“阿凡提，你要能穿着单衣裳在院子里过一夜，我就输给你一百个元宝。”

“行呀。”阿凡提马上脱下棉衣交给皇帝，上院子里去了。北风吹在身上，像刀子割一样。阿凡提一眼看见宫墙脚下有个石滚子，便过去推起石滚来。他转过来，转过去，一直转到天亮，不但不冷，还热得出了一身汗。

皇帝清早醒来，心想阿凡提一定冻死了。哪知道打开窗户一看，阿凡提正在院子里高高兴兴地兜圈子跑着呢。皇帝舍不那一百个元宝，想好了主意才叫阿凡提过来，问道：

“昨天夜里有什么吧？”“有月亮。”阿凡提回答。

“那就算不了什么啦。”皇帝说，“有月光照着你，多暖和呀，哪里会挨冻呢。不用说你，就是我也能在月光下光着身子过一夜。”说完，就把阿凡提打发走了。

几个月以后，皇帝和大臣们去打猎，那时候正是夏天，戈壁滩上热得象大火烤着似的。皇帝和大臣们渴得受不了，便赶到阿凡提家，想讨口水喝。

阿凡提正在井口上坐着。皇帝喊道：“有凉水吗？快给我喝！”

“有，有，你过来！”阿凡提说。

“水在哪儿？”皇帝走过来问。

“就在这儿呀。”阿凡提请皇帝走上井台，弯着腰朝井里看。

“叫我看井水，就不渴了吗？”皇帝生气了。

“陛下！”阿凡提说，“月光照在人身上，都能叫人暖和，难道您看着井水，这不能解渴吗？”¹⁷

คืนหนึ่งในฤดูหนาว ฮองเต้ห่มผ้าเป็นสิบผืนแล้วก็ยังหนาวสั่น พระองค์เรียก อาฟานตีเข้าเฝ้า แล้วพูดกับเขาว่า

“อาฟานตี หากเจ้าสามารถใส่เพียงเสื้อตัวเดียวอยู่ในบริเวณสวนนี้ และผ่านคืนนี้ไปได้ ถือว่าข้าแพ้ให้เงินหยวนป่าวแก่เจ้าหนึ่งร้อยก้อน”

“ได้พะยะค่ะ” อาฟานตีรีบถอดเสื้อนอกส่งให้ฮองเต้ และออกไปที่บริเวณด้านนอก ลมเหนียวพัดมากระทบกายเปรียบเสมือนมีดกรีดแทงก็ไม่ปาน อาฟานตีมองเห็นด้านล่างกำแพงวังมีหินก้อนกลม ๆ ก้อนหนึ่ง เขากลิ้งก้อนหินนั้น กลิ้งไปกลิ้งมาจนกระทั่งฟ้าสว่าง ไม่เพียงแต่ไม่หนาวเท่านั้นแต่กลับร้อนเหมือนโถรมกายทีเดียว

ฮองเต้ตื่นมาตอนเช้า ในใจคิดว่าอาฟานตีจะต้องหนาวตายอย่างแน่นอน ที่ไหนได้เปิดหน้าต่างออกดู อาฟานตีกำลังตีใจกระโดดโลดเต้นอยู่กลางท้องพระโรง ฮองเต้เสียดายเงินหยวนป่าวหนึ่งร้อยก้อน คิดใคร่ควรจัดหาทางออกได้แล้วจึงเรียกอาฟานตีมาถามว่า

“เมื่อคืนวานนี้มีพระจันทร์ใช่หรือไม่”

“มีพระจันทร์พะยะค่ะ” อาฟานตีทูลตอบ

“เช่นนั้นก็ไม่ถือว่าเจ้าเก่งกล้าสามารถอันใด มีพระจันทร์ส่องให้ความอบอุ่นมาถึงตัวเจ้า จะหนาวได้อย่างไรกัน อย่าว่าแต่เจ้าเลย หรือแม้แต่ตัวข้าเองก็สามารถอยู่ท่ามกลางแสงจันทร์ได้ทั้งคืนเช่นเดียวกัน” พูดจบฮองเต้ก็ให้อาฟานตีกลับไป

หลายเดือนต่อมา ฮองเต้กับพวกขุนนางชั้นผู้ใหญ่ออกไปล่าสัตว์ ขณะนั้นเป็นฤดูร้อน อากาศกลางทะเลทรายร้อนอบอ้าวเหมือนอยู่ในเตาอบใบใหญ่ ฮองเต้กับพวกขุนนางชั้นผู้ใหญ่กระหายน้ำจนแทบจะทนไม่ไหว จึงมาขอน้ำที่บ้านอาฟานตีดื่ม

อาฟานตีกำลังนั่งอยู่ปากบ่อ ฮองเต้ตะโกนว่า

“มีน้ำเย็น ๆ กินไหน รีบเอามาให้ข้าเร็ว”

“มี มีพะยะค่ะ พระองค์รีบเสด็จมาทางนี้”

“น้ำอยู่ไหน” ฮองเต้ถามอย่างรีบร้อน

¹⁷ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, pp. 75-76.

“ก็อยู่เนี่ยอะไรพะยะค่ะ” อาฝานเถีเชิญฮ่องเต้มาถึงปากบ่อน้ำชะโรงหน้าลงไป
ในบ่อ

“เรียกให้ข้ามาตูปอน้ำ จะทำให้ดับกระหายได้เช่นนั้นหรือ” ฮ่องเต้ทรงกริ้ว

“ฝ่าบาท” อาฝานเถีพูด “พระจันทร์เสาดส่องต้องกายยังทำให้อบอุ่นได้ แล้วใ
พระองค์มองลงไปบ่อน้ำจะไม่ทำให้พระองค์ทรงดับกระหายได้เล่าพะยะค่ะ”¹⁸

3.4.3 อนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่อ

การกระทำเรื่องเหลือเชื่อ มักเป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำได้จริงและขัดแย้งกับบริบท
หรือไม่เข้ากับหลักการเหตุผลในความเป็นจริง ปรากฏในหมวด **H1010. Impossible tasks**
เรื่องเหลือเชื่อ ใน เรื่องเล่าอาฝานเถี พบเพียง 1 อนุภาค คือ อนุภาค H1023. Tasks contrary to
the nature of objects. เรื่องที่ไม่ตรงกับธรรมชาติของวัตถุ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อนุภาค H1023. Tasks contrary to the nature of objects. เรื่องที่ไม่ตรงกับ
ธรรมชาติของวัตถุ จากการศึกษาค้นพบอนุภาคนี้จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ปลุกทอง (种金子)

นิทานเรื่อง ปลุกทอง (种金子) กล่าวถึงการที่อาฝานเถีลวงให้ฮ่องเต้เข้าใจว่าตน
สามารถปลุกทองได้ และนำทองที่ได้จากฮ่องเต้มาแจกจ่ายชาวบ้านผู้ยากจน อาฝานเถีมีทอง
จำนวนหนึ่งมาจากชาวบ้านแต่สุดท้ายก็ได้ทองจำนวนมากจากฮ่องเต้แทน เป็นการออกอุบาย
อันชาญฉลาดโดยการทำเรื่องเหลือเชื่อและใช้ความละโมภโลภมากของฮ่องเต้เป็นเครื่องมือใน
การออกอุบายได้สำเร็จ

阿凡提借来几两金子，骑着毛驴到野外，就坐在黄沙滩上细细的
筛起金子来。不一会，皇帝打猎从这儿经过，看见他的举动很奇怪，便
问道：

“喂，阿凡提，你这是干什么呐？”

“陛下，是您呀！我正忙着哩，这不是在种金子吗！”

皇帝听了更加差异，又问道：

“快告诉我，聪明的阿凡提，这金子种了会怎么样呢？”

¹⁸ Ibid., pp. 75-76.

“你怎么不明白呢？”阿凡提说，“现在把金子种下去，道居曼日*就可以来收割，把头十两金子收回家去了。”

皇帝一听，眼睛都红了，心想：这么便宜的肥羊尾巴能不吃吗？他连忙陪着笑脸跟阿凡提商量起来：

“我的好阿凡提！你种这么点金子，能发多大的财呢？要种就多种点。种子不够，到我宫里来拿好了！要多少有多少，那就算是咱们俩合伙种的。长出金子来，十成里给我八成就行了！”

“那太好啦，陛下！”

第二天，阿凡提就到宫里拿了两斤**金子。再过一个礼拜，他给皇帝送去了十来斤金子。皇帝打开口袋一看，金光闪闪的，简直乐得闭不上嘴，他立刻吩咐手下，把库里存着的好几箱金子都交给阿凡提去种。

阿凡提把金子领回家，都分给了穷苦人。

过了一个礼拜，阿凡提空着一双手，愁眉苦脸地去见皇帝，皇帝见阿凡提来了，笑得眼睛眯成一条缝，问道：

“你来啦！驮金子的牲口，拉金子的大车也都来了吧？”

“真倒霉呀！”阿凡提忽然哭了起来，“您不见这几天一滴雨也没下吗？咱们的金子全干死啦！”别说收成，连种子也赔了。”

皇帝登时大怒，从宝座上直扑下来，高声吼道：

“胡说八道！我不信你的鬼话！你想骗谁？金子哪有干死的！”

“噢，这就奇怪了！”阿凡提说，您要是不相信金子会干死，怎么又相信金子种上了能长呢？”

皇帝听了，活象嘴里塞了一团泥巴，再也说不出话来。¹⁹

อาฟานตีี่ยมทองมาบางส่วน เขาขี่ลาไปนอกเมือง ที่เนินแห่งหนึ่งอาฟานตีี่ยมค่อยๆ ร่อนทองออกมา ผ่านไปสักครู่ฮ่องเต้ซึ่งกำลังล่าสัตว์ผ่านมาทางนี้ เห็นอาฟานตีี่ยมจึงรู้สึก แปลกใจจึงถามว่า

“เฮ้อ อาฟานตีี่ยม เจ้ากำลังทำอะไรหรือ”

* 居曼日 Jūmànrì หมายถึง วันศุกร์ หรือเรียกได้ว่าเป็นวันหยุดเพื่อทำพิธีในศาสนาอิสลาม

** 斤 jīn เป็นหน่วยวัดน้ำหนักของจีน มีค่าเท่ากับครึ่งกิโลกรัม

¹⁹ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshi* 阿凡提的故事, pp. 31-32.

“ฝ่าบาท เป็นพระองค์เองหรือ ข้าพระองค์กำลังยุ่งปลุกทองอยู่เลยพะยะคะ”

ฮ่องเต้ฟังแล้วยิ่งสงสัยพร้อมกับถามอีกว่า

“รีบบอกข้าเร็วว่าฝ่าหน้ผู้ชาญฉลาด ทองนี้ปลุกแล้วจะเป็นอย่างไรหรือ”

“ทำไมพระองค์จึงไม่เข้าพระทัยเล่าพะยะคะ”อาฝานถี้พูด “ตอนนี้ปลุกทองลงไป เมื่อถึงวันหยุดสุดสัปดาห์ก็สามารถเก็บเกี่ยวทองสักสิบยี่สิบก้อนได้พะยะคะ ”

ฮ่องเต้ได้ฟังดังนั้นตาร้อนขึ้นมาทันที ในใจคิดว่า ถูขนาดนี้จะไม่รีบตะคุบได้อย่างไร ฮ่องเต้รีบหันไปยิ้มกับอาฝานถี้พร้อมพูดขึ้นว่า

“อาฝานถี้ เจ้าปลุกทองจำนวนน้อยขนาดนี้ จะรวยได้อย่างไร ถ้าจะปลุกก็ปลุกเยอะหน่อย หากทองไม่พอ ให้ไปเอาได้ที่วังของข้า จะเอาเท่าไรหรือหีบไปเท่านั้น ให้นับว่าเราสองคนช่วยกันปลุก ทองงอกเงยขึ้นมา ให้ข้าแปดในสิบก็พอ”

“เป็นความคิดที่ดีมากเลยพะยะคะ ฝ่าบาท”

วันที่สอง อาฝานถี้ก็เข้าวังไปเอาทองมาจำนวนหนึ่งกิโล ฝานไปหนึ่งอาทิตย์ เขานำทองไปคืนให้ฮ่องเต้สิบกว่ากิโล ฮ่องเต้เปิดห่อออกดูแสงทองแวววาว ดีใจจนหน้าบานไม่หุบ ฮ่องเต้รีบรับสั่งให้คนไปทองในท้องพระคลังหลายลังมอบให้อาฝานถี้ไปปลุก

อาฝานถี้รับทองกลับบ้านมา แล้วจึงนำทองทั้งหลายไปแจกจ่ายให้ชาวบ้านยากจน ฝานไปอีกหนึ่งอาทิตย์ อาฝานถี้หน้าเศร้าหมองมือเปล่าเข้าเฝ้าฮ่องเต้ ฮ่องเต้เมื่อพบอาฝานถี้ ยิ้มจนตาหยี แล้วตรัสถามอาฝานถี้ว่า

“เจ้ามาแล้ววี รถม้า รถลากทองคงมากันหมดแล้วสินะ”

“โศคร้ายจริง ๆ”ทันใดนั้นอาฝานถี้ร้องไห้ออกมา “พระองค์ไม่เห็นหรือว่าสองสามวันมานี้ฝนไม่ตกเลยแม้แต่เม็ดเดียว ทองของพวกเราแห้งตายหมดแล้ว อย่าว่าแต่ผลผลิตเลย แม้แต่ทองที่ลงไปก็ขาดทุนหมดแล้ว”

ฮ่องเต้โมโหโกรธา รีบลงมาจากบันลลังก์ พร้อมตะโกนเสียงดังว่า

“เจ้าพูดจาซี้ซัว ข้าไม่เชื่อคำพูดของเจ้า เจ้าคิดจะหลอกใครกัน มีที่ไหนกันทองแห้งตาย”

“เฮ้ เช่นนั้นก็แปลกแล้วละพะยะคะ”อาฝานถี้พูด “พระองค์ไม่เชื่อว่าทองแห้งตายได้ เช่นนั้นแล้วพระองค์เชื่อได้อย่างไรว่าทองสามารถปลุกได้ละพะยะคะ”

ฮ่องเต้ฟังแล้วน้ำท่วมปากพูดอะไรไม่ออกอีก

เรื่องที่ 2 หม้อออกลูก (锅生儿)

นิทานเรื่อง หม้อออกลูก (锅生儿) นี้กล่าวถึง อาฝานเถีลวงให้ปาอีเข้าใจว่าเมื่อให้อาฝานเถียืมหม้อ หม้อจะออกลูกทำให้ปาอีได้หม้อเพิ่มอีกหนึ่งใบ ภายหลังอาฝานเถีมายืมหม้อปาอีอีกครั้งไม่ยอมคืน โดยอ้างกับปาอีว่าหม้อได้ตายไปแล้ว ปาอีไม่เชื่อคำพูดของอาฝานเถี อาฝานเถีได้กลับว่าหากปาอีเชื่อว่าหม้อออกลูกได้เหตุใดจึงไม่เชื่อว่าหม้อก็ตายได้เช่นกัน

有一次，阿凡提向巴依借了一口锅。过了几天，阿凡提在大锅里放了一口小锅，一起还给巴依。巴依得了便宜，非常高兴，可是又觉得奇怪，便问道：

“我的阿凡提，怎么多了一口小锅呢？”

“巴依！”阿凡提说，“您借给我的是口怀孕的母锅。它到了我家没两天，就生了一口小锅，我这是把母锅和它生的儿子都给您带来了。”

“好，往后你用锅，只管来拿得啦！”巴依高高兴兴地把两口锅都收下了。

过了两天，阿凡提又来借锅，说是家里来了不少客人，一定借巴依那口最大的锅使一使。巴依正巴不得他来借，马上把家里最大最大的一口锅，借给了阿凡提。

过了一个礼拜，又过了一个礼拜，转眼就快一个月了，阿凡提还没来还锅，巴依等的实在着急了，准备上阿凡提家里去要锅，可巧阿凡提骑着毛驴，哭丧着脸，来到了巴依家门前。

“唉！”阿凡提叹了口气说道，“巴依，胡大真不睁眼！你那口大锅到了我家，没两天就死啦。我本来想等四十天过了，再来告诉你，又怕你等不得，特地早点来通知您一声。”

“别胡说！”巴依叫道，“你别想作弄我，锅是铁的，他怎么会死？”

“您怎么不讲理？我的巴依！”阿凡提说，“您既然收下了铁锅生的儿子，怎么能不承认铁锅会死呢！”²⁰

มีอยู่ครั้งหนึ่ง อาฝานเถียืมหม้อมาจากปาอี ผ่านไปไม่กี่วัน อาฝานเถีเอาหม้อใบเล็กวางในหม้อใบใหญ่ที่ยืมมา แล้วนำไปคืนปาอี ปาอีได้หม้อมาแบบพริ้งใจดีมากแต่ก็รู้สึกประหลาดใจ จึงถามอาฝานเถีไปว่า

“อาฝานเถี ทำไมมีหม้อเพิ่มมาอีกหนึ่งใบล่ะ”

²⁰ Ibid., pp. 71-73.

“ปาลี”อาฝานถึพูด “ท่านให้ข้ายืมหม้อที่กำลังตั้งท้องอยู่ มันไปอยู่บ้านข้าไม่ทันสองวัน ก็ออกลูกออกมาเป็นหม้อใบเล็ก นี่ข้าก็เอาทั้งแม่ทั้งลูกหม้อมาคืนท่าน”

“ดีมาก คราหลังหากเจ้าต้องการจะใช้หม้ออีกละก็ ให้มายืมที่ข้าก็แล้วกัน” ปาลีดีอกดีใจรับหม้อมาทั้งสองใบ

ผ่านไปสองวัน อาฝานถึมายืมหม้ออีก เนื่องจากที่บ้านของอาฝานถึนั้นมีแขกมาจำนวนมาก จำเป็นต้องยืมหม้อใบใหญ่ของปาลี ปาลีกำลังคิดอยากให้อาฝานถึมายืมอยู่พอดี จึงหยิบเอาหม้อใบใหญ่ที่สุดให้อาฝานถึยืมไป

ผ่านไปหนึ่งอาทิตย์ และผ่านไปอีกหนึ่งอาทิตย์ ไม่นานก็จะครบเดือนแล้ว อาฝานถึก็ยังไม่มาคืนหม้อ ปาลีรอจนร้อนใจไปหมด เตรียมจะไปเอาหม้อคืนที่บ้านอาฝานถึ บังเอิญอาฝานถึขี้ล่าผ่านมาพอดี ใบหน้าเต็มไปด้วยน้ำตามาถึงหน้าบ้านของปาลี

“เฮ้อ”อาฝานถึทอดถอนหายใจ “ปาลีฟ้าไม่มีตาจริง ๆ หม้อใบนั้นของท่านเมื่อมาถึงบ้านของข้าไม่ทันสองวันก็ตายเสียแล้ว คราแรกข้ากะว่าจะรอให้ครบสี่สิบวันก่อน แล้วจึงค่อยมาแจ้งแก่ท่าน กลัวว่าท่านจะร้อนใจ จึงแจ้งข่าวแก่ท่านก่อนโดยเฉพาะ

“อย่ามาพูดจาเลอะเทอะ”ปาลีพูด “เจ้าอย่าคิดมาล้อเล่นกับข้า หม้อเป็นเหล็กมันจะตายได้อย่างไร”

“เหตุใดท่านจึงไม่มีเหตุผลเอาเสียเลย ท่านปาลี”อาฝานถึพูด “ท่านเชื่อว่าหม้อสามารถออกลูกได้ แล้วเหตุใดจึงไม่ยอมรับว่าหม้อก็ตายได้เช่นกัน”

จากเรื่องแสดงให้เห็นว่าผู้ที่ละโมภโลภมากมักตาฝ้าฟาง ความโลภทำให้มองข้ามเหตุผลความเป็นจริงของสังคม เหตุผลความเป็นจริงของโลกมนุษย์ คิดแต่สิ่งที่ตนจะได้รับผลประโยชน์ โดยหลอกตัวเองและหลงเชื่อเรื่องราวที่ไม่สามารถเป็นจริงได้ เหตุนี้เองทำให้อาฝานถึคิดอุบายทำเรื่องเหลือเชื่อจนทำให้ปาลีหลงกลเชื่อในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

3.4.4 อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ

อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศตรงกับอนุภาคของ สติธ ทอมป์สัน ใน อนุภาค C891 Tabu: Uncleanliness จากการวิจัยพบว่า อาฝานถึเป็นนักปราชญ์ผู้มีความรู้ที่ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหามากกว่าการเกี่ยวข้องกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ ซึ่งปรากฏอนุภาค

เกี่ยวกับสิ่งสกปรก ใน เรื่องเล่าอาฟานถึ จากนิทานเรื่อง ลาถ่ายมูลเป็นทอง (拉金币的毛驴) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

ลาถ่ายมูลเป็นทอง (拉金币的毛驴)

นิทานเรื่อง ลาถ่ายมูลเป็นทอง (拉金币的毛驴) นี้กล่าวถึง อาฟานถึหลอกฮ่องเต้ว่า ลลาของตนนั้นสามารถถ่ายมูลออกมาเป็นทอง ฮ่องเต้หลงเชื่อและซื้อลาตัวนั้นไว้ ภายหลังเมื่อลาถ่ายมูลออกมาเป็นเพียงแค่มูลสัตว์เท่านั้น มิได้เป็นทองแต่อย่างใด แสดงถึงความหลงเชื่อในสิ่งที่ไม่สามารถเป็นไปได้อันเนื่องมาจากความโลภอยากได้ทองของฮ่องเต้เอง

一天，阿凡提牵着毛驴走进了皇宫。在宫门口，他偷偷地往毛驴屁股里塞了三块金币。见了皇帝，阿凡提说道：

“我的驴拉的不是粪蛋，拉的是金币，不信您就瞧瞧！”

皇帝瞪大了眼睛，直盯着毛驴的屁股瞧。一会儿，毛驴摆了摆尾巴，果然拉出来三块金币。

“原来世界上真有拉金币的毛驴呀！”皇帝大喜，马上叫人摆酒，自己陪阿凡提坐下吃，等阿凡提喝足了，吃饱了，皇帝开口道：

“我的好阿凡提，我愿意给你一百头毛驴的价钱，把这头毛驴卖给我吧！”

“什么好东西能不归您所有呢？”阿凡提说，“您给我钱，驴子你喜欢就留下吧。”

阿凡提走了。皇帝高高兴兴地叫人在宫院里铺上一条崭新的绒毯，让毛驴站在中央，然后召集皇后、王子们、公主们、大臣们，让宫廷里所有的人都来看毛驴拉金币。大家等着，等着，好容易毛驴白尾巴了。皇帝高兴得从宝座上跳了起来，大喊道：

“快看呀，我的金币就要出来啦！”

可是毛驴尾巴往上一翘，只拉出来几个粪蛋。真的，漂亮的地毯上除了这几个粪蛋，什么也没有。²¹

วันหนึ่งอาฟานถึจึงลาเดินเข้าไปในวัง เมื่อมาถึงหน้าประตูอาฟานถึแอบยัดทองสามก้อนเข้าไปในบั้นท้ายของลา เมื่อพบฮ่องเต้ อาฟานถึก็กล่าวว่า “ลลาของข้าไม่ได้ถ่ายออกมาเป็นอุจจาระ แต่ถ่ายออกมาเป็นทอง หากไม่เชื่อพระองค์เชิญทอดพระเนตรได้”

²¹ Zhào Shìjié 赵世杰, *Afánti de Gùshì* 阿凡提的故事, pp. 41-42.

ฮ่องเต้เบิกตากว้างจืดจางไปที่นั่นท้ายของลา ผ่านไปชักครูลาตัวนั้นสะบัดหางไปมา และแล้วเจ้าลา ก็ถ่ายออกมาเป็นท้องสามก้อนจริงๆ

“ที่แท้ในโลกใบนี้ก็มีลาที่ถ่ายเป็นทองคำจริงๆด้วย” ฮ่องเต้ร้องออกมาอย่างดีอกดีใจ รีบให้คนยกเหล้ายกอาหารมาให้อาฝานเถี แล้วนั่งดื่มนั่งกินเป็นเพื่อน รอจนกว่าอาฝานเถีดื่มพอแล้วกินอิ่มแล้วจึงได้ตรัสขึ้นว่า “อาฝานเถีคนดีของข้า ข้ายินยอมให้เงินจำนวนเท่ากับลาหนึ่งร้อยตัวแก่เจ้า เจ้าจงมอบลาตัวนี้ให้แก่ข้าเถิด”

“สิ่งดีๆควรจะเป็นของฝ่าบาทอยู่แล้วพระเจ้าข้า” อาฝานเถีพูดอีกว่า “ทรงให้เงินกระหม่อมแล้ว หากฝ่าบาทชอบเจ้าลาตัวนี้ก็ทรงเอาไว้เถิดพระเจ้าข้า”

อาฝานเถีเดินทางจากไปแล้ว ฮ่องเต้รับสั่งให้คนนำพรหมผืนใหม่สวยงามมาปูแล้วให้ลายืนอยู่บนพรหมนั้น จากนั้นจึงเรียกบรรดาฮองเฮา มเหสี อ๋อง และองค์ชาย องค์หญิงขุนนางทั้งหลายเข้าเฝ้า ให้สนมนางกำนัลทุกคนล้วนแล้วแต่มาเฝ้าดูเจ้าลาถ่ายเป็นทองคำ ทุกคนรอแล้วรอเล่า จนกระทั่งเจ้าลาสะบัดหางไปมา ฮ่องเต้ดีใจลิงโลดจนกระโดดลงมาจากบัลลังก์ พร้อมตะโกนว่า

“รีบมาดูเร็วเข้า ทองคำของข้ากำลังจะออกมาแล้ว”

แต่เมื่อเจ้าลายกหางหันใด ก็มีเพียงมูลอุจจาระออกมาเท่านั้น บนพื้นพรหมสวยงามนอกจากอุจจาระของลาแล้วอย่างอื่นก็ไม่มีจริงๆ

3.4.5 อนุภาคเกี่ยวกับการหลอกลวง ความไว้วางใจ

อนุภาคเกี่ยวกับ การหลอกลวง ความไว้วางใจ K 455 deception into giving false credit ปรากฏในเรื่อง ร้องไห้เสียตายเงิน (哭元宝) เพียงเรื่องเดียว ซึ่งเป็นการหลอกลวงความไว้วางใจที่เกี่ยวกับเรื่องความเป็นความตาย อาฝานเถีนำมาใช้ในการนำเสนอเกี่ยวกับเรื่อง การรู้จักรักชีวิตของตนมากกว่าทรัพย์สินเงินทอง

ร้องไห้เสียตายเงิน (哭元宝)

นิทานเรื่อง ร้องไห้เสียตายเงิน (哭元宝) กล่าวถึงอาฝานเถีนั่งอยู่ริมแม่น้ำคนเดียว มีเศรษฐีปาอี้สองคนมาขอให้อาฝานเถีช่วยแบกข้ามแม่น้ำ แล้วจะให้เงินเป็นค่าตอบแทน อาฝานเถีแบกคนแรกข้ามไปแล้วอย่างปลอดภัย แต่เนื่องจากน้ำเชี่ยวมากทำให้อาฝานเถีต้องระวังเป็นพิเศษ มาถึงคนที่สองอาฝานเถีแกลังสะดุดทำให้ปาอี้คนนี้อยตามน้ำเชี่ยวหายไป ในคราแรกอาฝานเถีไม่ได้ตั้งใจจะช่วยสองปาอี้อยู่แล้ว และไม่ได้ต้องการเงิน แต่เนื่องจากปาอี้ทั้งสองรอด

เบ่งว่าตนเป็นเศรษฐีที่ร่ำรวยเงินทองมากที่สุดในเมือง ต้องการไ้ใช้งานอาฝานเถี คิดว่าคนจนทำ
 อย่งไรก็ต้องการเงิน เป็นแรงผลักดันให้อาฝานเถีหลอกลวง โดยการแกล้งสะดุดกลางแม่น้ำ ปา
 อีที่ข้ามฝั่งไปแล้วเห็นว่าเพื่อนของตนลอยน้ำไปก็เสียใจร้องไห้ อาฝานเถีก็ร้องไห้บ้างเพราะ
 เสียตายเงินที่จะได้จากปาอีคนที่ลอยน้ำไปแล้วจึงไม่ได้เงิน เจื่อนไขความคิดในจุดนี้ อาฝานเถี
 มีได้ร้องไห้เพราะเสียตายเงิน แต่เพียงต้องการที่จะสั่งสอนให้ปาอีรู้ค่าของชีวิตมากกว่าค่าของ
 เงิน เมื่อไม่มีชีวิตอยู่แล้วแม้มีเงินมากมายมหาศาลก็ช่วยอะไรไม่ได้ เพียงเงินเพียงหนึ่งหยวน
 *ยังมีค่าแก่น้ำตาของอาฝานเถีมากกว่าชีวิตของปาอีผู้อดร่ำอวดรวยเสียอีกและชีวิตของคนเรา
 นั้นมีค่ามากกว่าเงินทองมากมายมหาศาลนัก เมื่อไม่มีชีวิตอยู่แล้วแม้มีเงินมากมายมหาศาลก็
 ช่วยอะไรมิได้

一天，阿凡提独个儿在一条大河岸上坐着，不一会儿走过来两个
 又肥又胖的人；一看，河上没有桥梁，无法渡过去，便央求阿凡提说：

“先生，我们是京城里最富有的两位巴依，听说异国有笔好生
 意，我俩准备去看看。请你把我们背过河去，我们每人给你一个元
 宝。”

阿凡提说：“河水又深又急，要是把我或你们冲走了，咋办？”

“先生，做生意赚钱要紧，人不要紧。”一个巴依说。

“先生，不会冲走的；万一我们被冲走，也绝不责怪你！”另一个
 巴依说。

“那样的话，可以。阿凡提答应了巴依的要求，背过去了一个巴
 依，得了一个元宝。他背着另一个巴依走到河中心时，故意把脚拐了一
 下，身子朝后一仰倒在水里，那个巴依使被水冲走了。

河岸上的巴依，听到被水冲去的巴依“救命！救命！”的呼喊声
 后，也连呼带唤的哭泣起来。

阿凡提走到河岸上，也放声哭起来。

巴依听见阿凡提呜呜咽咽的哭声，惊奇地问道：

“先生，我哭他，因为他是我同伴，你为啥哭哩？”

“是呀，你哭，因为你的同伴被水冲走了。阿凡提说，“我哭是因
 为我的一个元宝被河水冲走啦。”²²

อยู่มาวันหนึ่ง อาฝานเถีนั่งอยู่ริมน้ำคนเดียว สักครู่ก็มีปาอีที่ทั้งอ้วนทั้งนุสองคน
 เดินตรงเข้ามา แม่น้ำไม่มีสะพานข้าม ไม่สามารถข้ามไปได้ ปาอีสองคนนี้จึงขอร้องอา

*元 yuán หยวน หมายถึง สกุลเงินของจีน

²²Zhào Shìjié 赵世杰, Āfántí de Gùshì 阿凡提的故事, pp. 60-62.

ฝานเถิดว่า “ท่านครับ พวกเราคือป้าที่ร่ำรวยที่สุดในเมืองนี้ ได้ข่าวว่าประเทศเพื่อนบ้านมีธุรกิจการค้าที่น่าสนใจ พวกเราจึงเตรียมตัวไปสำรวจดูสักหน่อย ขอให้ท่านช่วยแบกพวกเราข้ามไปหน่อยเถิด พวกเราจะให้ท่านคนละหนึ่งหยวน”

อาฝานเถิดกล่าวว่า “น้ำในแม่น้ำทั้งลิกทั้งเซียว หากข้าทำให้ท่านทั้งสองลอยน้ำไปจึกทำอย่างไร”

“ท่านไม่ต้องห่วง ชีวิตคนไม่เป็นไร การค้าต้องมาก่อน” ป้าอีคนหนึ่งพูดขึ้น

“น้ำไม่พัดเราหรอกท่าน หากน้ำพัดเราไปเราจะไม่โทษท่านเลย” ป้าอีอีกคนหนึ่งพูดอีก

“ถ้าเช่นนั้น ก็ได้” อาฝานเถิดรับปากคำร้องขอของสองป้า แบกป้าอีคนหนึ่งข้ามแม่น้ำไปแล้วได้รับเงินหนึ่งหยวน เมื่อเขาแบกป้าอีคนที่สองไปถึงใจกลางแม่น้ำอาฝานเถิดจึงใจแกล้งสะดุดลงไปแม่น้ำ ป้าอีคนนั้นจึงถูกน้ำพัดลอยหายไป

ป้าอีคนที่ข้ามไปแล้ว ได้ยื่นร้องขอความช่วยเหลือของป้าอีที่ถูกน้ำพัดไป “ช่วยด้วย ช่วยด้วย” แล้วทั้งร้องตะโกนและร้องให้ออกมา

เมื่ออาฝานเถิดย่น้ำมาถึงฝั่ง ก็ร้องไห้บ้าง ป้าอีได้ยื่นอาฝานเถิดร้องไห้ของอาฝานเถิดถามอย่างแปลกใจว่า “ข้าร้องไห้เพราะเขาเป็นเพื่อนของข้า แล้วท่านร้องไห้เพราะอะไรหรือ”

“ใช่แล้ว ท่านร้องไห้เพราะเพื่อนของท่านถูกน้ำพัดไป” อาฝานเถิดพูด “ข้าร้องไห้เพราะเงินหนึ่งหยวนของข้าถูกน้ำพัดไปด้วยนะสิ”

3.4.6 อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ

อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ ใน เรื่องเล่าอาฝานเถิด พบ 2 อนุภาค คือ (1) อนุภาค H 500 Test of cleverness or ability การทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ (2) อนุภาค H504 Test of cleverness: uttering three wise words การทดสอบความฉลาดโดยการใช้คำสามคำ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) อนุภาค H 500 Test of cleverness or ability การทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ เป็นเรื่องราวที่อาฝานเถิดต้องเผชิญหน้ากับการท้าทายความสามารถ และแสดงออกให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดของ อาฝานเถิด พบในเรื่อง วิธีการยิงธนูของอาฝานเถิด (阿凡提的箭法) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

วิธีการยิงธนูของอาฟานถี (阿凡提的箭法)

นิทานเรื่อง วิธีการยิงธนูของอาฟานถี (阿凡提的箭法) นี้กล่าวถึงเรื่องราวที่ฮ่องเต้ทดสอบความสามารถของอาฟานถี โดยการให้ยิงธนู อาฟานถียิงในครั้งแรกไม่เข้าเป้า จึงกล่าวว่านี่เป็นการยิงธนูของฮ่องเต้ ยิงครั้งที่สองก็ยังไม่เข้าเป้า จึงกล่าวว่านี่เป็นการยิงธนูของพวกขุนนางทั้งหลายอาฟานถียิงธนูครั้งที่สามเข้าเป้าอย่างจัง ครั้งนี้จึงกล่าวว่านี่เป็นวิธีการยิงธนูของเขาเอง

有人夸阿凡提是神箭手。皇帝听见了，就逼阿凡提跟他去打猎。走到半路，看见远处有一棵大树，皇帝马上叫阿凡提那棵树。阿凡提发了一箭没有种，皇帝哈哈大笑。

“别忙笑，陛下！”阿凡提说，“这是您的箭法。”说完，又射了一箭，还是不中。皇帝又大笑起来。

“还是别忙笑，陛下！”阿凡提说，“这是您的大臣们的箭法。”说着，又射了第三箭，把树射中了。

“瞧，陛下！”阿凡提行了一个礼，说，“这才是我——纳尔斯丁阿凡提的箭法。”²³

ผู้คนที่ต่างยกย่องว่าอาฟานถีเป็นนักยิงธนูมือฉมัง ฮ่องเต้ได้ยินเช่นนั้นก็บังคับให้อาฟานถีไปล่าสัตว์ด้วยกัน ไปได้ครึ่งทาง มองไปเห็นต้นไม้ต้นหนึ่ง ฮ่องเต้เรียกให้อาฟานถียิงธนูไปที่ต้นไม้ต้นนั้น อาฟานถียิงลูกแรกไม่โดน ยิ่งไปอีกลูกก็ไม่โดน ฮ่องเต้หัวเราะชอบใจเสียงดัง

“ฝ่าบาทอย่ามัวแต่หัวเราะพะยะค่ะ” อาฟานถีพูด “นี่คือวิธีการยิงธนูของพระองค์” พูดจบบก็ยิงธนูออกไปอีกครั้งหนึ่งก็ยังไม่เข้าเป้า ฮ่องเต้ก็หัวเราะขึ้นมามากครั้ง

“อย่าเพิ่งหัวเราะไปฝ่าบาท” อาฟานถีกล่าว “นี่คือวิธีการยิงธนูของพวกขุนนาง” พูดพลางยิงธนูออกไปอีกครั้งหนึ่ง ในครั้งที่สามนี้อาฟานถียิงเข้าเป้าต้นไม้ต้นนั้นอย่างจัง

“ทอดพระเนตรพะยะค่ะฝ่าบาท” อาฟานถีพูดพร้อมกับโค้งคารวะครั้งหนึ่งและพูดต่ออีกว่า “นี่สิถึงจะเป็นวิธีการยิงธนูของข้าพระองค์ นาเออร์ซื่อติง อาฟานถี”

(2) อนุภาค H 504 Test of cleverness : uttering three wise words การทดสอบความฉลาดโดยการใช้คำสามคำ พบในเรื่อง เยี่ยมจริง ๆ (好极了) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

²³ Ibid., p. 110.

เยี่ยมจริง ๆ (好极了)

นิทานเรื่อง เยี่ยมจริง ๆ (好极了) นี้กล่าวถึง อาฝานเถี ใช้คำสามคำในการจ่ายค่าอาหาร เนื่องจากก่อนหน้านี้อาฝานเถีจะไปที่ร้านอาหารนั้นฮ่องเต้ไม่ยอมจ่ายเงินค่าผลไม้ที่อาฝานเถีนำไปขาย เพียงแต่ใช้คำสามว่า เยี่ยมจริง ๆ (好极了) อาฝานเถี จึงนำคำสามคำนี้ไปชำระค่าอาหารที่เขาได้รับประทานแทน

有一年冬天，阿凡提修了间暖房，种上了其里盖，其里盖熟了，阿凡提挑了几个好的，拿去卖给皇帝，想多卖几个钱。哪知道皇帝收下了其里盖，一个钱也没给，只是满口的夸奖他是个好百姓，还连说了三声“好极了！”

阿凡提出了皇宫，肚子饿得咕咕直叫，可是身上半文钱也没有。他想了一想，便走进一家饭馆，要了二十个羊肉包子吃了。

“好极了，好极了，好极了！”阿凡提吃完包子，大声喊了三个“好极了”，站起身就往外走。

“钱呢？”饭馆老板喊道，“你还没付钱呐！”

“怎么？刚才不是给你了吗！”阿凡提装作十分惊奇。

老板不由分说，一把拉住阿凡提去见皇帝。皇帝听说阿凡提吃饭不付钱，生起气来骂道：

“你凭什么白吃人家的包子？”

“我没错，我的陛下！”阿凡提说道，这个老板太贪心。我不过吃他二十个包子，就把刚才您买其里盖付给你的个‘好极了’，全都给了他。他怎么还想要钱呢？”

皇帝听了，半句话也说不出。²⁴

ฤดูหนาวในปีหนึ่ง อาฝานเถีซ่อมแซมปรับปรุงห้องเพื่อกันหนาว แถมยังปลูกแตงฉีหลีก้าย* แตงฉีหลีก้ายสุกแล้ว อาฝานเถีเลือกเอาลูกที่ดีที่สุดเตรียมไปขายให้กับฮ่องเต้ คิดว่าคงได้ราคาดีอย่างแน่นอน ที่ไหนได้ฮ่องเต้รับแตงฉีหลีก้ายแล้วเงินสักสตางค์เดียวก็ไม่ให้ เพียงแค่ชมว่าอาฝานเถีเป็นราษฎรที่ดี ตรัสชมอาฝานเถีสามคำว่า “เยี่ยมจริง ๆ”

²⁴ Ibid., pp. 37-38.

*แตงฉีหลีก้าย (其里盖) แตงหอมชนิดหนึ่งที่ใช้เวลาปลูกเพียงไม่นานและออกผลเร็ว

อาฝานถือออกมาจากวัง ท้องหิวจ้องร้องจ๊อกๆ แต่ว่าทั้งเนื้อทั้งตัวไม่มีเงินแม้แต่แดงเดียว เขาคิดไปคิดมาแล้วจึงเดินเข้าไปในร้านอาหารสังฆาลาเปาใส่เนื้อแพะมากิน 20 ลูก

“เยี่ยมจริงๆ เยี่ยมจริงๆ” อาฝานถึงกินซาลาเปาหมดแล้วพูดเสียงดังว่า “เยี่ยมจริงๆ”ลุกขึ้นเดินจากไป

“เงินล่ะ” เจ้าแก็ร์ร้านข้าวตะโกนขึ้น “เจ้ายังไม่ได้อำนาจเงินนะ”

“อะไรกัน เมื่อกี้ไม่ใช่ให้แล้วหรือ” อาฝานถึงแก่งทำเป็นตกใจอย่างมาก

เจ้าแก็ร์ไม่พูดพาล่ามทำเพลง ลากอาฝานถึงไปพบฮ้องเต้ทันที พอฮ้องเต้ได้ยืนยันว่า อาฝานถึงกินอาหารไม่จ่ายเงิน โกรธขึ้นมาทันทีพร้อมกับตำอาฝานถึงว่า

“เจ้ากล้าได้อย่างไรกินซาลาเปาของเขาแล้วไม่จ่ายเงิน”

“ข้าพระองค์ไม่ผิดพะยะคะฝ่าบาท” อาฝานถึงพูด “เจ้าแก็ร์คนนี้จิตใจโหดมาก” ข้าพระองค์ได้จ่ายค่าอาหารเป็นคำพูดสามคำ “เยี่ยมจริงๆ”ที่ฝ่าบาทจ่ายค่าแดงฉีกให้ข้าพระองค์ ข้าพระองค์ก็จ่ายสามคำนี้ให้เจ้าแก็ร์ไปแล้ว แล้วเขายังจะอยากได้เงินอีกทำไมกัน”

ฮ้องเต้ได้ยืนยันดังนั้นแล้วพูดไม่ออกแม้แต่คำเดียว

3.4.7 อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม

อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม พบเป็นจำนวนมากในเรื่องเล่าอาฝานถึง เพราะเรื่องราวของอาฝานถึง นั้นโดยส่วนใหญ่มักเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมโดยเฉพาะผู้คนในชนชั้นสูง เช่น กษัตริย์ ขุนนาง รวมถึงผู้มีอำนาจในสังคมหรือท้องถิ่น โดยอนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคมที่ผู้วิจัยพบมี 5 อนุภาคดังนี้ (1) อนุภาค P 12.2.1 Tyrannical king พระราชาที่ปกครองอย่างกดขี่ (2) อนุภาค P 110 Royal ministers ขุนนาง (3) อนุภาค P 120 Church dignitaries นักบวชในศาสนา (4) อนุภาค P 310 Friendship เพื่อน (5) อนุภาค P 320 Hospitality การต้อนรับแขก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) อนุภาค P 12.2.1 พระราชาที่ปกครองอย่างกดขี่ Tyrannical king ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 19 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ข้าหลวงของลา (毛驴的总督)

นิทานเรื่อง ข้าหลวงของลา (毛驴的总督) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ต้องการจะกลั่นแกล้ง อาฝานเถี โดยการแต่งตั้งให้อาฝานเถีดำรงตำแหน่ง ข้าหลวงของลา อาฝานเถียอมรับโดยมีมีข้อโต้แย้งใดๆ แต่เขากลับเดินขึ้นไปนั่งบนบัลลังก์ของฮ่องเต้ และสั่งให้ทุกคนฟังตามคำสั่งของเขาดังเนื้อหาต่อไปนี้

皇帝想侮辱阿凡提。有一次，他把阿凡提召进宫来，当着所有大臣，郑重地宣布：“今天我宣布：我任命阿凡提为京城里的毛驴总督！”

大臣们听了哈哈大笑。阿凡提却马上从座位上站起来，恭恭敬敬的向皇帝行了礼，然后大摇大摆地走过去，坐在皇帝宝座的最高一层上。

“阿凡提，好大胆！”皇帝喝道，“你怎么敢做得比我还高？还不快下来！”

阿凡提举起手，十分严肃地对着皇帝和大臣们说道：

“安静，安静！愚蠢的毛驴们！哪一只也不准乱叫，听你们的总督——阿凡提的指挥！”²⁵

ฮ่องเต้คิดอยากจะทำเรื่องตลกให้อาฝานเถีสักหน่อย มีอยู่ครั้งหนึ่งพระองค์เรียกให้อาฝานเถีเข้าเฝ้า ท่ามกลางขุนนางน้อยใหญ่ ฮ่องเต้ประกาศว่า “วันนี้ข้าขอประกาศว่า ข้ามอบหน้าที่ข้าหลวงของลาทุกตัวในเมืองนี้ให้แก่อาฝานเถี”

ขุนนางใหญ่ทั้งหลายฟังแล้วหัวเราะชอบใจ อาฝานเถีกลับรีบลุกจากที่นั่งแสดงความเคารพแก่ฮ่องเต้ทันที จากนั้นเดินไปที่บัลลังก์ที่ตั้งอยู่ที่สูงที่สุดของฮ่องเต้

“อาฝานเถี เจ้าบังอาจนัก” ฮ่องเต้ประกาศกร้าว “ทำไมเจ้าถึงไปนั่งในที่ที่สูงกว่าที่นั่งของข้าอีก รีบลงมาเดี๋ยวนี้”

อาฝานเถียกมือขึ้น พูดกับฮ่องเต้และพวกขุนนางอย่างเคร่งขรึมดุตันว่า

“เงียบ เงียบ พวกลาโง่ทั้งหลาย ตัวไหนก็ห้ามส่งเสียงร้องวุ่นวาย ฟังผู้ปกครองของพวกเจ้า คำสั่งของข้าอาฝานเถีแต่เพียงผู้เดียว”

²⁵ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshi* 阿凡提的故事, pp. 56-57.

เรื่องที่ 2 อาหารหนึ่งอย่างกินได้สามอย่าง (一物三吃)

นิทานเรื่อง อาหารหนึ่งอย่างกินได้สามอย่าง (一物三吃) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีได้ช่วยเหลือชายผู้หนึ่งจากการถูกกลั่นแกล้งจากฮ่องเต้ โดยฮ่องเต้มีปัญหาให้ชายผู้นั้นตามหาสิ่งของที่ แม้เพียงสิ่งเดียวแต่สามารถรับประทานได้ถึงสามอย่าง มิเช่นนั้นจะลงโทษชายดังกล่าว อาฝานเถีใช้เวลาคิดเพียงไม่นานก็สามารถหาอาหารดังกล่าวได้ และพาชายผู้นั้นไปเข้าเฝ้าฮ่องเต้ ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提上街去，看见一个老头，独自坐在墙角下，低着头不言不语，好像有很重的心事。他便走过去问道：

“阿卡，您怎么啦！您有什么心事可以跟我说说吗？”

“是呀，兄弟！”老头见阿凡提也是个穷人，就说道，“你看有这样的道理吗？皇帝给我一文铜钱，限我三天内给他买个‘一物三吃’的食品。要是我办不到，就要杀我的头。我到处打听，谁也不知道哪儿有这样的东西，今天是第三天了，太阳下山以前，要是还买不着，我就活不成了。”

“原来就为这个啊，阿卡！”阿凡提说，“别害怕，皇帝杀不了你的头。跟我来。”说着就带着老头到巴扎上买了个哈密瓜，然后和老头一块去见皇帝。

皇帝看到老头儿捧了哈密瓜，就叫道：

“贾拉提！贾拉提！”

“慢着，陛下！”阿凡提走上前说着，“我的阿卡已经满足您的要求了。这哈密瓜就事‘一物三吃’的食品，第一件瓜瓤，您可以吃；第二件瓜皮，羊可以吃；第三件瓜子，鸡可以吃。”皇帝听了，只好放走了老头儿。²⁶

อาฝานเถีเดินไปบนถนน พบคนแก่คนหนึ่งนั่งอยู่ริมกำแพงเพียงลำพัง ก้มหน้าไม่พูดไม่จากับใคร คล้ายกับกำลังมีปัญหาหนักใจมาก อาฝานเถีจึงเดินเข้าไปถามว่า

“พี่ชาย ท่านเป็นอะไรไป หากท่านมีปัญหาในใจพูดกับข้าได้ไหม”

“ใช่แล้วน้องชาย” ชายแก่คนนั้นเห็นอาฝานเถีเป็นคนจนเหมือนๆกัน จึงพูดว่า “เจ้าลองคิดดูนะว่ามีเรื่องเช่นนี้ได้อย่างไรกัน ฮ่องเต้ให้เงินเข้ามาเหรียญหนึ่ง ภายในสามวันให้ข้าซื้อ ‘ของอย่างหนึ่งรับประทานได้สามอย่าง’ มากิน หากข้าทำไม่ได้ก็จะประหารชีวิตข้า ข้าเดินทางตามหาไปทั่วก็ไม่มีใครรู้ว่าที่ไหนมีสิ่งของเช่นนี้ วันนี้เป็นวันที่สาม

²⁶ Ibid., p. 57.

แล้ว ก่อนพระอาทิตย์ตกดินหากข้าซื้อของนั้นไม่ได้ ข้าก็คงไม่สามารถมีชีวิตต่อไปได้
แล้ว”

“ที่แท้เป็นเช่นนี้เอง พี่ชาย” อาฝานเถีพูด “ไม่ต้องกลัว ฮองเต้ตัดหัวท่านไม่ได้
หรือมากับข้า” อาฝานเถีพูดแล้วพาชายผู้นั้นไปซื้อเตงแคนตาลูปที่ตลาด จากนั้น
เดินทางเข้าวังไปพบฮองเต้ไปพร้อมกัน

ฮองเต้เห็นชายผู้นั้นมือถือเตงแคนตาลูปเข้ามา จึงตะโกนว่า

“เพชฌฆาต! เพชฌฆาต!”

“ข้าก่อนฝ่าบาท” อาฝานเถีเดินไปด้านหน้าพร้อมพูดว่า “พี่ชายของข้าได้ทำ
ตามที่พระองค์ตั้งเงื่อนไขไว้แล้ว” แคนตาลูปผลนี้ก็คือสิ่งที่เป็น “ของอย่างหนึ่ง
รับประทานได้สามอย่าง” อย่างแรกเนื้อของมันผ่าบาททรงสวยได้ อย่างที่สองเปลือก
ของมัน แพะสามารถกินได้ อย่างที่สามเมล็ดของมันไก่สามารถกินได้” ฮองเต้ได้ยิน
ดังนั้น จึงปล่อยตัวชายผู้นั้นไป

อาฝานเถีในตอนนี้นำมาให้เห็นถึงความเห็นอกเห็นใจกับผู้ที่อยู่ในสถานะสังคมเดียวกัน
ชายแก่คนนี้เห็นว่าอาฝานเถีเป็นคนที่อยู่ในสถานะเดียวกันจึงเล่าความทุกข์ที่ถูกฮองเต้กดขี่
เอารัดเอาเปรียบให้อาฝานเถีฟัง เปรียบตั้งเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ในสถานะเดียวกัน ย่อมรู้สึก คิดเห็น
และมีความเห็นอกเห็นใจกัน “ชายแก่คนนั้นเห็นอาฝานเถีเป็นคนจนเหมือนกันจึงพูดว่า” “老
头见阿凡提也是个穷人就说道” เนื่องจากสิ่งที่คนจนด้วยกันรู้สึกและเผชิญนั้น เต็มไป
ด้วยความยากลำบากในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังต้องมาตกเป็นเหยื่อของผู้ที่มีฐานะทางสังคม มี
ทรัพย์สินเงินทองมากกว่า ซึ่งแน่นอนพวกเขาเหล่านั้นย่อมเห็นผู้ที่ด้อยกว่าทางสังคมเป็นแค่
“เหยื่อ” เท่านั้น ในเรื่องนี้ให้มุมมองของการที่วีรบุรุษชาวบ้านซึ่งเป็นตัวแทนของคนชนชั้นล่าง
ทั้งหลาย พยายามสื่อว่าชาวบ้านต้องการผู้ที่เห็นอกเห็นใจ ผู้ที่เป็นตัวแทนเพื่อต่อสู้กับชนชน
ปกครองหรือชนชั้นนายทุน

เรื่องที่ 3 เกิดเป็นลา (当驴子)

นิทานเรื่อง เกิดเป็นลา (当驴子) นี้กล่าวถึงฮองเต้ อายุมากแล้ว พระองค์ทรงป่วยใกล้
หมดลม จึงมีพระประสงค์ให้อาฝานเถีเข้าเฝ้า ฮองเต้ทรงถามอาฝานเถีว่า ในชาติต่อไปพระองค์จะ
ทรงประสูติเป็นคนหรือเป็นลา อาฝานเถีตอบอย่างไม่ลังเลว่าเป็นลาอย่างแน่นอน เพราะฮองเต้

จะต้องทรงชดใช้ราษฎรในฐานะลาที่ไ้แรงงาน เนื่องจากในชาตินี้ฮ่องเต้ทรงติดค้างราษฎรไว้มากเหลือเกิน ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

国王老了，快要咽气了。一天，他把阿凡提唤去，问道：“依你看，我死后再来人间时，胡大让我做人呢，还是让我当驴子哩？”

“当驴子。”阿凡提回答说。

“为什么？你胡说八道！”国王气得胡子都竖了起来，“当国王管理百姓，这是胡大给我的恩赐。下一辈子，我必定还是国王，你听见吗？”

“不对，不对！”阿凡提指着国王说，“我的陛下，您一生欠下老百姓的债，就像驴子身上的毛一般多，数也数不清，来世咋能做人哩？您来世当驴子给老百姓还债，才是胡大对您的安排咧！”²⁷

ฮ่องเต้แก่แล้ว ก่อนจะลาจากโลกนี้ไป ฮ่องเต้เรียกให้อาฟานตีเข้าเฝ้า แล้วถามอาฟานตีว่า “เจ้าคิดว่า หลังจากที่ข้าตายไปแล้วกลับมาเกิดใหม่ หูต้า* จะให้ข้าเกิดเป็นคนหรือเกิดเป็นลา”

“เกิดเป็นลา” อาฟานตีตอบ

“ทำไมกัน เจ้านี้พูดจาซี้ซั้ว” ฮ่องเต้โกรธจนหนวดตั้ง “เป็นฮ่องเต้ปกครองประเทศ เป็นบุญที่หูต้าให้ข้า ชาติหน้าข้าจะต้องได้เกิดเป็นฮ่องเต้อีก เจ้าได้ยินหรือไม่”

“ไม่ใช่ ไม่ใช่” อาฟานตีชี้หน้าฮ่องเต้พร้อมกับพูดว่า “ฝ่าบาทชาตินี้พระองค์เป็นหนี้ประชาชน เท่ากับจำนวนขนบนตัวของลา นับก็นับไม่ถ้วน ชาติหน้าพระองค์จะได้เกิดเป็นคนได้อย่างไร ชาติหน้าหากพระองค์เกิดเป็นลาให้หนี้ให้กับประชาชน นี่สิถึงจะเป็นสิ่งที่หูต้าจัดสรรไว้ให้”

เรื่องที่ 4 ฉลองพระองค์ (皇袍)

นิทานเรื่อง ฉลองพระองค์ (皇袍) นี้กล่าวถึงอาฟานตีได้รับเชิญให้ไปร่วมงานเลี้ยงในพระราชวัง ฮ่องเต้ทรงประทานเสื้อผ้าแพรพรรณงดงามราคาแพงให้แก่ขุนนางทั้งหลาย แต่ทรงประทานผ้าที่ไ้รอนนั่งบนหลังลาให้แก่อาฟานตี อาฟานตีกลับไม่แสดงท่าทีอันใดและกล่าวว่าผ้าที่ฮ่องเต้ทรงประทานให้แก่เขานั้นเป็น ฉลองพระองค์ของฮ่องเต้เอง ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

²⁷ Ibid., p. 117.

* 胡大 húdà หมายถึง พระผู้เป็นเจ้าในศาสนาอิสลาม

皇帝举行盛大的宴会。来参加宴会的。都是有钱有势的人。在宴会上，皇帝赐给每个客人一套华丽贵重的衣服。同时，皇帝也叫来了阿凡提，当着众人，赐给他一块披在毛驴身上的麻布。阿凡提恭恭敬敬的从皇帝手里接过麻布，再三向皇帝到了谢，然后高声向客人们说：

“贵客们！皇帝赐给你们的衣裳，虽然都是绫罗绸缎的，可都是从巴扎上买来的。她是多么尊重我呀！你们瞧，他竟然把自己的皇袍赏赐给我了！”²⁸

ฮ่องเต้จัดงานฉลองยิ่งใหญ่ คนที่มาร่วมงานล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่มีเงินมีอำนาจทั้งสิ้น ขณะในงานสังสรรค์นั้นฮ่องเต้พระราชทานเสื้อผ้าราคาแพงให้แก่แขกที่มาร่วมงานทุกท่าน ขณะเดียวกันนั้นฮ่องเต้ก็เรียกอาฟานตี และมอบผ้ากระสอบที่ใช้วางบนลาให้แก่อาฟานตีต่อหน้าทุกคน อาฟานตีรับพระราชทานผ้าป่านจากฮ่องเต้มาอย่างเคารพนบถนอบ พูดขอบพระทัยฮ่องเต้ไม่ขาดปาก จากนั้นพุดกับทุกคนด้วยเสียงอันดังว่า

“แขกผู้มีเกียรติทั้งหลาย เสื้อผ้าที่ฮ่องเต้ให้กับพวกท่านถึงแม้ว่าจะเป็นแพรต่วนงดงาม ล้วนแต่ซื้อหามาจากตลาดทั้งสิ้น ฮ่องเต้ให้ความเคารพข้าถึงเพียงนี้ พวกท่านดูสิ ฮ่องเต้ถึงขนาดเอาชุดฉลองพระองค์ให้กับข้า”

เรื่องที่ 5 คำตัวของฮ่องเต้ (皇帝的身价)

นิทานเรื่อง คำตัวของฮ่องเต้ (皇帝的身价) นี้กล่าวถึงวันหนึ่งอาฟานตีและฮ่องเต้อาบน้ำด้วยกัน ฮ่องเต้ทรงถามอาฟานตีเกี่ยวกับคำตัวของฮ่องเต้ว่าควรมีราคาอย่างน้อยเท่าใด อาฟานตีกล่าวว่า ฮ่องเต้นั้นไม่มีราคาอันใด เทียบกับผ้าขนหนูที่ราคาสิบหยวนป่าวยังมีได้ ตั้งเนื้อเรื่องต่อไปนี้

有一天，皇帝和阿凡提一块洗澡。皇帝问道：“阿凡提，凭我这样。到巴扎上当奴隶卖，能值几个元宝？”

“最多十个元宝！”阿凡提说。

皇帝大怒，骂道：“胡说！不提别的，光是我身上这条绣花围巾，就值十个元宝了”

²⁸ Zhào Shìjié 赵世杰, *Afánti de Gùshì* 阿凡提的故事, pp. 1-2.

“正是呀，聪明的陛下！”阿凡提指着围巾说，“我说值十个元宝的，就是指的这条东西呀！”²⁹

มีอยู่วันหนึ่ง ฮองเต้กับอาฝานเถีอาบนำด้วยกัน ฮองเต้ตรัสถามอาฝานเถีว่า
“อาฝานเถี จากหน่วยกำนของข้าแล้ว หากนำไปขายเป็นทาสในตลาดจะได้เงิน
หยวนป่าว* สักกี่ก้อน”

“มากที่สุดแค่สิบก้อนหยวนป่าว” อาฝานเถีพูด
ฮองเต้โกรธจัด ต้าอาฝานเถีว่า “พูดมั่ว ไม่ต้องพูดถึงอย่างอื่น แค่ผ้าขนหนูปัก
ลายบนตัวข้าก็มีราคาสิบหยวนป่าวแล้ว” “ใช่เลยพะยะค่ะ ผ้าบาทผู้ชาญฉลาด” อาฝานเถี
ชี้ไปที่ผ้าผืนนั้นพูดพลางว่า “ที่ข้าพระองค์พูดถึงสิบหยวนปาวนี่ก็คือแค่ผ้าผืนนี้เท่านั้น
แหละพะยะค่ะ”

เรื่องที่ 6 ฮองเต้มีสี่ขา (皇帝有四条腿)

นิทานเรื่อง ฮองเต้มีสี่ขา (皇帝有四条腿) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีป่วยเป็นโรคตา
มองเห็นได้ไม่ชัดเจน ฮองเต้ต้องการที่จะกลั่นแกล้งอาฝานเถี ทรงทราบดีว่าอาฝานเถีมองเห็น
สิ่งของต่างๆ ล้วนเป็นภาพซ้อน จึงแกล้งว่าอาฝานเถี อาฝานเถีโต้กลับว่าตอนนี้เขาเห็นฮองเต้
มีสี่ขาเช่นกัน ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提害眼病，看不清东西。皇帝偏要叫他来看这个，看那个，
还取笑他道：

“你不论看什么，都把一件东西看成了两件，是吗？你本来穷得
只有一条毛驴，现在可有了两条了，阔起来了哈哈！”

“真是这样，陛下！”阿凡提说，“比如我现在看您就有四条
腿，和我的毛驴一摸一样呢。”³⁰

อาฝานเถีป่วยเป็นโรคตา มองเห็นไม่ค่อยชัดเจน ฮองเต้ก็ยังเรียกเขามาดูนี่ดูนั่น
และยังหัวเราะเยาะเขาอีกด้วยว่า

²⁹ Ibid., p. 21.

* เงินหยวนป่าว หมายถึง เงินหรือทองแท่ง หัวทำยงอนคล้ายเรือใบที่ ใช้เป็นเงินตราสมัยโบราณ
เงินหยวนป่าวหนึ่งก้อนหรือแท่งหนักประมาณห้าสิบล้ำ แต่หากเป็นทองหยวนป่าวจะหนักประมาณสิบ
ล้ำ

³⁰ Zhào Shìjié 赵世杰, *Afánti de Gùshi* 阿凡提的故事, p. 23.

“ไม่ว่าจะมองอะไรเจ้าก็มักมองเห็นของหนึ่งอย่างเป็นสองอย่างใช้หรือไม่
เมื่อก่อนเจ้าจนมากมีลาแค่ตัวเดียว ตอนนี้มีสองตัวแล้ว ร่ำรวยแล้วละสิ ฮ่าๆ”

“ใช่แล้วฝ่าบาท” อาฝานเถีพูด “อย่างเช่นตอนนี้ข้าก็มองเห็นพระองค์ทรงมีชาติ
ชา เหมือนกับลาของข้าพระองค์ไม่มีผิด”

เรื่องที่ 7 เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义)

นิทานเรื่อง เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ทรงถาม
อาฝานเถีว่าหากมีเงินทองและความซื่อสัตย์กองอยู่ตรงหน้า อาฝานเถีจะเลือกสิ่งไหน อาฝานเถี
ตอบโดยทันทีว่าเลือกเงินทอง เพราะสิ่งที่เขาขาดคือเงินทองไม่ใช่ความซื่อสัตย์ แต่ที่ฮ่องเต้
เลือกความซื่อสัตย์นั้นเป็นเพราะฮ่องเต้ขาดความซื่อสัตย์ ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

一天, 皇帝问阿凡提: “阿凡提, 要是你面前一边是金钱, 一边是正
义你选择哪一样呢?”

“我愿意选择金钱。”阿凡提回答。

“你怎么了, 阿凡提?” 皇帝说, “要是我呀, 一定要正义, 绝不要金
钱。金钱有什么希奇? 正义可是不容易找到的啊!”

“谁缺什么就想要什么, 我的陛下。”阿凡提说, “您想要的东正
是您最缺少的呀!”³¹

อยู่มาวันหนึ่งฮ่องเต้ถามอาฝานเถีว่า “อาฝานเถีถ้าหากว่าเบื้องหน้าเจ้าด้านหนึ่ง
เป็นความซื่อสัตย์ อีกด้านหนึ่งเป็นเงินทอง เจ้าจะเลือกอย่างไร”

“ข้าพระองค์เลือกเงินทองพระเจ้าข้า” อาฝานเถีทูลตอบ

“อะไรกัน อาฝานเถี” ฮ่องเต้พูด “หากเป็นข้านะ ข้าจะต้องเลือกความซื่อสัตย์
อย่างไม่เลือกเงินทองอย่างแน่นอน เงินทองจะมีคุณค่าเสียหายอะไร เท่ากับความ
ซื่อสัตย์ที่หาได้ยากกันแล้ว”

“ใครขาดอะไรก็อยากได้สิ่งนั้นพะยะค่ะฝ่าบาท” อาฝานเถีพูด “สิ่งที่พระองค์
อยากได้จึงเป็นสิ่งที่พระองค์ขาดพะยะค่ะ”

³¹ Ibid., pp. 25-26.

เรื่องที่ 8 วิญญาณของฮ่องเต้ (皇帝的灵魂)

นิทานเรื่อง วิญญาณของฮ่องเต้ (皇帝的灵魂) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ทรงถามอาฝานเถีว่า หากพระองค์สวรรคต วิญญาณของพระองค์จะไปสวรรค์หรือนรก อาฝานเถีตอบว่าไปนรกอย่างแน่นอนเพราะฮ่องเต้ทรงฆ่าคนบริสุทธิ์ไปมากมาย พื้นที่บนสวรรค์จึงเต็มไปด้วยผู้คนเหล่านั้น ไม่มีที่ว่างสำหรับฮ่องเต้ ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

一天，皇帝和阿凡提闲谈，皇帝问道：“依你看，我死后，我的灵魂是上天堂还是下地狱呢？”

“您的灵魂一定下地狱。阿凡提说，“我早已替陛下算好了。”皇帝气得两眼冒火，骂阿凡提胡说。

“别生气，您听我说！”阿凡提说“这是因为您把应该上天堂的人杀得太多了。天堂已经让他们住满了，再也容不下您啦！”³²

วันหนึ่งฮ่องเต้ตรัสกับอาฝานเถี ฮ่องเต้ถามอาฝานเถีว่า “เจ้าคิดว่าถ้าข้าตายแล้ว วิญญาณของข้าจะขึ้นสวรรค์หรือนรก”

“วิญญาณของพระองค์ต้องลงนรกอย่างแน่นอนพะยะค่ะ” อาฝานเถีพูด “ข้าพระองค์คิดเผื่อให้ผ้าบาทตั้งนานแล้ว”

ฮ่องเต้โกรธจนตาลุกเป็นไฟ ต้าอาฝานเถีว่า

“อย่าเพิ่งพิโรธไปพะยะค่ะ ทรงฟังให้ดี” อาฝานเถีพูด “เพราะว่าพระองค์ฆ่าพวกที่สมควรขึ้นสวรรค์ไปมากมาย บนสวรรค์พวกเขาอยู่กันจนเต็มไปหมดแล้ว ไม่มีที่เหลือให้พระองค์แล้วพะยะค่ะ”

เรื่องที่ 9 ปีศาจร้าย (恶鬼)

นิทานเรื่อง ปีศาจร้าย (恶鬼) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีเจ็บตามากจนไม่สามารถลืมตาได้ ฮ่องเต้ต้องการที่จะกลั่นแกล้งอาฝานเถี อาฝานเถีจึงว่าฮ่องเต้เป็นปีศาจร้าย ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提害眼，痛得两眼都睁不开。皇帝知道了，偏偏打发人把他拉来，自己站到他跟前，逗他道：

“你认识我是谁吗？哈哈，长眼睛的瞎子。”

“认识，认识”。阿凡提说，“我看很清楚你是个恶魔！”

³² Ibid., p. 29.

“什么?我明明是人,你怎么敢说我是恶魔!”皇帝发了脾气。

“别着急,我知道你是人,不是牲口。”阿凡提说,“可是,人里面他有恶魔呀!”³³

อาฝานเถีเจี๊็บตามากจนไม่สามารถลืมนตาได้ ฮ่องเต้ทรบข่าว รับสั่งให้คนไปเรียกตัวอาฝานเถีมาเข้าเฝ้าให้จงได้ ฮ่องเต้ยืนอยู่หน้าอาฝานเถีหัวเราะเยาะเย้ยเขาว่า

“เจ้ารู้จักว่าข้าเป็นใครหรือไม่ ฮ่าๆ เจ้าคนตาบอด”

“รู้จัก รู้จัก” อาฝานเถีพูด “ข้ามองเห็นได้ชัดเจนทีเดียว เจ้าคือปีศาจร้าย”

“ว่าอะไรนะ ข้าเป็นคนซัดๆ เจ้านี่บังอาจมาว่าข้าเป็นปีศาจร้าย”ฮ่องเต้ระบายอารมณ์โกรธ

“อย่าเพิ่งร้อนใจไป ข้าพระองค์รู้ว่าฝ่าบาทมิใช่สัตว์พาหนะใดๆ”อาฝานเถีพูด “แต่ทว่าข้างในใจคนก็มีปีศาจร้ายเยอะนัก”

เรื่องที่ 10 ตายก่อนพระองค์สองวัน (比您早死两天)

นิทานเรื่อง ตายก่อนพระองค์สองวัน (比您早死两天) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีพูดล้อเล่นกับขุนนางท่านหนึ่งว่าจะเสียชีวิตในวันรุ่งขึ้น วันต่อมาขุนนางท่านนั้นได้เสียชีวิตลงจริง ฮ่องเต้ทรงทราบข่าว จึงมีรับสั่งให้อาฝานเถีเข้าเฝ้า และกล่าวหาว่าอาฝานเถีสาปแช่งขุนนางจนตาย ฮ่องเต้ทรงถามอาฝานเถีขึ้นอีกว่า หากอาฝานเถีรู้เหตุการณ์ล่วงหน้าจริง จะรู้หรือไม่ว่าวันตายของตัวอาฝานเถีเองนั้นคือวันใด อาฝานเถีกล่าวว่า วันตายของเขานั้นตายก่อนฮ่องเต้เพียงแค่วันสองวัน ฮ่องเต้ทรงกลัวว่าตนจะตายดังคำที่อาฝานเถีพูด จึงปล่อยอาฝานเถีไป ทำให้อาฝานเถีรอดพ้นจากอาญาครั้งนี้ ดั่งเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提有一次和宰相开玩笑,说他明天就要死了。谁知道,第二天宰相从马上摔下来,真的死了。皇帝知道了这件事,大发雷霆,当时派人把阿凡提抓来,怒气冲冲得问道:

“阿凡提,你咒死了宰相,该当何罪?”

“既然您说宰相是我咒死的,您要判我什么罪就判什么罪吧。”阿凡提说。

“好!”皇帝说,“你居然知道宰相该哪一天死,你知道你该哪一天死么?要是你说不上来,今天就是你死的日子。”

³³ Ibid., p. 82.

“我怎么不知道。”阿凡提说，“您死的前两天，就是我死的日子。我只比您早死两天。”

“皇帝听了，心想还是让阿凡提活得越长越好，就把他放了。”³⁴

มีอยู่ครั้งหนึ่งอาฟานตีพูดเล่นกับเสนาบดี ว่าพรุ่งนี้เสนาบดีจะตาย ใครจะรู้ว่าวันที่สองเสนาบดีตกหลังม้าตายจริงๆ เรื่องนี้ถึงพระกรรณฮ่องเต้ ฮ่องเต้โกรธมาก ให้คนไปจับตัวอาฟานตีมา ถามอย่าโมโหสุดขีดว่า

“อาฟานตี เจ้าสาปแช่งจนเสนาบดีตาย เจ้าควรได้รับโทษสถานใด”

“ในเมื่อพระองค์คิดว่าข้าพระองค์สาปจนทำให้เสนาบดีตาย พระองค์จะตัดสินโทษให้กี่สุดแล้วแต่พระองค์เถิด”

“ดี!” ฮ่องเต้ตรัส “ในเมื่อเจ้าล่วงรู้ได้ว่าเสนาบดีจะตายวันไหน แล้วเจ้ารู้หรือไม่ว่าตัวเจ้าเองจะตายวันไหนกัน หากเจ้าบอกไม่ได้วันนี้ก็จะเป็นวันตายของเจ้า”

“ข้าพระองค์จะไม่รู้ได้อย่างไร” อาฟานตีพูด “ก่อนพระองค์สวรรคตสองวันก็คือวันตายของข้าพระองค์ ข้าพระองค์ตายก่อนฝ่าบาทสองวันพะย่ะค่ะ”

ฮ่องเต้ได้ฟังดังนั้น ในใจคิดว่าอย่างไรก็ดีให้อาฟานตีมีชีวิตยืนยาวเท่าไรก็ดี จึงปล่อยตัวอาฟานตีไป

เรื่องที่ 11 พละกำลังของเกษตรกร (庄稼汉的力量)

นิทานเรื่อง พละกำลังของเกษตรกร (庄稼汉的力量) นี้กล่าวถึงอาฟานตีได้ทรงทูลกับฮ่องเต้ว่า บุคคลที่มีพละกำลังเหนือฮ่องเต้ก็คือ เกษตรกรผู้ปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารเลี้ยงคนทั้งประเทศ รวมถึงฮ่องเต้เองด้วย ไม่เช่นนั้นแล้วฮ่องเต้จะมีพละกำลังได้อย่างไร ตั้งเนื้อเรื่องต่อไปนี้

皇帝想知道老百姓当中，有没有比自己还有力量的人，于是叫来阿凡提问道：

“纳尔斯丁！你骑着毛驴，走偏了城市和乡村，你看见过老百姓中间，有比我还有力量的人吗？”

“当然有，多的是呢，陛下！”阿凡提说。

“他是谁呀？”皇帝感觉十分奇怪。

“就事那些种地的庄稼汉呀！”阿凡提回答。

“胡说！我当是谁呢？托砍土耩的庄稼汉有什么了不起的，他们怎么会比我还有力量。”

³⁴ Ibid., p. 86.

“他们比您强得多！”阿凡提说，“要不是他们给粮食您吃，您还会有什么力量呢？”³⁵

ฮ่องเต้ทรงอยากรู้ว่าในบรรดาประชาชนของพระองค์ทั้งหมด มีผู้ใดบ้างที่มีพลังกำลังเหนือฮ่องเต้ จึงเรียกอาฟานถีมามาก

“นำเออร์ชือตึง! เจ้าข้าไปทั่วทั้งเมืองหลวงและทั่วทั้งชนบท เจ้าเห็นว่ามีใครมีพลังกำลังมากกว่าข้าไหม”

“มีอยู่แล้ว เยอะแยะไปพะยะค่ะฝ่าบาท” อาฟานถีมุกตอบ

“เขาเป็นใครกันล่ะ” ฮ่องเต้รู้สึกแปลกใจมาก

“ก็พวกชายชาติเกษตรอย่างไรเล่าพระเจ้าข้า” อาฟานถีมุกตอบ

“พูดไปทั่ว ข้าเป็นใคร พวกชุดไร่ชุดดินอย่างพวกเกษตรกรจะมีอะไรดี พวกนั้นจะมีพลังกำลังมากกว่าข้าได้อย่างไร”

“พวกเขาแข็งแรงกว่าพระองค์มาก” อาฟานถีมุกตอบ “หากพวกเขาไม่ปลูกพืชพรรณธัญญาหารให้พระองค์เสวย แล้วพระองค์จะมีเรี่ยวแรงได้อย่างไรเล่า”

เรื่องที่ 12 ปีเกิดของฮ่องเต้ (皇帝的生肖)

นิทานเรื่อง ปีเกิดของฮ่องเต้ (皇帝的生肖) นี้กล่าวถึงอาฟานถีมุกได้ทายปีเกิดของฮ่องเต้ว่าเป็นปีสุนัข ฮ่องเต้ไม่ทรงเชื่อ เพราะพระองค์เป็นถึงกษัตริย์อย่างน้อยก็ต้องเกิดในปีสุนัขจึงจอกมีไช้ปีสุนัขดังที่อาฟานถีมุกกล่าว ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

皇帝要阿凡提算一算自己的生肖。阿凡提算了一算，说道：

“陛下，您属狗。”皇帝很不开心，说道：“我是个皇帝，最不济也得属狼。你怎么说我属狗！”

“假如陛下要我奉承您，”阿凡提说，“那我说您属大象也可以。”³⁶

ฮ่องเต้ให้อาฟานถีมุกคำนวณปีเกิดของพระองค์ อาฟานถีมุกคำนวณเสร็จแล้วพูดว่า

“ฝ่าบาท พระองค์เกิดปีหมา”ฮ่องเต้พูดอย่างไม่พอพระทัยว่า“ข้าเป็นฮ่องเต้ อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเกิดปีสุนัขจึงจอก เหตุใดเจ้าจึงว่าข้าเกิดปีหมา”

³⁵ Ibid., pp. 95-96.

³⁶ Ibid., p. 97.

“หากอยากให้ข้าพระองค์ยกยอฝ่าบาท” อาฝานเถีพูด “เช่นนั้นพระองค์เกิดปีช้างก็ได้พะยะค่ะ”

เรื่องที่ 13 แบกของให้สองลาโง่ (两头毛驴驮的东西)

นิทานเรื่อง แบกของให้สองลาโง่ (两头毛驴驮的东西) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้และขุนนางท่านหนึ่งต้องการกลั่นแกล้งให้อาฝานเถีถือของหนักไม่ต่างจากลา อาฝานเถีจึงกล่าวว่าสิ่งของที่เขาแบกอยู่นั้นแท้จริงแล้วเป็นของสองลาโง่ ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

有一次皇帝和宰相带阿凡提一齐去打猎。天气很热，皇帝和宰相都把衣服脱下来，叫阿凡提背着。阿凡提累得满脸是汗。皇帝却好笑起来，说道：

“嗨，我的阿凡提！你背的东西真有一头毛驴驮那么多呀！”

“不对，我的陛下，”阿凡提说，“我背的东西，本来就是两头毛驴驮的呢！”³⁷

ครั้งหนึ่งฮ่องเต้และเสนาบดีให้อาฝานเถีไปล่าสัตว์ด้วยกัน อากาศร้อนมาก ฮ่องเต้และเสนาบดีถอดเสื้อผ้าออกให้อาฝานเถีเป็นคนถือ อาฝานเถีเหนื่อยมากใบหน้าเต็มไปด้วยเหงื่อ ฮ่องเต้กลับหัวเราะชอบอกชอบใจพร้อมพูดว่า

“เฮ้อ อาฝานเถี เจ้าแบกของเยอเยะเหมือนกันลาแบกเลยทีเดียวนะ”

“ผิดแล้ว ฝ่าบาท” อาฝานเถีพูด “ของที่ข้าแบกที่จริงแล้วเป็นของลาสองตัวต่างหาก”

เรื่องที่ 14 ห่างจากลาสองฟุต (离驴子两尺)

นิทานเรื่อง ห่างจากลาสองฟุต (离驴子两尺) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีเข้าไปห้องอาบน้ำ พบฮ่องเต้ทรงอาบอยู่ก่อนแล้ว แต่อาฝานเถีแสร้งไม่รู้ว่าเป็นฮ่องเต้ ฮ่องเต้ก็รู้ว่าอาฝานเถีไม่ห่างจากลาสักเท่าไร อาฝานเถีกล่าวว่าอันที่จริงแล้วเขาอยู่ไกลลาไม่เกินสองนิ้วเพียงเท่านั้น ลาที่อาฝานเถีกล่าวถึงนั้น คือ ฮ่องเต้นั่นเอง ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

³⁷ Ibid., p. 107.

阿凡提去洗澡。洗澡堂里雾气腾腾，阿凡提摸到一个人，坐下去便洗起来。哪知道这个人皇帝，皇帝看见有人竟敢随便和他坐一起，十分生气，就骂道：

“瞎了眼吗，看不见我是谁吗？”

阿凡提听出了是皇帝发脾气声音，却装作不知道，回答说：

“谁瞎了？谁没看见你是个人！”

皇帝更加生气，又骂道：“看你笨的，我问你：你究竟离驴子还差多远？”

阿凡提马上用手臂量了一下他和皇帝的距离，答道：“差不远，很近，我离驴子只有两尺。”³⁸

อาฟานตีไปอาบน้ำ ห้องอาบน้ำหมอกไอกระจายอบอวล อาฟานตีคลำๆไปเจอ คนหนึ่งแล้วนั่งอาบน้ำลงข้างๆ ใครจะรู้ว่าคนๆนี้ก็คือฮ่องเต้ตัวเอง ฮ่องเต้เห็นว่ามีคน บังอาจมานั่งอาบน้ำข้างๆพระองค์ จึงด่าเสียงดังว่า

“ตาบอดรีไรง ไม่เห็นหรือว่าข้าเป็นใคร”

อาฟานตีจำได้ว่าเป็นสุรเสียงเกี่ยวกราดของฮ่องเต้ กลับแสร้งทำเป็นไม่รู้ พร้อม กลับตอบกลับไปว่า

“ใครตาบอดกันแน่ ใครจะไม่เห็นว่าเป็นคน”

ฮ่องเต้ยิ่งพิโรธหนัก พร้อมด่าอาฟานตีว่า

“นี่เจ้าโง่ ข้าถามเจ้าหน่อย เจ้าห่างจากลาสักเท่าไรหรักัน”

อาฟานตีรีบยกมือขึ้นวัดทันทีระยะห่างระหว่างเขากับฮ่องเต้ พร้อมก็ตอบว่า “ห่างไม่ไกลกันนัก ใกล้มาก ข้าห่างจากลาสองฟุต”

เรื่องที่ 15 ตรวจคุก (察狱)

นิทานเรื่อง ตรวจคุก (察狱) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้และอาฟานตีไปตรวจคุกด้วยกัน คนใน คุกมีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่มีความผิดจริง นอกนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ที่ถูกกล่าวหาทั้งสิ้น อาฟานตีเร่ง ให้ฮ่องเต้ปล่อยตัวผู้กระทำผิดผู้นั้นออกไปเพราะคุกของฮ่องเต้มีแต่คนบริสุทธิ์เท่านั้น ตั้งเนื้อ เรื่องต่อไปนี้

一天，皇帝带着阿凡提，上牢狱察看犯人。

“你们都犯了什么罪呀？”皇帝问道。

³⁸ Ibid., pp. 111-112.

“我们什么罪也没有！”被囚在狱中的人异口同声地说。皇帝问来问去，只有一个人真的犯了罪。“陛下！”阿凡提走上前来说道，“请您立刻下命令，把这个人撵出去吧！他怎么混到您的牢狱里来了。您的牢狱要囚禁的是另外的那些人呀！”³⁹

มีอยู่ครั้งหนึ่ง อาฟานตีไปตรวจคุกกับฮ่องเต้

“พวกเจ้ามีความผิดอะไร” ฮ่องเต้ถาม

“พวกเราไม่มีความผิดอะไรเลยพะยะค่ะ” คนที่โดนจับอยู่ในคุกพูดเป็นเสียงเดียวกัน ฮ่องเต้ถามไปถามมา มีเพียงแค่นั้นที่ทำผิดจริง“ฝ่าบาท!”อาฟานตีรีบรุดเดินมาหาฮ่องเต้ “พระองค์รีบรับสั่งให้คนพาเจ้าคนผิดนี้ออกไปเถิดพะยะค่ะ เขาจะมาอยู่รวมที่นี่ได้อย่างไร เพราะคุกของพระองค์จองจำแต่พวกที่ไม่มีผิดพะยะค่ะ”

เรื่องที่ 16 หัวเราะม้าของฝ่าบาท (笑您的马)

นิทานเรื่อง หัวเราะม้าของฝ่าบาท (笑您的马) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้กับอาฟานตี ในขณะที่ฮ่องเต้ต้องการเรื่องราวมากลั่นแกล้งอาฟานตี โดยการแอบตัดปากม้าของอาฟานตีในเวลากลางคืน อาฟานตีได้กลับด้วยการตัดหางม้าของฮ่องเต้ทิ้งเช่นกัน ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

笑您的马皇帝和阿凡提出去打猎。晚上，他们找个地方住下了。皇帝想作弄阿凡提，半夜里偷偷起来，把阿凡提的的马的嘴唇，用刀子割掉了一块。

第二天清早，阿凡提起来备马，一看，他的马嘴唇缺了一块，知道是皇帝干的事。他便一声不响，乘皇帝上马的时候，一刀把皇帝的马的尾巴齐根给切掉了。

两人骑上马，走着，走着，皇帝就逗起阿凡提来了。他指着阿凡提的马头大笑道：“哈哈，哈哈，你怎么不朝前瞧瞧，你的马老咧着嘴巴笑什么呀！”

阿凡提指了指皇帝的屁股，也大笑起来说道：“没有什么，陛下，您朝后瞧瞧我的马笑的是：皇帝骑着马这么好，就可惜没尾巴！”⁴⁰

³⁹ Ibid., pp. 97-98.

⁴⁰ Ibid., p. 93.

ฮองเต้กับอาฝานถึออกไปล่าสัตว์ด้วยกัน ตกค่ำพวกเขาหาที่พักค้างคืนในป่า ฮองเต้อยากแกล้งอาฝานถึ กลางดึกค่อยๆ ย่องออกมาตัดปากม้าของอาฝานถึออกไป ส่วนหนึ่ง

เช้าตรู่ของวันที่สอง อาฝานถึลุกออกมาเตรียมม้า เขาเห็นว่าปากม้าขาดไป รู้ทันทีว่าเป็นฝีมือของฮองเต้ เขาเจ็บไม่พูดอะไร ขณะที่ฮองเต้ขึ้นขี่ม้านั้นเองเขาใช้มีดตัดหางม้าของฮองเต้ทิ้งไป

ทั้งสองคนควมม้าไปเรื่อยๆ ฮองเต้อยากแกล้งล้ออาฝานถึ จึงทรงหัวเราะเยาะเย้ยพร้อมชี้ไปที่ม้าของอาฝานถึว่า“ฮาๆๆๆ เจ้าทำไมไม่ดูม้าของเจ้าบ้าง ยิ้มแยะอยู่ได้ ไม่รู้หัวเราะทำอะไร”

อาฝานถึชี้ไปที่บั้นท้ายม้าทรงของฮองเต้ พร้อมหัวเราะเสียงดัง แล้วพูดว่า

“ไม่มีอะไรนี่พะยะคะฝ่าบาท พระองค์ลองหันกลับมาดูบั้นท้ายม้าของพระองค์สิ พะยะคะ ม้าของข้าพระองค์มันขำม้าของฝ่าบาทว่าม้าดี ๆ เพียงนี้ทำไมหางกุดนะพะยะคะ”

เรื่องที่ 17 วิธีการบำเพ็ญญาณ (修行妙法)

นิทานเรื่อง วิธีการบำเพ็ญญาณ (修行妙法) นี้กล่าวถึงบทสนทนาระหว่างฮองเต้กับอาฝานถึ อาฝานถึตอบคำถามของฮองเต้ที่ว่าวิธีการบำเพ็ญที่ดีที่สุดของฮองเต้นั้นคือ การนอนหลับ เพราะคนข้านอนหลับดีกว่าตื่น ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

皇帝问阿凡提有什么修行的妙法，能保证他死后上天堂。阿凡提告诉他：最妙的妙法就是日夜都睡觉，什么事也不干。皇帝听了很奇怪，问道：

“睡觉怎么是修行呢？”

“睡觉，对您说来就是最妙的修行方法。”

阿凡提答道，“因为这样一来，陛下就不会再做坏事了，俗语说，恶人醒不如睡，就是这个道理。”⁴¹

ฮองเต้ถามอาฝานถึว่ามีวิธีการบำเพ็ญวิธีใดที่จะรับประกันว่าพระองค์จะขึ้นสวรรค์ได้บ้าง อาฝานถึทูลฮองเต้ว่า วิธีที่ดีที่สุดก็คือ ตอนกลางคืนนอนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นไม่ต้องทำสิ่งใดทั้งสิ้น ฮองเต้ฟังแล้วทรงแปลกพระทัยอย่างมาก และถามว่า

⁴¹ Ibid., p. 77.

“การนอนจะเป็นการบำเพ็ญได้อย่างไรกัน”

“การนอน สำหรับพระองค์แล้วเป็นวิธีบำเพ็ญที่ดีที่สุด” อาฝานเถีทูลตอบ “เพราะ
เช่นนี้แล้ว ฝ่าบาทก็จะได้ไม่ทรงทำเรื่องชั่วร้าย ดังคำโบราณที่ว่า คนช้วนอนหลับดีกว่า
ตื่น เหตุผลเดียวกันพระเจ้าข้า”

เรื่องที่ 18 ไม่มีแล้วจริง ๆ (真的没有了)

นิทานเรื่อง ไม่มีแล้วจริง ๆ (真的没有了) นี้กล่าวถึง ฮ่องเต้และเสนาบดีมาขอนม
เปรี้ยวดื่มดับกระหาย แท้จริงแล้วอาฝานเถีมีเก็บไว้แต่กลับบอกว่าไม่มี และบอกว่าตนนั้นทำงาน
อย่างหนักได้ดื่มไปหมดแล้ว ฮ่องเต้กำลังจะจากไป อาฝานเถียยืนอยู่บนดาดฟ้าเรียกให้ฮ่องเต้ดูว่า
นมเปรี้ยวของเขานั้นหมดแล้วจริง ๆ โดยการเทนมเปรี้ยวทิ้งต่อหน้าฮ่องเต้และขุนนางผู้นั้น ดัง
เนื้อเรื่องต่อไปนี้

皇帝和宰相打猎回来，热得浑身流汗，口干舌燥两人打着马赶到了阿凡提家门口。宰相也不下马，就喊道：

“喂，老百姓！快把酸奶端出来，快搀上冰凉冰凉的冷水！我们渴坏啦。”

阿凡提不慌不忙的空着手走出来，慢慢地行了礼，才开口说：

“上午我干了半天活，也渴坏啦。家里的酸奶子，我已经统统喝光了，现在一滴也没有了。”

皇帝和宰相十分扫兴，只好走了。当他们已经走得很远很远的时候，阿凡提忽然提着一个盛酸奶的罐子，站到屋顶上叫：“回来！请——你——们——回——来——一个盛酸奶的罐子，站到屋顶上叫：“回来！请——你——们——回——来——！”

皇帝和宰相一眼看见那只罐子，高兴极了，立刻拉转马头，飞奔回来。等两人又到了门口，阿凡提站在屋顶上，把罐子倒过来，对他们说：“实在对不起请您看看这罐子酸奶子真的没有了！”⁴²

ฮ่องเต้กับพวกเสนาบดีเพิ่งกลับมาจากการออกล่าสัตว์ ร้อนจนเหงื่อไทรมกาย
คอแห้งเป็นผุยผง ทั้งสองคนควมม้ามมาถึงหน้าบ้านอาฝานเถี แม้แต่อัครมหาเสนาบดีก็ไม่
ยอมลงจากหลังม้า กลับตะโกนว่า

⁴² Ibid., p. 69.

“เฮ้ พวกชาวบ้าน รีบเอานมเปรี้ยวและน้ำเย็น ๆ มาให้พวกเราดื่มสักแก้วเร็ว พวกเรากระหายยิ่งนัก”

อาฟานตีเดินออกมาเมื่อเปล้า ค่อยๆ แสดงความเคารพซ้ำๆ และพูดว่า
“เมื่อบ่ายนี้ข้าเหนื่อยทำงานหนักมาก จึงดื่มไปแล้ว นมเปรี้ยวในบ้านไม่มีเหลือเลย
แม้แต่หยดเดียว

“ฮ่องเต้กับอัครมหาเสนาบดีได้แต่ผิดหวังกลับไป ขณะที่พวกเขากำลังไปไกลลับ
ตา ทันใดนั้นอาฟานตีถือเหยือกนมเปรี้ยวยืนอยู่ชั้นดาดฟ้าของบ้านพร้อมกับตะโกนว่า

“กลับมาก่อน พวกท่านกลับมาก่อน”

ฮ่องเต้กับอัครมหาเสนาบดีเหลือบไปเห็นนมเหยือกนั้น ตีใจมากรีบควมม้า
กลับไป อาฟานตีรอจนกระทั่งทั้งสองคนมาถึงหน้าบ้าน อาฟานตีที่ยืนอยู่บนดาดฟ้าของ
บ้านเทนมในเหยือกจนหมด พูดกับพวกเขาว่า “ต้องขอโทษพวกท่านจริงๆ เชิญท่านดู
นมในเหยือกนี้สิ ไม่มีเหลือแล้วจริงๆ”

อาฟานตี เยาะเย้ย ถากถาง เสียสติกับความเอาเปรียบที่ชนชั้นปกครองกระทำต่อ
ชาวบ้านตั้งตอหนึ่งทีอาฟานตีพูดว่า “เมื่อบ่ายนี้ข้าเหนื่อยทำงานหนักมาก จึงดื่มไปแล้ว นม
เปรี้ยวในบ้านไม่มีเหลือเลยแม้แต่หยดเดียว” แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านทั้งหลายต้องทำงานหนัก
จึงจะได้ดื่มนมเพียงเล็กน้อย แต่ฮ่องเต้กับอัครมหาเสนาบดีกลับไม่ได้ทำงานหนักอะไรก็มาขอให้
ชาวบ้านนำสิ่งโน้นสิ่งนี้มาให้ซึ่งไม่สมเหตุสมผลในความคิดของอาฟานตี ในตอนท้ายของเรื่อง
อาฟานตีจึงประชดและเสียสติการกระทำของฮ่องเต้ด้วยการเทนมที่จริง ๆ แล้วมีอยู่แต่ไม่ให้
ฮ่องเต้กับอัครมหาเสนาบดีดื่ม แต่กลับยอมที่จะเททิ้งแทน

เรื่องที่ 19 วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子)

นิทานเรื่อง วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ถามอาฟานตีว่า
วันที่ประชากรราษฎรมีความสุขมากที่สุดนั้นคือวันใด อาฟานตีกล่าวว่าวันที่ฮ่องเต้สวรรคตจะเป็น
วันที่ประชาชนในประเทศนี้มีความสุขที่สุด ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

皇帝问阿凡提道：“你骑驴走遍了全国。人们想些什么，你都知道。
请你告诉我：什么日子，才是我的百姓最快乐的一天？”

阿凡提回答说：“就是壁陛下有幸上天堂的那一天。”⁴³

ฮองเต้ถามอาฟานเถีว่า “เจ้าซีลาท่องเที่ยวไปทั่วทั้งประเทศ ผู้คนคิดอ่านเช่นไร
เจ้ารู้ดีสินะ บอกข้าหน่อยเถิด วันไหนเป็นวันที่ประชาชนของข้ามีความสุขที่สุด”

อาฟานเถีทูลตอบว่า “คือวันที่พระองค์ไซคตีขึ้นสวรรค์ไป ก็วันนั้นแหละพะยะค่ะ”

จากเนื้อหานิทานจึงทำให้เห็นว่า อาฟานเถี ไม่เคยได้มีชีวิตที่สุขสบาย ชีวิตที่ไม่เคยอยู่
สงบของอาฟานเถีเป็นไปอย่างยากจนข้นแค้น แม้ว่าเขาจะคิดว่าตนไม่ได้ทำอะไรผิด เป็นคนดี
ช่วยเหลือผู้อื่น แต่อาฟานเถีมักจะถูกกลั่นแกล้งและเอาไรต์เอาเปรียบอยู่เสมอเหมือนชีวิต
ประชาชนที่ไม่เคยได้รับความสงบสุขในชีวิต เนื่องจากมีชนชั้นปกครองที่ไม่คำนึงถึงความทุกข์
ยากของราษฎร นึกถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว อาฟานเถีจึงเป็นตัวแทนของชาวบ้านในสังคมทั่วไปที่
สะท้อนให้เห็นถึงการถูกกดขี่จากชนชั้นปกครอง อนุภาค P 12.2.1 พระราชาที่ปกครองอย่าง
กดขี่(Tyrannical king) เป็นอนุภาคที่มีจำนวนมากที่สุดใน *เรื่องเล่าอาฟานเถี* นิทานมุขตลกทั่วไป
มักจะมีอนุภาคที่เกี่ยวกับการโกง การใช้อุบาย เป็นต้น ใน *เรื่องเล่าอาฟานเถี* ก็เช่นเดียวกัน
ยังคงลักษณะความเป็นสากลเช่นเดียวกับนิทานมุขตลกในประเทศต่างๆ มอบเสียงหัวเราะให้แก่
ผู้เสพความสนุกสนานและความงามของวรรณกรรมนิทานมุขตลก แต่ อาฟานเถี จัดเป็นนิทาน
มุขตลกแนวเสียดสี ที่มีการพูดถึงชนชั้นปกครองในสมัยระบบสังคมศักดินา

เฉิน เหลียนซาน (陈连山) ศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านคติชนวิทยาจีน ได้
กล่าวไว้ว่าการเลือกนิทานในสมัยเริ่มแรกที่มีการรวบรวมนิทานนั้น ส่วนใหญ่ผู้รวบรวมมักจะ
เลือกนิทานที่ดี ไม่มีใครเลือกนิทานในด้านที่ไม่ดีไม่เป็นประโยชน์ และในสมัยช่วงที่มีการ
รวบรวมนิทานเรื่อง *เรื่องเล่าอาฟานเถี* นั้น เนื่องจากเนื้อหานิทานเป็นนิทานมุขแนวเสียดสี ที่
กล่าวถึงชนชั้นปกครอง ชนชั้นกษัตริย์ ประกอบกับเป็นการเปลี่ยนยุคจากการปกครองระบอบ
กษัตริย์มาเป็นการปกครองระบอบคอมมิวนิสต์ในปัจจุบัน จึงทำให้รัฐบาลให้ความสำคัญกับเรื่อง
การเก็บรวบรวมวรรณกรรมที่มุ่งเน้นให้เห็นถึงความโหดร้ายของกษัตริย์และการกดขี่ข่มเหง
ประชาชน จึงทำให้การเลือกเรื่องแต่ละตอนของ *เรื่องเล่าอาฟานเถี* เป็นไปในลักษณะของการ
เลือกเนื้อหาแง่ร้ายของฮองเต้ เพื่อปลูกฝังความคิดให้ประชาชนส่วนใหญ่ที่ได้อ่านวรรณคดีแนว
เสียดสีคล้อยตาม เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการเลือกนิทานมุขตลกแนวเสียดสีของผู้รวบรวม

⁴³ Ibid., p. 73.

นิทานเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนนึกถึงความเจ็บปวดจากความลำบากยากแค้นในสมัยที่มีกษัตริย์ปกครองประเทศ และรู้สึกถึงความถูกต้องของการมีระบอบคอมมิวนิสต์ดังเช่นในปัจจุบัน

อนุภาคพระราชชาติปกครองอย่างกตัญญูจึงเป็นอนุภาคเด่นอีกเรื่องหนึ่งในเรื่องเล่าอาฟานตี เป็นอนุภาคสำคัญที่ สติธ ทอมสันป์ ได้เก็บรวบรวมไว้ในดัชนีอนุภาคนิทาน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก

(2) อนุภาค P 110 Royal ministers ขุนนาง ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 7 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ขบวนสินค้าที่แปลกประหลาด (奇怪的商队)

นิทานเรื่อง ขบวนสินค้าที่แปลกประหลาด (奇怪的商队) นี้กล่าวถึงกลุ่มขุนนางทั้งหลายนั่งเสวนากันอยู่ พวกเขาเห็นอาฟานตีเดินผ่านมาจึงทักทายและอยากให้อาฟานตีเล่าเรื่องราวสนุกสนานให้ฟัง อาฟานตีใช้โอกาสนี้เสียดสีการกระทำของขุนนางทั้งหลาย ดังนี้เรื่องต่อไป

一天，阿凡提有事进城，刚进城门口，就看见县官、喀孜、巴依、乡约四个人坐在礼拜寺门外闲谈。

“进城来啦，阿凡提！”四个人中间有一位认识阿凡提，就和他打招呼。

“是呀，我进城来啦！”阿凡提随口回答。

“来来，阿凡提”这个人又叫道，“给我们说一件有趣的事解解闷好吗？”

“对不住，我没功夫。”阿凡提认识这四个人是谁，可装作不知道似的说，“刚才我在城外，遇见一个商队，赶着四匹骆驼，驮的满是货物，说是要批发给县官、巴依、喀孜和乡约的。我这是去找他们呢？”

这四个人听了，连忙问道：“阿凡提，你知道他们带来的是些什么事物么？”

“我问过了。”阿凡提说，“第一匹骆驼的货物是奸诈，说是给乡约的；第二匹骆驼驮的货是吝啬，说是给巴依的；第三匹骆驼的货物是贪污，说是替喀孜预备的；第四匹骆驼的货物是残暴，说是给县官最合适了。”

四个人听了不明白，又问道：“你说了半天，这是什么商队呀？那四匹骆驼又在哪儿呀！”

“这是个奇怪的商队，这四匹骆驼不就在我面前吗！”阿凡提说完，丢下他们，朝城中心走去了。⁴⁴

วันหนึ่งอาฟานตีมีธุระต้องเข้าเมือง ขณะกำลังจะเข้าประตูเมือง ก็เหลือบไปเห็น นายอำเภอ คาจือ ปาอี กำหนดสี่คนนั่งคุยกันอยู่หน้าประตูสุเหร่า

“เข้ามาในเมืองแล้วหรือ อาฟานตี” หนึ่งในสี่คนนั้นทักทายอาฟานตี

“ใช่แล้ว เข้ามาในเมือง”คนนั้นก็พูดต่อไปว่า “เล่าเรื่องสนุกๆให้พวกเราฟังหน่อยสิอาฟานตี”

“ขอประทานโทษขอรับ ข้าไม่มีความสามารถอันใด” อาฟานตีรู้ว่าสี่คนนี้เป็นใคร แต่แสร้งทำเป็นไม่รู้จักแล้วพูดว่า “เมื่อก็ข้าอยู่ที่นอกเมืองเจอขบวนพ่อค้าขบวนหนึ่ง กำลังไล่ต้อนอูฐ ลา ที่เต็มไปด้วยข้าวของสินค้ามากมาย บอกว่าจะเอามาให้กับ นายอำเภอ คาจือ ปาอี กำหนด นี่ข้าก็กำลังจะไปหาพวกเขาอยู่”

ทั้งสี่คนฟังแล้ว ถามอย่างรีบร้อนว่า “อาฟานตี เจ้ารู้หรือไม่ว่าพวกเขาขนสินค้าอะไรมากันหรือ”

“ข้าถามพวกเขาแล้ว” อาฟานตีพูด “สินค้าบนอูฐลาฝูงแรกคือ ความสับปลั๊กปลั๊ก กลอก ปลิ้นปล้อน บอกว่าจะนำมามอบให้ท่านกำหนด สินค้าบนอูฐลาฝูงที่สองคือ ความตระหนี่ถี่เหนียว บอกว่าจะนำมามอบให้กับปาอี สินค้าบนอูฐลาฝูงที่สามคือ รับสินบน ทุกจริตต่อหน้าที่ บอกว่าเตรียมนำมาให้กับคาจือ สินค้าบนอูฐลาฝูงที่สี่คือ ความโหดร้ายทารุณ บอกว่าต้องให้กับท่านนายอำเภอเหมาะสมที่สุด”

ทั้งสี่คนฟังแล้วก็ยังไม่เข้าใจ ถามอีกว่า “เจ้าพูดมาตั้งนานแล้วนี่มันเป็นขบวนสินค้าอะไรกัน แล้วขบวนสินค้านี้อยู่ที่ไหน” “ขบวนสินค้านี้เป็นขบวนสินค้าที่แปลกประหลาด ทั้งสี่ขบวนนี้ก็อยู่ตรงหน้าข้านี้เอง” อาฟานตีพูดจบก็ไม่สนใจพวกเขาอีก และเดินเข้าเมืองไป

เรื่องที่ 2 ตายเร็วยิ่งดี (早死了好)

นิทานเรื่อง ตายเร็วยิ่งดี (早死了好) นี้กล่าวถึงผู้ปกครองท้องถิ่นท่านหนึ่ง รับประทานแพะแล้วติดคอ รักษาอย่างไรก็ไม่หาย จึงต้องไปเชิญอาฟานตีมารักษา อาฟานตีไม่เพียงไม่ไปรักษาเท่านั้น ยังเขียนจดหมายแข่งให้ผู้ปกครองท้องถิ่นผู้นี้ตายเร็วยิ่งดี เหตุเพราะอยู่ไปก็ไม่ทำประโยชน์อันใด ฉ้อโกงและเอาเปรียบชาวบ้าน ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

⁴⁴ Ibid., pp. 53-54.

有个千户长，吃羊肉的时候，被一根羊骨头卡住了喉咙，吐不出来也吞不下去，痛得要死。找了许多许多医生，谁也没有办法取出这块大骨头来。最后只有派人去请阿凡提。

阿凡提交给去请他的那个人一封信，说：给千户长一看，比吃什么药都灵验。

那个人拿着信，飞奔回去把信交给千户长，千户长看了信，大叫一声，两眼翻白，就死了。人们拿过信来看，原来阿凡提这样写道：

“千户长，你干了一辈子的坏事，就连你今天吃的这只羊，也是从穷人家牵来的。羊骨头卡死你，还是你的便宜。你还等什么？你还是早早死了好！”⁴⁵

มีกำนันคนหนึ่ง กินแพะแล้วกระดูกติดคอ จะคายก็คายไม่ออก จะกลืนก็กลืนไม่เข้า เจ็บแทบทนไม่ไหวจะตายเสียให้ได้ หาหมอคนแล้วคนเล่าก็ไม่มีหมอกคนไหนสามารถเอากระดูกชิ้นโตชิ้นนี้ออกมาได้ สุดท้ายได้เพียงแต่ให้คนไปเชิญอาฟานถี

อาฟานถีมอบจดหมายให้แก่คนที่ไปเชิญเขา และพูดว่าให้ท่านกำนันได้ดูรับรองว่าวิเศษยิ่งกว่ายาขนานไหนๆ

ชายคนนั้นนำจดหมายกลับไปให้กำนัน กำนันเปิดจดหมายออกดู ตาเหลือกตายไปทันที ผู้คนเอาจดหมายเปิดออกดู ที่แท้อาฟานถีเขียนไว้ว่า

“ท่านกำนัน ท่านทำความชั่วมาทั้งชีวิต แม้กระทั่งแพะที่ท่านกินในวันนี้ก็ยังเป็นแพะที่เอามาจากบ้านคนจน กระดูกติดคอท่านวันนี้ นับว่าเป็นโชคดีของท่านแล้ว ท่านยังรออะไรอีก ยังจะรักษาโรคอะไรอีก ท่านตายไปเร็วๆ เสียยิ่งดี”

เรื่องที่ 3 สิ่งที่คาดหวัง (期望)

นิทานเรื่อง สิ่งที่หวังไว้ (期望) นี้กล่าวถึงอาการป่วยของขุนนางใหญ่ท่านหนึ่งนับวันยิ่งเลวร้ายลง อาฟานถีได้ถามลูกชายของขุนนางใหญ่ผู้นี้ ลูกชายของขุนนางใหญ่ผู้นี้เข้าใจว่าอาฟานถีเป็นห่วงบิดาของตน จึงว่าเป็นดั่งที่คาดหวังหมายถึง อาการยังไม่ดีขึ้น อาฟานถีจึงว่าหากเป็นดั่งที่เขาคาดหวังไว้จึงมิได้ยินเสียงคนในบ้านรำให้ กล่าวได้ว่า สิ่งที่อาฟานถีคาดหวังไว้ นั่นคือ คาดหวังว่าขุนนางใหญ่ผู้นี้จะเสียชีวิตลง ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

皇帝的大臣患了重病。一天，阿凡提从大臣家门前经过，看见大臣的儿子在大门口站着。阿凡提顺便问道：

⁴⁵ Ibid., pp. 113-114.

“你父亲的病怎么样啦？”

“阿凡提，就像您心里所期望的那样！”

“要是像我期望的那样，”阿凡提说，“为什么听不见你家里人的哭声哩！”⁴⁶

ขุนนางใหญ่ของฮองเต๋อป่วยหนัก มีอยู่วันหนึ่งอาฟานเถีผ่านหน้าบ้านของขุนนางใหญ่ท่านนี้ เห็นลูกชายของขุนนางใหญ่ยืนอยู่ที่หน้าประตูบ้าน อาฟานเถีจึงถามว่า

“อาการป่วยของพ่อท่านเป็นอย่างไรบ้าง”

“อาฟานเถี ก็เป็นอย่างที่ท่านคาดไว้นั้นแหละ”

“หากเป็นอย่างที่ข้าคาดไว้” อาฟานเถีพูด “ทำไมไม่ได้ยินเสียงร้องไห้ของคนในบ้านท่านเลยล่ะ”

เรื่องที่ 4 คนตาย (死人)

นิทานเรื่อง คนตาย (死人) นี้กล่าวถึงนายอำเภอผู้หนึ่งป่วยไม่สบายมาก รักษาเช่นไรก็ไม่หาย สุดท้ายคนในบ้านต้องไปเชิญอาฟานเถีมารักษา อาฟานเถีมาถึงก็โมโหว่าให้เขามารักษาคนตายได้อย่างไร ขุนนางที่เอารัดเอาเปรียบประชาชนเปรียบเสมือนคนที่ไร้หัวใจจิตใจ คนที่ไร้หัวใจก็เปรียบเสมือนคนที่ได้ตายไปแล้ว ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

县官害病，请了好些名医，吃了不少贵重药，可就是不见好，没有办法，只好求阿凡提给治一治，

阿凡提来了，看见县官躺在床上让他治病，便转过身来对县官的家里人发脾气道：

“医生只能给活人治病，你们怎么请我来给死人治病呢？”

县官的家里人听了，和阿凡提分辨道：

“怎么？县官不明明是活人吗？”

“不错，他的身体是没有死。”阿凡提说，“可是，按他的所作所为，他的心早已死了。请问：没有心肝的人不是死人，难道还是活人吗？”⁴⁷

นายอำเภอป่วยหนัก เชิญหมอมารักษา ก็มาก กินยาดีราคาแพงก็มาก แต่ก็ยังไม่ดีขึ้น ไม่มีทางอื่นสุดท้ายต้องเชิญอาฟานเถีมารักษา

⁴⁶ Ibid., p. 92.

⁴⁷ Ibid., pp. 77-78.

เมื่ออาฝานเถีมาถึง เห็นนายอำเภอนอนรอให้เขารักษา เขากลับหันไปตะโกน
โวยวายกับคนในบ้านของนายอำเภอว่า

“หมอรักษาคนที่ม่ชีวิตอยู่เท่านั้น ทำไมพวกท่านถึงเชิญข้ามารักษาคนตายกัน
ล่ะ”

คนในบ้านของนายอำเภอได้ยินดังนั้น จึงพูดกับอาฝานเถีว่า

“อะไรกัน นายอำเภอก็ยังมีชีวิตอยู่นะท่าน”

“ไม่ผิดหรอก ร่างกายของเขานั้นยังไม่ตาย” อาฝานเถีพูด “แต่หากดูที่การกระทำ
อันโหดร้ายที่เขาทำกับประชาชนแล้ว ใจของเขาตายไปตั้งนานแล้ว ขอถามหน่อยเถิด
คนที่ไม่มีหัวใจไม่ใช่คนตาย แล้วยังเป็นคนเป็นอยู่อีกหรือ”

เรื่องที่ 5 นายอำเภอกับสุนัข (县官和狗)

นิทานเรื่อง นายอำเภอกับสุนัข (县官和狗) นี้กล่าวถึงนายอำเภอผู้หนึ่งมอบหมาย
ให้อาฝานเถีหาสุนัขที่มีนิสัยดุร้ายมาให้ แต่อาฝานเถีกลับนำสุนัขที่แสนเชื่องมามอบให้แทน
อาฝานเถีกล่าวว่าสุนัขต่อให้เชื่องเพียงใดเมื่อมาอยู่ที่บ้านของนายอำเภอผู้นี้ก็จะดุร้ายเหมือน
เจ้าของ แม้แต่ขโมยของของชาวบ้านก็ทำได้อย่างแน่นอน ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

县官命令阿凡提给他找一条性子暴烈，能咬人抓人的狗，过了几天，阿凡提给他送来一条老实驯顺，见了人叫也不叫的狗，县官很不满意生气地对他说：

“阿凡提，你长耳朵没有？我交代你要什么样的狗，都没听见吗？”

“怎么没听见。什么狗到了您这里都一样”阿凡提说，“只要他跟您几天功夫，不必说抓人咬人了，就连怎么打开家装钱的箱子，他也学得会呀！”⁴⁸

นายอำเภอมอบหมายให้อาฝานเถีหาสุนัขที่มีนิสัยดุร้ายสามารถกัดคนจับคนได้
ผ่านไปในไม่กี่วัน อาฝานเถีส่งสุนัขที่มีลักษณะเชื่องๆเจ็ดคนก็ไม่หามาให้นายอำเภอ
นายอำเภอไม่พอใจอย่างมาก พูดกับอาฝานเถีอย่างโกรธเคืองว่า

“อาฝานเถี เจ้ามีหูหรือไม่ ข้าสั่งเจ้าว่าต้องการสุนัขแบบไหน เจ้าไม่ได้ยินอย่าง
นั้นหรือ”

⁴⁸ Ibid., pp. 70-71.

“ทำไม่จะไม่ไต่ยินสะท่าน ไม่ว่าจะป็นสุนัขแบบไหนพอมมาถึงบ้านของท่าน แต่ให้มันอยู่กับท่านสักสองสามวัน อย่าว่่าแต่จับคนกัดคนเลย แม้แต่วิธีการเปิดที่เก็บเงินของชาวบ้านมันยังเป็นเลยท่าน”

เรื่องที่ 6 ตำแหน่งขุนนางของพระองค์ข้าทำไม่ได้ (您的官做不得)

นิทานเรื่อง ตำแหน่งขุนนางของพระองค์ข้าทำไม่ได้ (您的官做不得) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ทรงแต่งตั้งให้อาฝานเถิดำรงตำแหน่งขุนนาง พร้อมทั้งให้อาฝานเถิดไปหาบ้านหลังใหญ่โต เพื่อให้สมฐานะขุนนางใหญ่ อาฝานเถิดไม่เพียงไม่หาบ้านหลังใหม่เท่านั้น ยังลาออกจากการเป็นขุนนางอีกด้วย ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

皇帝想把阿凡提收在身边，替自己办事，便任命他做官廷的谋士。上任的第一天，皇帝对他说：

“阿凡提，你住的房子一定又窄又小！现在我让你当了大官赶快去找一所宽敞漂亮的房子搬进去吧！”

“陛下，那可奇怪了！”阿凡提说，“几十年来，我的房子都住得下我，您怎么一来就把我弄得住不下啦？看来，您的官是做不得的呀！”

阿凡提就向皇帝辞了官，回到自己家去了。⁴⁹

ฮ่องเต้อยากเก็บอาฝานเถิดไว้ใกล้ตัว ช่วยทำงานแทน จึงมีพระประสงค์ให้อาฝานเถิดดำรงตำแหน่งเป็นเสนาธิการของสำนักพระราชวัง วันแรกที่รับตำแหน่ง ฮ่องเต้พูดกับอาฝานเถิดว่า

“อาฝานเถิด ที่พักที่เจ้าอยู่ทั้งเล็กทั้งแคบ ตอนนี้นำให้เจ้าเป็นขุนนางใหญ่แล้วรีบไปหาที่พักที่มันใหญ่โตโอ้อวดสวย ๆ อยู่ได้แล้ว”

“ฝ่าบาท เช่นนั้นก็แปลกแล้วพะยะค่ะ” อาฝานเถิดพูด “หลายสิบปีมานี้ ที่พักของข้าพระองค์อยู่ได้อย่างสะดวกสบาย พอข้ามาเป็นขุนนางเท่านั้น ท่านก็ทำให้ข้าพระองค์อยู่ไม่ได้ ดูๆไปแล้วตำแหน่งขุนนางของพระองค์ข้าคงทำไม่ได้เสียแล้ว”

อาฝานเถิดจึงลาออกจากตำแหน่ง กลับบ้านไปดังเดิม

⁴⁹ Ibid., pp. 9-10.

เรื่องที่ 7 เอาลาเป็นตัวอย่าง (拿毛驴做榜样)

นิทานเรื่อง เอาลาเป็นตัวอย่าง (拿毛驴做榜样) นี้กล่าวถึงอาฝานเถิกกล่าวหาลาของเขายังฉลาดกว่าอัครมหาเสนาบดี อัครมหาเสนาบดีท่านนั้นรู้เข้าจึงไปทูลให้ฮ่องเต้ลงโทษอาฝานเถิก ฮ่องเต้ฟังเหตุผลของอาฝานเถิกแล้วไม่เพียงไม่ลงโทษเขา แต่ยังบอกให้อัครมหาเสนาบดีผู้นั้นเอาลาเป็นแบบอย่าง ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提在京城里对人们说：“乡亲们，我的毛驴比宰相还聪明！”

这句话传到了宰相的耳朵里。宰相马上派兵捉住了阿凡提，向皇帝控告他侮辱大臣要求重重地办他的罪。

皇帝怒气冲冲地问阿凡提道：

“你竟敢说我的宰相不及你的毛驴聪明，你有事实根据吗？没有的话，我要杀你的头！”

“当然有事实。”阿凡提说，“有一回，我骑着毛驴过一座小桥，毛驴的一条腿陷进桥板上的一个窟窿里去了。毛驴摔了一跤，好不容易才把蹄子拔出来。不久，我又骑着它经过那座小桥。你瞧怎么着？我的毛驴小心地绕过了那个窟窿，腿没有再陷下去。您的宰相偷盗国库里的钱财不止一次了，老百姓检举他也不止一次了，可直到现在，他还在向国库里伸手。陛下，我的毛驴难道不是比宰相还聪明吗？”

“唔，是呀，有道理！”皇帝对宰相说：“阿凡提的话不错。以后你要拿阿凡提的毛驴做你的榜样！”⁵⁰

อาฝานเถิกพูดกับผู้คนในเมืองว่า “พี่น้องทั้งหลายลาของข้ายังฉลาดกว่าอัครมหาเสนาบดี* เสียอีก”

คำพูดนี้ได้ยินไปถึงหูของอัครมหาเสนาบดีเขาจึงรีบให้ทหารไปจับตัวอาฝานเถิกและทูลฮ่องเต้ว่าอาฝานเถิกหลบหลู่ขุนนาง ให้ฮ่องเต้ตัดสินโทษ

ฮ่องเต้กริ้วสุดขีด ทรงตรัสถามอาฝานเถิกว่า

“เจ้าบังอาจมาว่าอัครมหาเสนาบดีของข้าฉลาดได้ไม่เท่าลาของเจ้าอย่างนั้นหรือเจ้ามีหลักฐานใดมาชี้ชัด หากไม่มี ข้าจะประหารชีวิตเจ้า”

⁵⁰ Ibid., pp. 17-18.

* 宰相 zǎixiàng เทียบได้กับตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีในระบบศักดินาของจีน

“ข้าพระองค์ย่อมมีหลักฐานอยู่แล้ว” อาฝานเถีพูด “มีอยู่ครั้งหนึ่งข้าพระองค์ขี่ลาข้ามสะพานแห่งหนึ่ง ขาของลาข้างหนึ่งตกลงไปในร่องของสะพาน ลากล้มลง กว่าเจ้าลาจะดึงขาออกมาได้ก็แทบแย่ ไม่นานข้าพระองค์ต้องขี่ลาข้ามสะพานนั้นอีก พระองค์ทรงทวยดู ลาของข้าพระองค์ค่อย ๆ ข้ามร่องนั้นไปอย่างระมัดระวัง ข้าก็ไม่ติตรอง อัครมหาเสนาบดีของพระองค์ก็ยกยอกเงินพระคลังไม่ใช่เพียงครั้งเดียว ประชาชนฟ้องร้องมาหลายครั้งแล้ว แต่ว่าบัดนี้เขาก็กังคังยกยอกเงินพระคลังอยู่ ฝ่าบาทลาของข้าพระองค์มิใช่ฉลาดกว่าท่านอัครมหาเสนาบดีหรือ”

“ใช่ เจ้ามีเหตุผล” ฮองเต้พูดกับอัครมหาเสนาบดีว่า “คำพูดของอาฝานเถีนั้นถูกต้องทีเดียว เบื้องหน้าเจ้าจักต้องเอาลาของอาฝานเถีเป็นแบบอย่าง”

(3) อนุภาค P 120 Church dignitaries นักบวชในศาสนา ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ใครกันแน่ที่โง่เง่า (谁是蠢货)

นิทานเรื่อง ใครกันแน่ที่โง่เง่า (谁是蠢货) นี้กล่าวถึง เมื่อครั้งที่อาฝานเถีไปทำพิธีละหมาดในสุเหร่า เขาจึงลาเข้าไปในสุเหร่าด้วย อีหม่ามเห็นเข้าจึงโมโหและตำว่าอาฝานเถี ว่าไม่ควรนำลาสกปรกเข้ามาในที่ทำพิธีทางศาสนา อาฝานเถีเถียงกลับไปว่าอีหม่ามยังนำรองเท้าที่ไม่มีราคาเข้ามาได้ เช่นนั้นอาฝานเถีจะนำลาที่มีราคาถึงห้าเหรียญเข้ามามีได้เขี้ยวหรือ ดังนี้เรื่องต่อไป

阿凡提去做乃玛子，把毛驴也带进了礼拜寺。依马木看见了，喝道：“蠢货，你干的什么事这是圣徒做乃玛子的地方，那脏东西能拉进来吗？”

“谁是蠢货？我的依马木。”阿凡提答道，“你把值一个铜钱的破套鞋都带进礼拜寺，难道我这条值五块钱的毛驴，反而不能带进来吗？哈哈，你这蠢货。”⁵¹

⁵¹ Zhào Shìjié 赵世杰, *Afánti de Gùshì* 阿凡提的故事, pp. 103-104.

อาฟานเถีไปทำละหมาด* เขาจูงลาเข้าไปในสุเหร่าด้วย
 อิหม่าม** เห็นเข้าก็ตะโกนเสียงดังว่า “เจ้าโง่ นี่เจ้ากำลังทำอะไรนะ นี่เป็นสถานที่ที่เหล่า
 อิสลามิกชนใช้เป็นสถานที่ทำละหมาด เจ้าลาสกปรกนั้นเจ้าเอาเข้ามาได้อย่างไร”
 “ใครเป็นเจ้าโง่กันแน่ อิหม่ามของข้า” อาฟานเถีพูดขึ้น “ท่านนารองเท้าที่มีค่ายังไม่ถึงสตางค์เข้ามาในสุเหร่า แล้วลาที่มีราคาห้าสตางค์ของข้าจะเข้ามาไม่ได้เขี้ยวหรือ
 ฮ่าๆ เจ้าโง่เอ๊ย ”

เรื่องที่ 2 เจอกันโดยไม่ได้นัดหมาย (不约而同)

นิทานเรื่อง เจอกันโดยไม่ได้นัดหมาย (不约而同) นี้กล่าวถึง อาฟานเถีและปาอีเจอกันระหว่างทางโดยที่ไม่ได้นัดหมาย ปาอีพูดว่าอาฟานเถีเป็นเพื่อนกับลาของตนเอง อาฟานเถีได้กลับด้วยการว่าเขากำลังพาเพื่อนไปหาเพื่อน หมายถึง พาลาของเขาไปหาปาอีนั่นเอง ตั้งเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提骑驴在路上走，忽然碰见一位巴依。巴依见了她就嚷道：
 “吓，我的阿凡提！你和你的毛驴俩亲亲热热地上哪去呀？”
 “是您呀，巴依！”阿凡提答道，“我的毛驴说，他孤零零地待在圈里太寂寞啦，一定要我领它到它的好朋友-----您的家里去。可巧您也出来找它了，两个好朋友就在这儿碰上了。你们俩真是不约而同
 啊！”⁵²

อาฟานเถีขี่ลาไปตามทาง ระหว่างทางนั้นพบปาอีเข้าโดยบังเอิญ ปาอีเห็นอาฟานเถีจึงตะโกนเสียงดังว่า

*乃玛子 nǎimǎzi พิธีละหมาดของศาสนาอิสลาม การละหมาดหรือการนมาซการละหมาด เป็นการปฏิบัติศาสนกิจอย่างหนึ่งในศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นการภักดีต่ออัลลอฮ์ มุสลิมทุกคนจะต้องละหมาด วันละ 5 เวลา เรียกว่า ละหมาดฟัรฎู ละหมาด หมายถึง การขอพร ความหมายทางศาสนาหมายถึง การกล่าวและการกระทำ ซึ่งเริ่มต้นด้วยตักบีร์ และ จบลงด้วยสะลาม การละหมาดเป็นการสร้างเอกภาพอย่างหนึ่งของมุสลิม เมื่อละหมาดมุสลิมทั่วโลก หันหน้าไปทางกิบละฮ์ เพื่อเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ การละหมาด ผูกพันให้เป็นคนตรงต่อเวลา มีความอดทน และซัดเกลาจิตใจ ให้บริสุทธิ์ผ่องแผ้ว ไม่ประพฤตสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางชั่วร้าย

**依马木 yīmǎmù อิหม่าม แปลว่าผู้นำ ในศาสนาอิสลามใช้หมายถึงผู้นำทางศาสนาในด้านต่าง ๆ เช่น การละหมาดในมัสยิด เป็นผู้นำชุมชนชาวมุสลิม เป็นต้น

⁵²Zhào Shìjié 赵世杰, *Afántí de Gùshì 阿凡提的故事*, p. 81.

“อาผานเถีเจ้ากับลาของเจ้า สองคนเพื่อนรักจะได้ไหนกันหรือ”

“เป็นท่านนี่เองป้าอี” อาผานเถีตอบรับ “ลาของข้าบอกว่าจะอยู่ในคอกเหงาเกินไป ข้าก็เลยต้องพามันออกมาเจอเพื่อนมันซักหน่อย ก็กะว่าจะไปบ้านท่านพอดี บังเอิญจริงๆท่านก็ออกมาหามันเหมือนกัน สองเพื่อนรักก็มาพบกันโดยไม่ได้นัดหมาย”

เรื่องที่ 3 สมองเต็มไปด้วยปัญญา (智慧充满了脑袋)

นิทานเรื่อง สมองเต็มไปด้วยปัญญา (智慧充满了脑袋) นี้กล่าวถึงคางจื่อคนใหม่ในหมู่บ้านผู้หนึ่ง มีคนโอดว่าคางจื่อผู้นี้สมองเต็มเปี่ยมไปด้วยปัญญา อาผานเถีจึงว่าเป็นคางจื่อมิต้องใช้ปัญญาอันใด ปัญญาเหล่านั้นจึงถูกเก็บไว้ในสมองของคางจื่อ มิได้เอาออกมาใช้ ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

村上来了一位新的喀孜, 有人在阿凡提面前替他吹嘘说: “他真是个熟读经典, 脑袋里充满了智慧的人呀!”

“有可能” 阿凡提说 “因为当喀孜用不着智慧, 智慧就都在他的脑子里存起来啦!”⁵³

ในหมู่บ้านมีคางจื่อมาใหม่ มีคนโอดว่าคางจื่อคนใหม่ต่อหน้าอาผานเถีว่า “เขาเป็นคนทีอ่านพระคัมภีร์จนคล่อง สมองเต็มไปด้วยปัญญาเชียวนะ”

“อาจเป็นไปได้” อาผานเถีพูด “เพราะว่าเป็นคางจื่อไม่ต้องใช้ปัญญาใดๆ ปัญญาที่เหลือต้องอยู่แต่ในสมองของเขาอย่างไรเล่า”

(4) อนุภาค P 310 Friendship เพื่อน

อนุภาคเรื่องเพื่อน เป็นอนุภาคที่พบบ่อยในอาผานเถีอีกอนุภาคหนึ่ง เพื่อนที่อาผานเถีนำเสนอ นั้นเป็นเพื่อนที่อยากได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน ความอยากได้ย่อมมีเป็นกิเลสตัวหนึ่งของผู้ที่ไม่มี แม้แต่ผู้ที่มีอยู่แล้วในบางครั้งก็อยากได้เพิ่มขึ้นไปอีก ในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี เรื่องเล่าอาผานเถี นี้ได้แฝงแง่มุมที่ต้องการจะให้ผู้อ่านได้คิดตรึกตรอง มิใคร่อยากได้สิ่งของของผู้อื่น ผู้วิจัยพบอนุภาคนี้ใน เรื่องเล่าอาผานเถี จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

⁵³ Ibid., p. 33.

เรื่องที่ 1 แหวนทอง (金戒子)

นิทานเรื่อง แหวนทอง (金戒子) นี้กล่าวถึงเพื่อนของอาฝานเถีจะต้องเดินทางไกล จึงมาลาอาฝานเถี เพื่อนผู้นี้เห็นอาฝานเถีใส่แหวนทองแวววาวก็อยากได้เป็นของตน โดยอ้างว่าหากได้แหวนนี้ไปก็จะทำให้คลายความคิดถึงอาฝานเถีลงได้บ้าง อาฝานเถีไม่ให้โดยให้ตอบว่าหากเห็นแหวนทองนี้ก็จะทำให้นึกขึ้นได้ว่าครั้งหนึ่งเพื่อนเคยขอกับเขา จะได้ไม่ต้องนึกถึงกันอีก ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提有个朋友，要出外去做买卖。他来向阿凡提辞行，看见阿凡提手上戴着亮闪闪的金戒指，就眼红了，想把它弄到手。

“我亲爱的阿凡提，”那个朋友说，“咱们是老朋友，要是日子长了见不着你，我可真受不了。这回我出去做买卖，谁知道什么时候才能回来。我看，最好把你的金戒指给我戴上。穿上。我想你的时候，看看它就和看到你一样，心也就安了。”

“谢谢你的好意，我的朋友，”阿凡提说，“我也和你一样，长久见不着就要想念你。金戒指还是让我戴着吧。我看见它，想起你跟我要过它，我却没给你，也和见着了你一样，不会再想你了。”⁵⁴

อาฝานเถีมีเพื่อนคนหนึ่งจะออกไปทำการค้า เขามาล่าลาอาฝานเถี เห็นอาฝานเถีสวมแหวนทองแวววาว ก็เริ่มอิจฉา อยากได้เป็นของตน

“อาฝานเถีที่รักของข้า” เพื่อนคนนั้นพูดขึ้น “พวกเราเป็นเพื่อนเก่าแก่กัน หากเวลาผ่านไปแล้วไม่เจอหน้าเจ้า ข้าคงรับไม่ไหวจริงๆ ครั้งนี้ข้าต้องเดินทางไปค้าขาย ใครจะรู้ว่าเมื่อไหร่จะได้กลับมา ข้าว่านะ ท่านให้แหวนทองของท่านแก่ข้าเป็นที่ระลึก ข้านึกถึงเจ้าเมื่อใด มองเห็นมันก็เหมือนกับข้าเห็นหน้าเจ้า แค่นี้ข้าก็สบายใจแล้ว”

“ขอบใจเจตนาดีของเจ้า เพื่อนของข้า” อาฝานเถีพูด “ข้าก็เหมือนกับเจ้า หากเวลาผ่านไปนานเข้าไม่เจอหน้าเจ้าข้าก็คงจะคิดถึงเจ้านาคู แหวนทองนี่อย่างไรก็ให้ข้าสวมไว้เถิด ข้ามองเห็นมัน จะได้นึกถึงว่าเจ้าเคยขอมันกับข้า แต่ข้าไม่ให้ ก็เหมือนกับข้าได้เห็นหน้าเจ้าและก็จะไม่นึกถึงเจ้าอีก”

⁵⁴ Ibid., p. 23.

เรื่องที่ 2 เป็นขุนนางแล้วตาบอด (当了官瞎了眼)

นิทานเรื่อง เป็นขุนนางแล้วตาบอด (当了官瞎了眼) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีและเพื่อน เป็นเพื่อนรักกันมาตั้งแต่สมัยยังเป็นวัยรุ่น วันหนึ่งเพื่อนคนนี้ได้รับตำแหน่งเป็นขุนนาง อาฝานเถี ดีใจมากจึงไปร่วมแสดงความยินดี แต่เพื่อนของเขา กลับแสร้งทำเป็นไม่รู้จักอาฝานเถี ตั้งเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提有个朋友，年轻时两人要好极了，天天在一块玩，谁也舍不得离开谁，后来那个朋友在京成里当了大官。阿凡提很高兴，特地从家乡跑去找他。

可是，朋友生怕一个老百姓和自己攀起交情来，会给自己丢人；就装作不认识阿凡提，见了面装模作样地问道：

“你叫什么名字，见我有何事啊？”

“阿凡提一听，可气坏啦，立刻说道：”

“我叫什么？我叫纳尔斯丁，是你年轻时最好的朋友。我听说你眼睛有毛病，特意来看你。原来你当了官就瞎了眼啦！”⁵⁵

อาฝานเถีมีเพื่อนอยู่คนหนึ่ง สมัยรุ่น ๆ เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันมาก เล่นด้วยกัน ทุกวัน แทบจะไม่แยกจากกัน ภายหลังเพื่อนคนนั้นได้เป็นขุนนางอยู่ในเมือง อาฝานเถี ดีใจมาก เดินทางจากชนบทเพื่อไปหาเพื่อนที่ในเมือง แต่ทว่าเพื่อนของอาฝานเถีกลับคนอื่นจะครหาว่าคบกับชาวบ้านเป็นเพื่อน จึงแสร้งทำเป็นไม่รู้จักอาฝานเถี เมื่อพบหน้าจึง แสร้งถามว่า

“เจ้าชื่อว่าอะไร อยากพบข้ามีธุระอันใดหรือ”

อาฝานเถีได้ฟังดังนั้น โกรดสุดขีด พูดขึ้นทันทีว่า

“ข้าชื่อว่าอะไรนะหรือ ข้าชื่อว่า นาสือเออร์ติง เป็นเพื่อนเก่าแก่ที่สนิทที่สุดของเจ้า ข้าได้ยินว่าดวงตาของเจ้ามีปัญหา เลยรีบรุดมาดู แท้ที่จริงแล้วเจ้าเป็นขุนนางแล้วตาบอดนี่เอง”

เรื่องที่ 3 ต้องรอดูต่อไปถึงจะรู้ (要以后才知道)

นิทานเรื่อง ต้องรอดูต่อไปถึงจะรู้ (要以后才知道) นี้กล่าวถึง การคบเพื่อนที่แท้จริง นั้นจำเป็นต้องใช้เวลา การหาเพื่อนแท้ในคราที่มียศมีตำแหน่งนั้นยากยิ่ง อาฝานเถีกล่าวว่า

⁵⁵ Ibid., p. 102.

เมื่อใดที่เขาจะได้ดำรงตำแหน่งเป็นคางจื่อ เมื่อนั้นถึงจะรู้ว่าใครเป็นเพื่อนแท้ของเขา ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提当喀孜的时候，许多人争先恐后地来和他交朋友。有人对他说：

“阿凡提，真了不起！你瞧，你有多少朋友呀！”

阿凡提答道：“有多少朋友，现在可说不上来。究竟谁真是我的朋友，等我以后不当喀孜了，才能知道哩！”⁵⁶

เมื่อตอนที่อาฟานตีได้เป็นคางจื่อ ผู้คนมากมายอยากจะเป็นเพื่อนกับเขา มีบางคนพูดกับเขาว่า

“อาฟานตี ท่านนี้เยี่ยมยอดจริงๆ ดูลิท่านมีเพื่อนมากมายถึงเพียงนี้”

อาฟานตีตอบไปว่า “ข้ามีเพื่อนเยอะมากแต่ไหนตอนที่ยังพูดไม่ได้หรอก รอเมื่อไหร่ที่ข้าไม่ได้เป็นคางจื่อสิ วันนั้นถึงจะรู้”

เรื่องที่ 4 เชิญเสื่อผ้ารับประทาน (请衣裳吃)

นิทานเรื่อง เชิญเสื่อผ้ารับประทาน (请衣裳吃) นี้ กล่าวถึงอาฟานตีสวมใส่เสื่อผ้าเก่าๆ ไปร่วมงานเลี้ยงของเพื่อนผู้ซึ่งเป็นขุนนาง เพื่อนของอาฟานตีกล่าวว่าชาวบ้านจะครหาว่าตนนั้นไปมาหาสู่กับคนจน จึงไม่ต้อนรับอาฟานตี อาฟานตีกลับบ้านเปลี่ยนเสื่อผ้าสวยงามและมาที่งานเลี้ยงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนของเขาต้อนรับด้วยอาหารมากมาย อาฟานตีประทัดด้วยการให้เสื่อผ้ารับประทานอาหารแทน ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

有一次，阿凡提穿着一身破旧的衣裳，去参加朋友的宴会。朋友怕人家笑他和穷人来往，面子上难看，便把阿凡提赶了出去。

阿凡提回家换了一套崭新的衣裳，马上又赶到朋友家去。朋友见他这回穿得齐整漂亮，立刻另眼看待，恭恭敬敬地请阿凡提座了上席。十分客气地指着食单上的各种事物，说道：

“请吧，我的好朋友，随便尝点吧！”

阿凡提连忙提起衣服袖口对着食物，也对它让道：

“我的阿凡提，你这是干什么呀！”

⁵⁶ Ibid., p. 10.

“我的好朋友，”阿凡提说，“我不是在请您最尊敬的好衣裳吃东西吗？”⁵⁷

มีอยู่ครั้งหนึ่ง อาฟานตีสวมใส่เสื้อผ้าเก่าๆ ไปร่วมงานฉลองของเพื่อน เพื่อนของอาฟานตีกลัวว่าคนอื่นจะหัวเราะเยาะว่าค้าคบกกับคนจนเป็นเพื่อน อับอายผู้คน จึงไล่อาฟานตีออกไป

อาฟานตีกลับบ้านไปเปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่สวยงาม รีบชุดไปที่บ้านเพื่อนอีกครั้ง เพื่อนของเขาเห็นว่าอาฟานตีสวมใส่ชุดใหม่สวยงาม เชิญอาฟานตีเข้าบ้านอย่างเคารพนบนอบ ผายมือไปทางอาหารมากมายหลากหลายพร้อมกับพูดว่า

“เชิญทานเถิดเพื่อนรักของข้า ลองชิมสักหน่อย”

อาฟานตีรีบยื่นกระบอกระบายน้ำออกมา แล้วพูดว่า

“เชิญเถิด เสื้อผ้างดงามของข้า ลองชิมสักหน่อย”

เจ้าภาพเห็นอาฟานตีเช่นนั้นแล้วรู้สึกแปลกใจมาก พร้อมกับถามว่า

“ท่านอาฟานตี นี่ท่านกำลังทำอะไรอยู่หรือ”

“เพื่อนเอ๋ย” อาฟานตีพูด “ข้ากำลังเชิญเสื้อผ้างดงามที่นำเคารพของเจ้ารับประทานอาหารอย่างไรเล่า”

(5) อนุภาค P 320 Hospitality การต้อนรับแขก ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ใครตะกละกันแน่ (谁得嘴馋)

นิทานเรื่อง ใครตะกละกันแน่ (谁得嘴馋) นี้กล่าวถึงปาอีคนหนึ่งอยากกลั่นแกล้งอาฟานตี เขาซื้อแตงฮามีความมาเป็นจำนวนมาก เชิญอาฟานตีและคนอื่นมาทาน ในขณะที่ปาอีเชิญทุกคนไม่ต้องเกรงใจเชิญทานตามสบาย เขาก็วางเปลือกแตงที่ตัวเองกินแล้วไว้หน้าอาฟานตี รอจนทุกคนกินแตงหมดแล้ว ปาอีจึงแสร้งว่าอาฟานตี เพียงเพื่อต้องการจะกลั่นแกล้งให้อาฟานตีอับอาย แต่ถูกเล่นงานกลับ กลายเป็นคนที่อับอายแทน ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

⁵⁷ Ibid., pp. 79-81.

有个巴依，想嘲弄阿凡提。他买了很多很多的哈密瓜，请阿凡提和许多人来吃。巴依一边不住地让大家多吃，一边偷偷把自己肯的瓜皮都放在阿凡提跟前。等到瓜吃完了，巴依就大京小怪地叫道：

“朋友们，快看哪，阿凡提跟前有多大的一对瓜皮啊！它比咱们谁都吃得多，他的嘴多馋呀！”

“哈，哈哈，哈哈。。。 ” 大家都笑起来。

“哈哈，大家都来看看，究竟是谁是谁的嘴馋吧！”阿凡提也笑着说道，“我吃瓜还留下瓜皮，巴依吃瓜，可连瓜皮都吞下去呀！”⁵⁸

มีป้าอีคนหนึ่งอยากกลั่นแกล้งอาฟานตี เขาซื้อแตงฮามีความมาเป็นจำนวนมาก เชิญอาฟานตีกับคนอื่นมาทาน ในขณะที่ป้าอีเชิญทุกคนไม่ต้องเกรงในเชิญทานตามสบาย เขาก็วางเปลือกแตงที่ตัวเองกินแล้วไว้หน้าอาฟานตี รอจนทุกคนกินแตงหมดแล้ว ป้าอีจึงแสร้งทำทำประหลาดใจพร้อมกับพูดว่า

“เพื่อนๆทั้งหลาย ดูสิ ข้างหน้าอาฟานตีเต็มไปด้วยเปลือกแตงทั้งนั้นเลย เขากินมากกว่าพวกเราทุกคน ดูสิว่าเขาตะกละขนาดไหน”

“ฮ่าๆๆๆ” ทุกคนหัวเราะขึ้นพร้อมกัน

“ฮ่าๆทุกคนลองมาดูนี่เร็ว ที่แท้แล้วใครตะกละกันแน่” อาฟานตีหัวเราะแล้วพูดว่า “ข้ากินแตงยังมีเปลือกเหลือ แต่ป้าอีกินแตงแม้แต่เปลือกก็ยังกลืนลงไปด้วย พวกเจ้าดูสิ ข้างหน้าเขาแม้แต่เปลือกแตงเพียงครึ่งเดียวยังไม่ได้เลย”

เรื่องที่ 2 ใครกันแน่ที่ใจร้อนเป็นไฟ (谁心里着火)

นิทานเรื่อง ใครกันแน่ที่ใจร้อนเป็นไฟ (谁心里着火) นี้กล่าวถึงป้าอีผู้หนึ่งเชื้อเชิญอาฟานตีให้ไปรับประทานอาหารที่บ้าน อาฟานตีรับประทานอาหารจะใกล้หมด ป้าอีเริ่มร้อนใจกล่าวว่าน้ำผึ้งนี้ทานมากจะร้อนภายใน อาฟานตีกล่าวว่าเขานั้นมิได้ร้อนใจอันใด แต่เป็นป้าอีเสียมากกว่าที่ร้อนใจ ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提到一位吝啬的巴依家作客。巴依端来一碗蜂蜜，又拿了几个热馕。阿凡提肚里正饿，没等巴依招呼，就动手用小刀切开馕，蘸着蜂蜜吃起来。巴依慌了，生怕阿凡提一个人把蜂蜜吃完，不给他剩下。他连忙装出一脸笑容，说道：

⁵⁸ Ibid., pp. 105-106.

“我的阿凡提，我巴不得客人能多吃点东西。可是这蜂蜜顶不好，吃多了，心里就会像着火一样难受。”阿凡提还是不停地大口大口地吃，一边答道：

“巴衣，谢谢你关心。这会儿谁心里着火，怕只有你自个心里明白哩！”说毕，他抹了抹嘴，从巴依家里走了出去。⁵⁹

อาฟานตีมาเป็นแขกที่บ้านของปาลีผู้ตระหนี่ถี่เหนียวคนหนึ่ง ปาลียกน้ำผึ้งมาต้อนรับหนึ่งชาม ยังมีนาง * ร้อนๆ นำกินอีกอาฟานตีกำลังท้องหิวพอดี ไม่รอฟังคำเชิญของปาลี ใช้มีดเล็กๆ ตัดเซียงออกและตักน้ำผึ้งกินทันที ปาลีกลัวว่าอาฟานตีจะกินน้ำผึ้งคนเดียวหมด ไม่เหลือไว้ให้เขา เขารีบแสวงยืมแล้วพูดว่า

“อาฟานตีของข้า ข้าอยากจะให้แขกทานเยอะๆ แต่น้ำผึ้งนี้ไม่ดี กินเยอะแล้วในใจร้อนเหมือนกับไฟลุกเลยทีเดียว”อาฟานตีก็ยังคงกินอย่างมูมมามไม่เกรงใจ พลังตอบไปว่า

“ปาลีขอบพระคุณสำหรับความเป็นห่วงของท่าน ครานี้ในใจของผู้ใดร้อนเป็นไฟ กลัวว่าในใจท่านรู้ดี” อาฟานตีพูดจบก็เซ็ดปากเดินออกไปจากบ้านของปาลีทันที

เรื่องที่ 3 เชิญกระเป๋าดืมชา (请口袋喝茶)

นิทานเรื่อง เชิญกระเป๋าดืมชา (请口袋喝茶) นี้กล่าวถึงอาฟานตีไปเป็นแขกที่บ้านเพื่อน ระหว่างรับประทานอาหารอยู่นั้นพลันเห็นแขกผู้หนึ่งแอบเอาอาหารซ่อนไว้ในกระเป๋าสื่ออาฟานตีจึงรินน้ำชาไปที่กระเป๋าสื่อของแขกผู้นั้น แสร้งว่ากระเป๋าสื่อคงจะคอแห้งมากแล้ว เพราะรับประทานอาหารเข้าไปเยอะ ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提到朋友家做客。主人准备了抓饭、羊肉汤、凉面、油饅、油卷子，还有各种水果，热情地招待客人们。

坐在阿凡提身边的一位客人，一边不住嘴地吃，一边又偷偷地抓起各样食物，往自己的口袋里装。阿凡提什么话也没说，顺手提起水壶，对准那位客人的口袋，就倒起茶来。

“干什么？你这是干什么？”那位客人生气了。“这儿可不是你胡闹的地方，阿凡提！”

⁵⁹ Ibid., p. 109.

* 饅 náng หมายถึง อาหารหลักที่ทำจากแป้ง อาหารพื้นเมืองของชนกลุ่มน้อยอุยกูร์

“没干什么，”阿凡提说，“就是看你的口袋吃了那么多的东西，怕他口渴。我这是请他也喝口茶哩！”⁶⁰

อาฟานตีไปเป็นแขกที่บ้านของเพื่อน เจ้าภาพเตรียมอาหารไว้ต้อนรับมากมาย เช่น ข้าว ซุปเนื้อแพะ บะหมี่เย็น ขนมเปี๊ยะ ปาท่องโก๋ และผลไม้อีกมากมายหลากหลายชนิด เอาไว้ต้อนรับแขก

แขกที่นั่งข้างๆอาฟานตีกินไปด้วยและแอบขโมยอาหารต่างๆใส่กระเป๋าไปด้วย อาฟานตีไม่พูดแม้แต่คำเดียว ยืนมือไปหยิบกาน้ำแล้วรินไปที่กระเป๋าสีเสื้อของแขกคนนั้น

“ทำอะไรนะ นี่เจ้าทำอะไรกัน”แขกผู้นั้นโกรธและพูดอีกว่า “นี่ไม่ใช่สถานที่ที่เจ้าจะมาล้อเล่นนะอาฟานตี”

“ข้าไม่ได้ทำอะไร” อาฟานตีพูด “ก็ข้าเห็นว่ากระเป๋าเสื้อท่านกินอาหารไปเยอะก็กลัวจะกระหายน้ำ นี่ข้ากำลังเชิญมันดื่มชาอยู่ท่าน”

เรื่องที่ 4 ซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ (肉汤的肉汤的肉汤)

นิทานเรื่อง ซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ (肉汤的肉汤的肉汤) นี้กล่าวถึง อาฟานตีล่าสัตว์ได้แพะปามาตัวใหญ่ เขาซื้อเชิญบรรดาเพื่อนสนิทมารับประทานซุปเนื้อร่วมกัน วันที่สองและสามก็ยังมีผู้ที่อ้างตัวเป็นเพื่อนของเพื่อนอาฟานตีมาขอรับประทานซุปเนื้อ ในวันที่สามอาฟานตีนำเอาดินโคลนมาให้ป้ารับประทานแทนซุปเนื้อ ดังเนื้อเรื่องต่อไปนี้

阿凡提打猎时捕获了一只野山羊，当天吩咐妻子煮了一锅肉，请来自己所有的好朋友吃了。

第二天，几个游手好闲的人来到阿凡提门口，说道：“阿凡提，我们是你的朋友的朋友，也盛情地招待我们一下吧！”“好，请各位到家里。”阿凡提把他们带到家里，把朋友吃过的骨头在锅里煮了煮，给每人面前端去一碗汤说：“请客人们趁热喝吧！”来人们惊奇地问道：“这是什么汤，阿凡提？”“这是肉汤呀！”阿凡提说。游手好闲的人，只好每人喝了一碗走了。

第三天，远方的几个陌生人骑着大马来到了阿凡提家，自我介绍说：“阿凡提，不认识我们吧？我们几位都是巴依，是你的朋友的朋友的朋友。听说你打来了只野山羊，还挺肥哩！请你不要吝啬，招待招待我们吧！”

⁶⁰ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, p. 52.

阿凡提请巴依坐到屋里，在洗衣服的大木盆里和了一盆泥糊糊，端到巴依们面前，又给每人手里递了一把小木勺儿，说道：“高贵的巴依们，喝呀，喝呀！这是肉汤的肉汤的肉汤呀！”⁶¹

อาฟานตีล่ำสัตว์ไ้แตะปะปามาตัวหนึ่ง วันนั้นเองเขาสั่งให้ภรรยาต้มซุ๊ปเนื้อหม้อหนึ่ง เชิญเพื่อนๆของเขาทั้งหมดมารับประทานกัน

วันที่สอง พวกเที่ยวเล่นสนุกสนานลอยไปลอยมาไม่มีอะไรทำ มาถึงหน้าบ้านของอาฟานตี พูดว่า “อาฟานตี พวกเราคือเพื่อนของเพื่อนท่าน อย่างไรก็ตามต้อนรับเราเสียหน่อยก็แล้วกัน” “ได้ เชิญทุกท่านเข้ามาในบ้าน” อาฟานตีพาพวกเขาเข้าไปในบ้าน นำกระดูกที่เหลือจากเพื่อนของเขาไปต้มอีกครั้งหนึ่ง ยกไปให้ทุกคน คนละซามพร้อมพูดว่า “เชิญทุกท่านทานกันร้อนๆ” แหกทั้งหลายถามอย่างแปลกใจว่า “นี่คือซุ๊ปอะไรกันอาฟานตี” “นี่ก็คือซุ๊ปเนื้อของซุ๊ปเนื้ออย่างไรเล่า” อาฟานตีพูด พวกพวงมาลัยลอยชายทั้งหลายได้แต่กินซุ๊ปคนละหนึ่งถ้วยและกลับไป

วันที่สามมีพวกแปลกหน้าสามสี่คนขี่ม้าตัวใหญ่เดินทางมาไกล แนะนำตัวกับอาฟานตีว่า “อาฟานตี ท่านคงจะไม่รู้จักพวกข้า พวกเราล้วนแต่เป็นปาลี เป็นเพื่อนของเพื่อนของเพื่อนท่าน ได้ยินมาว่าท่านล่ำสัตว์ไ้แตะปะปาวอวอวนมาตัวหนึ่ง ขอท่านอย่าตระหนี่ไปเลย ต้อนรับพวกเราสักหน่อยเถิด”

อาฟานตีเชิญปาลีเข้าไปในบ้าน จากนั้นก็เอาโคลนชั้นๆผสมลงในอ่างซักผ้าไม้ใบใหญ่แล้วยกมาวางไว้ตรงหน้าปาลี จากนั้นแจกทัพพีให้คนละอัน พร้อมกับพูดขึ้นว่า “ท่านปาลีผู้สูงศักดิ์ทุกท่าน เชิญ เชิญ นี่คือซุ๊ปเนื้อของซุ๊ปเนื้อของซุ๊ปเนื้อ”

จะเห็นได้ว่าอนุภาคในนิทานพื้นบ้านจีน เรื่องเล่าอาฟานตี นี้มีลักษณะเป็นสากลร่วมกับอนุภาคในนิทานมุขตลกแนวเสียดสีของชาติอื่นๆ อนุภาคใน เรื่องเล่าอาฟานตี มีอนุภาคที่ตรงกับดัชนีอนุภาคนิทานของ สติธ ทอมสัน⁶¹ ทั้งหมด 7 อนุภาคด้วยกัน คือ อนุภาคการตีความอย่างเถรตรง อนุภาคการใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยม อนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่ออนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสปรกและเรื่องเพศ อนุภาคเกี่ยวกับการหลอกลวงความไว้วางใจ อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม

⁶¹ Ibid., pp. 120-121.

บทที่ 4

กลวิธีการพลิกความหมายใน เรื่องเล่าอาฝานเถี

กลวิธีการพลิกความหมาย หมายถึง การพลิกความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ หรือการเปลี่ยนเนื้อหาโดยฉบับล้นให้ไปในอีกทิศทางหนึ่งซึ่งไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเนื้อหาที่นำเสนอ กล่าวได้ว่าเป็นการพลิกความคิดของตัวบทเองและของผู้อ่านจึงทำให้เกิดความตลกขบขันขึ้น จากการวิจัย พบว่า กลวิธีการพลิกความหมายใน เรื่องเล่าอาฝานเถี มี 5 ประการดังนี้

4.1 กลวิธีการเล่นคำ

การเล่นคำ คือ กลวิธีอย่างหนึ่งในการแต่งหนังสือด้วยวิธีการใช้อักษร คำ วลี หรือข้อความเป็นพิเศษนอกเหนือออกไปจากที่กำหนดไว้ตามเกณฑ์¹ กลวิธีการเล่นคำที่พบใน เรื่องเล่าอาฝานเถี หมายถึง การเล่นคำทั้งทางถ้อยคำ วลี ตลอดจนประโยคที่ก่อให้เกิดการตีความมากกว่าหนึ่งความหมาย โดยที่ความหมายนั้นอาจไม่เป็นไปตามที่ผู้อ่านคิดแต่กลับพลิกความหมายไปในอีกลักษณะหนึ่ง

ผู้วิจัยพบกลวิธีการเล่นคำใน เรื่องเล่าอาฝานเถี มีจำนวน 6 กลวิธี ดังนี้ การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด การเล่นคำที่มีการต่อยอดความกำกวม การตีความความหมายของคำใหม่ การประชด การเล่นคำอนุนามนัย การเล่นคำสัญลักษณ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1 การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด

เป็นการนำเสนอตัวบทที่ลวงให้เกิดการตีความเป็นอย่างอื่น และพลิกความคาดหมายภายหลัง² ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ชุดฉลองพระองค์ (皇袍)

นิทานเรื่อง ชุดฉลองพระองค์ (皇袍) กล่าวถึง อาฝานเถีได้รับเชิญจากฮ่องเต้ให้ร่วมงานฉลองในวัง มีขุนนางมากมายร่วมงานนี้ด้วย ฮ่องเต้พระราชทานเสื้อผ้าอาภรณ์สวยงาม

¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2552), หน้า 71.

² กาญจนา เจริญเกียรติบรร, การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ดุสิต บัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548) หน้า 91.

มากมายให้แก่ขุนนางทั้งหลาย ฮองเต้คิดจะทำให้อาฝานเถิดขายหน้า พระองค์พระราชทานผ้า กระสอบหยาบๆให้แก่ อาฝานเถิด เขารับผ้านั้นมาอย่างนอบน้อม พร้อมกับประกาศต่อหน้าทุกคนด้วยเสียงอันดังว่าเสื้อผ้าอาภรณ์ที่ทุกคนได้รับถึงแม้จะเป็นผ้าแพรต่วนสวยงาม แต่อย่างไรก็ไม่สูงค่าเท่ากับผ้าที่ตนได้เพราะเป็นฉลองพระองค์ของฮองเต้เอง

“*“贵客们！皇帝赐给你们的衣裳，虽然都是绫罗绸缎的，可都是从巴扎上买来的。他是多么尊重我呀！你们瞧，他竟然把自己的皇袍赏赐给我了！”*”³

“*“แขกผู้มีเกียรติทั้งหลาย เสื้อผ้าที่ฮองเต้ให้กับพวกท่านถึงแม้ว่าจะเป็นแพรต่วนงดงาม ล้วนแต่ซื้อหามาจากตลาดทั้งสิ้น ฮองเต้ให้ความเคารพข้าถึงเพียงนี้ พวกท่านดูสิ ฮองเต้ถึงขนาดเอาชุดฉลองพระองค์ให้กับข้า”*

ในตอนแรกทุกคนคิดว่าอาฝานเถิดรับผ้ากระสอบหยาบๆนั้นด้วยความเคารพนบถนอม ลงให้ผู้่านตีความไปอย่างหนึ่ง แต่มาเฉลยภายหลังด้วยการเล่นคำและพลิกสถานการณ์เป็นอีกเรื่องหนึ่ง ว่าผ้ากระสอบนี้เป็นชุดฉลองพระองค์ของฮองเต้ เมื่ออ่านมาถึงตรงท้ายเรื่องนี้ ผู้อ่านจึงเข้าใจความหมายไปคนละทางกับสิ่งที่คิดไว้ในตอนแรก

เรื่องที่ 2 รื้อบ้านชั้นนั้นของฉัน (拆我的那一层)

นิทานเรื่อง รื้อบ้านชั้นนั้นของฉัน (拆我的那一层) นี้กล่าวถึงอาฝานเถิดยืมเงินปาอี้ท่านหนึ่งมาสร้างบ้าน เขาสร้างเป็นบ้านสองชั้น ในขณะที่อาฝานเถิดและครอบครัวยังไม่ได้ย้ายเข้าไปอยู่นั้น ปาอี้เห็นว่าบ้านสร้างเสร็จใหม่ น่าอยู่ จึงบอกกับอาฝานเถิดว่าเขาจะย้ายเข้าไปอยู่ชั้นสองของบ้าน ถือเป็นการชำระหนี้ที่อาฝานเถิดยืมไป หากว่าอาฝานเถิดไม่ยอมอาฝานเถิดต้องชำระหนี้ในทันที อาฝานเถิดได้ฟังดังนั้นกล่าวอย่างดีใจว่าดีจริงๆ เขาก็กำลังคิดวิธีชำระหนี้อยู่ที่เดียว ปาอี้ย้ายเข้าไปในบ้านหลังใหม่ ผ่านไปไม่กี่วัน อาฝานเถิดมาพร้อมกับเพื่อนบ้านเจ็ดแปดคน ช่วยกันรื้อชั้นหนึ่งของบ้าน อาฝานเถิดเรียกร้องให้ปาอี้ซื้อชั้นหนึ่งของตนด้วยไม่เช่นนั้นก็จะรื้อทิ้ง เพราะส่วนที่ตกลงในตอนแรกคือปาอี้อาศัยอยู่บนชั้นสอง ชั้นหนึ่งยังคงเป็นของอาฝานเถิดอาฝานเถิดก็มี

³ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, p. 1.

สิทธิหรือทิ้งได้ สุดท้ายปาอีไม่ได้เงินที่อาฝานถียมีไป และยังต้องซื้อบ้านในส่วนชั้นที่หนึ่งอีกด้วย เท่ากับเป็นการเสียเงินสองต่อเลยทีเดียว

“我拆的是我那一层，又没拆你那一层。请你好好看住你那层楼，可别让它压下来压伤了我们呀！”⁴

“ข้ารื้อเฉพาะชั้นที่เป็นบ้านของข้า ก็ไม่ได้รื้อชั้นที่เป็นบ้านของท่าน ท่านก็ดูแลชั้นของท่านให้ดี อย่าให้มันถล่มลงมาทับพวกเราแล้วกัน”

กลวิธีที่ใช้ในเรื่องนี้เป็นกลวิธีการเล่นคำที่ทำให้เกิดการตีความผิด ในตอนแรกอาฝานถียทำที่เป็นยินยอมปาอีทุกอย่าง ยอมให้ย้ายเข้าไปอยู่ชั้นสองของบ้าน ทำให้ผู้อ่านตีความในตอนแรกว่าอาฝานถียยอมปาอี แต่ภายหลังอาฝานถียกลับมารื้อชั้นหนึ่งซึ่งเป็นการใช้กลอุบายแบบเถรตรงตามรูปคำ เป็นกลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านตีความไปอีกอย่างหนึ่งในตอนแรก แต่พลิกสถานการณ์ในภายหลังจากที่ตนเสียเปรียบเป็นได้เปรียบในที่สุด เมื่อมาถึงตอนจบแล้วผู้อ่านต้องย้อนกลับไปตีความคำสำคัญดังกล่าวใหม่อีกครั้งว่าไม่ใช่ความหมายอย่างแรกที่คิดไว้⁵

เรื่องที่ 3 คำตัวของฮ่องเต้ (皇帝的身价)

นิทานเรื่อง คำตัวของฮ่องเต้ (皇帝的身价) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้กับ อาฝานถีย อาบนำด้วยกัน ทรงตรัสถามกับอาฝานถีย ว่าคำตัวของพระองค์นั้นหากเทียบกับเงินทองแล้วมีค่าเท่าใด อาฝานถียพูดกล่าวว่า คำตัวของฮ่องเต้นั้นมีค่าเพียงสิบหยวนป่าวเท่านั้น

“我说值十个元宝的，就是指的这条东西呀！”⁶

“ที่ข้าพระองค์พูดถึงสิบหยวนป่าวนี้ก็แค่ผ้าพื้นนี้เท่านั้นแหละพะยะค่ะ”

เริ่มเรื่องโดยการดึงความสนใจของผู้อ่านไปที่หัวข้อของเรื่อง คำตัวของฮ่องเต้ (皇帝的身价) ว่าคำตัวของฮ่องเต้นั้นมีค่าเท่าไร ผู้อ่านจึงคิดไปก่อนแล้วว่า อาฝานถีย จะกล่าวถึงตัวของฮ่องเต้เอง แต่ด้วยความที่เป็น อาฝานถีย แน่นนอนย่อมมีวิธีการเปรียบเปรยเสียดสีได้อย่าง

⁴Ibid., p. 5.

⁵กาญจนา เจริญเกียรติบวร, การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย, หน้า 91.

⁶Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshi* 阿凡提的故事, p. 12.

แบบยล ตามลักษณะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี กลวิธีที่ใช้ในตอนนี่จึงเป็นการเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด โดยมีการนำเสนอในช่วงแรกให้ผู้อ่านนึกถึงราคาค่าตัวของฮ่องเต้ เมื่อผู้อ่านอ่านจบจึงต้องย้อนไปอ่านเนื้อเรื่องอีกรอบเพื่อตีความใหม่ ว่าแท้จริงแล้วเป็นผ้าเช็ดตัวที่มีค่ามีราคาเสียดสีว่าตัวฮ่องเต้เองนั้นไม่มีคุณค่าใดๆจะเอาไปขายเป็นทาสยังไม่สามารถเทียบกับผ้าผืนหนึ่งไ้ได้เลย เป็นการใช้กลวิธีการลวงให้เกิดการตีความผิดโดยยังคงความเป็นนิทานมุขตลกแนวเสียดสีไว้ได้อย่างชัดเจน

4.1.2 การเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวม

ความกำกวม หมายถึง เคลือบคลุม คลุมเครือ มีความหมายได้หลายนัย⁷ ความกำกวมของภาษามักปรากฏในกลวิธีการนำเสนอในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี การเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวม เป็นการเล่นคำที่ตบตบเผยให้เห็นถึงความกำกวมหรือความขัดแย้งทางความหมายในตบตบตั้งแต่ต้น มิใช่เป็นการเก็บงำข้อมูลนั้นไว้เผยในตอนท้าย ผู้วิจัยพบในนิทาน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ห่านขาเดียว (一条腿的鹅)

นิทานเรื่อง ห่านขาเดียว (一条腿的鹅) นี้กล่าวถึงวันหนึ่งอาฟานถึ นำห่านที่ปรั่งสุกแล้วไปถวายฮ่องเต้ แต่ระหว่างทางเขาหิวมากจึงกินน่องห่านไปหนึ่งขา เมื่อถึงวังเขาจึงแก้ตัวกับฮ่องเต้ว่าในโลกใบนี้ห่านล้วนมีขาเดียวทั้งสิ้น ห่านเมื่ออยู่หนึ่งๆพวกมันจะยืนขาเดียว ฮ่องเต้จึงรับสั่งให้คนไปไล่ตีห่านที่อยู่ในวัง พวกมันตกใจจึงวิ่งหนีด้วยสองขา อาฟานถึ จึงทูลกับฮ่องเต้ว่า แม้แต่ตัวฮ่องเต้เองถ้ามีคนไล่ตีเช่นนั้นสองขาของพระองค์ก็เปลี่ยนเป็นสี่ขาได้เช่นเดียวกัน

“不用说鹅，要是用那么大的棍子最着您打，您的两条腿也会变成四条腿，使劲跳跑的。”

“ไม่ต้องเป็นห่านหรอก หากเป็นพระองค์มีคนเอาไม้ท่อนใหญ่ขนาดนั้นไล่ตีสองขาของพระองค์ก็กลายเป็นสี่ขาวิ่งอย่างไม่คิดชีวิตได้เช่นเดียวกันพะยะค่ะ”

⁷ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2554), หน้า 122.

เรื่องนี้ในตอนต้นมิได้ต้องการให้ผู้อ่านคิดไปอีกทางหนึ่งแล้วจึงหักมุมในภายหลังดังเช่น กลวิธีการเล่นคำที่ทำให้เกิดการตีความผิด แต่ได้เปิดเผยเนื้อหาและความพยายามคิดอุบายของอาฝานเถิดั้งแต่ต้น ทำให้เราเห็นพัฒนาการการตอกย้ำความกำกวมที่อาฝานเถิดพยายามสร้างขึ้น การพยายามใช้กลวิธีที่มุ่งประเด็นเรื่องขาของห่าน สิ่งที่ตนกินไปแล้ว จึงหาหนทางเบี่ยงเบนความผิด โดยใช้คำพหูพจน์เพลงฉงนกระทั่งในช่วงท้ายตอกย้ำความกำกวมในเรื่องขาของห่านที่นำมามีขาเดียวด้วยการหาข้ออ้าง และพหูพจน์คำพหูพาดพิงถึงฮ่องเต้แทน

เรื่องที่ 2 หัวขโมยใหญ่ (大贼)

นิทานเรื่อง หัวขโมยใหญ่ (大贼) นี้กล่าวถึงอาฝานเถิดทราบดีว่านายอำเภอมักจะกดขี่ข่มเหงประชาชนอยู่เสมอ จึงบุกรุกเข้าไปในบ้านของนายอำเภอ อาฝานเถิดถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย อาฝานเถิดจึงใช้กลวิธีการตอกย้ำความกำกวมของภาษาเสียดสีนายอำเภอกลับไป

“且慢，且慢！”阿凡提理直气壮地说，“如果我到黄门七次就变成个小偷，那么，你每天都到这，一定是个大贼！”⁸

“หากข้าเข้าประตูนี้เจ็ดครั้งแล้วเป็นขโมยแล้วละก็ เช่นนั้นทุกๆวันเจ้ามาที่นี่เจ้าก็ต้องเป็นหัวขโมยใหญ่ล่ะสิ”

ภาษาที่มีความกำกวมสามารถพลิกความหมายของประโยคได้ ดังเช่นที่อาฝานเถิดพลิกความหมายของประโยคว่า หากการมาอยู่ที่นี้เพียงเจ็ดครั้งสามารถทำให้เขาเป็นขโมยได้เช่นนั้นแล้วคนที่อยู่ที่นี้หรือมาที่นี่ทุกวันก็ต้องเป็นยิ่งกว่าขโมย อาฝานเถิดใช้ความเป็นจริงที่เป็นอยู่ที่ไม่มีการผู้ใดคาดคิดถึงมาใช้ตอกย้ำความกำกวมของประโยค

เรื่องที่ 3 ซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ (肉汤的肉汤的肉汤)

นิทานเรื่อง ซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ (肉汤的肉汤的肉汤) นี้กล่าวถึงเมื่อครั้งที่อาฝานเถิดล่าสัตว์ได้แพะป่ามาตัวหนึ่ง วันนั้นเองเขาสั่งให้ภรรยาต้มซุปเนื้อหม้อหนึ่ง เชิญเพื่อนๆของเขาทั้งหมดมารับประทานกันสองสามวันผ่านไปก็ยังคงมีคนเข้ามาขอเนื้อแพะมารับประทาน อาฝานเถิดใช้กลวิธีการเล่นคำที่ตอกย้ำความกำกวมของประโยค

⁸ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshi* 阿凡提的故事, p. 63.

“高贵的巴依们，喝呀，喝呀！这是肉汤的肉汤的肉汤”⁹
 “ท่านป้าผู้สูงศักดิ์ทุกท่าน เชิญ เชิญ นี่คือซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ”

ภาษาที่มีความกำกวมส่งผลให้การรับสารผิดพลาด ความกำกวมของภาษามักปรากฏในกลวิธีการนำเสนอในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี อาฟานตีเล่นคำตอบกลับผู้ที่มาขอเนื้อรับประทานโดยใช้ความกำกวมที่ผู้ส่งสารส่งมาให้ตอกย้ำความกำกวมกลับไป จากประโยคที่ว่า “朋友的朋友的朋友” เพื่อนของเพื่อนของเพื่อน คนเหล่านี้อ้างความเป็นเพื่อนที่ห่างไกลมากของอาฟานตีเพื่อขอรับประทานซุปเนื้อแพะ อาฟานตีจึงเล่นคำ “肉汤的肉汤的肉汤” ซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ เพื่อตอกย้ำความกำกวมกลับไป

4.1.3 การตีความความหมายของคำใหม่

การเล่นคำแบบตีความความหมายของคำใหม่ เป็นการตีความคำสำคัญบางคำในประโยคที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสารให้ต่างไปจากการตีความความหมายโดยปกติ เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่ อาฟานตี ใช้ สะท้อนให้เห็นถึงความคิดนอกกรอบที่ทำให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยพบในนิทาน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 รดน้ำมันถูบ้าน (洒由扫院)

นิทานเรื่อง รดน้ำมันถูบ้าน (洒由扫院) นี้กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิบัติตามคำสั่งแบบเถรตรง และทำให้เกิดการตีความความหมายของคำใหม่ป้าให้อาฟานตีทำความสะอาดบ้าน แต่ไม่ยอมจ่ายค่าแรงจึงแกล้งบอกอาฟานตีว่าให้ทำความสะอาดบ้านโดยไม่ให้ใช้น้ำแม้แต่หยดเดียว แต่พื้นต้องลื่นเป็นมัน อาฟานตีจึงรดน้ำมันทั่วทั้งพื้นบ้าน ตกบ่ายป้ากลับมาบ้าน เห็นน้ำมันเจิ่งนองเต็มพื้นบ้านก็โมโหหน้าดำหน้าแดง พร้อมเรียกร้องให้อาฟานตีชดใช้น้ำมันให้แก่เขาอาฟานตีได้จึงหวนนำเสนอการพลิกความคาดหมายที่ตนหยิบเอาประเด็นการพูดประโยคคลุมเครือของป้ามาใช้โดยโต้กลับไปได้ว่า

⁹ Ibid., p. 64.

“慢着，巴依老爷！”阿凡提站起来说，“院子里没洒水，可是哪不是湿漉漉的？你的吩咐我不是照办了吗？快付给我工钱，明年你就是在请我，我也不干啦！”¹⁰

“ข้าก่อนท่านปาลี” อาฟานเถียนขึ้นและพูดต่อไปว่า “พื้นบ้านไม่ได้เปียกน้ำ แล้วดูตรงไหนไม่ใช่พื้นมันเลื่อมอย่างที่ท่านต้องการกันเล่า เรื่องที่ท่านสั่งไว้ข้าก็ทำตามทุกอย่าง รีบจ่ายค่าแรงให้ข้าเร็วๆ ถ้าปีหน้าท่านจะจ้างข้าอีก ข้าก็ไม่มาทำให้ท่านแล้ว”

อาฟานเถียนใช้การส่งสารจากประโยคที่ใช้ภาษาอย่างคลุมเครือ จากประโยคที่ปาลีกล่าวต่อไปนี้

“今天你来打扫院子，不准你洒一点水；可是，院子还得湿漉漉的。”

“วันนี้เจ้าจงมาทำความสะอาดบ้านให้ข้า ไม่อนุญาตให้เจ้าใช้น้ำแม้แต่หยดเดียว แต่พื้นต้องเป็นมันเลื่อม”

จากประโยคข้างต้นทำให้อาฟานเถียนเล่นคำและพลิกแพลงความหมายของประโยคจากกรณีตีความความหมายของคำใหม่ ปาลีไม่ให้ใช้น้ำในการทำความสะอาดบ้านแต่พื้นต้องเป็นมันเลื่อม โดยมีได้สั่งว่าห้ามมิใช้อย่างอื่น อาฟานเถียนใช้คำว่า “เป็นมันเลื่อม” โดยไม่ใช้น้ำ มาแปลงความหมายเป็น “เป็นมันเลื่อม” โดยการรดด้วยน้ำมันแทน เพราะคุณสมบัติของน้ำมันอย่างไรเสียก็ต้องเป็น “湿漉漉” (Shīlùlù) เป็นมันเลื่อมถูกต้องตรงตามเงื่อนไขที่ปาลีสั่งทุกประการ

เรื่องที่ 2 ทำผมให้อาฮง (给大阿訇理发)

นิทานเรื่อง ทำผมให้อาฮง (给大阿訇理发) นี้กล่าวถึงอาฟานเถียน รับบทบาทเป็นช่างทำผมอาฮงผู้ใหญ่คนหนึ่งได้มาใช้บริการตัดผมที่ร้านของอาฟานเถียน แต่ไม่เคยจ่ายเงินเลยซักครั้ง อาฟานเถียนจึงใช้กลวิธีการเล่นคำจากการใช้คำอย่างคลุมเครือ ประโยคที่กล่าวนั้นสามารถแปลได้มากกว่าหนึ่งความหมาย

¹⁰ Ibid., p. 45.

“阿訇你要眉毛吗？”“当然要！这不用问！”阿訇说。“好，你要我就给你！”阿凡提说着，飕飕几刀，就把阿訇的两道眉毛刮下来，递到他手里。大阿訇气得说不出话，谁叫自己说过“要”呢。

“阿訇，胡子要吗？”阿凡提又问。“不要，不要！”大阿訇连忙说“好你不要就不要。”阿凡提说着，飕飕几刀，就把阿訇的胡子刮下来，甩在地上。¹¹

“อาฮง ท่านต้องการหนวดหรือไม่” อาฝานเถิดถามอีกครั้งหนึ่ง“ไม่เอา ไม่เอา” อาฮงผู้ยิ่งใหญ่พูดขึ้นอย่างรีบร้อน“ดี ท่านไม่เอาก็ไม่เอา” อาฝานเถิดพูดพลางจัดการโกนหนวดของอาฮงทิ้งลงพื้น

“อาฮงท่านต้องการคิ้วหรือไม่” “ก็ต้องเอาอยู่แล้วนะสิ ยังจะต้องมาถามอีก” อาฮงพูด“ได้ หากท่านต้องการ ข้าก็จะให้ท่าน”อาฝานเถิดพูดพลางจัดการโกนคิ้วทั้งสองข้างของอาฮงจนเกลี้ยง เสร็จแล้วยื่นใ้่มือให้กับอาฮงอาฮงโกรธจนพูดไม่ออก ใครให้ตัวเองพูดว่า “เอา” กันล่ะ“

การเล่นคำว่า “要” (yào) หมายถึง ต้องการ ในบริบทแรกอาฝานเถิดถามอาฮงว่า อาฮง “ต้องการ” คิ้วหรือไม่ ต้องการในความหมายของอาฮง คือ ต้องการที่จะเอาไว้เช่นนั้นไม่ต้องการให้โกนทิ้ง แต่อาฝานเถิดเล่นคำและพลิกความหมายของประโยคของคำว่า “ต้องการ” เป็น อาฮง ต้องการที่จะเก็บไว้เองโดยโกนทิ้ง อาฝานเถิดจึงโกนคิ้วของอาฮงทิ้งและยื่นให้อาฮง ในบริบทที่สอง อาฮงเกรงว่าอาฝานเถิดจะโกนหนวดของเขาทิ้งเช่นเดียวกับคิ้ว เมื่ออาฝานเถิดถามว่า “ต้องการหนวดหรือไม่” อาฮงตอบโดยทันทีว่า “ไม่เอา ไม่เอา” เป็นประเด็นให้อาฝานเถิดเล่นคำอีกครั้ง อาฝานเถิดจึงเล่นคำและพลิกความหมายของประโยคว่า ปาอี้ไม่ต้องการหนวดไว้ให้โกนทิ้ง สรุปได้ว่า สองบริบทตามความหมายของอาฮงคือไม่ให้โกนทิ้ง ไม่ว่าจะหมายความว่าอย่างไรก็ตาม อาฝานเถิดเล่นคำและโกนทิ้งทั้งคิ้วและหนวดของอาฮงจนหมด อาฝานเถิดเล่นคำว่า “ต้องการ” โดยตีความหมายต่างไปจากความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อ แต่ยังคงความหมายของคำนั้นๆ อยู่

กลวิธีการตีความความหมายของคำใหม่ที่อาฝานเถิดใช้ในการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่ถูกเอารัดเอาเปรียบนั้นถือได้ว่าเป็นลักษณะเด่นของนิทานมุขตลกแนวเสียดสีอีกกลวิธีหนึ่ง

¹¹ Ibid., p. 64.

4.1.4 การประชด

การเล่นคำประชด มี 2 ชนิด คือ การประชดแบบตรงไปตรงมา และการประชดแบบความหมายตรงข้าม การประชดที่เด่นชัดที่สุดใน *เรื่องเส้าอาฝานถึ* คือ การประชดแบบตรงไปตรงมา การเล่นคำประชดนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของ *เรื่องเส้าอาฝานถึ* นิทานมุขตลกแนวเสียดสีได้เป็นอย่างดี บุคคลที่ อาฝานถึ เล่นคำประชดมากที่สุดคือ ชนชั้นปกครองและขุนนาง ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 36 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 เสนาธิการ (谋士)

นิทานเรื่อง เสนาธิการ (谋士) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ถามอาฝานถึว่านโยบายที่ชาวจีนฉลาดอันใดที่จะทำให้ราษฎรอยู่อย่างสุขสบายมั่งมีศรีสุข อาฝานถึใช้การประชดต่อว่าแบบเถรตรงทันที

*"把您盘剥来的粮食，搜刮来的金钱，统统归还给人民，人民不就会丰衣足食了吗？"*¹²

"หากพระองค์จะทรงคืนพืชพันธุ์ธัญญาหารที่ขูดรีดประชาชน เงินที่ขูดรีดทั้งหลาย คืนให้แก่ประชาชน เท่านี้ก็จะทำให้ราษฎรอยู่อย่างมั่งมีศรีสุขแล้วพะยะค่ะ"

โดยความจริงแล้วเนื้อหาต้องการที่จะเสียดสีนโยบายการปกครองของประเทศ จึงใช้ตัวละครที่แสดงเป็นฮ่องเต้ถามคำถามนี้เพื่อสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการเสียดสี ความน่าสนใจของกลวิธีนี้ก็คือ สิ่งที่คุณอ่านได้อ่านเป็นสิ่งที่ผู้อ่านคิดอยู่ในใจอยู่แล้ว เพราะการเสียดสีสังคม การเสียดสีการเมืองการปกครองมีอยู่ในทุกประเทศ อยู่ในใจของมนุษย์ผู้ไม่หาความยุติธรรม การแสดงออกในวรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีจึงเป็นที่นิยมของหลายๆประเทศ แต่ความพิเศษของ อาฝานถึ ในแง่กลวิธีการประชดโดยการต่อว่าแบบเถรตรง ก็คือ การสามารถทำให้ผู้อ่านยิ้มและหัวเราะได้จากการประชดโดยที่มีต้องผ่านการใช้เทคนิคทางภาษาหรือการลวงให้ผู้อ่านคิดไปคนละทางกับเนื้อหาที่ต้องการจะนำเสนอ แต่นำเสนอตรงตามเนื้อหาที่ต้องการจะเสียดสีโดยตรง

¹² Ibid., p. 11.

เรื่องที่ 2 เดียวก็รู้ (要以后才知道)

นิทานเรื่อง เดียวก็รู้ (要以后才知道) นี้กล่าวถึงอาฟานตี ได้รับหน้าที่เป็นคาจือ ผู้มีหน้าที่ทำพิธีในศาสนาอิสลาม ผู้คนมากมายล้วนแล้วแต่อยากจะเป็นเพื่อนกับ อาฟานตี เนื่องจากยศตำแหน่งที่เขาได้รับ

“我有多少朋友，现在可说不上来。究竟谁真是我朋友，等我以后不当咯孜了，才能知道哩！”¹³

“มีเพื่อนมากเท่าใดตอนนี้ยังบอกไม่ได้หรอก ต้องรอให้ถึงเวลาที่ข้าไม่ได้เป็นคาจือเสียก่อนถึงจะรู้”

อาฟานตีใช้กลวิธีการประชด ที่ทำให้เกิดความตลกขบขันและเสียดสีประชดประชันถึงบุคคลที่มักจะประจบสอพลอผู้ที่มีอำนาจหรือผู้ที่มียศถาบรรดาศักดิ์เพื่อผลประโยชน์ของตน แต่เมื่อใดก็ตามหากหมดอำนาจลงเท่ากับหมดประโยชน์ เมื่อนั้นจึงจะสามารถแสดงให้เห็นได้ว่าการคบคนนั้นคบเพื่อผลประโยชน์หรือคบด้วยความจริงใจ ตรงจุดนี้เองทำให้ทราบถึงจิตใจของผู้คนในสังคมที่มักจะใส่หน้ากากเข้าหากัน มิตรแท้หรือมิตรที่จริงใจนั้นหาได้ยากยิ่งในทุกยุคทุกสมัย

เรื่องที่ 3 เอาลาเป็นตัวอย่าง (拿毛驴做榜样)

นิทานเรื่อง เอาลาเป็นตัวอย่าง (拿毛驴做榜样) นี้กล่าวถึงอาฟานตีพูดกับผู้คนในเมืองว่าพี่น้องทั้งหลายของข้ายังฉลาดกว่าอัครเสนาบดีเสียอีก คำพูดนี้ได้ยินไปถึงหูของอัครเสนาบดี เขาจึงรีบให้ทหารไปจับตัวอาฟานตี และทูลฮ่องเต้ว่าอาฟานตีลบหลู่ขุนนาง ให้ฮ่องเต้ตัดสินโทษในตอนนี้อ่องเต้ได้ตรัสถามอาฟานตีว่ามีหลักฐานอันใดที่แสดงถึงสิ่งที่อาฟานตีพูด อาฟานตีตั้งใจจะกล่าวถึงเรื่องของความฉลาดของลาที่มีมากกว่าอัครเสนาบดี โดยยกตัวอย่างว่าลาของเขานั้นเมื่อตอนข้ามสะพานไม่ระวังขาข้างหนึ่งจึงตกลงในสะพาน แต่ครั้งที่สองลาของเขาเรียนรู้จากความผิดพลาด ไม่ตกลงไปในร่องสะพานอีก แต่อัครเสนาบดีเมื่อรู้ว่าการยกยกท้วงพระคลังเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง แต่ก็ยังคงซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยไม่คิดจะเปลี่ยนแปลง อาฟานตีจึงยกเอาข้อความฉลาดมาเป็นสิ่งที่อ้างถึงการกระทำของอัครเสนาบดี ที่ที่จริงแล้วไม่สามารถเปรียบกับลาได้ เพราะเป็นมนุษย์ที่สมควรรู้ผิดชอบชั่วดี การเปรียบเทียบผู้ที่ทำความผิดกับสัตว์

¹³ Ibid., p. 11.

นั้นในโลกของความเป็นจริงในสังคมมนุษย์เป็นเรื่องราวที่กล่าวหาร้ายแรง อาฝานเถีใช้กลวิธีนี้ พลิกแพลงจากสิ่งที่ร้ายแรงของข้อกล่าวหา เป็นมุขตลกเสียดสีการกระทำที่ไม่สมควรของอัครเสนาบดีในสมัยนั้น และยังสะท้อนความไม่พอใจของประชาชนไว้อีกด้วยในประโยคที่กล่าวว่า

“老百姓检举他也不止一次了，可直到现在他还在向国库里伸手。”¹⁴

“ประชาชนฟ้องร้องมาหลายครั้งแล้ว แต่บัดนี้เขาก็ยังคงยกยอกเงินพระคลังอยู่”

กลวิธีการประชดในเรื่อง เรื่องเล่าอาฝานเถี นั้น โดยมากจะเปรียบเสมือน อาฝานเถี เป็นกระบอกเสียงให้กับประชาชนในการเรียกร้องความเป็นธรรมในเรื่องต่างๆ นิทานมุขตลกแนวเสียดสีจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการแสดงออกทางสิทธิเสรีภาพของประชาชน ใน เรื่องเล่าอาฝานเถี นั้นจะพบมากในกลวิธีการประชด

เรื่องที่ 4 ขุดหลุมสุสาน (挖掘坟墓)

นิทานเรื่อง ขุดหลุมสุสาน (挖掘坟墓) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ตรัสกับอาฝานเถีว่า ต่อไปนี้ทุกวันพระองค์จะทำความดีวันละเรื่อง จึงตรัสถามกับอาฝานเถีว่าตนควรกระทำเรื่องราวอันใดจึงจะเป็นเรื่องราวที่มีค่า ดังนี้

“不，不！”阿凡提指皇帝认真地说，“因为您做尽了坏事，不得人心，死后奴才们才不会为您挖掘坟墓咧！”¹⁵

“เป็นเพราะพระองค์ทรงทำแต่เรื่องราวความชั่ว เมื่อสวรรคตแล้วข้าทาสบริวารจักไม่ขุดหลุมสุสานให้พระองค์อย่างแน่นอนพะยะค่ะ”

อาฝานเถีใช้การประชดถึงการกระทำของฮ่องเต้ ว่าเรื่องที่มีประโยชน์ที่ฮ่องเต้ควรทำมากที่สุดควรจะเป็นการขุดหลุมฝังศพให้กับตัวเอง เป็นการประชดให้ฮ่องเต้สิ้นตายโดยเร็ว ไม่ต้องทำความชั่วอีก และเป็นกรกล่าวถึงการมีชีวิตอยู่ของฮ่องเต้ นั้นว่าเป็นความไม่เกิดประโยชน์ การที่ฮ่องเต้ทรงทำแต่ความชั่วทำให้ถึงแม้ตายไปแล้วก็จะมีใครทำพิธีหรือ

¹⁴ Ibid., p. 18.

¹⁵ Ibid., p. 19.

แม้กระทั่งชุดหลุมฝังศพให้ การประชดในลักษณะนี้ เป็นการประชดเสียดสีและต่อว่าแบบตรงไปตรงมาแสดงถึงความคับแค้นในจิตใจของประชาชนที่มีต่อชนชั้นปกครอง

เรื่องที่ 5 วิญญาณของฮ่องเต้ (皇帝的灵魂)

นิทานเรื่อง วิญญาณของฮ่องเต้ (皇帝的灵魂) นี้กล่าวถึงวันหนึ่งฮ่องเต้ตรัสถามอาฝานเถีว่าหากพระองค์เสด็จสวรรคตแล้วจะทรงไปสวรรค์หรือนรก อาฝานเถีกล่าวว่าฮ่องเต้จักต้องไปนรกอย่างแน่นอน เพราะได้ทำความชั่วเขามาผู้คนบริสุทธิ์จึงทำให้สวรรค์ไม่มีที่เหลือแก่ฮ่องเต้อีกต่อไป เนื้อหาตอนนี้เป็นการใช้กลวิธีการประชดแบบเถตรง นั่นคือการกล่าวว่โดยตรง เนื่องจากอาฝานเถี ไม่พอใจการกระทำของฮ่องเต้ จึงต่อว่าแบบเถตรงจากประโยคที่กล่าวว่

“这是因为您把应该上天堂的人杀得太多了。天堂已经让他们住满了，再也容不下您啦！”¹⁶

“นั่นเป็นเพราะพระองค์ฆ่าคนที่ควรขึ้นสวรรค์ไปมากมาย ทำให้บนสวรรค์ไม่มีพื้นที่ให้ฝ่าบาทแล้วละพะยะคะ”

จากประโยคข้างต้นแสดงถึงการประชดที่ต่อว่าฮ่องเต้ได้ฆ่าคนบริสุทธิ์ไปมากมาย คนเหล่านั้นล้วนแล้วแต่เป็นคนดีสมควรได้ขึ้นสวรรค์ตามหลักความเชื่อทางศาสนาที่ว่าคนดีเมื่อตายไปแล้วจะขึ้นสวรรค์ แต่อาฝานเถีใช้กลวิธีการประชดต่อว่าฮ่องเต้นั้นเป็นคนไม่ดีไม่มีทางที่จะได้อยู่บนสวรรค์ เพราะฮ่องเต้ฆ่าคนดีที่ควรขึ้นสวรรค์ไปมากมาย ผู้คนเหล่านั้นอยู่บนสวรรค์เต็มไปหมดแล้ว นรกจึงเป็นที่เดียวเท่านั้นที่ฮ่องเต้ควรอยู่ สืบเนื่องมาจากความมื่อคติด้านลบต่อสถานบันการปกครอง ในความคิดของประชาชนในสมัยนั้น ถูกกดขี่และได้รับความไม่เป็นธรรมจากชนชั้นปกครองเนื้อหาที่ใช้ในเนื้อเรื่องมีลักษณะที่ค่อนข้างเถตรงและรุนแรง แต่เมื่ออ่านแล้วจึงกลายเป็นการเสียดสีที่สอดแทรกความเย้ยหยัน ซึ่งในความเป็นจริงไม่สามารถพูดเช่นนั้นได้ เพราะการกล่าวถึงชนชั้นปกครองในลักษณะนี้ในความเป็นจริงไม่มีประชาชนคนใดกล้าพูดออกมา นิทานมุขตลกแนวเสียดสีจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ถูกสร้างขึ้นเป็นกระบอกเสียงเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมในสังคม

¹⁶ Ibid., p. 29.

เรื่องที่ 6 สมองเต็มไปด้วยปัญญา (智慧充满了脑袋)

นิทานเรื่อง สมองเต็มไปด้วยปัญญา (智慧充满了脑袋) นี้กล่าวถึงคนในหมู่บ้าน โอ้อวดถึงป้าผู้มาใหม่ว่าเป็นผู้มีปัญญา อาฟานเถิกกล่าวคำพูดประชดประชันว่าเป็นป้าไม่ต้องใช้ปัญญาอะไรจึงถูกเก็บไว้ในสมองเช่นนั้นไม่ได้ใช้งานอันใด

有可能。阿凡提说，因为当喀孜用不着智慧，智慧就都在他的脑子里存起来啦！”¹⁷

“อาจเป็นไปได้ เพราะว่าเป็นคางจือก็ไม่ต้องใช้ปัญญาอะไร ปัญญาเหล่านั้นจึงถูกเก็บไว้ในสมองไม่ได้ใช้”

เป็นกลวิธีการประชดที่เป็นลักษณะของการเสียดสี ต่อว่าการดำรงตำแหน่งของขุนนาง เป็นเพียงแค่ตำแหน่งที่สร้างขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วการดำรงตำแหน่งนั้นไม่ได้เกิดคุณค่าใดๆกับสังคม คางจือจึงไม่จำเป็นต้องใช้ปัญญาในการดำรงตำแหน่ง เพราะคางจือไม่ได้ทำหน้าที่ใดๆ อาฟานเถิกตั้งใจพูดว่าคางจือไม่มีสมองไม่มีปัญญา นั้นหมายถึงการดำรงตำแหน่งนี้ไม่จำเป็นต้องใช้ปัญญา เสียดสีว่าการดำรงตำแหน่งของคางจือไม่ได้ทำประโยชน์ใดๆให้กับสังคม อาฟานเถิกประชดการทำงานของชนชั้นปกครองว่าไม่ต้องมีปัญญาก็ทำได้

เรื่องที่ 7 ขบวนสินค้าที่แปลกประหลาด (奇怪的商队)

นิทานเรื่อง ขบวนสินค้าที่แปลกประหลาด (奇怪的商队) นี้กล่าวถึงวันหนึ่งอาฟานเถิกมีธุระต้องเข้าเมือง ขณะกำลังจะเข้าประตูเมือง ก็เลื้อบไปเห็นนายอำเภอ คางจือ ป้าอี้ กำหนดสี่คนนั่งคุยกันอยู่หน้าประตูสุเหร่าหนึ่งในสี่คนนั้นทักทายอาฟานเถิกอาฟานเถิกรู้ว่าสี่คนนี้เป็นใคร แต่แสร้งทำเป็นไม่รู้จึกแล้วพูดว่า เมื่อสักครู่เขาอยู่ที่นอกเมืองเจอขบวนพ่อค้าขบวนหนึ่งกำลังไล่ต้อนอูฐ ลา ที่เต็มไปด้วยข้าวของสินค้ามากมาย บอกว่าจะเอามาให้กับนายอำเภอ คางจือ ป้าอี้ กำหนดทั้งสี่คนฟังแล้ว ถามอย่างรีบร้อนว่าอาฟานเถิกหรือไม่ว่าพวกเขาขนส่งสินค้าอะไรมา

“我问过了。”阿凡提说，“第一匹骆驼的货物是奸诈，说是给乡约的；第二匹骆驼驮的货是吝啬，说是给巴依的；第三匹骆驼的货物

¹⁷ Ibid., p. 33.

是贪污，说是替喀孜预备的；第四匹骆驼的货物是残暴，说是给县官最合适了。”¹⁸

“ข้าถามพวกเขาแล้ว” อาฟานตีพูด “สินค้านอญฐลาฝูงแรกคือ ความสับปลับ กลับกลอก ปลิ้นปล้อน บอกว่าจะนำมามอบให้ท่านกำนัน สินค้านอญฐลาฝูงที่สองคือ ความตระหนี่ถี่เหนียว บอกว่าจะนำมามอบให้กับป้าสินค้านอญฐลาฝูงที่สามคือ รับสินบน ทุจริตต่อหน้าที่ บอกว่าเตรียมนำมาให้กับคางจือ สินค้านอญฐลาฝูงที่สี่คือ ความโหดร้าย ทารุณ บอกว่าต้องให้กับท่านนายอำเภอเหมาะสมที่สุด”

เนื้อหาของนิทานเริ่มต้นด้วยการนั่งดื่มสุรากับอย่างสนุกสนานของเหล่าขุนนาง ในความคิดของประชาชนทั้งหลายขุนนางเหล่านี้ล้วนแล้วแต่หาความสุขใส่ตัว ละโมบโลภมากอาฟานตี จึงกล่าวว่า ขบวนสินค้าที่ อาฟานตีกล่าวถึงนั้นไม่มีจริง แต่เป็นสิ่งที่อาฟานตี ต้องการประชดความไม่ใส่ใจดูแลประชาชนและไม่ใส่ใจการปฏิบัติหน้าที่ของเหล่าขุนนางทั้งหลาย

เรื่องที่ 8 นายอำเภอกับสุนัข (县官和狗)

นิทานเรื่อง นายอำเภอกับสุนัข (县官和狗) นี้กล่าวถึงนายอำเภอสั่งให้อาฟานตีหาสุนัขที่ดุร้าย สามารถเห่าและกัดคนได้นำมามอบให้ แต่อาฟานตีกลับส่งสุนัขที่มีลักษณะเชื่อง ไม่เห่าไม่กัดคนมาให้กับนายอำเภอ จากประโยคที่นายอำเภอกล่าวกับอาฟานตีว่า

“阿凡提，你长耳朵没有？我交代你要什么样的狗，都没听见吗？”¹⁹
“อาฟานตีเจ้ามีหูหรือไม่ ข้าสั่งเจ้าว่าต้องการสุนัขแบบไหน เจ้าไม่ได้ยินอย่างนั้นหรือ”

จากประโยคข้างต้น เห็นได้ว่านายอำเภอใช้ประโยคประชดอาฟานตี มีหูหรือไม่ หมายถึง ฟังคำสั่งชัดเจนหรือไม่ โดยอันที่จริงแล้ว นายอำเภอได้บอกลักษณะของสุนัขที่อยากได้แก่อาฟานตีแล้ว แต่เนื่องจากสุนัขที่ได้มาไม่ได้เป็นไปอย่างที่นายอำเภอต้องการ นายอำเภอจึงประชดอาฟานตีด้วยการถามว่า เจ้ามีหูหรือไม่ นั่นเอง อาฟานตีตอบนายอำเภอว่า

¹⁸ Ibid., p. 54.

¹⁹ Ibid., p. 70.

“怎么没听见，什么狗到了你这里都一样。”阿凡提说，“只要他跟您几天功夫，不必说抓人咬人了，就连怎么打开人家装钱的箱子，他也学得会呀！”²⁰

“ทำไมข้าจะไม่ได้ยินที่ท่านพูดกันแล้ว ไม่ว่าจะสุนัขแบบไหนมาอยู่กับท่านไม่กี่วัน อย่างว่าแต่จับคนกัดคนเลย แม้แต่จะเปิดที่เก็บทรัพย์สมบัติของชาวบ้านมันก็ทำได้”

การใช้กลวิธีการประชดของ อาฟานดี อยู่ท้ายเรื่องนี้เอง เนื่องด้วยอาฟานดี นำสุนัขที่ไม่ตรงตามลักษณะที่นายอำเภอต้องการมาให้ ซ้ำยังเป็นลักษณะที่ตรงข้ามทุกอย่าง ทั้งเชื้อ ไม่กัดคน ไม่เห่า แต่ในประโยคนี้ อาฟานดีประชดนายอำเภอด้วยคำพูดที่ว่า จะเห็นได้ว่าในตอนท้ายของเรื่องนี้เองที่อาฟานดีใช้กลวิธีการประชดเสียดสีถึงลักษณะนิสัยของนายอำเภอที่เป็นขุนนางที่ไม่มีความซื่อตรง แสดงให้เห็นถึงการประชดเสียดสีขุนนางที่กดขี่และรัดไถเงินทองชาวบ้าน

เรื่องที่ 9 วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子)

นิทานเรื่อง วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子) นี้กล่าวถึง ครั้งหนึ่งฮ่องเต้ถามอาฟานดีว่าวันใดจักเป็นวันที่ประชาชนมีความสุขที่สุด

“就是陛下有幸上天堂的哪一天。”²¹

“ก็วันที่พระองค์โชคได้ขึ้นสวรรค์วันนั้นแหละพะยะค่ะ”

เมื่อฮ่องเต้ถามถึงความสุขของประชาชน อาฟานดีไม่ลังเลที่จะตอบว่าวันใดที่ไม่มีฮ่องเต้คือวันที่ประชาชนนั้นมีความสุขที่สุด นั้นหมายถึงการปราศจากผู้ปกครองประเทศที่ไม่มีลักษณะอันพึงประสงค์ของประชาชนจะทำให้ประชาชนมีความสุขที่สุด เป็นการประชดเสียดสีผู้ปกครองประเทศว่าในทุกวันที่ฮ่องเต้ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็ยังคงเป็นวันที่ประชาชนอยู่อย่างไม่สงบสุขนั่นเอง

เรื่องที่ 10 กัณฑ์โมย (防贼)

นิทานเรื่อง กัณฑ์โมย (防贼) นี้กล่าวถึง วันหนึ่งอาฟานดีเดินมาที่หน้าประตูวัง เห็นพวกขุนนางทั้งหลายกำลังควบคุมคนงานก่อสร้างกำแพงอยู่อาฟานดีเห็นดังนั้นจึงเดินเข้าไปถาม

²⁰ Ibid., p. 71.

²¹ Ibid., p. 73.

“外面的贼是进不来了。”阿凡提指着大臣们说，“可是，原来就在里面的贼，怎么防哩？”²²

“ขโมยจากภายนอกนั้นเข้ามาไม่ได้หรอก แต่ขโมยที่อยู่ภายในนี่จะป้องกันอย่างไร”

จากเนื้อเรื่องประโยคที่กล่าวว่า จะป้องกันขโมยภายในอย่างไร เป็นประโยคที่เป็นการใช้กลวิธีการประชดที่แสดงให้เห็นว่า คำว่าขโมยภายในในความหมายของอาฝานเถี้ยนหมายถึงขุนนางที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต กระทำการทุจริตฉ้อโกง เปรียบได้กับขโมยภายนอกที่ขโมยสิ่งของทั่วไป แต่ขโมยภายในนั้นรุนแรงมากกว่าเพราะเป็นการกระทำที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติบ้านเมือง การที่มีขุนนางทุจริตไม่ว่าจะสร้างกำแพงภายนอกสูงเท่าไรก็ไม่สามารถป้องกันผู้ที่ทุจริตฉ้อโกงได้ แต่การสร้างกำแพงป้องกันจากภายนอก การปลูกฝังคุณธรรมและความดีอันเปรียบเสมือนการสร้างเกาะป้องกันที่แข็งแกร่งไว้ต่อสู้กับสิ่งชั่วร้ายหรือบุคคลที่เป็นบ่อนทำลายชาติได้ดียิ่งกว่าการสร้างกำแพงภายนอก

เรื่องที่ 11 วิธีการบำเพ็ญบุญ (修行妙法)

นิทานเรื่อง วิธีการบำเพ็ญบุญ (修行妙法) นี้กล่าวถึงวันหนึ่งฮ่องเต้ถามอาฝานเถี้ยนว่ามีวิธีบำเพ็ญบุญใดที่จะรับประกันวันจะได้ขึ้นสวรรค์หรือไม่ อาฝานเถี้ยนจึงทูลตอบว่า

“睡觉，对您说来就是最妙的修行方法。”²³

“การนอน สำหรับพระองค์แล้วเป็นวิธีบำเพ็ญที่ดีที่สุด”

การประชดเสียดสีการทำความดีของฮ่องเต้ หรือการบำเพ็ญธรรมอาจไม่สำเร็จผลโดยง่ายเนื่องจาก ฮ่องเต้ในความคิดของอาฝานเถี้ยนเป็นผู้ปกครองประเทศที่กระทำแต่ความชั่ว การบำเพ็ญธรรมที่จะสำเร็จผลเพียงอย่างเดียวของฮ่องเต้ นั่นก็คือการนอนหลับทั้งวันทั้งคืน เพราะการนอนหลับทั้งวันทั้งคืนนั้นจะทำให้ฮ่องเต้ไม่มีเวลาใดมากระทำความชั่ว นั้นแสดงให้เห็นถึงการเสียดสีว่าฮ่องเต้กระทำความชั่วอยู่ตลอดเวลา มิได้สั่งสมความดีไว้แต่อย่างใด การนอนหลับจึงเป็นวิธีการบำเพ็ญที่ดีที่สุดของพระองค์นั่นเอง

²² Ibid.

²³ Ibid., p. 77.

เรื่องที่ 12 คนตาย (死人)

นิทานเรื่อง คนตาย (死人) นี้กล่าวถึงนายอำเภอท่านหนึ่งป่วยเป็นโรคประหลาด หมอหลายท่านมารักษา ท่านยารักษาไปก็หลายขนาน แต่ก็ยังไม่หายดี ทำยที่สุดก็ได้เชิญให้อาฝานเถี มารักษานายอำเภอท่านนี้ เมื่อ อาฝานเถี มาถึงเห็นนายอำเภอนอนอยู่บนเตียง ก็หันมาพูดกับคนในบ้านของนายอำเภอว่า นายอำเภอนั้นตายไปแล้วจะให้อาฝานเถีรักษาได้อย่างไร

“他的身体是没死的，可是按他的所做所为，对老百姓一点没有人性，他的心早已死了。请问：没有心肝的人，不是死人，难道还是活人吗？”²⁴

“ใช้ร่างกายของนายอำเภอยังมีชีวิตอยู่ แต่ถ้าจะนับการกระทำอันไร้หัวใจหัวใจ ที่กระทำต่อประชาชน ใจของเขานั้นได้ตายไปนานแล้ว ขอถามหน่อยเถิดว่า คนที่ไม่มีหัวใจเช่นนี้ มีใช้คนตายแต่เป็นคนเป็นเช่นนั้นหรือ”

ในประโยคแรกที่อาฝานเถีกล่าวว่า หมอรักษาได้แต่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้น เป็นคำพูดที่อาฝานเถีเริ่มเสียดสีนายอำเภอว่าไม่ใช่คนที่ยังมีชีวิตอยู่แต่เป็นผู้ที่ตายแล้ว และในตอนท้ายยังตอกย้ำการประชดเสียดสีแบบตรงไปตรงมาว่า นายอำเภอนั้นเป็นผู้ที่ไม่มีหัวใจนั้นหมายถึง หากเป็นคนโดยปกติทั่วไปแล้วก็จะกระทำอย่างมนุษย์ทั่วไป มนุษย์ผู้ที่มีคุณธรรม ยิ่งไปถึงนายอำเภอ เป็นขุนนาง มียศถาบรรดาศักดิ์ควรจะช่วยเหลือประชาชนด้วยจิตใจแห่งการรับใช้ประชาชน แต่การกระทำที่นายอำเภอได้กระทำลงไปนั้นคือการกระทำของผู้ไร้หัวใจ อาฝานเถีเสียดสีว่า นายอำเภอ ไม่มีหัวใจ ไม่ใช่คน คำว่า ไม่มีหัวใจ ไม่ใช่คน ในส่วนนี้ อาฝานเถี เล่นคำในรูปแบบสองความหมาย ความหมายแรกของคำว่า ไม่มีหัวใจ ไม่ใช่คน นั้นหมายถึง การที่ร่างกายไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ อย่างที่สอง ก็คือ เสียดสีในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมที่บุคคลทั่วไปพึงมี การที่อาฝานเถีเสียดสีว่า นายอำเภอ ไม่มีหัวใจ ไม่ใช่คน นั้น อาจแปลความโดยนัยได้ในลักษณะที่สองคือการกระทำอันขาดคุณธรรมจริยธรรม นั่นเอง

เรื่องที่ 13 เชิญเสื่อผ้ารับประทาน (请衣裳吃)

นิทานเรื่อง เชิญเสื่อผ้ารับประทาน (请衣裳吃) นี้กล่าวถึงอาฝานเถี สวมใส่เสื่อผ้าชุดเก่าซอมซ่อไปร่วมงานเลี้ยงของเพื่อน เพื่อนของอาฝานเถีเกรงว่าคนอื่นจะครหาว่าตนคบหากับ

²⁴ Ibid.

พวกคนจน จึงใส่อาฝานติกกลับบ้านไป อาฝานติกกลับไปเปลี่ยนเสื้อผ้าชุดใหม่ เพื่อนของอาฝานติก เชื้อเชิญให้อาฝานติกเข้าบ้านรับประทานอาหารอย่างดี อาฝานติกจึงประจบด้วยการให้เสื้อผ้า รับประทานอาหารแทน

“我的好朋友，” 阿凡提说，“我不是在请您最尊敬的好衣裳吃东西吗？”²⁵

“เพื่อนเอ๋ย” อาฝานติกพูด “ข้ากำลังเชิญเสื้อผ้างดงามที่หน้าเคาเรพของเจ้า รับประทานอาหารอย่างไรเล่า”

จากเนื้อเรื่องแสดงให้เห็นถึง การแบ่งชนชั้นวรรณะของสังคม ไม่ว่าจะเป็นยุคสมัยใด มักเกิดเหตุการณ์เช่นนี้เสมอ การนำเสนอเรื่องราวทางสังคมที่มีการแบ่งชนชั้นวรรณะ เป็นวิธีการดำเนินเรื่องที่มีมักจะเห็นได้จากนิทานมุขตลกแนวเสียดสี กลวิธีที่ใช้จะเป็นไปในลักษณะ ประชดเสียดสี ดังในเหตุการณ์นี้ อาฝานติก กลับไปเปลี่ยนชุดมาใหม่เป็นชุดที่สวยงามมากกว่าเดิม ประเด็นที่สำคัญของเรื่องที่ถูกยกขึ้นมานั้น คือเรื่องของเสื้อผ้าที่สวมใส่ การเสียดสีเรื่องของรูป กายภายนอก เป็นสิ่งที่ผู้คนให้ความสำคัญ แต่ความดีชั่วไม่ได้มองกันที่ภายนอก อาฝานติกตั้งใจ ประชดเสียดสีด้วยการกระทำโดยเชิญให้เสื้อผ้ารับประทานอาหาร แทนที่จะเป็นรับประทาน เพราะสิ่งที่สำคัญคือตัวบุคคลมิใช่เสื้อผ้า

จะเห็นได้ว่า กลวิธีการประชดที่อาฝานติกใช้โดยส่วนใหญ่จะเน้นถึงเรื่องคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคม ใช้การกระทำที่ไม่ถูกต้องขัดต่อหลักคุณธรรมจริยธรรมเป็นตัวพลิก แผลง และหยิบเอาการกระทำนั้นมาใส่กลวิธีทำให้เกิดความตลก แต่ความตลกนั้นเป็นไปอย่าง ประชดและเสียดสี ในบางครั้งผู้อ่านเองเมื่ออ่านแล้วอาจจะไม่ได้รู้สึกขำขันมากมายนัก แต่ความ ตลกขำขันอยู่ที่กลวิธีที่ อาฝานติกใช้ นั่นคือ กลวิธีการประชด เป็นตลกแนวเสียดสี ที่ทำให้ผู้อ่าน คิดตาม ได้ข้อคิด ไม่เหมือนกันตลกขำขันทั่วไป ดังนั้นนิทานมุขตลกแนวเสียดสีจึงซ่อน ความหมายโดยนัย ที่เรียกว่า ตลกมีสาระ เอาไว้อยู่ในทุกบททุกตอนของเนื้อเรื่อง

²⁵ Ibid., p. 81.

เรื่องที่ 14 ปีศาจร้าย (恶鬼)

นิทานเรื่อง ปีศาจร้าย (恶鬼) นี้กล่าวถึง อาฝานเถีเจ็บตามาก จนกระทั่งลืมตาไม่ขึ้น ฮ่องเต้ทราบข่าวก็ยิ่งให้คนไปเรียกมาเข้าเฝ้า และตรัสถามว่ารู้หรือไม่ว่านี่ใคร อาฝานเถีตอบกลับไ้ว่า

“我知道你是人，不是牲口，可是人里面也有恶鬼阿！”²⁶

“ข้าพระองค์ทราบแล้วว่าเป็นคน แต่ข้างในคนก็ยังมีปีศาจร้ายแฝงอยู่ด้วยนะสิ”

อาฝานเถี กล่าวว่า ข้างในคนก็ยังมีปีศาจร้ายแฝงอยู่ นั้นหมายถึง ข้างในจิตใจคนก็ยังมี ความชั่วร้ายซ่อนอยู่ การที่ฮ่องเต้ทราบดีอยู่แล้วว่า อาฝานเถีป่วยอยู่ก็ยังมีรับสั่งให้คนไปตาม อาฝานเถีมา โดยส่วนตัวฮ่องเต้ นั้นไม่ชอบอาฝานเถีอยู่แล้ว เนื่องจากอาฝานเถีฉลาดและมักจะทำให้พระองค์ดูเหมือนเป็นคนไม่ฉลาดอยู่เสมอ จึงอยากที่จะเอาคืนอาฝานเถีบ้าง แต่กลับกลายเป็น ถูกอาฝานเถีต่อว่าประชิด โดยว่าฮ่องเต้เป็นคนที่มีจิตใจตั้งปีศาจร้าย ขนาดคนป่วยก็ยังกลั่นแกล้งได้ นี่จึงเป็นที่มาของคำว่า ในใจคิดไม่ดี (心里有鬼) นั้นหมายถึง จิตใจที่คิดไม่ดี ประสงค์ร้ายอยู่เสมอ

เรื่องที่ 15 คำสอนของหู่ต้า (胡大的嘱咐)

นิทานเรื่อง คำสอนของหู่ต้า (胡大的嘱咐) นี้กล่าวถึงบ้านของอาฝานเถีมีฐานะยากจนมาก จนต้องทนท้อหวอยู่บ่อยๆ มีอยู่วันหนึ่งเขาหิวมากจึงออกอุบายป่าวประกาศไปทั่วว่าตนนั้นเป็นบุตรสวรรค์ของหู่ต้า นายอำเภอได้ยินดังนั้นจึงถามอาฝานเถีว่า หู่ต้ามีอะไรสั่งถึงเขาบ้าง อาฝานเถีว่าสิ่งที่หู่ต้าสั่งมีเยอะมาก รีบเอาข้าวมาให้ข้ากินก่อนเถิด ท้องอืดแล้วถึงจะมีแรงพูด นายอำเภอรีบเอาข้าวปลาอาหารมาให้อาฝานเถี เมื่ออาฝานเถีอิ่มแล้วจึงพูดว่า

“胡大嘱咐我说：阿凡提，县官老爷搜刮老百姓的东西可真不少，弄得你们什么也没有了。你就上他那吃饭去吧！”²⁷

หู่ต้าสั่งกับข้ามาว่า อาฝานเถี ท่านนายอำเภอท่านขูดรีดประชาชน จนพวกเจ้าไม่เหลืออะไร เจ้าจงไปกินข้าวที่บ้านท่านนายอำเภอเถิด”

²⁶ Ibid., p. 82.

²⁷ Ibid., p. 85.

อาฝานเถีตั้งใจประชดเสียดสีความยากจนแร้นแค้นอันเนื่องมาจากการขูดรีดประชาชนของพวกขุนนาง จนทำให้ประชาชนหลายครัวเรือนยากจน เนื้อเรื่องมุ่งประเด็นไปที่ตัวขุนนาง โดยใช้ความเชื่อทางศาสนาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง ขุนนางหากไม่ยึดมั่นในความดีก็มีอาจเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อได้ เพราะทุกศาสนาสั่งสอนให้คนเป็นคนดี ในเรื่องนี้อาฝานเถีอ้างว่า หูต้าให้ให้กินข้าวที่บ้านนายอำเภอ นั่นก็เป็นการเสียดสีว่าข้าวปลาอาหารที่ประชาชนคนจนควรได้กินอ้อมนั้น ถูกนำมาไว้ที่บ้านของขุนนางที่ชอบรีดไถประชาชน อาฝานเถีจึงต้องมากินข้าวที่บ้านของนายอำเภอ แม้หูต้าเองยังสั่งให้มาที่บ้านของนายอำเภอ นั่นก็เป็นเพียงอุบายที่อาฝานเถีคิดขึ้นเท่านั้น แต่ยังคงสะท้อนแง่มุมความอดยาก และความคับข้องใจของประชาชนที่มีต่อชนชั้นปกครองอีกด้วย

เรื่องที่ 16 ปีเกิดของฮ่องเต้ (皇帝的生肖)

นิทานเรื่อง ปีเกิดของฮ่องเต้ (皇帝的生肖) นี้กล่าวว่าฮ่องเต้ให้อาฝานเถีคำนวณปีเกิดของพระองค์ อาฝานเถีคำนวณเสร็จแล้วพูดว่า

“陛下，您属狗。”皇帝很不开心说道：“我是个皇帝，最不齐也得属狼。你怎么说我属狗！”“假如陛下不要我奉承您，阿凡提说，“那我说您属大象也可以”²⁸

“ฝ่าบาท พระองค์เกิดปีหมา”ฮ่องเต้พูดอย่างไม่พอพระทัยว่า“ข้าเป็นฮ่องเต้ อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเกิดปีสุนัขจึงจอก เหตุใดเจ้าจึงว่าข้าเกิดปีหมา”“หากอยากให้ข้าพระองค์ยกยอฝ่าบาท” อาฝานเถีพูด “เช่นนั้นพระองค์เกิดปีช้างก็ได้พะยะค่ะ”²⁹

อาฝานเถีประชดเสียดสีความเอาแต่พระทัยของฮ่องเต้ ที่ไม่เชื่อว่าตนนั้นเกิดปีหมาอันต่ำต้อย อย่างน้อยก็ว่าจะเกิดในปีสุนัขจึงจอกไม่ใช่สุนัขธรรมดา อาฝานเถีจึงกล่าวว่าจะให้พระองค์เกิดปีช้างเพียงเพราะต้องการประชด หากฮ่องเต้อยากจะให้ยกยอว่าตนนั้นสูงส่งก็ยอมทำได้ จึงว่าเกิดปีช้าง แต่ปีช้างนั้นไม่ใช่หนึ่งในปีเกิด อาฝานเถีจึงใส่ความเป็นไปไม่ได้ลงไป ช้างนั้นยิ่งใหญ่ก็จริงแต่มีได้อยู่ในปีเกิดแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามเป็นประเด็นประชดที่ว่าสัตว์ตัวใหญ่เพียงใดแต่ก็ไม่ได้มีอยู่จริง เหมือนกันคุณกรณีที่ต้องการประชดว่า ในความจริงแล้วเกิดปีสุนัขแต่

²⁸ Ibid., p. 96.

²⁹ Ibid., p. 97.

หากจะให้ยกยอเกิดปีข้างก็ได้ ใหญ่แค่ไหนแต่มีได้มีความสำคัญหรือดำรงอยู่ในความจริงแต่อย่างใด

เรื่องที่ 17 ตรวจคุก (察狱)

นิทานเรื่อง ตรวจคุก (察狱) นี้กล่าวถึง อาฝานเถีไปตรวจคุกกับฮองเต้ ในคุกแล้วแต่กักขังผู้บริสุทธิ์ มีผู้กระทำผิดจริงเพียงคนเดียวเท่านั้น อาฝานเถีจึงกราบทูลให้ฮองเต้เร่งให้นำตัวชายผู้กระทำความผิดจริงผู้นั้นออกไป เนื่องจากคุกของฮองเต้กักขังแต่ผู้บริสุทธิ์เท่านั้น

“请您立刻下命令，把这个人撵出去吧！他怎么混到您的牢狱里来了。您的牢狱要因禁的是另外的那些人呀！”³⁰

“พระองค์รีบรับสั่งให้คนพาเจ้าคนผิดนี้ออกไปเถิดพะยะค่ะ เขาจะมาอยู่รวมที่นี่ได้อย่างไร เพราะคุกของพระองค์จองจำแต่พวกที่ไม่มีผิดนะพะยะค่ะ”

อาฝานเถีต้องการนำเสนอด้านความยุติธรรมของชนชั้นปกครองที่มีต่อประชาชน ในประโยคที่กล่าวไว้ให้รีบนำคนผิดนี้ออกไป เพราะคุกของฮองเต้จองจำแต่ผู้ที่ไม่มีผิดเท่านั้น เป็นการใช้กลวิธีการประชดเสียดสีการเมือง การปกครอง เมื่อกล่าวถึงคำว่า “คุก” เป็นสถานที่ที่มีไว้เพื่อกักขังผู้ที่กระทำความผิด แต่ในเหตุการณ์ตอนนี้นั้น อาฝานเถีใช้คำว่า “คุก” มาพลิกความหมายเสียดสีว่า สถานที่กักขังผู้กระทำความผิดกลับกลายเป็นสถานที่กักขังคนดี มีเพียงผู้เดียวในคุกของฮองเต้ที่เป็นผู้กระทำความผิดจริง ไม่ควรอยู่ในคุกแห่งนี้ อาฝานเถีพลิกความหมายโดยนัยและมุ่งประเด็นไปที่คำว่า “คุก” ให้ผู้อ่านพิจารณาความหมาย โดยเน้นรวมไปถึงมุมมองการทำงานของขุนนางที่มักจะถูกเสียดสีอยู่เสมอ บ่อยครั้งที่ผู้บริสุทธิ์กลับกลายเป็นผู้กระทำความผิด หรือผู้ที่ถูกใส่ร้าย ในบ้านเมืองที่เอื้อโอกาสให้บุคคลที่มีฐานะไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคมและทางการเงิน ผู้ที่มีอำนาจหรือบุคคลซึ่งไม่เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองมักใช้อำนาจไปในทางไม่ถูกต้อง เมื่อคนในสังคมเกิดความไม่พอใจส่งผลให้สังคมเกิดความวุ่นวายขึ้น

³⁰ Ibid., p. 98.

เรื่องที่ 18 เป็นขุนนางแล้วตาบอด (当了官瞎了眼)

นิทานเรื่อง เป็นขุนนางแล้วตาบอด (当了官瞎了眼) นี้กล่าวถึงอาฝานถีมี่เพื่อนอยู่คนหนึ่ง สมัยรุ่นๆ เป็นเพื่อนที่ดีต่อกันมาก เที่ยวเล่นด้วยกันทุกวัน แทบจะไม่แยกจากกัน ภายหลังเพื่อนคนนั้นได้เป็นขุนนางอยู่ในเมือง อาฝานถีมี่ใจมาก เดินทางจากชนบทเพื่อไปหาเพื่อนที่ในเมือง แต่ทว่าเพื่อนของอาฝานถีมี่กลัวคนอื่นจะครหาว่าคบกับชาวบ้านเป็นเพื่อน จึงแสร้งทำเป็นไม่รู้จักอาฝานถีมี่

“我听说你眼睛有毛病，特地来看你，原来你当了官就瞎了眼啦！”³¹

“ข้าได้ยินว่าดวงตาของเจ้ามีปัญหา เลยรีบรุดมาดู แท้ที่จริงแล้วเจ้าเป็นขุนนางแล้วตาบอดนี่เอง”

คำว่า 眼睛 yǎnjīng แปลว่า ตา 有 yǒu แปลว่า มี 毛病 máobìng แปลว่า ปัญหา 眼睛有毛病 yǎnjīng yǒu máobìng ประโยคนี้สามารถแปลได้สองความหมายด้วยกัน ความหมายแรก หมายถึง ดวงตามีปัญหา เป็นความเจ็บปวดทางร่างกาย(ทางด้านกายภาพ) ความหมายที่สอง หมายถึง ดวงตามีปัญหา(ด้านนามธรรม) การเล่นคำคำว่า 毛病 máobìng สามารถพลิกความหมายโดยนำไปสู่การใช้กลวิธีการประชดของอาฝานถีมี่ได้ คำว่า 毛病 máobìng มีหลายความหมาย ดังนี้

- (1) โรคที่เกิดจากสภาวะความผิดปกติทางร่างกาย
- (2) เครื่องมือหรือวัตถุสิ่งของเกิดความขัดข้อง
- (3) ปัญหาหรือเรื่องร้ายที่ดำรงอยู่ในสรรพสิ่ง
- (4) ข้อผิดพลาด

อาฝานถีมี่เลือกใช้ความหมาย 毛病 máobìng ที่หมายถึงการเจ็บปวดทางร่างกาย มาประชดความหมาย 毛病 máobìng ที่หมายถึงปัญหาหรือเรื่องร้ายที่ดำรงอยู่ในสรรพสิ่ง นั้น หมายถึง เพื่อนเก่าของอาฝานถีมี่เมื่อเป็นขุนนางใหญ่แล้วก็แสร้งทำเป็นไม่รู้จักอาฝานถีมี่ เพราะเกรงว่าผู้อื่นจะครหาว่าคบหากับคนจนไม่มีเกียรติ แต่ความหมายของผู้มีเกียรตินั้นย่อมหมายถึง

³¹ Ibid., p. 30.

คุณงามความดีที่บุคคลมีอยู่ในคุณค่าของตนเอง มิใช่ความรวยความจนหรือการมีหน้ามีตาอยู่ในสังคม การเล่นคำนี้จึงสื่อให้เห็นถึงทัศนคติการมองสรรพสิ่งของมนุษย์ การมองคุณค่าของบุคคลที่ฐานะทางสังคมมากกว่าคุณค่าที่แท้จริงของบุคคลนั้น

เรื่องที่ 19 ถ้าจะให้ก็ให้เสียตอนนี้ (要给现在就给)

นิทานเรื่อง ถ้าจะให้ก็ให้เสียตอนนี้ (要给现在就给) นี้กล่าวถึง อาฮงท่านหนึ่งมาเป็นแขกที่บ้านของอาฝานเถี อาฝานเถีให้การต้อนรับเป็นอย่างดี ทั้งสองสนทนากันถึงเรื่องราวชีวิตว่าชีวิตคนเรานั้นสั้นนัก

我的阿訇!” 阿凡提说“要是胡大愿意赐给我一间大房子，劳您驾，马上给我祈祷祈祷，请胡大现在就给我吧！至于到了阴间，难道我还要宽敞地方叼羊吗？”³²

“ท่านอาฮง หากหุต้าจะประทานบ้านใหญ่โตให้กับข้า ขอประทานโทษเถิด ปรบกวานท่านช่วยสวดภาวนาให้ข้าขอให้หุต้าประทานให้ข้าเสียตอนนี้เถิด หากรอให้ถึงวันที่ฟ้าสาดใส ข้าจะมีบ้านกว้างใหญ่ไว้เล่นเดี่ยวหยาง * หรือ”

จะให้ก็ให้เสียตั้งแต่ตอนนี้มีต้องรอ ดังคำที่อาฮงได้กล่าวไว้ตั้งแต่แรกว่าชีวิตคนนั้นสั้น เป็นประเด็นหนึ่งที่อาฝานเถีใช้ในการพลิกความหมาย เนื่องด้วยชีวิตคนนั้นสั้นนัก จะต้องรอไปจนถึงเมื่อใด หากมีสิ่งใดที่ดีที่ควรกระทำก็ควรทำเสียตั้งแต่ตอนนี้ เริ่มเรื่องแสดงให้เห็นว่าบ้านขออาฝานเถีนั้นคับแคบ หากอาฝานเถีเชื่อในคำพูดของอาฮงว่าสักวันหนึ่งหุต้าจะประทานบ้านหลังใหญ่โตให้ นั่น เป็นการปลุกฝังความคิดและความเชื่อทางศาสนาว่าอย่างไรหุต้า(พระเจ้าในศาสนาอิสลาม)ก็จะอยู่เคียงข้างเสมอ ในเรื่องอาฝานเถีนั้นนอกจากจะเสียดลี ชนชั้นปกครอง ขุนนาง ผู้นำในศาสนาแล้ว ยังเสียดลีถึงศาสนาอีกด้วย

³² Ibid., p. 104.

* 叼羊 diāoyáng หมายถึง การละเล่นที่ผู้เล่นขี่ม้าและหลบแกะที่วิ่งไปมา

เรื่องที่ 20 ฉันให้โทษตายเขาก่อน (我先给他判死罪)

นิทานเรื่อง ฉันให้โทษตายเขาก่อน (我先给他判死罪) นี้กล่าวถึงครั้งหนึ่งอาฟานตี โมโหคาจือท่านหนึ่งมาก ที่ด่าว่าเขา ถึงขนาดถือไม้วิ่งไล่ตีคาจือ ผู้คนพากันห้ามปรามแต่ไม่เป็นผล

“怎么不知道他是县里的喀孜，就能随便欺负人吗？我还会等他给我判死罪？我现在就给他判死罪！”³³

“ทำไมข้าจะไม่รู้ว่าเป็นคาจือประจำตำบลเรา แต่เป็นคาจือแล้วจะรังแกคนไปทั่วได้อย่างนั้นหรือ ข้าจะรอให้เขามาลงโทษตายข้า แต่ตอนนี้ข้าขอลงโทษตายให้เขาก่อนละกัน”

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่ชอบเห็นผู้อื่นถูกเอารัดเอาเปรียบ การให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นและไม่เอาเปรียบผู้อื่นเป็นสิ่งที่อาฟานตีเรียกร้องโดยแฝงการประชดเสียดสีความเป็นไม่ได้ของการกระทำนี้ การทำร้ายร่างกายผู้มีอำนาจในสังคมเป็นภาพหนึ่งที่ถูกรังแกอยากให้เกิดขึ้น แต่ในความเป็นจริงแล้วไม่สามารถทำได้ อาฟานตีจึงใช้กลวิธีประชดเพื่อเสียดสีสังคมและเกิดความขำขันขึ้นจากความเป็นไปไม่ได้นั้น

เรื่องที่ 21 แบกของให้สองลาโง่ (两头毛驴驮的东西)

นิทานเรื่อง แบกของให้สองลาโง่ (两头毛驴驮的东西) นี้กล่าวถึงครั้งหนึ่งฮ่องเต้และเสนาบดีให้อาฟานตีไปล่าสัตว์ด้วยกัน อากาศร้อนมาก ฮ่องเต้และเสนาบดีถอดเสื้อผ้าออกให้อาฟานตีเป็นคนถือ อาฟานตีเหนื่อยมากใบหน้าเต็มไปด้วยเหงื่อ ฮ่องเต้กลับหัวเราะชอบอกชอบใจพร้อมพูดว่า

“嗨，我的阿凡提！你背的东西真有一头毛驴的那么多呀！”

“不对，我的陛下，”阿凡提说，“我背的东西，本来是两头毛驴驮的呢！”³⁴

“เฮ้อ อาฟานตี เจ้าแบกของเยอเยะเหมือนกันลาแบกเลยที่เดียว” “ผิดแล้วฝ่าบาท” อาฟานตีพูด “ของที่ข้าแบกที่จริงแล้วเป็นของลาสองตัวต่างหาก”

³³ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, p. 106.

³⁴ *Ibid.*, p. 107.

ฮ่องเต้จิงใจกลั่นแกล้งอาฝานถึ ให้แบกของจำนวนมากเหมือนกับเป็นสัตว์ประเภทใช้แรงงาน ในเรื่องใช้ลาเป็นส่วนใหญ่ ฮ่องเต้และขุนนางตั้งใจกลั่นแกล้งให้อาฝานถึถึของหนัก เปรียบเทียบว่าอาฝานถึเป็นสัตว์ใช้แรงงาน ภาษาในหลายๆประเทศมักจะเปรียบเทียบผู้ที่โง่เขลาเป็นสัตว์ใช้แรงงาน ดังเช่น ภาษาไทย ใช้คำว่า “ควาย” มาใช้เป็นคำพหูพจน์ กลางปัจจุบันโดยมากใช้คำว่า 猪(หมู) ลาก็เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มักจะใช้เป็นคำพหูพจน์ เช่นเดียวกัน อาฝานถึเข้าใจถึงจุดประสงค์ของฮ่องเต้และขุนนางท่านนี้จึงเล่นคำว่า “ลา” เป็นคำที่ใช้พลิกความหมายจากประโยคที่อาฝานถึกล่าวว่า “ของที่ข้าแบกที่จริงแล้วเป็นของลาสองตัวต่างหาก”

เรื่องที่ 22 นายทุนหน้าเลือด (胡大是放高利贷的)

นิทานเรื่อง นายทุนหน้าเลือด (胡大是放高利贷的) นี้กล่าวถึง อาฝานถึที่ร้อนต้องการใช้เงิน เขาสวดภาวนาขอหู้ต้าให้ประทานเงินทองให้แก่เขา

“啊，胡大！求您开开恩，赐给我几块钱吧！要是您不肯白给我，就是借给我也好呀！”后来百户长来了，“阿凡提！”百户长说，“我们村上要修理拜寺，胡大保佑要你出五块钱。”说着，马上逼阿凡提出五块钱来，“哎，胡大原来是个高利贷的呀！钱还是没借给我，就已经来收利息啦！”³⁵

“หู้ต้าโปรดเมตตา ประทานเงินให้ข้าสักเล็กน้อยเถิด หากท่านไม่ยอมประทานให้ข้าฟรีๆให้ข้ายืมท่านก็ได้ หลังจากนั้นกำหนดมาที่บ้านของอาฝานถึ “อาฝานถึหมู่บ้านของเราจะต้องซ่อมแซมสุเหร่า ให้เจ้าออกเงินช่วยเหลือห้าหยวน” “เฮ้อ หู้ต้าที่แท้ท่านคือ นายทุนหน้าเลือด เงินยังไม่ทันให้ข้ายืมเลย มาเก็บดอกเบียเสียแล้ว”

จากเหตุการณ์นี้อาฝานถึภาวนาขอเงินจากหู้ต้าเพียงไม่กี่สิบบหยวนหู้ต้ายังไม่ประทานมาให้ กำหนดก็ยังมาเก็บเงินค่าซ่อมแซมสุเหร่าเพิ่มอีก กลวิธีการประชดที่ใช้ในบทนี้มีหลายประเด็นด้วยกัน กล่าวคือ ประการแรก อาฝานถึประชดชาวบ้านทั่วไปที่เมื่อเจอเรื่องทุกข์ร้อนมักสวดภาวนาพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ไม่พึ่งตนเอง สุดท้ายปัญหาเดิมมีอยู่แล้วยังไม่ได้แก้ไข กลับมีปัญหามาใหม่เพิ่มเข้ามา ประการที่สองอาฝานถึประชดขุนนาง ว่าขุนนางมักขูดรีดเงินทองจาก

³⁵ Ibid., p. 108.

ประชาชนไม่ว่าจะเป็นไปด้วยเหตุผลใดก็ตาม ประการที่สาม อาฝานตีประชดความเชื่อทางศาสนา และโชคชะตาชีวิต โดยเล่นคำว่า “ดอกเบี้ย”(interest) หมายถึง เงินที่ได้รับเพิ่มขึ้นจากการลงทุนโดยการคำนวณเป็นอัตราร้อยละต่อปี อาฝานตีพลิกความหมายของคำว่าดอกเบี้ยโดยใช้มาประชด หูต๋า แต่ในความหมายโดยนัย หูต๋าที่อาฝานตีกำลังประชดอยู่นั้น หมายถึง โชคชะตาชีวิตของตัวอาฝานตีเอง หรือชีวิตมนุษย์โดยทั่วไปที่มักมีปัญหาเกิดขึ้นอยู่เสมอ ต้องใช้ปัญญาแก้ไขมิใช่พึ่งโชคชะตา

ชาวบ้านทั่วไปเมื่อทุกข์ร้อนมักจะยึดเอาศาสนาเป็นที่พึ่ง สวดภาวนาหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดลบันดาลช่วยเหลือ แต่ในความเป็นจริงนั้น ไม่มีสิ่งใดช่วยเหลือเราได้ นอกจากตัวของเราเอง เพราะฉะนั้นหากความเชื่อทางศาสนานี้เป็นค่านิยมที่ไม่สามารถลบเลือนไปได้ สวดภาวนาสั่งศักดิ์ที่เป็นที่พึ่งทางใจมิใช่สิ่งผิดแต่ในขณะเดียวกันจงปฏิบัติด้วย ความพยายามและความขยันของมนุษย์เท่านั้นที่จะทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคไปได้

เรื่องที่ 23 วิธีการยิงธนูของอาฝานตี (阿凡提的箭法)

นิทานเรื่อง วิธีการยิงธนูของอาฝานตี (阿凡提的箭法) นี้กล่าวถึงเรื่องการทดสอบความสามารถความสามารถที่แท้จริงไม่ได้อยู่ที่ผู้อื่นยกย่อง แต่อยู่ที่การกระทำของบุคคลนั่นเอง อาฝานตีใช้กลวิธีการประชดเสียดสีเรื่องการแสดงออกถึงความสามารถในเหตุการณ์นี้ ยกตัวอย่างเรื่อง ความสามารถทางด้านการยิงธนู ไม่ว่าจะเป็นความสามารถของกษัตริย์ ขุนนาง และตัวอาฝานตีเอง ดังความในเนื้อเรื่องกล่าวว่า

又射了第三箭，把树射中了。“瞧，陛下！”阿凡提行了个礼，说，“这才是我——那尔斯丁·阿凡提的箭法。”³⁶

ในครั้งที่สามนี้อาฝานตียิงเข้าเป้าต้นไม้แน่นอนอย่างจ้ง “ทอดพระเนตรพะยะค่ะฝ่าบาท” อาฝานตีพูดพร้อมกับโค้งคาราวะครั้งหนึ่งและพูดต่ออีกว่า “นี่สิถึงจะเป็นวิธีการยิงธนูของข้าพระองค์ นำเออร์ซื่อติง อาฝานตี”

เริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงการบังคับขู่เข็ญของฮ่องเต้ ซึ่งฮ่องเต้ต้องการทดสอบความสามารถของอาฝานตีว่าเป็นจริงดังคำล้าลือหรือไม่ โดยการให้อาฝานตียิงธนู อาฝานตี

³⁶ Ibid., p. 111.

ตั้งใจยิงธนูไม่โดนต้นไม้ในคราแรกเป็นเพราะต้องการประชดอ่องเต้และขุนนางทั้งหลายว่าไม่มีความสามารถในการยิงธนูแต่ในการยิงธนูครั้งสุดท้าย อาฝานเถีเน้นย้ำว่าการยิงธนูได้อย่างแม่นยำในครั้งนี้จึงจะเป็นการยิงธนูของอาฝานเถีเอง ซึ่งเป็นความสามารถที่แท้จริงของอาฝานเถี

เรื่องที่ 24 ตายเร็วยิ่งดี (早死了好)

นิทานเรื่อง ตายเร็วยิ่งดี (早死了好) นี้กล่าวถึงกำนันคนหนึ่ง กินแพะแล้วกระดูกติดคอ ไม่มีหมอกคนไหนสามารถเอากระดูกชิ้นโตชิ้นนี้ออกมาได้ สุดท้ายไปเชิญอาฝานเถีมาทำการรักษา อาฝานเถีมอบจดหมายให้แก่คนที่ไปเชิญเขา ชายคนนั้นนำจดหมายกลับไปให้กำนันกำนันเปิดจดหมายออกดู ตาเหลือกตายไปทันที ผู้คนเอาจดหมายเปิดออกดู ที่แท้อาฝานเถีเขียนไว้ว่า

“千户长，你干了一辈子的坏事，就连今天吃的这只羊，也是穷人家牵来的，羊骨头卡死你，还是你的便宜。你还等什么？还要治什么病？你还是早早死了好！”³⁷

“ท่านกำนัน ท่านทำความชั่วมาทั้งชีวิต แม้กระทั่งแพะที่ท่านกินในวันนี้ก็ยังเป็นแพะที่เอามาจากบ้านคนจน กระดูกติดคอท่านวันนี้ นับว่าเป็นโชคดียของท่านแล้ว ท่านยังรออะไรอีก ยังจะรักษาโรคอะไรอีก ท่านตายไปเร็วๆ เสียยิ่งดี”

ในเหตุการณ์ตอนนี้เป็นกลวิธีการประชดแบบเถตรง กล่าวว่าคุณนางว่ากระทำความชั่วไม่มีเมตตา ความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นในวันนี้เกิดจากเหตุที่เคยทำกรรมชั่วไว้กับประชาชน จึงกลายเป็นผลและเป็นประเด็นที่อาฝานเถีหยิบยกขึ้นมาประชดเสียดสี หากมองในอีกมุมหนึ่ง อาฝานเถีกลายเป็นบุคคลแล้งน้ำใจ ไม่ให้ความช่วยเหลือ แต่การที่อาฝานเถีไม่ให้ความช่วยเหลือกับขุนนางผู้นี้อาจเป็นเพราะความเจ็บช้ำจากการถูกกระทำเอารัดเอาเปรียบมาโดยตลอด เมื่อถึงคราที่ขุนนางลำบากอาฝานเถีจึงไม่ให้ความช่วยเหลือ เพราะตอนที่ประชาชนลำบากขุนนางก็ไม่ให้ความช่วยเหลือเช่นเดียวกัน

³⁷ Ibid., p. 114.

เรื่องที่ 25 เกิดเป็นลา (当驴子)

นิทานเรื่อง เกิดเป็นลา (当驴子) นี้กล่าวถึงเมื่อครั้งฮ่องเต้ซุ่ยราฟาโกลั้สวรรคต จึงโปรดให้อาฝานเถีเข้าเฝ้าและตรัสถามอาฝานเถีว่าชาติหน้าพระองค์จะทรงเกิดเป็นอะไร

“我的陛下，您一生欠下老百姓的债，就像驴子身上的毛驴一般多，数也数不清，来世咋能做人哩？您来世当驴子给老百姓还债，才是胡大给你的安排咧！”³⁸

“ฝ่าบาทชาตินี้พระองค์เป็นหนี้ประชาชน เท่ากับจำนวนขนบนตัวของลา นับก็นับไม่ถ้วน ชาติหน้าพระองค์จะได้เกิดเป็นคนได้อย่างไร ชาติหน้าหากพระองค์เกิดเป็นลาใช้หนี้ให้กับประชาชน นี่สิถึงจะเป็นสิ่งที่หู่ต้าจัดสรรไว้ให้พระองค์”

กลวิธีการประชดที่อาฝานเถีใช้ในเหตุการณ์ตอนนี้ ประการแรกอาฝานเถีประชดอำนาจหน้าที่ของผู้ปกครองประเทศจากประโยคที่กล่าวว่า

“当国王管理百姓，这是胡大给我的恩赐。”³⁹

เป็นฮ่องเต้ปกครองประเทศ เป็นบุญวาสนาที่หู่ต้าประทานให้ข้า”

นั่นคือสิ่งที่ฮ่องเต้ตรัสกับอาฝานเถี เนื้อหาตั้งใจนำเสนอประเด็นเรื่องหน้าที่ที่บุคคลพึงกระทำ ฮ่องเต้ตรัสอย่างรู้พระองค์ในหน้าที่ อาฝานเถีใช้ประเด็นนี้ในการพลิกความหมาย ดึงกรอบเรื่องหน้าที่ที่พึงกระทำโดยการนำไปเปรียบเทียบถึงการกระทำที่ฮ่องเต้ทำนั้นมิใช่หน้าที่ผู้ปกครองประเทศที่ดี ฮ่องเต้จึงต้องเกิดมาเป็นลาชดใช้สิ่งที่เคยทำไว้กับประชาชน หรืออีกนัยหนึ่ง ชดใช้ในสิ่งที่พระองค์ไม่เคยทำให้กับประชาชน นั่นคือการรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง หน้าที่การรับใช้ประชาชนเป็นหน้าที่ที่ผู้ปกครองประเทศพึงกระทำ ดังนั้นเมื่อฮ่องเต้มิเคยได้ทำหน้าที่ของผู้ปกครองประเทศ ก็ควรที่จะเกิดเป็นลาเพื่อทำงานชดใช้ให้กับประชาชน

³⁸ Ibid., p. 117.

³⁹ Ibid.

เรื่องที่ 26 ตัดชาม (锯碗)

นิทานเรื่อง ตัดชาม (锯碗) นี้กล่าวถึงปาอี้ท่านหนึ่งเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว ครั้งหนึ่งได้เชิญอาฝานเถีไปเป็นแขกที่บ้าน เขาริพนมสดีให้ตนเสียเต็มชาม แต่รินอาฝานเถีเพียงแค่ครึ่งชามเท่านั้น อาฝานเถีจึงประชดด้วยการขอตัดชามครึ่งบนที่เหลือเพราะไม่ได้ใช้

“你瞧！”阿凡提指着他盛了不多点奶子的碗，说道，“这只碗的上半截不是没有用吗？咱们先把它锯下来，别让它空着不用呀！”⁴⁰

“ท่านดูสิ อาฝานเถีชี้ไปที่ชามที่มีนมสดีเพียงเล็กน้อย ชามใบนี้ส่วนบนที่เหลือมันไม่ได้ใช้ เราตัดมันออกก่อนเถิด อย่าให้มันว่างไม่ได้ใช้งาน”

อาฝานเถีประชดการกระทำของปาอี้ที่รินนมสดีให้แขกเพียงเล็กน้อย แต่ของตนรินเสียเต็มชาม

เรื่องที่ 27 ล้วนแต่เป็นคำพูดที่เป็นจริงทั้งสิ้น (都是真话)

นิทานเรื่อง ล้วนแต่เป็นคำพูดที่เป็นจริงทั้งสิ้น (都是真话) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ต้องการจะแสดงตนว่าเป็นห่วงทุกข์สุขของประชาชน จึงเสด็จไปเยี่ยมบ้านของอาฝานเถี

“先领我去看你的土地吧！”皇帝说。“土地都是在和甲手里哩！”阿凡提回答。“你收的粮食呢？”“都送皇宫去哩。”“你的屋子怎么没房顶呢？”“给巴依拆了哩。”“你屋里怎么没家具呢？”“被喀孜搬光了哩。”“你的儿子呢？”“让伯克逼死哩”“那末你的妻子呢？”“怕陛下看上她，藏起来哩。”“你怎么敢跟我尽说些谎话！”皇帝大吼道。“不，不，都是真话！”阿凡提说，“要是谎话，你可不会发这么大的脾气哩！”⁴¹

“พาข้าไปดูที่ดินของเจ้าก่อน ฮ่องเต้ตรัส ที่ดินของข้าอยู่ในมือของพวกชนชั้นสูงหมดแล้วพะยะค่ะ อาฝานเถีทูลตอบ ผลผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารของเจ้าล่ะ ล้วนส่งไปที่วังแล้วพะยะค่ะ แล้วทำไมบ้านของเจ้าจึงไม่มีหลังคา ถูกปาอีรื้อออกไปแล้วพะยะค่ะ แล้วทำไมบ้านของเจ้าจึงไม่มีเครื่องเรือน คาจือขนย้ายไปหมดแล้วพะยะค่ะ ลูกชายของเจ้าล่ะ ถูกท่านขุนนางทำให้ตายแล้วพะยะค่ะ แล้วภรรยาของเจ้าล่ะ ข้าพระองค์ก็กลัวว่า

⁴⁰ Ibid., p. 7.

⁴¹ Ibid., p. 8.

พระองค์เห็นนางแล้วจะทรงชอบนาง ข้าพระองค์ก็เลยซ่อนเอาไว้พะยะคะ อาฝานเถีเหตุใดเจ้าจึงพูดจาโกหกกับข้าเถียงนี้ ข้าพระองค์มิได้พูดโกหกพะยะคะ ล้วนแต่คำพูดที่เป็นจริง หากโกหกพระองค์คงไม่พิโรธถึงเพียงนี้”

ตลอดการดำเนินเรื่องอาฝานเถีทำการประชดความไม่เป็นธรรมที่ตนถูกกระทำในทุกๆ เรื่อง กลวิธีการประชดที่ใช้ในเหตุการณ์นี้ เป็นทุกประโยคทุกถ้อยคำของอาฝานเถีไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ที่ดิน ผลผลิต หลังคา เครื่องเรือน ลูกชาย ภรรยา ส่วนประกอบในชีวิตของอาฝานเถีล้วนถูกคุกคามจากความไม่เป็นธรรมที่เขาได้รับทั้งสิ้น ซึ่งให้เห็นถึงความยากไร้ของประชาชนรากหญ้าที่มักจะถูกเอาเปรียบจากชนชั้นปกครองในทุกๆ ด้าน

เรื่องที่ 28 ขุนนางของท่านข้าเป็นไม่ได้ (你的官做不得)

นิทานเรื่อง ขุนนางของท่านข้าเป็นไม่ได้ (你的官做不得) นี้กล่าวถึงอาฝานเถี ยืนหยัดความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ในเหตุการณ์ตอนที่ฮ่องเต้ต้องการให้อาฝานเถีเป็นขุนนางอยู่ข้างกายเพื่อใช้งาน ฮ่องเต้ให้อาฝานเถีหาที่พักใหญ่โตสมฐานะเป็นที่อยู่อาศัย โดยส่วนใหญ่แล้วหากเป็นบุคคลทั่วไปก็จะริบรับในพระมหากษัตริย์ เพราะเป็นการได้ผลประโยชน์เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ แต่สิ่งที่อาฝานเถีแสดงออกนั้นคือการยืนหยัดในความเป็นตัวตนของตนเองโดยไม่สนใจผลประโยชน์ จากประโยคในเรื่องที่ว่า

“几十年来我的房子都住得下我，你怎么一来就把我弄得住不下啦？看来，您的官是做不得的呀！”⁴²

“เป็นสิบบีมานี้ที่พักของข้าพระองค์ก็อยู่มาได้ ท่านจะมาทำให้ข้าอยู่ไม่ได้เสียแล้ว เช่นนี้ข้าว่าตำแหน่งขุนนางของท่านข้าคงจะเป็นมิได้แล้วพะยะคะ”

อาฝานเถีประชดว่าการที่จะมาเป็นขุนนางใหญ่ นั้นต้องสละห้องเล็ก ๆ นั้นไม่ขอเป็นเสียดีกว่า อีกนัยหนึ่งนั่นคือ การที่จะต้องเป็นมาขุนนางใหญ่แล้วต้องสละความเป็นตัวตนอาฝานเถีขอไม่ทำเสียดีกว่า

⁴² Ibid., p. 9.

เรื่องที่ 29 ปั่วเค่อ* นั่งเรือ (伯克坐船)

นิทานเรื่อง ปั่วเค่อนั่งเรือ (伯克坐船) นี้กล่าวถึงอาฝานถีนั่งเรือไปกับปั่วเค่อที่ไม่เคยนั่งเรือมาก่อนในชีวิต ปั่วเค่อถามอาฝานถีว่าจะมีวิธีใดบ้างที่จะทำให้เขาไม่กลัวน้ำ อาฝานถีผลักปั่วเค่อลงไปใต้น้ำ ทำให้ปั่วเค่อไม่กลัวน้ำอีกเลย อาฝานถีให้เหตุผลว่า

“没徒步走过路的人，体会不到骑马的好处；没下过水的人，体会不到船上的安全；顿顿吃瓜饭的伯克，哪能懂得穷人挨饿的苦处！”⁴³

“คนที่ไม่เคยเดินไม่สามารรถรู้ได้ถึงข้อดีของการขี่ม้า คนที่ไม่เคยลงน้ำไม่สามารถรู้ได้ถึงความปลอดภัยของการอยู่บนเรือ คนที่กินข้าวอิม่ทุกมื้ออย่างปั่วเค่อจะมาเข้าใจความรู้สึกท้องหิวของคนจนได้อย่างไร”

การใช้คำสุภาพ คำพังเพยเพื่อเป็นเครื่องมือในการประชด ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อเรื่องและความหมายที่อาฝานถีต้องการจะสื่อได้มากขึ้น นอกจากการใช้ภาษาเปรียบเทียบเรื่องราวให้เข้าใจแล้ว อาฝานถียังใช้กลวิธีนั้นมาประชดความทุกข์ของคนจน จากประโยคที่ว่า

“顿顿吃瓜饭的伯克，哪能懂的穷人挨饿的苦处！”⁴⁴

“คนที่กินข้าวอิม่ทุกมื้ออย่างปั่วเค่อจะมาเข้าใจความรู้สึกท้องหิวของคนจนได้อย่างไร”

บุคคลที่ไม่เคยสัมผัสหรือเป็นเช่นนั้นจริงก็จะไม่สามารถรู้สึกได้ถึงสถานการณ์หรือความรู้สึกนึกคิดของสิ่งที่บุคคลนั้นเป็น นั่นคือความเป็นจริง อาฝานถีใช้ความเป็นจริงข้อนี้มาเปรียบเทียบพร้อมทั้งประชดในคราเดียวกัน

เรื่องที่ 30 มันพูดว่าอย่างนี้ (它这样说)

นิทานเรื่อง มันพูดว่าอย่างนี้ (它这样说) นี้กล่าวถึงอาฝานถีใช้เรื่องราวที่เป็นไปไม่ได้ประชดเสียดสีฮ่องเต้ ในตอนนี้อาฝานถีใช้ขูบายว่าเขาสามารถฟังภาษานกรู้เรื่อง มีอยู่ครั้งหนึ่งฮ่องเต้ตรัสถามว่าเจ้านกฮูกตัวนี้มันร้องว่าอะไร อาฝานถีทูลตอบในทันทีว่า

*ปั่วเค่อ (伯克) คือ ชื่อตำแหน่งขุนนาง

⁴³ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshi* 阿凡提的故事, p. 21.

⁴⁴ Ibid.

“它这样说：‘如果皇帝对百姓继续这样统治和榨下去，不久的将来，他的国家就会像我这样破败不堪的一样。’”⁴⁵

“มันพูดว่าหากฮ่องเต้ยังคงปกครองประชาชนแบบกดขี่ต่อไปเช่นนี้ ไม่นานประเทศของพระองค์ก็จะพังทลายเช่นเดียวกับวังผิงของข้า”

อาฝานเถีใช้กลวิธีการประชดแบบเถตรง เสียดลีการปกครองของฮ่องเต้ซึ่งกลวิธีนี้พบมากในนิทานมขตลกแนวเสียดสี

เรื่องที่ 31 อัยารนหาที่ตาย (别找死)

นิทานเรื่อง อัยารนหาที่ตาย (别找死) นี้กล่าวถึง อาฝานเถีพบกับคางจื่อโดยบังเอิญ เขาจึงทักทายและไถ่ถามว่าคางจื่อกำลังจะไปไหน คางจื่อตอบว่ากำลังจะไปสวนดอกไม้บนสวรรค์ อาฝานเถีจึงกล่าวว่า

“我要去也不跟您去。”阿凡提说，“我劝您还是别去吧。依我看您还是不去的好！”“怎么，我为什么去不得！”“我的喀孜，莫非您忘了吗？您不是对我们说过：作尽坏事的人，胡大是不会饶过他的。您要遇到胡大怎么得了。我这是替您担心呢，您千万可别找死呀！”⁴⁶

“หากข้าจะไปข้าก็จะไม่ไปกับท่านหรอก” อาฝานเถีกล่าว “ข้าเตือนท่านนะท่านอย่าไปเลย จากที่ข้าดูแล้วท่านไม่ไปจะดีกว่า ทำไมข้าจะไปไม่ได้ คางจื่อท่านลืมไปแล้วหรือว่าท่านเคยพูดกับพวกเราว่า คนที่ทำแต่ความชั่ว หูต้าจะไม่ละเว้น หากท่านพบหูต้า ท่านจะอย่างไรเล่า ข้าเป็นห่วงท่าน อยากรู้ก็ตามท่านอย่าไปร่นหาที่ตายเลย”

อาฝานเถีประชดว่าคางจื่อเป็นคนที่ทำแต่ความชั่ว ไปสวรรค์ไม่ได้ ไม่เช่นนั้นจะเป็นการร่นหาที่ตายเพราะหากเจอหูต้าแล้วหูต้าก็จะไม่ละเว้นคนชั่ว อาฝานเถีประชดว่าคางจื่อเป็นคนไม่ดี โดยการนำเอาคำสอนที่คางจื่อสอนไว้เองมาเป็นเครื่องมือในการประชดเสียดสี ซึ่งคำสอนเป็นสิ่งที่มีความจริงผู้คนเชื่อถือและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เขาใช้สิ่งที่คางจื่อพูดมาเป็นเครื่องมือในการต่อว่าคางจื่อเอง และยังแฝงแนวความคิดที่ว่า การพูดสิ่งใดนั้นก็ย่อมต้องทำตามในสิ่งที่ตน

⁴⁵ Ibid., p. 26.

⁴⁶ Ibid., p. 48.

พูดปฏิบัติให้ได้ในสิ่งที่กล่าวสอนผู้อื่น มิเช่นนั้นแล้วคำพูดที่กล่าวออกไปนั้นก็จะย้อนเข้ามามีผลกระทบต่อตนเอง

เรื่องที่ 32 ลูกชายหรือลูกสาว (生男和生女)

นิทานเรื่อง ลูกชายหรือลูกสาว (生男和生女) นี้กล่าวถึงฮ่องเฮา* ทรงตั้งพระครรภ์ฮ่องเต้ให้คนไปตามอาฝานเถีและรับสั่งถามอาฝานเถีว่า ในพระครรภ์นั้นเป็นโอรสหรือธิดา อาฝานเถีตอบโดยทันทีว่าเป็นพระธิดา ทำให้ฮ่องเต้ไม่พอพระทัยอย่างมาก เนื่องจากฮ่องเต้ทรงต้องการโอรสเพื่อสืบราชสมบัติ**

“生男的他是个人；生女的她也是个人。” 阿凡提回答 “别胡涂啦，阿凡提！” 皇帝说，“女的有什么用？要男的才能继续我的皇位呀！” “陛下，请放心好了。您的皇位空下来，老百姓是不会着急的。”⁴⁷

เป็นผู้ชายเขาก็เป็นคน เป็นผู้หญิงเขาก็เป็นคน อาฝานเถีทูลตอบ ฮ่องเต้ตรัสอีกว่า “เป็นผู้หญิงจะมีประโยชน์อะไร เป็นผู้ชายสิจึงจะสามารถสืบราชสมบัติของข้าได้” “ฝ่าบาทโปรดวางพระทัย บัลลังก์ของพระองค์ว่างลง ประชากรราษฎรก็ไม่เดือดร้อนใจหรือพะยะค่ะ”

ประโยคสุดท้ายของอาฝานเถีนั้นสามารถตีความได้หลายแง่มุมด้วยกัน ประการแรกตีความตรงตัว นั่นคือ ประชากรราษฎรก็ไม่เดือดร้อนใจคือไม่มีความทุกข์ร้อน เพราะบ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ประการที่สอง ถึงแม้บัลลังก์ของฮ่องเต้จะว่างลงประชากรราษฎรก็ไม่เดือดร้อนใจ นั่นเป็นเพราะจะมีหรือไม่มีฮ่องเต้ก็ได้แตกต่างกัน นั่นคือความทุกข์ของประชาชนก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิมมิเปลี่ยนแปลง และเงื่อนไขความตลกในเหตุการณ์ตอนนี้ เห็นได้ชัดว่าขึ้นอยู่กับคำพูดประชดของอาฝานเถี ที่บางครั้งอาจไม่ใช้การตลกแบบที่คนจีนเรียกว่า 哈哈大笑 hāhādàxiào ซึ่งหมายถึง ตลกแบบขำขันมากจนหัวเราะเสียงดังขึ้นมา แต่มุขตลกของอาฝานเถีนั้นคือ ตลกที่

* 皇后 huánghòu ภาษาไทยเรียก ฮองเฮา หมายถึง อัครมเหสี

** ความเชื่อของชาวจีนที่ว่า มีลูกชายไว้สืบสกุล

⁴⁷ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, p. 66.

ทำให้ผู้อ่าน ยิ้มมุมปาก เสียงหัวเราะอาจมิได้เสียงดังเป็นเพียงเสียงหัวเราะเบาๆ จะเบาเพียงใด แต่เชื่อแน่ว่ามุขตลกแนวเสียดสีของอาฟานถีนันได้ดังไปถึงใจของผู้คนเป็นแน่

นอกจากการใช้กลวิธีการประชดแล้ว อาฟานถีนัน ยังให้ข้อคิดในแง่มุมหนึ่งไว้ว่า ไม่ว่าจะ เป็นชายหรือหญิงก็ล้วนแล้วแต่เป็นคนเหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างซึ่งแนวคิดนี้ในสมัยโบราณ ยังไม่เป็นที่ยอมรับเท่าใดนัก เนื่องจากสมัยก่อนนั้นมนุษย์มีความเชื่อว่าเพศชายเป็นผู้นำ เป็น นักรบ ซึ่งนั่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ ในสมัยที่ยังมีการล่าอาณานิคมก่อศึกสงคราม เพศชายมักจะทหาร นักรบป้องกันประเทศ เนื่องด้วยสรีระทางร่างกายที่แข็งแรงทำให้เพศชาย มักเป็นผู้นำเพศหญิงอยู่เสมอ ดังนั้นจุดนี้เองที่กลายเป็นค่านิยมที่ทำให้ชาวจีนในสมัยโบราณมี ความเชื่อว่า มีลูกชายดีกว่าลูกหญิง จึงกลายเป็นความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เป็นปัญหาตามมา จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันมีการเรียกร้องความเท่าเทียมกันของเพศชายหญิงมากขึ้น และกลายเป็น ประเด็นปัญหาที่ดูเหมือนจะหาข้อยุติไม่ได้ อย่างไรก็ตามความแตกต่างของเพศหญิงเพศชาย นั้นแตกต่างกันตามบทบาทและหน้าที่ของแต่ละบุคคลพึงมี ความเท่าเทียมอาจขึ้นอยู่กับทำให้ เกียรติกันระหว่างมนุษย์ในสังคม มากกว่าการเรียกร้องสิทธิต่างๆ เพียงแค่บุคคลรู้ในหน้าที่ของ ตน ไม่ก้าวท้าวและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สังคมแห่งความเท่าเทียมกันของชายหญิงก็จะ บังเกิดขึ้นได้

เรื่องที่ 33 ไม่มีแล้วจริง ๆ (真的没有了)

นิทานเรื่อง ไม่มีแล้วจริง ๆ (真的没有了) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้และอัครมหาเสนาบดี กลับจากล่าสัตว์กระหายน้ำเป็นอย่างมาก ระหว่างทางผ่านบ้านอาฟานถีนันจึงเข้าไปขอนมเปรี้ยว * เย็นๆ ดื่มเพื่อดับกระหาย อาฟานถีนันกล่าวกับฮ่องเต้และอัครมหาเสนาบดีว่าเขานั้นทำงานหนัก มาทั้งวันดื่มไปจนหมดแล้ว ฮ่องเต้ควมม้าออกไป อาฟานถีนันเรียกกลับมาอีกครั้งหนึ่งในความเป็น จริงแล้ว อาฟานถีนันยังเหลือนมเปรี้ยวอีกหนึ่งเหยือก

皇帝和宰相一眼看见那只罐子，高兴极了，立刻拉转马头，飞奔回来。等两人又到了门口，阿凡提站在屋顶上，把罐子倒过来，对他们说：“实在对不起，请您看看这罐子，酸奶子真的没有了！”⁴⁸

* นมเปรี้ยว (酸奶) คือ เครื่องดื่มชนิดหนึ่งที่นิยมมากในมณฑลซินเจียง ประเทศจีน

⁴⁸ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshi* 阿凡提的故事, p. 69.

ฮ่องเต้และอัศรมหาเสนาบดีเหลือบไปเห็นนมเปรี้ยวเหยือกนั้น ดีใจเป็นอย่างมาก รีบคว้ากลับมาทันที เมื่อมาถึงหน้าประตู อาฝานเถียนอยู่บนดาดฟ้าบ้านเทนมในเหยือกทิ้งจนหมด และกล่าวกับฮ่องเต้และเสนาบดีว่า “ต้องขออภัยจริงๆ ท่านดูสิ นมเปรี้ยวไม่มีแล้วจริงๆ”

การกระทำของอาฝานเถียนเป็นการประชดที่แสดงให้เห็นถึงการถูกเอารัดเอาเปรียบ โดยที่ชาวบ้านทั่วไปต่างต้องทำงานอย่างหนัก อาหารเครื่องดื่มต่างได้มาด้วยความยากลำบาก แต่ฮ่องเต้ซึ่งกลับจากการล่าสัตว์ซึ่งไม่ได้เกิดประโยชน์อันต่อประชาชน เป็นเพียงความสนุกสนานพอใจเท่านั้น ในขณะที่เวลานั้นอาฝานเถียนเปรียบเทียบกับชีวิตของชนชั้นปกครองกับชีวิตประชาชนทั่วไปได้อย่างแนบเนียน ปิดท้ายด้วยการประชดโดยการเทนมเปรี้ยวในเหยือกที่มีอยู่ทั้งต่อหน้าฮ่องเต้และเสนาบดี ประชาชนทั่วไปทำงานหาเช้ากินค่ำกว่าจะได้ดื่มน้ำสักแก้วนมสักเหยือกนั้น แล่นจะยากลำบาก จะให้ผู้ที่ไม่ทำประโยชน์อันใดได้ดื่มก็สู้เททิ้งเสียดีกว่า เป็นการประชดแบบเถรตรงที่ในความเป็นจริงมีอาจทำได้ ถูกสะท้อนให้เห็นถึงความอึดอัดซับซ้อนใจของชาวบ้านที่มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้นเปรียบเทียบกับความรักสบายของผู้ที่มีฐานะเหนือกว่า ซึ่งมักจะกดขี่เอาแต่ได้

เรื่องที่ 34 ปวดท้องใช้ยารักษาตา (肚痛要眼药治)

นิทานเรื่อง ปวดท้องใช้ยารักษาตา (肚痛要眼药治) นี้กล่าวถึงชายผู้หนึ่งกินขนมขึ้นราเข้าไปมีอาการปวดท้องมาก มาหาอาฝานเถียนให้ช่วยรักษา อาฝานเถียนหยิบยารักษาตาจะหยอดตาให้กับชายผู้นี้

“你弄错啦，阿凡提！”那人叫道，“我是肚子痛，不是眼睛痛。”“没错。”阿凡提回答道：“要是你眼睛没毛病，这样大的人，怎么会把发霉的饼子吃了下去呢？”⁴⁹

“ท่านผิดแล้วอาฝานเถียน” ชายผู้นั้นร้องขึ้นมา “ข้าปวดท้องไม่ได้ปวดตานะท่าน” “ถูกต้อง หากตาของเจ้าไม่มีปัญหาแล้วละก็ เป็นผู้ใหญ่ขนาดนี้แล้วจะกินขนมที่ขึ้นราได้อย่างไร”

⁴⁹ Ibid., p. 96.

โดยปกตินั้นเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้วมักจะมีวุฒิภาวะในการพิจารณาเรื่องต่างๆได้ดี ไม่ควร
รับประทานขนมที่ขึ้นราเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ดีต่อร่างกายอาจทำให้เจ็บป่วย
ได้ อาผานเถีไม่เพียงประชดชายผู้กลืนขนมขึ้นรา เขายังประชดความอดอยากของประชาชนอีก
ด้วย ขนมที่ขึ้นราแล้วชายผู้นี้ยังรับประทานเข้าไป นั่นแสดงให้เห็นว่าเขาอาจอดอยากไม่มี
อาหารประทังชีวิตแล้วก็เป็นได้

เรื่องที่ 35 สามเกลอผู้เลอะเลือน (三个糊涂虫*)

นิทานเรื่อง สามเกลอผู้เลอะเลือน (三个糊涂虫) นี้กล่าวถึงครั้งหนึ่งอาผานเถีซึ่งลา
ผานชายวัยรุ่นสามคน ทักทายและแสดงความเคารพตามความเคยชิน จากนั้นจึงชี้ลาจากไป
ชายวัยรุ่นสามคนนี้จึงเถียงกันขึ้นมาว่าอาผานเถีแสดงความเคารพให้กับใครกันแน่ จึงพากันวิ่ง
ไปถามอาผานเถีให้ชัดเจน

“你给我行礼吧？” “你给我行礼吧？” 阿凡提说道：“小伙子，哪个是闲得没事干的糊涂虫，我就是给谁行的礼”⁵⁰

“เคารพซ้ำไซ้ไหม” “เคารพซ้ำไซ้ไหม” อาผานเถีมองแล้วพูดว่า “พ่อหนุ่มทั้งหลาย
หนอนโง่เลอะเลือนตัวไหนที่ว่างจนไม่มีอะไรทำ ซ้ำก็แสดงความเคารพคนนั้นนั่นแหละ”

อาผานเถีประชดเสียดสีคนหนุ่มว่างงานทั้งสาม ที่คิดว่าตนนั้นเป็นบุคคลที่สมควรได้รับความ
เคารพ แต่ในความเป็นจริงแล้วอาผานเถีกระทำไปด้วยความเคยชินเสียมากกว่า อาผานเถี
ประชดด้านวาจา(verbal irony)ซึ่งหมายถึงการกล่าวถ้อยคำหนึ่งแต่หมายความอีกอย่างหนึ่ง ซึ่ง
ความหมายที่สื่อนั้นก็มักจะตรงข้ามกับถ้อยคำที่กล่าวออกไป⁵¹ การแสดงความเคารพของอาผาน
เถีต่อชายวัยรุ่นทั้งสาม โดยกล่าวว่าชายวัยรุ่นทั้งสามนั้นเป็น 糊涂虫 Hútú chóng เป็นการ
กล่าวประชดด้านวาจาที่ตรงกันข้าม ผู้อ่านย่อมรู้โดยทันทีว่าการแสดงความเคารพมิใช่เพื่อ
บุคคลที่สมควรได้รับการเคารพเท่านั้น แต่อาผานเถีประชดว่า “หนอนโง่เลอะเลือนตัวไหนที่ว่าง
จนไม่มีอะไรทำ ซ้ำก็แสดงความเคารพคนนั้นนั่นแหละ” กลายเป็นแสดงความเคารพต่อชาย

*糊涂虫 hūtú chóng แปลตรงตัวแปลว่า หนอนผู้เลอะเลือน ในภาษาจีนมักจะใช้สัตว์มาเป็นตัวแทน
ของความโง่เขลาบาปบุญหรือผู้ที่เกียจคร้าน ในที่นี้ 虫 chóng แปลว่า หนอน หมายถึง คนโง่ คนขี้เกียจ

⁵⁰ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, p. 57.

⁵¹ กาญจนา เจริญเกียรติบวร, การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย, หน้า 129.

ว้ยรุ่นที่เป็น 糊涂虫 hútú chóng แทนและยังสะท้อนให้เห็นถึงความโง่เขลาของคนที่ถกเถียงกันในเรื่องที่ไม่เป็นสาระอีกด้วย

เรื่องที่ 36 ร้องไห้เสียดายเงิน (哭元宝)

นิทานเรื่อง ร้องไห้เสียดายเงิน (哭元宝) นี้กล่าวถึงอาฝานถีนั่งอยู่ริมหน้าต่างคนเดียว ลักครู่ก็มีปาอี้ที่ทั้งอ้วนทั้งจุกสองคนเดินตรงเข้ามา แม่น้ำไม่มีสะพานข้าม ไม่สามารถข้ามไปได้ จึงร้องขอให้อาฝานถีช่วยแบกทั้งสองข้ามฝาก แต่ด้วยน้ำไหลเชี่ยวมาก ปาอี้ทั้งสองไม่ฟังคำทัดทาน อาฝานถีรับปากคำร้องขอของสองปาอี้ แบกปาอี้คนหนึ่งข้ามแม่น้ำไปแล้วได้รับเงินหนึ่งหยวน เมื่อเขาแบกปาอี้คนที่สองไปถึงใจกลางแม่น้ำ อาฝานถีจึงใจแกล้งสะดุดลงไปในแม่น้ำ ปาอี้คนนั้นจึงถูกน้ำพัดลอยหายไป อาฝานถีใช้กลวิธีการประชดความไม่สนแก่ชีวิตของปาอี้ทั้งสอง ในคราแรกที่อาฝานถีทัดทานว่าแม่น้ำนั้นเชี่ยวกราดไม่อาจข้ามไปได้ ปาอี้ยังไม่สนใจฟังคำเห็นธุรกิจเงินทองสำคัญกว่าชีวิตจากคำพูดที่เป็นประเด็นหลักของเนื้อเรื่องคือ

“先生，做生意赚钱要紧，人不要紧”⁵²

“ท่านไม่ต้องห่วง ชีวิตคนไม่เป็นไร การค้าต้องมาก่อน”

อาฝานถีจึงแกล้งหล่มกลางแม่น้ำทำให้ปาอี้คนหนึ่งลอยตามน้ำไป คำพูดเด่นชัดที่ใช้ในการประชดของอาฝานถีในตอนนั้นนั้นคือ

“我哭是因为我的一个元宝被河水冲走啦。”⁵³

“ข้าร้องไห้เพราะเงินหนึ่งหยวนของข้าถูกน้ำพัดไปด้วยนะสิ”

อาฝานถีประชดด้วยการร้องไห้เสียดายเงิน แท้ที่จริงแล้วอาฝานถีมิได้เสียดายเงินที่จะได้จากการแบกปาอี้ข้ามฝาก แต่เป็นการสั่งสอนและสะท้อนให้เห็นว่า ชีวิตนั้นมีคุณค่าและสำคัญกว่าเงินทองเสมอ เพราะเงินทองนั้นหาเมื่อไหร่ก็ได้ตราบเท่าที่ยังมีชีวิต แต่เมื่อยามหมดลมหายใจแม้แต่เงินทองก็ซื้อชีวิตกลับมาไม่ได้

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

4.1.5 การเล่นคำอนุนามนัย (Synecdoche)

การเล่นคำอนุนามนัย หมายถึง การเปรียบเทียบโดยการใช้คุณสมบัติเด่นๆ ส่วนหนึ่ง เพื่อแทนความหมายทั้งหมด⁵⁴ อาฝานถี้ เล่นคำอนุนามนัยโดยการปฏิบัติตามคำสั่งแบบเถรตรง และเป็นการเสียดสีคู่ตรงข้ามไปด้วย ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

เรื่อง เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股)

นิทานเรื่อง เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股) นี้กล่าวถึงเมื่อครั้งฮ่องเต้พิโรธไล้อาฝานถี้ ออกจากวังจาก ฮ่องเต้ตรัสกับอาฝานถี้ว่า “ต่อไปนี่อย่ามาให้ข้าเห็นหน้าอีก” ภายหลังประเทศเพื่อนบ้านส่งนักปราชญ์มาทดสอบเขาวัวปัญญาฮ่องเต้ ฮ่องเต้คิดอยู่สามวันสามคืนไม่หลับไม่นอน สุดท้ายจึงรับสั่งให้อาฝานถี้เข้าเฝ้า

“上次您说过，再也不要见我的面了。那有什么法子？今天，只好请您见见我的屁股吧！”⁵⁵

“เมื่อครั้งที่แล้วฝ่าบาทตรัสกับข้าพระองค์ว่า ต่อไปนี้ไม่อยากเห็นหน้าข้าพระองค์อีก เช่นนั้นแล้ววันนี้ ขอเชิญพระองค์ทอดเนตรบั้นท้ายของข้าพระองค์เถิด”

การที่ฮ่องเต้ตรัสว่าไม่อยากเห็นหน้า อาฝานถี้ อีก นั้นหมายถึงไม่อยากพบอาฝานถี้อีก มิได้หมายความว่าถึงเฉพาะอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่ง อาฝานถี้ใช้กลวิธีการเล่นคำอนุนามนัยโดยการจับเอาประโยคที่มีความหมายคลุมเครือ ไม่อยากเห็นหน้า เมื่อรับสั่งให้เข้าเฝ้าอีกครั้ง อาฝานถี้ จึงหันอวัยวะส่วนบั้นท้ายเข้าเฝ้าแทน

4.1.6 การเล่นคำสัญลักษณ์ (Symbol)

สัญลักษณ์ ในความหมายของภาษาภาพพจน์ (figurative language) หมายถึง สิ่งมีชีวิตหรือสิ่งไม่มีชีวิตที่เป็นตัวแทนหรือสิ่งแทนของอีกสิ่งหนึ่ง⁵⁶ ใน เรื่องเล่าอาฝานถี้ การ

⁵⁴ ตรีศิลป์ บุญขจร, การใช้ภาษาไทย (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526), หน้า 736.

⁵⁵ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, p. 65.

เล่นคำสัญลักษณ์ คือ การใช้สัญลักษณ์ที่มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อพลิกความหมายของประโยคหรือเหตุการณ์นั้นๆ พบในนิทานเรื่อง เจ้าอ่านเองก็แล้วกัน (你自己念吧!) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

เรื่อง เจ้าอ่านเองก็แล้วกัน (你自己念吧!)

นิทานเรื่อง เจ้าอ่านเองก็แล้วกัน (你自己念吧!) นี้กล่าวถึง อาฝานเถีเป็นผู้ที่มีความรู้ เป็นนักปราชญ์ที่ชาวบ้านนับถือ อีกทั้งยังมีตำแหน่งหน้าที่ทางศาสนา ในศาสนาอิสลาม ผ้าที่ใช้พันศีรษะสีขาวจะแสดงถึงความรู้ของผู้ที่สวมใส่ผู้ที่สวมใส่ผ้าพันศีรษะสีขาวหมายถึงผู้ที่มีความรู้ทางด้านพระคัมภีร์ของศาสนาอิสลาม เรียกว่า ซ่านหลาน (散蓝) วันหนึ่งมีชาวบ้านผู้หนึ่งมาขอให้อาฝานเถีอ่านจดหมายให้

“可敬的学者，求您给我念念这封信吧！”“我一个字都不认识呀！”阿凡提叫道。“您别客气了，您头上缠着那么大的散蓝，怎么会没有学问呢？”阿凡提听了，顺手取下散蓝，戴在那个人头上，说道：“好，好！要是散蓝有学问，我给你戴上它，你自己念吧！”⁵⁷

“ท่านนักปราชญ์ที่เคารพ ท่านกรุณาช่วยอ่านจดหมายนี้ให้ข้าพ้งด้วยเถิด ตัวหนังสือสักตัวข้าก็ไมู้จักหรือท่าน ท่านอย่าถ่อมตนเลย ท่านสวมซ่านหลานใหญ่โต ถึงเพียงนี้ท่านจะไม่มีความรู้ได้อย่างไร” อาฝานเถีฟังแล้วจึงหยิบซ่านหลานไปสวมให้กับชายคนนั้นพร้อมกับพูดว่า “ดี ดี หากซ่านหลานมีความรู้ดี ข้าสวมมันให้เจ้าแล้วเจ้าอ่านเองก็แล้วกัน”

สัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย (Symbol) โดยพื้นฐานหมายถึง สิ่งที่ใช้แทนความหมายของอีกสิ่งหนึ่งหรือถ้าจะกล่าวให้ลึกลงไปอีกสัญลักษณ์ หมายถึง วัตถุอักษรรูปร่างหรือสีอันซึ่งใช้ในการสื่อความหมายหรือแนวความคิดให้มนุษย์เข้าใจไปในทางเดียวกันอาจจะเป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้

⁵⁶ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ-ไทย(กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2545), หน้า 423.

⁵⁷ Zhào Shìjié 赵世杰, Āfántí de Gùshì 阿凡提的故事, p. 99.

สัญลักษณ์นั้นช่วยในการสื่อสารอาจจะเป็นรูปภาพการเขียนอักษรการออกเสียงหรือการทำท่าทางซึ่งช่วยให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเข้าใจตรงกันแม้จะพูดกันคนละภาษาแต่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของทั้งสองฝ่ายว่าผู้ส่งสารมีความสามารถใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายมากเพียงใดและผู้รับสารมีความเข้าใจในสัญลักษณ์ที่ใช้มากเพียงใด ดังนั้นการเข้าใจถึงสัญลักษณ์จึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความรู้ของบุคคลที่สื่อสารถึงกันว่าเข้าใจถึงสัญลักษณ์นั้นมากน้อยเพียงใด

จากนิทานข้างต้นจึงถือได้ว่า ซ่านหลาน (散蓝) เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความรู้ที่ผู้รับสารและผู้ส่งสารเข้าใจความหมายตรงกัน ความหมายโดยแท้จริงมุ่งเน้นไปที่ผู้สวมใส่เป็นผู้มีความรู้ด้านพระคัมภีร์ในศาสนาอิสลาม แต่ผู้คนมักยึดติดกับสิ่งของหรือสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเอง การที่ชายในเรื่องเห็นว่าอาฟานดีสวมใส่ซ่านหลาน เขาก็ยึดมั่นถือมั่นว่าอาฟานดีต้องเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างแน่นอน แต่ความหมายโดยแท้จริงมีได้อยู่ที่ซ่านหลานมีความรู้ แต่อยู่ที่บุคคลมีความรู้

แจกเช่นเดียวกับเครื่องแบบไม่ได้แสดงถึงความรู้ความสามารถที่มี แต่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมานะอดทน การได้รับการศึกษาและอบรมสั่งสอนมาเป็นอย่างดีอาฟานดีใช้กลวิธีการประชดเสียดสีการยึดติดสัญลักษณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งตายตัว การเข้าใจถึงความหมายของสัญลักษณ์มีได้อยู่ที่การเข้าใจเพียงภายนอกแต่อยู่ที่การพิจารณาถึงคุณค่าอันแท้จริงของความหมายนั้นๆจึงจะสามารถสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง

4.2 กลวิธีการให้เหตุผล

การให้เหตุผล หมายถึง การพูดหรือการแสดงความคิดเห็นเพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่างๆ จากความเป็นจริงหรือทฤษฎีที่ถูกกำหนดไว้แล้ว จากการศึกษาวิจัยพบการให้เหตุผล ใน เรื่องเล่าอาฟานดี ทั้งหมด 2 กลวิธี ได้แก่ การให้เหตุผลที่เป็นจริง และการให้เหตุผลผิดที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 การให้เหตุผลที่เป็นจริง

การพลิกความหมายของประโยคโดยการให้เหตุผลที่เป็นจริง เป็นการแทรกความคาดไม่ถึงถึงแฝงไว้ในประโยคที่ดูเหมือนธรรมดา แต่ทำให้ผู้อ่านต้องย้อนกลับไปติดตาม และเห็นด้วย

กับเหตุผลดังกล่าว อาฟานตี มักให้เหตุผลที่เป็นจริงที่ผู้คนคิดไม่ถึงเสมอ แต่เมื่อฟังเหตุผลของ อาฟานตีแล้ว ส่วนใหญ่ไม่สามารถโต้แย้งได้ ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 7 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义)

นิทานเรื่อง เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义) นี้กล่าวถึงวันหนึ่งฮ่องเต้ถาม อาฟานตีว่าหากมีเงินทองและความซื่อสัตย์กองอยู่ตรงหน้า อาฟานตีจะเลือกสิ่งใด

谁缺什么就想要什么，我的陛下。”阿凡提说，“您想要的东西就是您最缺少的呀！”⁵⁸

ใครขาดอะไรก็อยากได้สิ่งนั้นพะยะค่ะฝ่าบาท” อาฟานตีพูด “สิ่งที่พระองค์อยาก ได้จึงเป็นสิ่งที่พระองค์ขาดพะยะค่ะ”

อาฟานตีให้เหตุผลที่เป็นจริงว่า “ใครขาดอะไรก็อยากได้สิ่งนั้น” ในขณะที่อาฟานตีใช้ หัวข้อที่ฮ่องเต้ถามเป็นเครื่องมือในการหยิบยื่นความจริงที่พลิกความคาดหมายให้กับฮ่องเต้ 金钱 jīnqián เงินทอง และ 正义 zhèngyì ความซื่อสัตย์ ซึ่งโดยปกติทั่วไปแล้วสองสิ่งนี้เป็น สิ่งที่มนุษย์ต้องการ มนุษย์ต้องการเงินทองเพื่อการดำรงชีวิต แต่การได้มาซึ่งทรัพย์สินเงินทอง ไม่ใช่เรื่องที่เป็นไปได้ง่ายต้องผ่านความยากลำบาก และยังคงต้องใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ แลกมาอย่างไรก็ตามในทุกสาขาอาชีพจะต้องใช้ความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงมี เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอาฟานตีให้เหตุผลที่เป็นจริงที่สามารถใช้ได้กับทุกเรื่อง แต่ในบางครั้ง เหตุผลที่เป็นจริงอาจถูกกลบเลือนไปหรือเป็นสิ่งที่คาดไม่ถึง จึงทำให้ผู้อ่านได้ย้อนคิดตาม เกิด การหักเหของมุมมองความคิดจึงกลายเป็นมุขตลกแนวเสียดสีขึ้น นอกจากจะให้ความขำขันแล้วยังให้แง่คิดอีกด้วย การใช้กลวิธีการให้เหตุผลที่เป็นจริง เหตุผลที่เป็นจริงนั้นเป็นตรรกะที่มีอยู่ แล้ว ไม่มีข้อคัดค้าน อาฟานตีเพียงแค่หยิบยกขึ้นมาและใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการนำเสนอ กลวิธีมุขตลกแนวเสียดสี ซึ่งเป็นการให้เหตุผลที่เป็นจริงแบบเถตรงที่ไม่ใช้กลอุบายใดๆ

เรื่องที่ 2 ปลูกทอง (种金子)

นิทานเรื่อง ปลูกทอง (种金子) นี้กล่าวถึงอาฟานตีหลอกฮ่องเต้ว่าตนสามารถปลูกทองได้ ฮ่องเต้เชื่อคำพูดของอาฟานตี ฮ่องเต้ให้อาฟานตีนำทองจากท้องพระคลังไปสองกิโลกรัม

⁵⁸ Ibid., p. 26.

หนึ่งอาทิตย์ผ่านไปอาฟานตีนำทองไปให้ฮ่องเต้สืบทว่ากิโกรัม ฮ่องเต้เห็นว่าอาฟานตีสามารถปลุกทองได้จริง จึงให้ทองจากท้องพระคลังไปมากกว่าเดิม อาฟานตีนำทองที่ได้มานั้นไปแจกจ่ายให้คนจน ผ่านไปอีกสัปดาห์หนึ่ง อาฟานตีมือเปล่ากลับไปพบฮ่องเต้ ฮ่องเต้ทรงพิโรธมาก อาฟานตีให้เหตุผลที่เป็นจริงกับฮ่องเต้ ดังนี้

“您要是不相信金子会干死，怎么又相信金子种上了能长呢？”⁵⁹

หากว่าพระองค์ไม่ทรงเชื่อว่าทองจะแห้งตายได้ ถ้าเช่นนั้นทำไมจึงทรงเชื่อว่าสามารถปลุกทองได้เล่าพะยะคะ”

จากประโยคข้างต้น คือเหตุผลที่เป็นจริงที่อาฟานตีใช้ โดยจับประเด็นความโลภของมนุษย์มาเป็นตัวแปรสำคัญในการดำเนินเรื่อง ในความเป็นจริงนั้นทองไม่สามารถปลุกให้เจริญเติบโตได้ แต่ด้วยความโลภของฮ่องเต้ที่อยากได้ทองเพิ่มมากขึ้น จึงหลงเชื่อกลอุบายของอาฟานตี

การใช้กลวิธีการให้เหตุผลที่เป็นจริงแบบสอดแทรกกลอุบายนั้น ผู้อ่านจำเป็นต้องเข้าใจเนื้อหาทั้งหมดของเนื้อเรื่องเสียก่อนจึงจะสามารถตีความและเข้าใจถึงความหมายของเนื้อเรื่องได้ กลอุบายที่อาฟานตีใช้เป็นเครื่องมือเพื่อนำเสนอเหตุผลที่เป็นจริงนั้น คือ การหลอกลวงฮ่องเต้ว่าตนนั้นสามารถปลุกทองได้ และนำผลกำไรคือทองที่เพิ่มมากขึ้นกลับไปให้ฮ่องเต้เพื่อให้ฮ่องเต้ตายใจ ผลจากอุบายที่ได้นั้นคือ อาฟานตีได้ทองจำนวนมากเพื่อไปแจกจ่ายคนจนสุดท้ายอาฟานตีใช้ปัญญานำเสนอเหตุผลที่เป็นจริงมาหักล้างเมื่อไม่มีทองและดอกผลจากการปลุกทองมาคืนให้กับฮ่องเต้ อาฟานตีให้เหตุผลที่เป็นจริงที่ฮ่องเต้ไม่สามารถคัดค้านได้ จึงทำให้กลอุบายของอาฟานตีสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เรื่องที่ 3 หม้อออกลูก (锅生儿)

นิทานเรื่อง หม้อออกลูก (锅生儿) นี้กล่าวถึงอาฟานตีได้หยิบยืมหม้อของป้าอีท่านหนึ่ง เมื่อถึงเวลานำไปคืนเขาวางหม้อใบเล็กไว้ข้างใน ป้าอีแปลกใจเป็นอย่างมาก อาฟานตีอธิบายว่าหม้อที่ยืมไปนั้นเป็นหม้อที่ท้องแก่จึงออกลูกออกมาเป็นหม้อใบเล็ก ป้าอีหลงกลเชื่อ

⁵⁹ Ibid., p. 70.

เพราะความโลภอยากได้หม้อเพิ่มอีก จึงให้อาฟานตียืมหม้ออีกครั้งหนึ่ง ผ่านไปนานเกือบเดือน ปาอี้จึงไปทวงหม้อคืนจากอาฟานตี

ลักษณะการดำเนินเรื่องในตอนนี้เป็นเหตุการณ์ที่คล้ายกับเรื่อง ปลูกทอง (种金子) คือ การให้เหตุผลที่เป็นจริงที่ไม่สามารถคัดค้านได้ กลวิธีที่ใช้สามารถวิเคราะห์ได้จากประโยคที่ พลิกความคาดหมาย หรือประโยคที่เป็นตัวเฉลยกลอุบายที่ใช้ในเนื้อเรื่อง

“您既然收下了铁锅生的儿子，怎么能不承认铁锅会死呢！”⁶⁰

“ท่านรับลูกหม้อที่หม้อเหล็กให้กำเนิด เช่นไรท่านจะไม่ยอมรับว่าหม้อเหล็กก็ตายได้เล่าท่าน”

ในเหตุผลที่เป็นจริงนั้นหม้อเหล็กไม่ใช่สิ่งมีชีวิต แน่นนอนหม้อย่อมไม่สามารถให้กำเนิดลูกได้ อาฟานตีใช้ความโลภของปาอี้โดยการให้หม้อลูกเล็กไปก่อนเพื่อให้ปาอี้หลงเชื่อว่าครั้งหน้าอาฟานตีจะมีลูกของหม้อมาให้ ปาอี้หลงเชื่อในสิ่งที่ไม่สามารถเป็นไปได้ จึงทำให้อาฟานตีใช้อุบายนี้ในการหลอกเอาหม้อลูกใหญ่ของปาอี้ได้สำเร็จ

เรื่องที่ 4 ไช้ไก่สามฟอง (三个鸡蛋)

นิทานเรื่อง ไช้ไก่สามฟอง (三个鸡蛋) นี้กล่าวถึงอาฟานตีไปกินข้าวที่ร้านอาหาร โดยกินไช้ไก่ไปสามฟอง แต่ลืมเอาเงินไป จึงติดเงินร้านค้าเอาไว้แล้วบอกกับปาอี้เจ้าของร้านอาหารว่าจะเอาเงินมาจ่ายให้ภายหลัง จากนั้นอาฟานตีได้นำเงินค่าไช้ไก่สามฟองมาจ่ายกับเจ้าของร้านอาหาร

ในเหตุการณ์ตอนนี่การดำเนินเนื้อเรื่องเป็นการใช้กลวิธีการให้เหตุผลที่เป็นจริง โดยอาฟานตีแก้ไขสถานการณ์เอาตัวรอดด้วยการใช้อุบายซ้อนอุบายของปาอี้และให้เหตุผลที่เป็นจริงเพื่อหักล้างอุบายที่ปาอี้สร้างขึ้นเพื่อหวังจะเอาเปรียบอาฟานตีให้เหตุผลของปาอี้เองมาเป็นประเด็นเฉลยให้คิดย้อนกลับไปพิจารณาเหตุผลของปาอี้อีกครั้ง และในขณะเดียวกันก็พิจารณาเหตุผลของอาฟานตีอีกด้วย

⁶⁰ Ibid., p. 71.

“原来您也知道烧熟的麦子不出苗。”阿凡提说“那么，请问陛下，煮熟的鸡蛋能孵出小鸡吗？”⁶¹

“ที่แท้พระองค์ก็รู้ว่าธัญพืชที่สุกแล้วไม่สามารถออกดอกพืชผลได้ถ้าเช่นนั้น ขอถามพระองค์ ไข่ไก่ที่ต้มสุกแล้วยังจะสามารถฝักตัวเป็นไก่ได้อีกหรือ”

ไข่ไก่ที่ต้มสุกแล้วไม่สามารถฝักเป็นไก่ออกมาได้ ธัญพืชที่นำไปทำให้สุกแล้วก็ไม่สามารถนำไปปลูกและออกดอกผลได้เช่นเดียวกัน อาฟานตีใช้เหตุผลที่เป็นจริงหักล้างอุบายที่ปาลีสร้างขึ้น และสามารถเอาตัวรอดจากสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ได้

เรื่องที่ 5 อยู่ข้างในไม่ดี (在里面不好)

นิทานเรื่อง อยู่ข้างในไม่ดี (在里面不好) นี้กล่าวถึงชายผู้หนึ่งถามอาฟานตีเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อที่กล่าวว่า เมื่อเดินตามโลงศพควรจะอยู่ที่ตำแหน่งใด อาฟานตีให้เหตุผลที่เป็นจริงว่า อยู่ข้างในไม่ดี

“老实告诉你吧，就是在里面不好。”⁶²

“บอกเจ้าตรงๆเลยแล้วกัน อยู่ข้างในนะไม่ดี”

ความเชื่อของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บางเรื่องอาจมิได้อยู่บนพื้นฐานความเป็นจริง ดังเช่นเรื่อง อยู่ข้างในไม่ดี (在里面不好) ในความเป็นจริงแล้วหากอ้างอิงตามสิ่งที่อาฟานตีบอกกับชายผู้นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นการให้เหตุผลที่เป็นจริงที่สุด ไม่ว่าจะอยู่ด้านใดของโลงศพ ตำแหน่งที่ดีที่สุดนั่นคือ การไม่อยู่ข้างในโลงศพ อาฟานตีต้องการจะบอกกับชายผู้นั้นว่า การมีชีวิตอยู่นั้นดีกว่าการไม่มีชีวิต เพราะฉะนั้นมีชีวิตอยู่ด้านนอกโลงศพเป็นสิ่งที่ดีที่สุด การให้เหตุผลที่เป็นจริงจึงทำให้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความเข้าใจได้และขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้นๆอีกด้วย การให้เหตุผลที่เป็นจริงกับสถานการณ์ที่ขัดแย้งทำให้ผู้อ่านย้อนกลับไปทบทวนเหตุการณ์ตั้งแต่เริ่มต้นใหม่อีกครั้ง

⁶¹ Ibid., p. 114.

⁶² Ibid., p. 49.

เรื่องที่ 6 ใครตะกละกันแน่ (谁的嘴馋)

นิทานเรื่อง ใครตะกละกันแน่ (谁的嘴馋) นี้กล่าวถึงป้าอีคนหนึ่งเตรียมแผนการกลั่นแกล้ง อาฝานเถี เขาซื้อแตงฮามีกว่ามาเป็นจำนวนมาก เชิญอาฝานเถีกับคนอื่นมาทาน ในขณะที่ป้าอีเชิญทุกคนไม่ต้องเกรงในเชิญทานตามสบาย เขาก็วางเปลือกแตงที่ตัวเองกินแล้วไว้หน้าอาฝานเถี รอจนทุกคนกินแตงหมดแล้ว ป้าอีจึงแสร้งทำท่าประหลาดใจพร้อมกับว่าอาฝานเถีรับประทานแตงมากกว่าคนอื่น อาฝานเถีพลิกสถานการณ์และความหมายของประโยคโดยกล่าวว่า

“我吃瓜还留下瓜皮，巴一吃瓜，可连瓜皮都吞下去了。你们瞧，他面前半块瓜皮也没剩下呀！”⁶³

“ข้ากินแตงยังมีเปลือกเหลือ แต่ป้าอีกินแตงแม้แต่เปลือกก็ยังกลืนลงไปด้วย พวกเจ้าดูสิ ข้างหน้าเขาแม้แต่เปลือกแตงเพียงครึ่งเดียวยังไม่เหลือเลย”

ป้าอีตั้งใจจะกลั่นแกล้งอาฝานเถีโดยใช้มูลเหตุเรื่องการกิน สร้างสถานการณ์ให้อาฝานเถีคล้ายกับเป็นคนตะกละ แต่ด้วยความฉลาดและมีไหวพริบของอาฝานเถีทำให้เขาใช้ความหมายแฝงของการกระทำที่ป้าอีหยิบยื่นมาให้พลิกความหมายไปอีกทางหนึ่ง นั่นคือ การที่ป้าอีกล่าวหาว่าอาฝานเถีตะกละเพราะเปลือกแตงกองอยู่ข้างหน้าอาฝานเถีเป็นจำนวนมาก จากสถานการณ์โดยผิวเผินอาจมองได้ว่าอาฝานเถีรับประทานแตงไปเป็นจำนวนมาก อาฝานเถีพลิกความหมายโดยการหยิบยื่นเหตุผลที่เป็นจริงในประเด็นเดียวกันว่าแท้จริงแล้ว ป้าอีต่างหากที่ตะกละมากกว่าอาฝานเถีเพราะแม้แต่เปลือกก็ยังรับประทานเข้าไปไม่มีเหลือ

เรื่องที่ 7 พละกำลังของเกษตรกร (庄稼汉的力量)

นิทานเรื่อง พละกำลังของเกษตรกร (庄稼汉的力量) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้ทรงอยากรู้ว่าในบรรดาประชาชนของพระองค์ทั้งหมด มีผู้ใดบ้างที่มีพละกำลังเหนือฮ่องเต้ จึงเรียกอาฝานเถีมาถาม อาฝานเถีตอบโดยใช้กลวิธีการให้เหตุผลที่เป็นจริงกับฮ่องเต้ว่า

“要不是他们给粮食您吃，您还会有什么力量呢！”⁶⁴

⁶³ Ibid., p. 106.

⁶⁴ Ibid., p. 95.

“หากพวกเขาไม่ปลูกพืชพรรณธัญญาหารให้พระองค์เสวย แล้วพระองค์จะมี
เรี่ยวแรงได้อย่างไรเล่า”

หากไม่มีต้นน้ำจะมีแม่น้ำได้อย่างไร ประเด็นที่อาฟานที่ต้องการจะสื่อถึงนั่นก็คือ หากไม่มี
มีพวกเกษตรกรคอยทำงานปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารเป็นเสาหลักให้กับประเทศแล้ว ก็มีโอกาสที่
มีพลังกำลังแข็งแรงได้ หากปราศจากอาหารไปหล่อเลี้ยงร่างกายแล้ว ต่อให้แข็งแรงเพียงใดก็มี
อาจดำรงชีวิตอยู่ได้ การให้ความสำคัญกับเกษตรกรรมและเกษตรกรนั้นเป็นเรื่องที่ผู้ปกครอง
ประเทศควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะรากฐานของประเทศจะมั่นคงได้นั้นขึ้นอยู่กับ
ความมั่นคงทางด้านความเป็นอยู่ของประชาชน การให้ความสำคัญและการตระหนักถึงคุณค่า
ของชีวิตเกษตรกรผู้เป็นรากเหง้าของแผ่นดินนั้นย่อมเป็นการเสริมคุณค่าให้กับแผ่นดินและ
บุคคลในทุกชนชั้นของสังคมด้วยการเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน เพราะทุกชีวิตเชื่อมโยงต่อกัน
อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ มีต้นน้ำจึงบังเกิดแม่น้ำผืนใหญ่ มีต้นไม้ใหญ่จึงให้ร่มเงา

4.2.2 การให้เหตุผลผิดที่

การให้เหตุผลผิดที่ คือ การนำเอาเหตุผลที่เป็นจริงไปใช้ในเหตุการณ์อื่นที่ไม่สอดคล้อง
กับบริบทของเรื่อง และเหตุผลนั้นเป็นเหตุผลที่ยอมรับโดยทั่วไป ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 3
เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 กลืนแมวเป็นๆทั้งตัว (吞只活猫)

นิทานเรื่อง กลืนแมวเป็นๆทั้งตัว (吞只活猫) นี้กล่าวถึงชายผู้หนึ่งต้องการให้อาฟาน
ถึงช่วยรักษาอาการป่วยของเขา เนื่องจากชายผู้นี้ได้กลืนหนูลงไปในห้อง

“你马上抓一只猫儿把她活活吞下去，猫儿不就会把老鼠吃了
吗！除此，在没有其他办法啦。”⁶⁵

“เจ้าก็รีบกลืนแมวเป็นๆทั้งตัวลงไป แมวก็จะไปจับหนูให้เจ้าอย่างไรเล่า
นอกจากนี้ก็ไม่มียวิธีอื่นอีกแล้วละ”

⁶⁵ Ibid., p. 118.

การใช้เหตุผลผิดที่ในเหตุการณ์ตอนนี้ เป็นกลวิธีที่อาฝานเถีใช้ในการนำเสนอการพลิกความคาดหมาย อาฝานเถีรักษาชายคนที่กลืนหนูลงท้องไปโดยการ ให้อาฝานเถีกลืนแมลงลงไป แมลงจะจับหนูละลายจากโรค ในเหตุผลที่เป็นจริงธรรมชาติของแมลงคือการไล่จับหนู อาฝานเถีใช้เหตุผลที่เป็นจริงในข้อนี้ในการพลิกความคาดหมายของเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งโดยทั่วไปการรักษาโรคต่างๆ ต้องใช้ยาในการรักษา อาฝานเถีนำหลักความเป็นจริงทั่วไปของเหตุผลอื่นมาใช้แทน ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลที่ผิดสถานการณ์

เรื่องที่ 2 ใครกันแน่ที่โง่เง่า (谁是蠢货)

นิทานเรื่อง ใครกันแน่ที่โง่เง่า (谁是蠢货) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีเข้าไปทำพิธีละหมาดในสุเหร่าพร้อมกับจูงลาเข้าไปด้วย ผู้ทำพิธีเห็นเข้าก็ตำหนิว่าอาฝานเถีทำไมนำลาเข้ามาในสถานที่ทำพิธีด้วยเป็นเรื่องไม่สมควรกระทำ อาฝานเถีพลิกความหมายโดยการเปรียบเทียบคุณค่าราคาสั่งของในประโยคที่กล่าวว่า

“你把值一个铜钱的破套鞋都带进礼拜寺，难道我这条至五块钱的毛驴，反而不能带进来吗？哈哈，你这蠢货！”⁶⁶

“ท่านนารองเท้าที่มีค่าน้อยไม่ถึงสตางค์เข้ามาในสุเหร่า แล้วลาที่มีราคาห้าสตางค์ของข้าจะเข้ามาไม่ได้เขี้ยวหรือ ฮ่าๆ เจ้าโง่เง่า ”

จากเรื่องอาฝานเถีให้เหตุผลผิดที่โดยการอ้างถึงราคาของสิ่งของ รองเท้าที่ผู้นำทางศาสนาผู้นี้นำติดตัวเข้ามาในสุเหร่ามีราคาไม่ถึงหนึ่งสตางค์ แต่ลาที่อาฝานเถีนำเข้ามาในสุเหร่าด้วยมีราคามากถึงห้าสตางค์ หากเปรียบเทียบด้านราคา ลาย่อมมีค่ามากกว่ารองเท้าคู่หนึ่ง ฉะนั้นอาฝานเถีจึงหยิบยกประเด็นข้อได้เปรียบข้อนี้มาใช้ในการหักล้างคำกล่าวอ้างของคู่สนทนาตรงข้าม เหตุผลหลักของสถานการณ์นี้คือ อิหม่ามไม่อนุญาตให้อาฝานเถีนำลาเข้ามาในสุเหร่าเนื่องจากเป็นสถานที่ทำพิธีทางศาสนา อาฝานเถีพลิกสถานการณ์ด้วยการให้เหตุผลแย้งเรื่องของราคาสั่งของ ซึ่งเหตุผลที่อาฝานเถีให้นั่นถือได้ว่าเป็นจริงและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปแต่เป็นการให้เหตุผลผิดที่ในความหมายและสถานการณ์ที่ไม่ถูกต้อง

⁶⁶ Ibid., p. 104.

เรื่องที่ 3 เชิญกระเป๋าเสื้อดื่มชา (请口袋喝茶)

นิทานเรื่อง เชิญกระเป๋าเสื้อดื่มชา (请口袋喝茶) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีไปเป็นแขกที่บ้านของเพื่อน เจ้าภาพเตรียมอาหารไว้ต้อนรับมากมาย เช่น ข้าว ซุปเนื้อพะพะ บะหมี่เย็น ขนมเปี๊ยะ ปาท่องโก๋ และผลไม้อีกมากมายหลากหลายชนิด เอาไว้ต้อนรับแขก แขกที่หนึ่งข้างๆ อาฝานเถีกินไปด้วยและแอบขโมยอาหารต่างๆใส่กระเป๋าไปด้วย อาฝานเถีไม่พูดแม้แต่คำเดียว ยื่นมือไปหยิบกาน้ำแล้วรินไปที่กระเป๋าเสื้อของแขกคนนั้น

“就是看你的口袋吃了那么多的东西，怕他口渴。我这是请他也喝口茶哩！”⁶⁷

“ก็ข้าเห็นว่ากระเป๋าเสื้อท่านกินอาหารไปเยอะก็กลัวจะกระหายน้ำ นี่ข้ากำลังเชิญมันดื่มชาอยู่นะท่าน”

การใช้กลวิธีการให้เหตุผลผิดที่ในเหตุการณ์ตอนนี้ เป็นตอนที่อาฝานเถีเห็นผู้ทำความผิดจึงยื่นมือเข้าขัดขวาง อาฝานเถีหยิบยกประเด็นว่า โดยทั่วไปผู้ที่บริโภคอาหารเป็นจำนวนมากมักจะคอแห้งจะต้องดื่มน้ำตาม อาฝานเถีให้เหตุผลผิดที่กับชายในเรื่องที่พยายามขโมยอาหารจำนวนมากใส่ลงไปในกระเป๋าเสื้อของตน โดยการรินน้ำชาไปที่กระเป๋าเสื้อและให้เหตุผลว่า กระเป๋าเสื้อกินอาหารไปจำนวนมากอาจจะคอแห้งแล้วต้องการดื่มชา ซึ่งเป็นการให้เหตุผลผิดที่เพื่อต้องการเผยว่าชายผู้นั้นกำลังพยายามขโมยอาหารอยู่

4.3 กลวิธีการนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้

การนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ เป็นการใช้ไหวพริบของอาฝานเถี เพื่อนำเสนอเรื่องราวที่ไม่สามารถเป็นไปได้โดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระที่มีอยู่พลิกแพลงเป็นเรื่องราวที่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง อาฝานเถี ใช้กลวิธีนี้เป็นเครื่องมือในการเอาชนะการประทศการมกับคู่ตรงข้าม ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

⁶⁷ Ibid., p. 53.

เรื่องที่ 1 ยากไม่เกินเขา (再也难不倒他)

นิทานเรื่อง ยากไม่เกินเขา (再也难不倒他) นี้กล่าวถึงฮ่องเต้คิดว่าตนนั้นฉลาดหลักแหลมไม่มีใครเทียม มักจะตั้งคำถามที่ยากไม่มีผู้ใดสามารถตอบคำถามได้ มีอยู่ครั้งหนึ่งฮ่องเต้ทรงเชิญนักปราชญ์จำนวนมากและตั้งคำถามที่นักปราชญ์มากมายไม่สามารถตอบคำถามได้ผู้ใดตอบคำถามได้จะมีรางวัลหากตอบไม่ได้จะต้องได้รับโทษ อาฟานเถีไม่เกรงกลัวรีบรุดเข้าวังไปเข้าเฝ้าฮ่องเต้

จากเนื้อเรื่องสามารถสรุปคำถาม คำตอบ และสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ ได้ดังต่อไปนี้

คำถาม	คำตอบ	สิ่งที่เสนอให้ทำ แต่ไม่สามารถทำได้
你知道世界中心在哪儿吗? เจ้ารู้หรือไม่ว่าศูนย์กลางของโลกอยู่ที่ใด	世界中心就在我驴子左前蹄踩的地方。 ศูนย์กลางของโลกอยู่ที่ลาของกระหม่อมเหยียบพะยะค่ะ	请您自己把整个世界量一量吧! เชิญพระองค์ทรงชั่งน้ำหนักโลกด้วยพระองค์เองเถิด
天上的星星一共有多少棵 嗯! เช่นนั้นข้าขอถามเจ้า บนท้องฟ้ามีดวงดาวอยู่ทั้งหมดกี่ดวง	不多不少, 恰好和陛下您的胡须一样多。 ไม่มากไม่น้อย มีเท่ากับจำนวนหนวดของพระองค์	先上天去数一数看。 เชิญพระองค์ขึ้นไปนับดวงดาวบนท้องฟ้าด้วยพระองค์เอง
我的胡须究竟有多少根? เช่นนั้นเจ้าว่าหนวดของข้ามีทั้งหมดกี่เส้นกันแน่	您的胡须恰好同我的毛驴尾巴上的毛一样多呀! หนวดของพระองค์ มีจำนวนเท่ากับจำนวนขนที่หางของลาของกระหม่อม	请您还是先数数自己的须胡, 在数数我的毛驴尾巴上的毛吧。 เชิญพระองค์นับจำนวนหนวดของพระองค์เองแล้วจากนั้นนับจำนวนขนที่หางของลาของกระหม่อม

กลวิธีการนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้เป็นการใช้ไหวพริบสร้างคำถามหรือเรื่องราวที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริงทุกครั้งที่ฮ่องเต้ทรงถามคำถามที่ยากกับอาฟานเถี อาฟานเถีมักนำเสนอเรื่องราวที่ไม่สามารถเป็นไปได้หรือไม่อาจทำได้จริง คำตอบของอาฟานเถีนั้นเป็นคำตอบที่เป็นลักษณะเดียวกันกับคำถามที่ฮ่องเต้ทรงถาม แต่อาฟานเถีสามารถตอบกลับด้วยคำตอบที่ธรรมดา ทำให้ฮ่องเต้ไม่เชื่อและโกรธมากเพราะคิดว่าไม่มีใครสามารถตอบคำถามของตนได้อย่างแน่นอนอย่างไรก็ตามอาฟานเถีสามารถต้อนให้ฮ่องเต้จนมุมและยอมรับคำตอบของตนด้วยการนำเสนอให้ฮ่องเต้กระทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้

เรื่องที่ 2 แม้แต่วันอาทิตย์ก็ไม่ใช่ (连星期日也不是)

นิทานเรื่อง แม้แต่วันอาทิตย์ก็ไม่ใช่ (连星期日也不是) นี้กล่าวถึงปาอีท่านหนึ่งได้ข่าวว่าอาฝานเถีเปิดร้านย้อมผ้า ผู้คนต่างพากันพูดว่าอาฝานเถีนั้นย้อมผ้าได้สวยงาม ปาอีรู้สึกไม่พอใจจึงตั้งใจที่จะไปกลั่นแกล้งอาฝานเถีโดยเฉพาะ โดยการให้อาฝานเถีย้อมผ้าให้ตนด้วยสีที่ไม่สามารถทำได้จริง

“我要的颜色普通极了。它不是红的不是蓝的，不是黑的，又不是白的，不是绿的，也不是青的。”

“สีที่ข้าต้องการจะย้อมนั้นเป็นสีทั่วไป มันไม่ใช่สีแดงไม่ใช่สีฟ้า ไม่ใช่สีดำ และก็ไม่ใช่สีเขียว”

อาฝานเถีฟังแล้วก็ไม่แปลกใจอันใด อาฝานเถีนำเสนอให้ปาอีทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ และให้ปาอีมารับผ้าในวันที่ไม่มีอยู่จริงเช่นกัน โดยกล่าวว่า

“那一天不是星期一，不是星期二，不是星期三和星期四，又不是星期五，也不是星期六，连星期日也不是。我的巴依，到了那一天，你就来取吧！”⁶⁸

“วันที่ไม่ใช่วันจันทร์ ไม่ใช่วันอังคาร ไม่ใช่วันพุธหรือวันพฤหัสบดี และก็ไม่ใช่วันศุกร์ ไม่ใช่วันเสาร์ แม้แต่วันอาทิตย์ก็ไม่ใช่ พอถึงวันนั้นท่านค่อยมารับก็แล้วกัน”

การนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้เป็นการเปลี่ยนสาระที่คู่ตรงข้ามต้องการ เป็นสิ่งที่ไม่สามารถทำได้หรือเป็นเรื่องที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง สีผ้าที่ปาอีต้องการจะย้อมนั้นเป็นสีที่ไม่มีอยู่จริง ปาอีคิดอยากจะทำกลั่นแกล้งอาฝานเถีโดยการให้อาฝานเถีย้อมสีผ้าที่ไม่สามารถทำได้ อาฝานเถีจึงเปลี่ยนสาระที่ปาอีให้โดยการนำเสนอให้ปาอีกระทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ เช่นเดียวกัน นั่นคือ การให้ปาอีมารับผ้าในวันที่ไม่มีอยู่จริง ด้วยกลวิธีนี้เองที่ทำให้อาฝานเถีตกย้ำเหตุผลในลักษณะเดียวกันและกระชับเนื้อหาสาระของคู่ตรงข้ามมาเป็นประโยชน์แก่ตนได้

⁶⁸ Ibid., p. 37.

4.4 กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน

กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน เป็นกลวิธีหนึ่งที่ทำให้นิทานมุขตลกประเภทนี้มีความน่าสนใจ เจื่อนไขที่ทำให้เกิดความขำขันอยู่ที่กลอุบายที่ใช้ในการดำเนินเรื่องและตัวละครที่หลงกลอุบายนั้นๆ แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดและสติปัญญาที่ไม่มีผู้ใดเหมือน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลวิธีเด่นอีกกลวิธีหนึ่งของ เรื่องเล่าอาฟานตี ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ลาที่ถ่ายมูลเป็นทอง (拉金币的毛驴)

นิทานเรื่อง ลาที่ถ่ายมูลเป็นทอง (拉金币的毛驴) นี้กล่าวถึงวันหนึ่งอาฟานตีจูงลาเดินเข้าไปในวัง เมื่อมาถึงหน้าประตูอาฟานตีแอบยัดทองสามก้อนเข้าไปในบั้นท้ายของลา เมื่อพบฮ่องเต้ อาฟานตีกล่าวว่า

“我的驴拉的不是粪蛋，拉的是金币，不信你就瞧瞧！”皇帝睁大眼睛，直定着毛驴的屁股瞧。一会儿，毛驴摆了摆尾巴，果然拉出三块金布。⁶⁹

“ลาของข้าไม่ได้ถ่ายออกมาเป็นอุจจาระ แต่ถ่ายออกมาเป็นทอง หากไม่เชื่อพระองค์เชิญทอดพระเนตรได้”ฮ่องเต้เบิกตากว้างจ้องไปที่บั้นท้ายของลา ผ่านไปซักครู่ลาตัวนั้นสะบัดหางไปมา และแล้วเจ้าลาก็ถ่ายออกมาเป็นทองสามก้อนจริงๆ

อาฟานตีใช้กลอุบายโดยการยัดทองเข้าไปในบั้นท้ายลา แล้วหลอกฮ่องเต้ว่าลาของเขา นั้นถ่ายออกมาเป็นทอง ฮ่องเต้หลงเชื่อซื้อลาจากอาฟานตี สุดท้ายลาไม่เพียงไม่ถ่ายออกมาเป็นทองคำแต่กลับถ่ายออกมาเป็นมูลสัตว์เปรอะเปื้อนพรหมอันสวยงามเสียด้วยซ้ำ การนำเสนอในเนื้อหาตอนนี้เป็นการนำเสนอการใช้กลอุบายและการหลอกหลวง เนื้อเรื่องพยายามนำเสนอด้านความโง่เขลาของผู้หลงเชื่อกลอุบายซึ่งเป็นฮ่องเต้ โดยการโจมตีฮ่องเต้ว่าเป็นผู้โง่เขลา ไม่มีลาตัวใดบนโลกจะถ่ายเป็นทองคำ ซึ่งให้เห็นว่าการวิเคราะห์พิจารณาไม่ว่าเรื่องใดก็ตามควรใช้ดุลยพินิจในการวิเคราะห์เรื่องนั้นๆ ให้ถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจ หาเหตุผลประกอบโดยยืนอยู่บนพื้นฐานตรรกะความเป็นจริง การใช้กลอุบายเล่นกับความโลภของมนุษย์ เป็นกลวิธีหนึ่งที่อาฟานตีใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตน นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความฉลาดของอาฟานตีแล้ว ยังเพิ่มความโดดเด่นของกลวิธีการใช้อุบายโดยการวางแผนที่อาฟานตีใช้อีกด้วย

⁶⁹ Ibid., p. 41.

เรื่องที่ 2 ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马)

นิทานเรื่อง ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马) นี้กล่าวถึงฮองเต้เซียวอาฝานถือออกไปล่าสัตว์ ฮองเต้และพวกองครักษ์ทั้งหลายล้วนแล้วแต่ขี่ม้าตัวใหญ่แข็งแรง โดยให้อาฝานขี่ม้าแก่ๆ ผอมๆตัวหนึ่ง พวกเขาไปได้สักพักก็มาถึงเนินทรายแห่งหนึ่ง ทันใดนั้นเองลมพายุพัดแรงพร้อมกับฝนตกลงมาอย่างแรง ฮองเต้และพวกองครักษ์ต่างพากันควมม้าเร่งกลับเข้าไปในเมือง ฝนยังตกยิ่งหนักพวกเขาเปียกไปทั่วทั้งตัวเสมือนเพิ่งขึ้นมาจากแม่น้ำ เมื่อฮองเต้ทอดพระเนตรเห็นอาฝานขี่ม้าไม่เปียกฝนแม้แต่น้อย จึงตรัสถาม อาฝานขี่จึงแสร้งหลอกฮองเต้ว่าม้าของตนนั้นเป็นม้าดี ทำให้ฮองเต้หลงกลและอยากได้ม้าแก่ของอาฝานดี

“这我得谢谢您了。您给我骑的是一匹飞马呀！那会儿你们一跑，雨就紧跟着你们屁股后面追去了。这匹马却飞起来，把我带到了一处最美丽的花园。我享了好一阵的福，怕您着急，才回来了”⁷⁰

“เรื่องนี้ต้องขอบพระทัยฝ่าบาทที่ให้ม้าตัวนั้นกับกระหม่อม ตอนนั้นฝนไล่ตามหลังพระองค์ แต่ม้าตัวนี้กลับบินพากระหม่อมไปยังสวนดอกไม้ที่สวยงามแห่งหนึ่ง กระหม่อมชื่นชมความงามอยู่พักหนึ่ง แต่เกรงว่าพระองค์จะรอนาน กระหม่อมก็เลยรีบกลับมา”

หลักสำคัญในการทำความเข้าใจเนื้อเรื่องการใช้กลอุบายโดยการวางแผนนั้น สิ่งสำคัญอย่างหนึ่งคือ การทำความเข้าใจกับเนื้อหาทั้งหมด อย่างที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นนั้นว่า การใช้กลอุบายโดยการวางแผนเป็นกลวิธีที่เปิดเผยเนื้อเรื่องและกลวิธีให้กับผู้อ่านมีส่วนร่วมกับการอุบายไปพร้อมๆกัน ผู้อ่านจึงจำเป็นต้องพิจารณาเนื้อเรื่องทั้งหมดจึงจะสามารถเข้าใจกลวิธีการนำเสนอในเนื้อหาตอนนั้นๆได้ เริ่มแรกของเรื่องนำเสนอถึงการถูกเอารัดเอาเปรียบโดยการที่อาฝานดีถูกกลั่นแกล้งให้ขี่ม้าแก่ๆตัวหนึ่ง ในขณะที่คนอื่นได้ม้าดี กลวิธีที่อาฝานดีใช้จึงเป็นกลอุบายที่แฝงการเอาคืนรวมถึงการพิจารณาตระการความเป็นจริงที่หยิบยื่นให้ผู้อ่านได้คบคิดอยู่ตลอดเวลาการดำเนินเรื่อง และยังคงตอกย้ำถึงความโง่เขลาของผู้ที่หลงกลอุบายอีกด้วย ความเป็นจริงที่ว่า ม้าไม่สามารถบินได้ กลอุบายนี้ใช้ประเด็นความอยากได้อย่างมีในสิ่งที่ผู้อื่นมี มาใช้ในการผูกเรื่องและโยงให้ฮองเต้อยากไปในสวนดอกไม้อย่างเช่นที่อาฝานดีไป ในขณะที่ตนมีม้าดีแท้ดีแต่กลับต้องเปียกฝนกลับมา อาฝานดีมีเพียงม้าแก่ๆตัวหนึ่งเท่านั้นยังได้ไปเยี่ยมชมสวน

⁷⁰ Ibid., p. 106.

ดอกไม้สวยงาม ฮ่องเต้จึงคิดอยากที่จะแย่งม้าตัวนั้น อาฝานเถีใช้กลอุบายนี้หลอกฮ่องเต้เพราะตนจะได้ม้าดีไว้ขี่ ฮ่องเต้หลงเชื่อ โดยมีองค์ประกอบหลักดังนี้ ประการแรกคืออาฝานเถีใช้กลอุบาย ประการที่สองประเด็นความโลภ และประการสุดท้ายผู้หลงกลอุบาย จึงทำให้กลอุบายโดยการวางแผนของอาฝานเถีสัมบูรณ์

4.5 กลวิธีการสอดแทรกคติสอนใจ

กลวิธีการสอดแทรกคติสอนใจ เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่มีความพิเศษในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี ซึ่งส่วนใหญ่ใช้การเสียดสีเป็นประเด็นหลักในการทำให้เกิดความขำขัน ความกลมกลืนของคำสอนที่ต้องการสอดแทรกให้ผู้อ่านได้ร่วมวิเคราะห์ เป็นการตอกย้ำบริบทความเป็นนักปราชญ์ผู้รอบรู้ของอาฝานเถี ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง สิ่งใดควรจำสิ่งใดควรลืม (记住什么? 忘掉什么?) เพียงเรื่องเดียว ดังนี้

สิ่งใดควรจำสิ่งใดควรลืม (记住什么? 忘掉什么?)

นิทานเรื่อง สิ่งใดควรจำสิ่งใดควรลืม (记住什么? 忘掉什么?) นี้กล่าวถึงมีผู้ได้ยินคำล่ำลือว่าอาฝานเถีมีสติปัญญาฉลาดล้ำเลิศ เดินทางมาขอคำแนะนำจากอาฝานเถี

“要是别人对你做了一件好事，你必须把他牢牢记在心里；要是你自己对别人做了一件好事，你就应该把它永远忘掉！”⁷¹

“หากว่ามีคนทำดีกับท่านท่านจงจดจำไว้ในใจตลอดกาล หากว่าท่านทำดีกับผู้อื่นท่านจงลืมมันไปตลอดกาลเช่นกัน”

ประเด็นหลักที่อาฝานเถีต้องการสอดแทรกคติสอนใจในเนื้อเรื่องตอนนี้นั้น เป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคม การปฏิบัติตนต่อผู้อื่น สิ่งที่เราควรจดจำควรเป็นเรื่องที่เราควรทำความดีต่อเรา สิ่งที่เราควรลืมนั้นคือสิ่งที่เรากระทำดีต่อผู้อื่น หมายถึง ควรจดจำและระลึกถึงสิ่งดีงามที่ผู้อื่นกระทำตอบแทนการกระทำด้วยการทำความดีต่อผู้อื่นเช่นกัน แต่เมื่อเราทำความดีต่อผู้อื่นแล้วให้ลืมการกระทำนั้นไป เตือนใจตนเสมอด้วยการทำความดีโดยไม่หวังผลตอบแทน

⁷¹ Ibid., p. 74.

กลวิธีที่อาฟานตีใช้ในการสอดแทรกคำสอน ถือว่าเป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่มีความพิเศษในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี นิทานมุขตลกแนวเสียดสีส่วนใหญ่ใช้การเสียดสีเป็นประเด็นหลักในการทำให้เกิดความขำขัน ความกลมกลืนของคำสอนที่ต้องการสอดแทรกให้ผู้อ่านได้ร่วมวิเคราะห์กลายเป็นส่วนหนึ่งของนิทานมุขตลกแนวเสียดสี จะเห็นได้ว่าในหลายๆตอนที่นำเสนอในเนื้อเรื่องล้วนแล้วแต่สอดแทรกเนื้อหาความรู้และคติสอนใจให้แก่ผู้อ่านทั้งสิ้น

บทที่ 5

อาฟานธี: วีรบุรุษชายขอบกับสังคมกระแสหลัก

คนชายขอบ (marginal people) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มคนที่สังคมไม่สนใจเหลียวแล เช่น คนยากจน ชนส่วนน้อย คนพิการ เป็นต้น ความเป็นชายขอบนี้คือความเป็นอื่น (otherness) ที่ถูกให้ความหมายโดยสังคมกระแสหลัก (mainstream society) ที่มองว่าบุคคลในกลุ่มทางสังคมเหล่านี้มีความด้อยกว่าตนเอง คนชายขอบจึงมักมีชีวิตร่วมอยู่กับการถูกดูแคลน และถูกเอารัดเอาเปรียบ ทำให้ต้องดิ้นรน ต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ นิทานมุข ตลกแนวเสียดสี เรื่องเล่าอาฟานธี จึงเข้ามามีบทบาทผ่อนคลายความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยนำเสนอ อาฟานธีในแง่มุมต่าง ๆ ดังนี้

5.1 อาฟานธี กับการเมืองการปกครอง

ประเทศจีนเป็นสังคมที่ไม่มีระบบวรรณะ แต่มีระบบชนชั้น ระบอบสังคมศักดินา (封建社会) * ของจีนเริ่มขึ้นในสมัยราชวงศ์โจว ** มีระยะเวลาประมาณ 3,000 ปี ในยุคสมัยนี้เองที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกชนชั้น (social stratification) ขึ้น ชนชั้นหลักของสังคมศักดินาของจีน แบ่งได้เป็น 4 ชนชั้น ดังนี้

- (1) ชนชั้นกษัตริย์ ได้แก่ จักรพรรดิ และพระบรมวงศานุวงศ์
- (2) ชนชั้นสูง ได้แก่ ผู้ถือครองที่ดิน
- (3) ชนชั้นขุนนาง หมายถึง ประชาชนทั่วไปที่สอบผ่านเข้ารับราชการเป็นขุนนาง
- (4) ชนชั้นประชาชนทั่วไป ได้แก่ ชาวนา กรรมกร และพ่อค้า

การแบ่งแยกชนชั้นนี้ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นที่เป็นปัญหาสำคัญในการพัฒนาประเทศของจีน เกิดการแบ่งแยกและเอารัดเอาเปรียบมากมายจากเจ้าที่ดิน รวมถึงเจ้าขุนมูลนายและกษัตริย์ บุคคลกลุ่มนี้ได้ครอบครองที่ดินส่วนใหญ่ ชาวนากลับมีที่ดินเพียงน้อยนิด หรือไม่มีที่ดินเลย ชาวนาทำนาในที่ดินของเจ้าที่ดินเจ้าขุนมูลนายและพวกเขาซื้อพระวงศ์ด้วย

---

* ระบอบศักดินา (封建社会) เป็นระบอบสังคมที่มีการมอบกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่ผู้ที่สนับสนุนราชวงศ์ กำหนดสิทธิหน้าที่ตามลำดับชั้นฐานันดรศักดิ์ มีการแต่งตั้งผู้แทนกษัตริย์เป็นข้าหลวงประจำหัวเมือง

** ราชวงศ์โจว คือ ราชวงศ์หนึ่งของจีน ในช่วง 1,000-221 ปี ก่อนคริสต์ศักราช

เครื่องมือของตนเองและนำเอาผลิตผลเป็นจำนวนมากขึ้นไปมอบให้เจ้าที่ดิน เปรียบเสมือนเป็นค่าเช่าที่ดิน ซึ่งเป็นราคาที่ไม่เป็นธรรมทำให้ชาวนากลายเป็นทาสทางเศรษฐกิจแบบไม่เป็นธรรมของระบอบสังคมนักคิดนา ไม่เพียงแต่เจ้าที่ดินเจ้าขุนมูลนายและพวกเชื้อพระวงศ์เท่านั้นที่ดำรงชีวิตด้วยอาศัยการขูดรีดค่าเช่ามาจากชาวนา ทั้งรัฐของชนชั้นเจ้าที่ดินก็ยังบังคับชาวนาให้ส่งส่วยอากรและบังคับเกณฑ์แรงงานไปทำงานให้โดยไม่ให้ค่าตอบแทน เพื่อรับใช้ข้าราชการกลุ่มใหญ่ของรัฐและกองทหาร ในสมัยก่อนราชวงศ์จินประเทศจีนเป็นรัฐศักดินาที่บรรดาเจ้าผู้ครองแคว้นต่างแข็งอำนาจตั้งตัวเป็นใหญ่ หลังจากจักรพรรดิจินซีฮ่องเต้ ได้รวมประเทศจีนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ได้สถาปนารัฐศักดินาแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่รวมอำนาจไว้ในส่วนกลาง ในเวลาเดียวกันก็ยังรักษาภาวการณ์แข็งอำนาจแบบศักดินาไว้ในรัฐศักดินานี้ จักรพรรดิทรงไว้ซึ่งอำนาจสูงสุด

ในสมัยสังคมนักคิดนา ชนชั้นที่กุมอำนาจการเมืองการปกครอง คือ ชนชั้นกษัตริย์และชนชั้นขุนนาง นโยบายการปกครองที่เด่นชัดที่สุดคือ การแต่งตั้งขุนนางไว้ตามท้องที่ต่างๆ สำหรับควบคุมดูแลการทหารการศาลการเงินและเสียบยงและอาศัยเจ้าที่ดินและชนชั้นสูงในสังคมเป็นรากฐานของการปกครองแบบศักดินา ซึ่งกษัตริย์ ขุนนาง และผู้ถือครองที่ดินนี้เป็นผู้ครอบครองปัจจัยการผลิตกล่าวคือ ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบและแสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่มคนเหล่านี้ ความขัดแย้งหลักในสังคมนักคิดนานั้น เกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นชาวนากับชนชั้นเจ้าที่ดินเป็นส่วนใหญ่ อาจกล่าวได้ว่าชาวนาเท่านั้นที่เป็นชนชั้นที่เป็นพื้นฐานในการสร้างโภคทรัพย์อย่างแท้จริง

ชาวนาจีนในทุกยุคทุกสมัยต่างดำรงชีวิตอยู่อย่างยากจนข้นแค้นเยี่ยงทาส ภายใต้การขูดรีด และการกดขี่ทางการเมืองแบบสังคมนักคิดนา ชาวนาถูกผูกมัดไว้กับระบอบศักดินาโดยไม่สามารถเรียกร้องความเป็นธรรมได้ การปราศจากเสรีภาพและวัฒนธรรมการขูดรีดทางเศรษฐกิจ รวมถึงการกดขี่ทางการเมืองอย่างทารุณที่ชนชั้นเจ้าที่ดินกระทำต่อชาวนานั้นได้บีบบังคับให้ชาวนาก่อการลุกขึ้นสู้เพื่ออิสรภาพของตน เป็นไปเพื่อต่อต้านการปกครองของชนชั้นเจ้าที่ดินซึ่งล้วนแต่เป็นการเคลื่อนไหวที่รุนแรงและกลายเป็นสงครามปฏิวัติของชาวนาที่กลายเป็นการพลิกโฉมหน้าประวัติศาสตร์จีนที่สำคัญ การลุกขึ้นสู้ของชาวนาและสงครามชาวนาในประวัติศาสตร์ของจีนนั้นเป็นสิ่งที่แสดงได้ถึงความคับแค้นใจต่อระบอบการเมืองการปกครองของชาวนาในสังคมจีน การลุกขึ้นสู้ของชาวนาและสงครามของชาวนานั้นถือได้ว่าเป็นก้าวสำคัญ

ในการพัฒนาประเทศจีน เพราะผลของการลุกขึ้นสู้ของชาวนาและสงครามชาวนาในแต่ละครั้ง ล้วนเป็นการโจมตีการปกครองแบบศักดินาทั้งสิ้น

แม้ว่าประเทศจีนจะเป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ในสายตาของชาวโลก มีผืนแผ่นดินอันกว้างใหญ่ไพศาล พลเมืองมากมาย ประวัติศาสตร์ ประเพณีและอารยธรรมอันงดงามที่ไม่เป็นสองรองใคร แต่ระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่เป็นธรรมนี้ยังคงฝังรากลึก ถือได้ว่า ความขัดแย้งทางด้านการเมืองการปกครองในสมัยสังคมศักดินานั้นเปรียบเสมือน “ยุคมืด” ของจีนที่เดี่ยวกลายเป็นรอยร้าวในประวัติศาสตร์ทางสังคมการเมืองการปกครองที่เด่นชัด และส่งผลทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมจีนมีชีวิตทางสังคมที่ยากจนข้นแค้นมาเป็นเวลาหลายพันปี

ส่วนสำคัญของประวัติศาสตร์มักถูกจารึกและกล่าวถึงในวรรณคดี เรื่องราวของการเมืองการปกครองซึ่งเป็นตัวแปรหลักในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดีอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ จึงถือได้ว่าวรรณคดีเป็น “เครื่องมือ” ให้ชนชั้นผู้ถูกปกครองได้แสดงหรือสะท้อนความไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในรูปแบบต่างๆ ประเภทของวรรณคดีที่ทำหน้าที่นี้ได้ดี คือ นิทานมุขตลกแนวเสียดสี อันเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่สื่อถึงความคิดและการกระทำนอกกรอบ ความคาดไม่ถึงมักปรากฏในวรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีอยู่เสมอ

วรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีสามารถสะท้อนความไม่เห็นด้วยทางด้าน ศาสนา วัฒนธรรมประเพณี การเมืองการปกครอง จารีตที่สังคมยึดถือปฏิบัติหรือในทุกมุมของสังคม ล้วนแล้วแต่เกิดความไม่สมบูรณ์ขึ้น ในแต่ละกระบวนการ แต่ละการกระทำ ผู้คนวิพากษ์วิจารณ์ การกระทำของผู้อื่นตลอดเวลา การต่อต้านความเชื่อทางศาสนา การเมืองการปกครอง และมุ่งเน้นความสำคัญทางด้านเสรีภาพของมนุษย์ จากเหตุผลอันสืบเนื่องจากระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่เป็นธรรมของจีน ภาวะความตึงเครียดในสังคมนี้เอง ทำให้วรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการผ่อนคลายความตึงเครียดและความขัดแย้งรุนแรงระหว่างชนชั้นปกครองและประชาชน นิทานเรื่อง *เรื่องเล่าอาฝานถี้* เป็นนิทานที่มีชื่อเสียงอย่างมากในประเทศจีน ตัวละครที่สำคัญในเรื่องมีชื่อว่า อาฝานถี้

เชื่อกันว่า อาฟานถี เป็นบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในยุคศตวรรษที่ 13 ช่วงปี ค.ศ. 1208-1285¹ เป็นยุคของระบบศักดินาและความอดอยากของประชาชนเป็นสิ่งคู่กัน บ่อยครั้งที่ อาฟานถีเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบศักดินา และในหลายเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของ อาฟานถีนั้นเป็นเรื่องราวแห่งความขัดแย้งกับระบบเจ้าขุนมูลนาย อาฟานถีแสดงให้เห็นว่า ความสุขบนความทุกข์ของชาวบ้านที่เจ้าขุนมูลนายทั้งหลายได้กระทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อีกทั้งยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมที่รุนแรง เปรียบเสมือนเป็นคลื่นใต้น้ำจากความไม่พอใจของประชาชน ในบางครั้งไม่สามารถแสดงออกได้แบบตรงไปตรงมาท่ามกลางกฎหมาย และ ภายใต้อำนาจรัฐที่เอารัดเอาเปรียบ ผู้คนส่วนใหญ่จึงใช้วรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีเป็นตัวกลางสื่อถึงความ “ไม่ยอม” ที่แฝงอยู่ในจิตใจของประชาชนผู้รักเสรีภาพทุกคน อาฟานถีจึงเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ลุกขึ้นต่อต้านระบบความไม่เป็นธรรมนี้ จึงทำให้เขามีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับด้านความเฉลียวฉลาด และความกล้าหาญ เปรียบเสมือน “วีรบุรุษชายขอบ” ที่อยู่ในจิตใจของชาวบ้านผู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพทุกคน

5.2 อาฟานถีกับคู่ตรงข้าม

อาฟานถีมักตกอยู่ในสถานการณ์ที่คู่ตรงข้ามสร้างขึ้น “กับดักคู่ตรงข้าม” นี้เองทำให้เกิดเป็น “กับดักวาทะ” อันปราดเปรื่องของอาฟานถี ในหลายๆเหตุการณ์ที่ดูเหมือนจะเป็นผู้เสียเปรียบ แต่อาฟานถีสามารถพลิกสถานการณ์โดยใช้ปัญญาต่อกรกับคู่ตรงข้ามได้ทุกครั้ง อาฟานถีให้น้ำหนักการประชดเสียดสีอย่างรุนแรงกับคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์และขุนนาง คู่ตรงข้ามที่เป็นนักบวชและพ่อค้ายังคงไม่ปรากฏเด่นชัดนัก คู่ตรงข้ามในประเภทของเพื่อน อาฟานถีสอดแทรกความเจ็บปวดจากการกระทำของเพื่อนและให้แง่คิดของการคบเพื่อนไว้ในเนื้อเรื่องด้วย คู่ตรงข้ามในประเภทของบุคคลทั่วไปเป็นคู่ตรงข้ามที่อาฟานถีใช้น้ำหนักการเสียดสีไม่รุนแรง เป็นไปในลักษณะยั่วล้อและไม่ได้เสียดสีจริงจังนัก ความสัมพันธ์ระหว่างอาฟานถีกับคู่ตรงข้ามเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ชาวบ้านผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบ อยากจะแสดงออกแต่ไม่สามารถทำได้ในชีวิตจริง คู่ตรงข้ามที่สำคัญมีทั้งหมด 6 กลุ่ม คือ กษัตริย์ ขุนนาง นักบวช พ่อค้า เพื่อน และบุคคลทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹Wáng Bǎo 王堡, Léi Mào kú 雷茂奎, Xīnjiāng Mínzú Mínjiān Wénxué Yánjiū 新疆民族民间文学研究 (Xīnjiāng : Xīnjiāng Rénmín Chūbǎnshè, 1979), P. 119.

(1) กษัตริย์

กษัตริย์หรือผู้ปกครองประเทศเป็นบุคคลที่อาฝานเถีมักปะทะคารมด้วยเสมอ โดยใช้วิธีการเอาตัวรอดจากสถานการณ์ที่คู่ตรงข้ามสร้างขึ้นเพื่อให้อาฝานเถีติดอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก อาฝานเถีมักรอดพ้นจากการเอาใจเปรียบหรือการกลั่นแกล้งของคู่ตรงข้ามด้วยการใช้ปัญญา ตอบโต้นโยบายการปกครองที่ไม่เป็นธรรมจากผู้ปกครองประเทศ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างนิทานใน *เรื่องเล่าอาฝานเถี* ที่มีกษัตริย์เป็นคู่ตรงข้าม มีจำนวน 6 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马)

นิทานเรื่อง *ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马)* นี้กล่าวถึงอาฝานเถีหลอกให้ฮ่องเต้ขี่ม้าแก่ แล้วตนได้ขี่ม้าแข็งแรง เหตุเพราะฮ่องเต้ต้องการจะกลั่นแกล้งอาฝานเถีก่อน อาฝานเถีจึงคิดอุบายหลอกคู่ตรงข้าม อาฝานเถีหลอกให้ฮ่องเต้เชื่อว่า ม้าแก่เป็นม้าที่บินได้ บินพาอาฝานเถีไปสวนดอกไม้ที่สวยงามทำให้เมื่อฝนตกอาฝานเถีจึงไม่เปียกฝน ฮ่องเต้เชื่อคำเพราะอาฝานเถีไม่เปียกฝนเลยสักนิดจึงแลกม้ากับอาฝานเถี

那匹老马，听见打雷又站住了。皇帝用鞭子打，用拳捶，用翔踢，他还是一动不动。大雨哗哗地落下来了，把皇帝又浇得一身清湿。²

ม้าแก่ตัวนั้น ได้ยินเสียงฟ้าร้องก็ยืนนิ่งอีก ฮ่องเต้ใช้แซ่ตีเท่าไร ใช้กำปั้นทุบเท่าไร ใช้เท้าถีบแล้วถีบอีก มันก็ยังไม่ขยับไปไหน ฝนที่ตกลงมาทำให้ฮ่องเต้เปียกไปทั้งตัว

ในที่สุดฮ่องเต้ก็ตกหลุมพราง “กับดักวาทะ” ของอาฝานเถี หลายต่อหลายครั้งที่อาฝานเถีสามารถพุดให้ฮ่องเต้เชื่อถือในคำพุดของตน แสดงให้เห็นถึงการใช้ปัญญาของอาฝานเถี และการไม่พิจารณาบริบทของคู่ตรงข้ามเอง

เรื่องที่ 2 ถุงใส่ปัญญา (计囊)

นิทานเรื่อง *ถุงใส่ปัญญา (计囊)* กษัตริย์จากประเทศใกล้เคียงมาทดสอบปัญญาอาฝานเถีหลอกให้อูบาย โดยการขอยืมม้าขี่ไปเพื่อจะกลับไปเอาปัญญาที่บ้านมาต่อสู้กับพระองค์

²Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì 阿凡提的故事*, p. 12.

“我就能骗了你”阿凡提说，“不过，你得等着，我先回家把计囊取来，才好拿出计策来骗你。你要是真不怕我的计囊，就让我骑你的马去拿，好快点回来。”³

“ข้านี้แหละที่สามารถหลอกท่านได้” อาฟานตีพูด “แต่ท่านจะต้องรอก่อน ข้าจะกลับบ้านไปเอาถุงใส่ปัญญาของข้ามาก่อน ข้าถึงจึงจะสามารถใช้มันออกอุบายหลอกท่านได้ หากท่านไม่กลัวถุงปัญญาของข้าจริง ท่านต้องให้ข้าขี่ม้าของท่าน ข้าจะได้เดินทางกลับมาโดยเร็ว”

เป็นอีกเหตุการณ์ตอนหนึ่งที่แสดงถึงความสามารถทางปัญญา ศิลปะทางคำพูดของอาฟานตี ทำให้อาฟานตีสามารถหลอกให้คู่ตรงข้ามเชื่อในคำพูดได้ โดยการเน้นไปที่วัตถุประสงค์หลักของคู่ตรงข้ามที่ตรงการจะทดสอบปัญญาของเขา อาฟานตีเล่นกับกิเลสความอยากจะเอาชนะของคู่ตรงข้าม นั้นเพราะคู่ตรงข้ามเพียงเพื่อต้องการจะเอาชนะอาฟานตีเป็นหลักจึงไม่พิจารณาให้รอบคอบ เมื่อรู้ตัวอีกทีจึงรู้ว่าได้พ่ายอุบายของอาฟานตีเสียแล้ว

เรื่องที่ 3 เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股)

นิทานเรื่อง เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股) นี้กล่าวถึงอาฟานตีเข้าเฝ้าฮ่องเต้โดยการหันหลังและบั้นท้ายเข้าเฝ้า เนื่องจากก่อนหน้านี้ฮ่องเต้พิโรธที่อาฟานตีมักก่อกวนและล้อเล่นกับพระองค์แบบไม่เกรงอาญา จึงรับสั่งว่าไม่ต้องมาให้เห็นหน้าอีก เมื่อฮ่องเต้รับสั่งให้อาฟานตีเข้าเฝ้าอีกครั้ง เขาจึงหันบั้นท้ายเข้าเฝ้าแทน การที่ฮ่องเต้รับสั่งว่าไม่ต้องมาให้เห็นหน้าอีก นั้นหมายความว่าฮ่องเต้โกรธอาฟานตีอย่างมาก จึงไม่ยอมพบหรือพูดคุยกับอาฟานตีอีก อาฟานตีจึงปฏิบัติตามคำสั่งนั้นอย่างเถรตรงไม่ให้เห็นหน้า แต่ให้เห็นบั้นท้ายแทน

“上次您，再也不要见我的面了。那有什么法子？今天只好您我的屁股吧！”⁴

“ครั้งก่อนฝ่าบาททรงตรัสว่า อย่ามาให้ข้าเห็นหน้าอีก ข้าไม่มีทางเลือก วันนี้เชิญฝ่าบาทพบบั้นท้ายของข้าพระองค์ไปก่อนก็แล้วกันพระเจ้าข้า”

³Ibid., p. 90.

⁴Ibid., p. 66.

อาฝานเถีลื้อเล่นกับฮ้องเต้โดยไม่เกรงกลัว หรือไม่สนใจว่าฮ้องเต้จะมีเรื่องสำคัญหรือไม่ อาฝานเถีแสดงให้เห็นว่าเขาต้องการที่จะกลั่นแกล้งฮ้องเต้ได้เป็นพอใจ เขาไม่สนใจว่าประเทศชาติจะมีเรื่องสำคัญให้ต้องช่วยเหลือหรือไม่ นั่นเป็นเพราะอาฝานเถีเลือกข้างแล้วว่าจะอยู่ข้างประชาชนมากกว่า อาฝานเถีเห็นว่าประเทศชาตินั้นเป็นเรื่องของฮ้องเต้ ปัญหาอันสืบเนื่องมาจากฮ้องเต้ฮ้องเต้ควรที่จะจัดการปัญหานั้นด้วยตนเอง อาฝานเถีแสดงออกอย่างชัดเจนว่าไม่ขอยุ่งเกี่ยวและไม่ให้ความสำคัญ แต่เมื่อใดก็ตามที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเดือดร้อนของชาวบ้าน อาฝานเถีเลือกต่อกรกับคู่ตรงข้ามที่เป็นฮ้องเต้ และจะช่วยเหลือชาวบ้านทันทีโดยไม่มีข้อแม้ ความแตกต่างนี้เห็นได้ชัดจากนิทานเรื่อง เงินค่าอาหาร (饭钱) มีคนจนคนหนึ่งขอร้องให้อาฝานเถีช่วยเหลือ

“可敬的阿凡提，我想求你一件事，不知道你肯不肯帮忙” “帮助人是光荣的事，也是快乐的事，你就讲吧！”⁵

“ท่านอาฝานเถีที่เคารพ ข้ามีเรื่องอยากจะขอความช่วยเหลือท่านสักเรื่องหนึ่ง ไม่ทราบว่าท่านจะช่วยเหลือข้าได้หรือไม่ “ช่วยเหลือคนเป็นเรื่องที่มีเกียรติ และก็เป็นเรื่องที่มีความสุข ท่านมีอะไรก็ว่ามาเถอะ”

เมื่อมีชาวบ้านมาขอความช่วยเหลืออาฝานเถีไม่ลังเลที่จะช่วยเหลือ ตรงข้ามกับเมื่อฮ้องเต้ต้องการใช้ปัญญาของอาฝานเถีช่วยเหลือพระองค์บ้าง อาฝานเถีกลับไม่ยินยอมที่จะช่วย อาฝานเถีแสดงให้เห็นว่าความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากเป็นเรื่องที่มีเกียรติและเป็นเรื่องที่ทำแล้วมีความสุข และอาฝานเถีพร้อมที่จะต่อกรกับคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์ได้เสมอโดยไม่หวั่นเกรงอาญาใดๆ อาฝานเถีมักเสียดสีฮ้องเต้แบบตรงตรงเสมอ การพูดเสียดสีแบบตรงตรงมักปรากฏในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี เพื่อแสดงความไม่พอใจที่ตนมีต่อคู่ตรงข้าม คำพูดเสียดสีที่ปรากฏทำให้อาฝานเถีเปรียบเสมือนกระบอกเสียงของชาวบ้าน ที่แสดงออกถึงความคับข้องใจของประชาชนที่มีต่อฮ้องเต้ อาฝานเถีเสนอให้ฮ้องเต้ทำเรื่องที่มีประโยชน์ต่อราษฎร

⁵ Ibid., p. 50.

เรื่องที่ 4 ขุดหลุมฝังตัวเอง (为自己挖掘坟墓)

นิทานเรื่อง ขุดหลุมฝังตัวเอง (为自己挖掘坟墓) นี้กล่าวถึงอาฟานตีเสนอให้ฮ่องเต้ขุดหลุมฝังศพพระองค์เอง เพราะอย่างไรเสียเมื่อพระองค์ทรงสวรรคตไปแล้วจะมีผู้ใดขุดหลุมสุสานให้พระองค์อย่างแน่นอน

“因为您做尽了坏事，不得人心，死后奴才们才不会为您挖掘坟墓哩！”⁶

เป็นเพราะว่าพระองค์ทำแต่ความชั่วใจดำอำมหิต ตายไปแล้วพวกทาสรับใช้จะไม่ขุดหลุมสุสานให้พระองค์หรอก ”

คู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์มักเป็นคู่ตรงข้ามที่อาฟานตีมักกล่าวว่าเสียดสีแบบเถรตรงเสมอ เนื่องจากในสมัยของอาฟานตีนั้นเป็นยุคที่ประชากรราษฎรตกทุกข์ได้ยาก ข้าวยากหมากแพง รัฐบาลก็ยังเก็บภาษีกับคนยากคนจน ซึ่งเป็นเรื่องที่อาฟานตียอมไม่ได้ ในยุคของอาฟานตีนั้นเป็นยุคที่ชาวบ้านยากจน ผู้ปกครองประเทศไม่เหลียวแล ฮ่องเต้เสวยสุขอยู่บนกองเงินกองทอง ประชาชนเดือดร้อน คราบน้ำตาและเสียงร่ำไห้ของประชาชนถูกสะท้อนออกมา ยินเสียงร้องขอความช่วยเหลือแว่วมาในเนื้อเรื่อง ปรากฏเป็นตัวอักษร มโนคติทางความคิดของประชาชนจากความแค้นเคืองเรียกร้องผู้ปลดปล่อย หากจัดชนกลุ่มน้อย และคนยากคนจนเป็นพวกชายขอบ ชาวบ้านผู้ไร้การศึกษา เรามักเห็นภาพของฮ่องเต้ในลักษณะของผู้ร่ำรวย โหดเหี้ยม เสียงหัวเราะของผู้ปกครองประเทศ เปรียบได้กับเสียงร่ำไห้ของประชาชน พิษพันธุรัฐญาหารที่แลกมากับหยาดเหงื่อของเกษตรกร ถูกกินทิ้งกินขว้างจากผู้ไม่เห็นคุณค่า ภาพของอาหารที่ปรุงพร้อมหลายสิบบอย่างบนโต๊ะเสวยของฮ่องเต้ กินอย่างไรก็ไม่หมด ในขณะที่ประชาชนท้องหิวไม่มีอันจะกิน ความแตกต่างนี้เองที่ทำให้เนื้อเรื่องมักปรากฏการเสียดสีในลักษณะนี้อยู่บ่อยครั้ง และตอกย้ำความไม่ต้องการระบอบกษัตริย์ในสมัยนั้น

เรื่องที่ 5 วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子)

นิทานเรื่อง วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子) นี้กล่าวถึงอาฟานตีที่ลาท่องเที่ยวไปทั่วทุกมุมของประเทศ ประชากรราษฎรคิดอ่านเช่นไรอาฟานตีย่อมรู้ดีที่ที่สุด จึงรับสั่งถามอาฟานตีว่า วันใดจะเป็นวันที่ประชากรราษฎรในประเทศมีความสุขที่สุด

⁶ Ibid., p. 19.

“你骑驴走遍了全国。人们想些什么，你都知道。请你告诉我：什么日子，才是我的百姓最欢乐的一天？阿凡提回答说：就是陛下有幸上天堂的哪一天。”⁷

อาฟานตีเจ้าขี้ลาเดินทางไปที่วราชอาณาจักร ประชาชนคิดเห็นเช่นไรเจ้าล้าวน แล้วแต่เข้าใจและเข้าถึง เจ้าช่วยบอกข้าหน่อยเถิด วันใดจะเป็นวันที่ประชาราษฎร์มีความสุขที่สุด อาฟานตีตอบโดยทันทีว่า ก้าววันที่พระองค์โชคดีได้ขึ้นสวรรค์วันนั้นแหละพะยะค่ะ”

อาฟานตีกล่าวว่าวันที่ไม่มีฮ่องเต้จะเป็นวันที่ประชาราษฎร์เป็นสุขที่สุด คู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์ที่อาฟานตีมักเสียดสีแบบเถรตรงนั้น แสดงให้เห็นถึงการตอกย้ำความไม่ต้องการระบอบกษัตริย์ในยุคสมัย นั้น และความไม่ต้องการระบอบกษัตริย์ในประเทศจีนไม่เพียงแต่ในชนกลุ่มน้อยเท่านั้นแต่ได้แพร่ขยาย ไปทั่วทั้งประเทศ จนทำให้ประเทศจีนมีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ในภายหลังจนถึงปัจจุบัน หรือที่เรียกว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์ (Communism)^{*} นั้นเอง

เรื่องที่ 6 เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义)

นิทานเรื่อง เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义) นี้กล่าวถึงการโจมตีคู่ตรงข้ามถึงประเด็นหลักมนุษยธรรม และการกล่าวหาคู่ตรงข้ามแบบตรงไปตรงมาเป็นลักษณะเด่นของนิทานมุขตลกแนวเสียดสีอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่ตอบโจทย์นิทานมุขตลกได้อย่างตรงประเด็นที่สุด เรื่องราวกล่าวถึงคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์ถามคำถามที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์และเงินทอง หากมีสองสิ่งมาวางกองอยู่ตรงหน้าอาฟานตีจะเลือกสิ่งใด อาฟานตีตอบแบบไม่ลังเลว่าเลือกเงินทองอย่างแน่นอน จะด้วยเหตุผลอันใดนั้นหากจะพิจารณาจากตัวบทของเรื่องได้ดังนี้

⁷Ibid., p. 73.

* ลัทธิคอมมิวนิสต์ (Communism) เป็นขบวนการปฏิวัติสังคมนิยมเพื่อสถาปนาระเบียบสังคมที่ปราศจากชนชั้น โดยตั้งอยู่บนการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตร่วมกัน

“谁缺什么就想要什么，我的陛下。”阿凡提说，“您想要的东西就是您最缺少的呀！”⁸

“ใครขาดสิ่งใดก็อยากได้สิ่งนั้นพะยะค่ะฝ่าบาท” อาฟานตีพูด “สิ่งที่พระองค์อยากได้จึงเป็นสิ่งที่พระองค์ขาดพะยะค่ะ”

ฮองเต้กล่าววาทะนั้นหากมีสองสิ่งนี้กองอยู่ตรงหน้า สิ่งที่พระองค์จะเลือกนั้นคือความซื่อสัตย์อย่างแน่นอน เงินทองมิได้มีคุณค่าอันใดในสายตาพระองค์ จุดนี้เองเป็นโอกาสอาฟานตีโจมตีผู้ตรงข้ามด้วยประเด็นที่ว่า ผู้ใดมีสิ่งนั้นอยู่แล้วมักเลือกอย่างอื่นแทน ตนนั้นเต็มเปี่ยมไปด้วยความซื่อสัตย์สิ่งที่ขาดนั้นคือเงินทอง ฮองเต้เริ่มมากมายด้วยทรัพย์สินเงินทองแต่ขาดสิ่งที่สำคัญที่สุด นั่นคือความซื่อสัตย์นั่นเอง

อาฟานตีมักแสดงให้เห็นถึงด้านมืดของผู้ตรงข้ามเสมอ ไม่ว่าผู้ตรงข้ามจะเป็นถึงกษัตริย์ ผู้ปกครองประเทศอาฟานตีก็ไม่เกรงอาญาอันใด ยังคงแสดงความเป็นตัวตนของตัวเองได้อย่างเจ็บคม อาฟานตีมักจะทำให้ผู้ตรงข้ามมีลักษณะของผู้ไม่มีปัญญา ขาดคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งในสมัยอาฟานตีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เป็นช่วงของสมัยที่ผู้คนเอือมระอากับการปกครองแบบไม่เป็นธรรมของฮองเต้ในสมัยนั้น วรรณคดีหลากหลายต่างเสนอมุมมองการต่อต้านระบอบกษัตริย์ในประเทศจีน วรรณคดีนิทานมุขตลกก็เป็นอีกแรงขับเคลื่อนหนึ่งแสดงออกถึงการต่อต้านระบอบกษัตริย์ และในสมัยนั้นเอง เรื่องเล่าอาฟานตีนิทานมุขตลกแนวเสียดสี เป็นที่แพร่หลายเป็นอย่างมาก และการโจมตีผู้ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์ได้กลายเป็นเรื่องสนุกสนานแต่แฝงไปด้วยข้อคิดมากมายของนิทานเรื่อง เรื่องเล่าอาฟานตี

(2) ขุนนาง

ขุนนางเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งพยายามก่อปัญหาให้กับอาฟานตีโดยกลุ่มขุนนางเหล่านี้มักไม่ชอบใจที่อาฟานตีมีสติปัญญาที่เฉียบแหลม ยากแก่การควบคุม เนื่องจากอาฟานตีไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองที่ไม่เป็นธรรม อาฟานตีแสดงให้เห็นถึงจุดยืนของประชาชนชายขอบที่ก้าวข้ามสิ่งกีดกันทางศาสนาและวัฒนธรรม การเมืองการปกครอง โดยกล้าแสดงออกถึงการ “ขัดขืน” ซึ่งถูกถ่ายทอดออกมาในทุกถ้อยคำและการกระทำ ยังสะท้อนให้เห็น

⁸ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshi* 阿凡提的故事, p. 26.

ถึงมโนความคิดทางเสรีภาพที่ประชาชนพยายามยึดคืนจากชนชั้นปกครอง ทำให้อาฟานตีปะทะคารมกับขุนนางบ่อยครั้งใกล้เคียงกับคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์ อาฟานตีต่อต้านการกระทำที่เอารัดเอาเปรียบของขุนนางและโต้กลับในแบบฉบับที่ใครฟังเป็นต้องหัวเราะตามและเห็นด้วยกับเหตุผลของเขา นิทานที่มี ขุนนาง เป็นคู่ตรงข้าม ปรากฏใน เรื่อง เงินค่าอาหาร (饭钱) ดังนี้

เรื่อง เงินค่าอาหาร (饭钱)

นิทานเรื่อง เงินค่าอาหาร (饭钱) นี้กล่าวถึงชายผู้หนึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับป้าอู๋เจ้าของร้านอาหาร ชายผู้นี้ยังมีทันได้รับประทานอาหารในร้านอาหารของป้าอู๋แต่อย่างใด เขาเพียงแค่นอนอยู่หน้าร้าน ป้าอู๋กล่าวหาว่าเขาได้สูดดมอาหารจะต้องชดใช้เงินค่าอาหารด้วย ชายผู้นี้ขอร้องให้อาฟานตีช่วย อาฟานตีจึงช่วยเหลือให้ชายผู้นี้รอดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากคู่ตรงข้ามที่เป็นขุนนาง

“这人是我的兄长，他没有钱，饭钱由我付给巴依好了。”⁹

“ชายคนนี้เป็นพี่น้องกับข้า เขาไม่มีเงิน เงินค่าอาหารให้ข้าจ่ายให้แทนเขาเถิด”

อาฟานตีมักช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนและต่อกรกับขุนนางอย่างไม่ลังเล ความกล้าหาญและความมีน้ำใจของอาฟานตีนี้เองที่ทำให้ชื่อของอาฟานตีเป็นที่รู้จัก การยื่นมือช่วยเหลือคนจนของอาฟานตีทำให้เป็นที่นับถือของผู้คนที่รู้จักและได้ฟังเรื่องราวของอาฟานตี วิธีที่อาฟานตีใช้ต่อกรกับคู่ตรงข้ามเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดออกมาจากปัญญาของอาฟานตี ทำให้คู่ตรงข้ามยอมจำนนและพ่ายแพ้ในที่สุด

阿凡提从腰里掏出一个装铜钱的小口袋，举到巴依耳朵旁边摇了几摇，问巴依道：“巴依，你听见口袋里响亮的声音吗？”“什么？哦，听到了，听到了！”巴依说。“好，他闻了你饭菜的香气，你听到了我的钱的声音，咱们的账算清了。”阿凡提说完，拉着穷人的手，大摇大摆地走了。¹⁰

⁹ Ibid., p. 51.

¹⁰ Ibid., p. 50.

อาฟานตีล้วงถุงเงินออกมาจากเอว ยื่นไปที่ข้างหูของปาลีเขย่าสองสามที แล้วถามปาลีว่า “ปาลีท่านได้ยินเสียงในถุงนี้หรือไม่” “อะไรนะ อ้อ ได้ยินแล้ว ได้ยินแล้ว” ปาลีพูด “ดี เขาตมกลิ่นอาหารของท่าน ท่านได้ยินเสียงเงินของข้า เช่นนั้นหนี้ของเราชดใช้กันหมดแล้วนะ” อาฟานตีพูดแล้วเดินจากไปพร้อมกับชายคนจนผู้นั้นอย่างไม่สะทกสะท้านใดๆ

ลักษณะเด่นประการหนึ่งที่อาฟานตีมักกระทำต่อคู่ตรงข้ามนั้นคือ เมื่อได้โต้กลับคู่ตรงข้ามกระทั่งคู่ตรงข้ามไม่สามารถโต้ตอบได้แล้ว อาฟานตีมักไม่สนใจผลที่ตามมา ทุกครั้งที่อาฟานตีลวงให้คู่ตรงข้ามตกหลุมพรางของตนแล้วเขาจะไม่สนใจคู่ตรงข้ามอีกและจะจากไปทันที

(3) นักบวช

นักบวชเป็นคู่ตรงข้ามสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งที่มักเกิดเรื่องราวกับอาฟานตีบ่อยครั้ง เนื่องจากชนกลุ่มน้อยหลายอยู่เป็นชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ ในศาสนาอิสลามผู้ที่นับถือศาสนาเป็นผู้ที่มีความมั่นคงต่อศาสนาเป็นอย่างมาก การล้อเล่นหรือลบหลู่จึงแทบมีปรากฏ จากการศึกษาพบว่า อาฟานตีเป็นชื่อที่ใช้เรียกนักปราชญ์ผู้มีความรู้ ผู้มีความรู้ในสมัยก่อนนั้นส่วนใหญ่มักศึกษาหาความรู้จากศาสนาของตน เทียบได้กับ การศึกษาของคนไทยกับวัดในศาสนาพุทธ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างนิทานที่มีคู่ตรงข้ามเป็นนักบวชจำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ยังจะอยากได้เสื้อนอกไว้ทำไม (还要外套干什么?)

นิทานเรื่อง ยังจะอยากได้เสื้อนอกไว้ทำไม (还要外套干什么?) นี้กล่าวถึงอาฮง ซึ่งเป็นตำแหน่งนักบวชในศาสนาอิสลาม อาฮงสองถึงสามคนต้องการกลั่นแกล้งอาฟานตี โดยหลอกอาฟานตีว่า วันอวสานของโลกกำลังจะมาถึงแล้ว ให้อาฟานตีเอาเนื้อแกะออกมาปรุงให้เหล่าอาฮงรับประทานกัน อาฟานตีรู้ว่าอาฮงจะมาหลอกรับประทานเนื้อแกะ จึงทำที่เป็นเชื้อและปรุงเนื้อแกะให้อาฮงรับประทาน

“完了，完了！世界末日明天就到了。千万别让你辛辛苦苦喂大的绵羊白白扔了，咱们今天就来帮你吃了它吧！”他们拥上前来，七手八脚就把阿凡提的绵羊宰了。“请吧，请吧，”阿凡提说，“世界末日

到了、还留着羊干什么呢。请你们脱了外套，先到后园里乘乘凉吧，我来煮羊肉。”¹¹

“ແ່ແລ້ວ ແ່ແລ້ວ ວັນອາສານຂອງໂລກກໍາລັງຈະມາເຖິງ ອຢາໃຫ້ແກະຕົວ້ວນຂອງເຈົ້າ ເສີຍປະໂຍຊນ໌ເລຍ ວັນນີ້ພວກເຮົາຈະມາຊ່ວຍເຈົ້າກິນແກະຂອງເຈົ້າເອງ” ພວກອາສາຮີບຕ້ອນແກະ ອອກມາ ອາຝານຕີເຫັນດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງຄຳວ່າ “ເຮົາ ເຮົາ ອຢາກຮູ້ວ່າ ວັນອາສານຂອງໂລກກໍາລັງ ຈະມາເຖິງແລ້ວ ເລື້ອໄວ້ກໍ່ບໍ່ມີປະໂຍຊນ໌ ພວກທ່ານເຮົາຮູ້ຄອດເສື້ອນອອກອອກເຄອະ ເຂົ້າໄປນັ່ງທີ່ ສວນຫຼັງບ້ານຂ້າ ເຕີ້ຍວ້າຈະປຸງເນື້ອໃຫ້ຮັບປະທານ”

ອາສາທັງຫຼາຍເຂົ້າໃຈວ່າອາຝານຕີຕຸກຫຼຸມພຽງຂອງຕົນ ຈຶ່ງວາງໃຈແລະພາກັນເຂົ້າໄປນັ່ງທີ່ສວນ ຫຼັງບ້ານຂອງອາຝານຕີອາຝານຕີໃຈຈັ່ງເວນີ້ເອງນຳເອົາເສື້ອນອອກຂອງອາສາທັງຫຼາຍແກ່ຈົນເລື້ອແຕ່ ເຄົ້າຕ່ານ

“阿凡提！我们的外套呢？” “我的阿訇！” 阿凡提不慌不忙地说，“不是明天就是世界末日了吗？你们还要外套干什么呢？”¹²

“ອາຝານຕີ ເສື້ອຄຸມຂອງພວກເຮົາເລົ່າ” “ອາສາທີ່ເຄາຣພ” ອາຝານຕີພູດອຍຢ່າງບໍ່ເຕືອດ ເນື້ອຮ້ອນໃຈ “ພຽງນີ້ຈະເປັນວັນອາສານຂອງໂລກແລ້ວບໍ່ໃຊ້ຫຼື ພວກທ່ານຍັງຈະອຢາກໄດ້ເສື້ອ ຄຸມໄວ້ຫຼືບໍ່”

ພວກອາສາຕ່າງຄາດບໍ່ເຖິງວ່າ ອາຝານຕີ ຈະໂຕ້ກັບເຮັດນີ້ ໂດຍຄຣາແກ່ກວັງວ່າຈະຫຼອກໃຫ້ ອາຝານຕີປຸງເນື້ອໃຫ້ຮັບປະທານໄດ້ໂດຍທີ່ບໍ່ຕ້ອງເສີຍຜົນປະໂຍຊນ໌ອັນໃດ ແລະຍັງໄດ້ກັບຄືນແກ່ລັງ ອາຝານຕີອີກດ້ວຍ ຫາກເຮື່ອງຮາວກັບກາຍເປັນ ອາຝານຕີຕອບໂຕ້ການເອາຣັດເອາເປຣີຍຂອງນັກບວ ຫຼືໄດ້ອຢ່າງສມນ້ຳສມເນື້ອ ໂດຍການແກ່ເສື້ອຄຸມຂອງອາສາຈົນກາຍເປັນເຄົ້າຕ່ານ ຈຸດນີ້ເອງທີ່ກາຍເປັນ ປະເດັນຄວາມຂັດແຍ້ງໃນເຮື່ອງຂອງສາສນາທີ່ວ່າ ນັກບວຫຼືຮາວບ້ານເຄາຣພນັ້ນຄືກາຍເປັນຜູ້ກັບ ແກ່ລັງຮາວບ້ານເສີຍເອງ

¹¹ Ibid., p. 34.

¹² Ibid., p. 35.

เรื่องที่ 2 ถามกันเอง (互相问问)

นิทานเรื่อง ถามกันเอง (互相问问) นี้กล่าวถึงเมื่อครั้งอาฟานตีรับหน้าที่ให้พูด
หลักธรรม ในครั้งแรกที่ขึ้นพูด อาฟานตีถามสานุศิษย์ทั้งหลาย

“信徒们，你们知道我要说什么吗？” “不知道。” 大家同声回
答。“既然你们什么都不知道，我还有什么好讲呢！”¹³

“สานุศิษย์ทั้งหลาย พวกท่านทราบหรือไม่ว่าจะพูดอะไร” “ไม่ทราบ” ทุกคน
ตอบคำถามพร้อมกัน “ในเมื่อพวกท่านไม่ทราบ เช่นนั้นข้าก็ไม่มีอะไรจะพูดอีก”

อาฟานตีแสดงถึงความถ่อมตน และแสดงให้เห็นว่าอาฟานตีเป็นผู้ที่มีความรู้และเป็น
นักปราชญ์ที่ชาวบ้านนับถือ ในครั้งแรกอาฟานตีได้รับเชิญให้ไปแสดงธรรมและในครั้งที่สองที่
ได้รับเชิญก็เช่นกัน อาฟานตีถามสานุศิษย์ในคำถามเดียวกันกับครั้งแรก ในครั้งนี้สานุศิษย์
ทั้งหลายต่างตอบเป็นเสียงเดียวกันว่า รู้ในสิ่งที่อาฟานตีจะพูดแล้ว อาฟานตีกล่าวว่าหากรู้แล้ว
เขาก็ไม่มีอะไรจะพูดอีก และครั้งที่สามสานุศิษย์จึงตอบคำถามของอาฟานตีว่า บางคนรู้แล้วบาง
คนยังไม่รู้ อาฟานตีจึงกล่าวว่าให้คนที่รู้แล้วบอกเล่าแก่คนที่ไม่รู้ สุดท้ายอาฟานตีไม่ได้พูด
หลักธรรมใดๆ ให้สานุศิษย์ทั้งหลายฟัง ถือได้ว่าเป็นการถ่อมตนอีกรูปแบบหนึ่ง ทุกคนล้วน
ต้องการฟังอาฟานตีพูดหลักธรรม สิ่งที่อาฟานตีต้องการจะสื่อ นั่นคือ ความดีและหลักธรรม ไม่
จำเป็นต้องเป็นสิ่งทีกล่าวออกมาหรือเพียงแต่พูดออกไปเท่านั้นแต่ให้มองคุณธรรมความดีที่การ
กระทำมากกว่าคำพูด

เรื่องที่ 3 มันดำ่ว่าท่านก็เป็นหมาป่าเช่นกัน (它骂你也是一只狼)

นิทานเรื่อง มันดำ่ว่าท่านก็เป็นหมาป่าเช่นกัน (它骂你也是一只狼) นี้กล่าวถึง
อาฟานตีเสียดสีคู่ตรงข้ามที่เป็นนักบวชหรือบุคคลที่มีตำแหน่งทางศาสนา ที่เรียกว่า บัวเค่อ
(伯克) จากเนื้อเรื่อง

伯克对他说：“这头绵羊是我救出来的。” 怎么它还骂你呢？”
阿凡提说。“它骂我什么？” “它骂你也是一只狼。”¹⁴

¹³ Ibid., p. 27.

¹⁴ Ibid., p. 14.

ปัวเค่อพูดกับอาฝานเถีว่า “กะตัวนี้เข้าช่วยชีวิตเอาไว้” “เซ่นนั้นแล้วทำไมมันถึง
ด่าท่านละ” อาฝานเถีพูด “มันด่าข้าว่าอะไร” “มันด่าท่านว่าท่านก็เป็นหมาป่าเซ่นกัน”

ปัวเค่อท่านนี้ช่วยชีวิตหมาป่าไว้แต่กระทำตนไม่ต่างกับหมาป่าเซ่นกัน อาฝานเถีเสียดสี
การกระทำในข้อนี้ของปัวเค่อเพื่อเน้นย้ำถึงคุณธรรมที่ผู้ทรงศีลพึงมี ปัวเค่อท่านนี้ขาดคุณธรรม
ในด้านความความเมตตากรุณาของผู้ปฏิบัติธรรม การเสียดสีผู้ที่อยู่ในศาสนาเช่นนี้เป็นการ
เรียกร้องให้นักบวชหรือผู้ที่อยู่ในศีลในธรรมทั้งหลายพึงระลึกถึงธรรมะที่เปรียบเสมือนกรอบ
ปฏิบัติ และนักบวชยังเป็นตัวแทนของศาสนาจึงควรอย่างยิ่งที่จะปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด

อาฝานเถีแสดงให้เห็นว่า ในทุก ๆ สังคมต่างมีข้อบกพร่องด้วยกันทั้งสิ้น ศาสนาที่สมบูรณ์
พร้อมอยู่แล้ว นักบวชที่ถูกมองว่าเป็นผู้ที่บริสุทธิ์แต่ก็ยังคงแปดเปื้อนด้วยบุคคลบางกลุ่ม ซึ่ง
แน่นอนว่ามีได้รวมถึงนักบวชทุกคนว่าเป็นผู้ที่ไม่อยู่ในศีลในธรรม คนดียังคงมีอยู่ในทุก ๆ สังคม
อาฝานเถีได้เสนอมุมมอง ความไม่สมบูรณ์ของสังคม ในความเป็นจริงแล้วระบบที่ผู้คนในสังคม
สร้างขึ้นยังมีจุดอ่อนอยู่เสมอ หากแต่ต้องใช้ความดีและความเป็นธรรมผสานรอยรั่วนั้น คนใน
สังคมจึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

(4) พ่อค้า

พ่อค้าเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นคู่ตรงข้ามในนิทาน เรื่องเล่าอาฝานเถี ด้วยแต่เป็นไปใน
ลักษณะที่ไม่รุนแรงมากนัก เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วอาฝานเถีมักขัดแย้งกับคู่ตรงข้ามที่เป็น
กษัตริย์และขุนนางมากกว่า ซึ่งระบบเศรษฐกิจการค้าเป็นเรื่องที่อยู่คู่กับมนุษย์มาทุกยุคทุกสมัย
ในยุคของอาฝานเถีนั้นการค้ายังคงถูกจำกัดอยู่ภายใต้อำนาจของชนชั้นปกครอง พ่อค้าส่วนใหญ่
มักมีเบื้องหลังที่ไม่ขาวสะอาดมากนัก ความซื่อสัตย์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่พ่อค้าควรมี นิทานที่มีคู่
ตรงข้ามเป็นพ่อค้า พบในเรื่อง ไชไก่สามฟอง (三个鸡蛋) ดังนี้

เรื่อง ไชไก่สามฟอง (三个鸡蛋)

นิทานเรื่อง ไชไก่สามฟอง (三个鸡蛋) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีรับประทานไชไก่ปรุงรส
สามฟองจากร้าน ๆ หนึ่ง และขอผัดผอนค่าอาหารไปก่อน ต่อมาเมื่ออาฝานเถีนำเงินมาชำระ
พ่อค้ากลับคิดราคาค่าไชไก่สามฟองนั้นมากกว่าความเป็นจริง จึงทำให้อาฝานเถีต้องหาวิธีตอบโต้
การเอาไรต์เอาเปรียบของพ่อค้า ด้วยกลอุบายที่คาดไม่ถึง โดยการแสวงปลุกธัญพืชที่ปรุงรส

แล้ว ให้ฮ่องเต้และพ่อค้าผู้นี้หัวเราะเยาะว่าอาฝานเถีจะปลูกธัญพืชที่ปรຽงสุกแล้วได้อย่างไร ตามหลักความเป็นจริง ไข่สามฟองที่ปรຽงสุกแล้วไม่สามารถฟักตัวเป็นไก่ได้ ธัญพืชที่ปรຽงสุกแล้วก็ไม่สามารถปลูกให้งอกงามออกผลเช่นเดียวกัน

“原来您，也知道 炒熟的麦子不出苗。”阿凡提说，“那么，请问陛下，煮熟的鸡蛋还能孵出小鸡来吗？”皇帝和巴依听了，顿时目瞪口呆，半句话也说不出来了。¹⁵

“ที่แท้พระองค์ก็รู้ว่าธัญพืชที่สุกแล้วไม่สามารถออกดอกพืชผลได้” อาฝานเถีพูด “ถ้าเช่นนั้น ขอถามพระองค์ ไข่ไก่ที่ต้มสุกแล้วยังจะสามารถฟักตัวเป็นไก่ได้อีกหรือ”

ฮ่องเต้และป้าอีฟิงแล้วอ้าปากค้าง พุดไม่ออกแม้แต่คำเดียว

ผู้ประกอบการไม่ว่าจะเป็นยุคใดต่างพยายามหาสารพัดวิธีการเพื่อเอาชนะคู่แข่งครองใจลูกค้า บ้างก็ลดต้นทุนทำทุกวิถีทางเพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขัน จนลืมไปว่าความซื่อสัตย์และความขยันหมั่นเพียร คือสิ่งสำคัญที่ทำให้การค้าเจริญรุ่งเรืองมากกว่าการเอาเปรียบเปรียบผู้บริโภคร จากเรื่องราวในนิทานที่มีพ่อค้าเป็นคู่ตรงข้ามนี้ แสดงให้เห็นถึงแง่มุมของผู้ประกอบการที่พยายามเอาเปรียบผู้บริโภครโดยการเพิ่มมูลค่าของสินค้า แต่การเพิ่มมูลค่าในนิทานเรื่องนี้เป็นกรกระทำในทางที่ผิด พ่อค้าในนิทานเรื่องนี้ไม่เพียงไม่สำนึกความผิดของตน กลับไปแจ้งความกับฮ่องเต้ ทำให้อาฝานเถีต้องหาวิธีเพื่อต่อกรกับคู่ตรงข้าม โดยการยกเหตุผลทำนองเดียวกันขึ้นมาหักล้าง

(5) เพื่อน

เพื่อนเป็นกลุ่มบุคคลที่อาฝานเถีให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คู่ตรงข้ามกลุ่มเพื่อนนี้ อาฝานเถีเสียดสีการกระทำในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญอันแท้จริงของการคบเพื่อน สอดแทรกไว้ในทุกเนื้อหาในทุกๆ เรื่องของกลุ่มคู่ตรงข้ามนี้ นิทานที่ปรากฏเพื่อนเป็นคู่ตรงข้าม ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างจำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

¹⁵ Ibid., p. 116.

เรื่องที่ 1 เป็นขุนนางแล้วจึงมีปัญหาเรื่องตา (当了官瞎了眼)

นิทานเรื่อง เป็นขุนนางแล้วจึงมีปัญหาเรื่องตา (当了官瞎了眼) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีได้ไปร่วมงานฉลองตำแหน่งของเพื่อนคนหนึ่ง แต่ด้วยอาฝานเถีแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าเก่าๆ ทำให้เพื่อนที่เป็นขุนนางท่านนี้แสร้งทำเป็นไม่รู้จักร อาฝานเถีกลับไปเปลี่ยนเป็นเสื้อผ้าที่หรูหราสวยงาม เพื่อนของอาฝานเถีท่านนี้จึงรีบเชิญอาฝานเถีเข้าไปในบ้านต้อนรับขับสู้ เชื้อเชิญให้รับประทานอาหารอย่างดี อาฝานเถีประชดการกระทำของเพื่อนด้วยการให้เสื้อผ้าอันหรูหราของเขารับประทานอาหารแทนหากเพื่อนจะนับถือกันที่เสื้อผ้าที่สวมใส่เช่นนั้นแล้ว เสื้อผ้าก็ควรเป็นสิ่งที่ได้รับการต้อนรับมากกว่าคน อาฝานเถีแสดงให้เห็นว่าความเป็นเพื่อนไม่ได้ขึ้นอยู่กับหน้าตาหรือเสื้อผ้าที่สวมใส่ แต่อยู่ที่มิตรภาพและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน นั้นหมายถึง อำนาจ ยศศักดิ์ที่แบกไว้ทำให้มองไม่ให้ความเป็นเพื่อน ซึ่งอันที่จริงแล้วความเป็นเพื่อนไม่ได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่ง ฐานะ ใดๆ ความเป็นเพื่อนนั้นคือ มิตรภาพที่สร้างสรรค์สังคมที่มีได้มีเรื่องฐานะ ยศศักดิ์ เข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อนแท้เพื่อนไม่แท้ เป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งที่กล่าวถึงเพื่อนที่แท้จริงเพื่อนที่แท้จริงจะอยู่กับเราดอนที่ลำบาก และจะคอยช่วยเหลือเป็นกัลยาณมิตรที่ดีซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตามเพื่อนแท้ไม่แท้อาจจะต้องใช้เวลาในการตัดสิน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเรื่องราวและสถานการณ์ที่จะทำให้รู้ว่าเป็นเพื่อนแท้หรือไม่ ดังเหตุการณ์เมื่อครั้งอาฝานเถีได้รับตำแหน่งทางศาสนาใหม่ๆ ผู้คนมากมายต่างห้อมล้อมยินดี และมีความประสงค์ที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อผลประโยชน์ต่างกัน อาฝานเถีย้อมรู้ดีว่าเพื่อนที่แฝงผลประโยชน์นั้นไม่ควรคบหาเป็นอย่างยิ่ง

เรื่องที่ 2 แหวนทอง (金戒指)

นิทานเรื่อง แหวนทอง (金戒指) นี้กล่าวถึง อาฝานเถีมีเพื่อนอยู่คนหนึ่งต้องไปทำการค้าขายต่างเมือง จึงมาลาอาฝานเถี แต่เมื่อเห็นแหวนทองที่อาฝานเถีสวมใส่แล้วคิดอยากได้เป็นของตน

“我也和你一样，长久见不着就要想念你。金戒指还是让我戴着吧。我看见它，想起你跟我要过它，我却没给你，也和见着了你一样，不会再想你了。”¹⁶

¹⁶ Ibid., p. 23.

“ข้าก็รู้สึกเช่นเดียวกับเจ้า หากจากกันนานคงคิดถึง แหวนทองนี่อย่างไรก็ให้ข้าใส่ไว้เถิด เมื่อเห็นมันข้าจะได้นึกถึงตอนที่ท่านขอมันกับข้าแต่ข้าไม่ให้ เปรียบเสมือนข้าได้เห็นหน้าเจ้า ก็จะได้ไม่รู้สึกคิดถึงอย่างไร”

อาฝานเถีใช้แหวนทองเปรียบเหมือนเป็นตัวแทนที่เพื่อนเคยคิดอยากได้ในทรัพย์สินของตน เป็นสิ่งเตือนใจให้นึกถึงความละโมภของเพื่อน และย้ำเตือนถึงเพื่อนลักษณะเช่นนี้ที่ไม่ควรคบเป็นเพื่อนอีกต่อไป เรื่องเงินทองเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เป็นสิ่งที่ทำลายมิตรภาพระหว่างเพื่อน คนจีนมีสุภาษิตที่ว่า เงินทองแม้แต่พี่น้องก็จักต้องคิดให้ถืถ่วน (亲兄弟明算账) แสดงให้เห็นว่าเรื่องเงินทองเป็นเรื่องที่ต้องระวัง แม้เรื่องทรัพย์สินสมบัติเป็นสิ่งของนอกกาย แต่ก็ เป็นสิ่งที่สามารถทำลายมิตรภาพระหว่างเพื่อนได้เช่นกัน

(6) บุคคลทั่วไป

บุคคลทั่วไปที่เป็นคู่ตรงข้ามในนิทาน เรื่องเล่าอาฝานเถี นี้ถูกนำเสนอในลักษณะยั่วล้อมากกว่าเสียดสี โดยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดของอาฝานเถีกับความไม่รู้อของบุคคลทั่วไป นิทานที่บุคคลทั่วไปเป็นคู่ตรงข้าม พบใน นิทาน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 หมาป่าที่ไม่กินแกะ (不吃羊的狼)

นิทานเรื่อง หมาป่าที่ไม่กินแกะ (不吃羊的狼) นี้กล่าวถึง ชายผู้หนึ่งถามอาฝานเถีว่ามีหมาป่าตัวใดบ้างที่ไม่กินแกะ อาฝานเถีตอบคำถามอย่างง่ายดายแบบคู่ตรงข้ามคาดไม่ถึง ดังนี้

有位老人问阿凡提“阿凡提，我放过很多羊，可是被狼咬死和吃
了的，也真不少呀！我想问问你，世界上到底有不吃羊的狼？”“有，
有！”阿凡提说。“那是什么样的狼呀？”“死狼呗！”阿凡提回答。¹⁷

ชายชราท่านหนึ่งถามอาฝานเถีว่า “อาฝานเถี ข้าปล่อยแกะไปก็เยอะ แต่สุดท้ายก็โดนหมาป่ากินไปก็ไม่ใช่น้อย ข้าขอถามเจ้าหน่อยว่าในโลกนี้แท้จริงแล้วมีหมาป่าที่ไม่กินแกะหรือไม่” “มี มี” อาฝานเถีกล่าว “เช่นนั้นแล้วเป็นหมาป่าแบบไหนกัน” “หมาป่าที่ตายแล้วไงท่าน” อาฝานเถีตอบ

¹⁷ Ibid., p. 15.

การหยอกล้อคู่ตรงข้ามที่เป็นบุคคลทั่วไปนำหน้าการเสียดสีไม่รุนแรงมากนัก กล่าวคือ มิได้เสียดสีกับคู่ตรงข้ามโดยตรง แต่เป็นการใช้ปัญญาพลิกแพลงความหมายของประโยคและทำให้เกิดความขำขันเท่านั้น

เรื่องที่ 2 ชายขี้เกียจยืมลา (懒汉借驴)

นิทานเรื่อง ชายขี้เกียจยืมลา (懒汉借驴) นี้กล่าวถึงชายขี้เกียจผู้หนึ่งมาขอยืมลา อาฟานถี อาฟานถีไม่ยอมให้ชายผู้นี้ยืมจึงพูดไปว่าลาไม่อยู่บ้าน ทันใดนั้นชายขี้เกียจได้ยินเสียงลาร้อง จึงรู้ทันทีว่าลาอยู่ในบ้านของอาฟานถี

“我尊敬的阿凡提, 这不是毛驴告诉我它在家吗? ” 我明白你为什么这懒了。原未你就是不肯听有胡子的老年人的话, 到相信毛驴的话哩!” 阿凡提说完, 就把大门“砰”地关上了。¹⁸

“ท่านอาฟานถีที่เคารพ เจ้าลามันกำลังบอกข้าว่ามันอยู่บ้านของท่าน” ข้าเข้าใจแล้วว่าทำไมเจ้าถึงได้ขี้เกียจเช่นนี้ เพราะว่าเจ้าไม่ฟังคำพูดของคนแก่อย่างข้า แต่กลับเชื่อคำพูดของลา” อาฟานถีกล่าว จากนั้นจึงปิดประตูบ้านดัง “ปัง”ทันที

อาฟานถีเสียดสีชายผู้นี้ โดยแฝงการแสดงตัวอย่างที่ไม่ดี กล่าวคือ ความเกียจคร้านมักเป็นอุปสรรคในการพัฒนาชีวิต การที่อาฟานถีกล่าวอ้างว่าลาไม่อยู่ในบ้านนั้น แท้จริงอาฟานถีมิอยากให้ชายขี้เกียจผู้นี้ยืมลา จึงได้โกหกออกไป แต่เมื่อชายขี้เกียจผู้นี้ได้ยินเสียงลาอาฟานถีจึงจำต้องหาข้ออ้างใหม่

เรื่องที่ 3 ขาดแค่เรื่องเดียวเท่านั้น (只差一件小东西)

นิทานเรื่อง ขาดแค่เรื่องเดียวเท่านั้น (只差一件小东西) นี้กล่าวถึง ชายผู้หนึ่งได้รับเชิญไปเป็นแขกที่บ้านของอาฟานถี อาฟานถีต้องการทราบดีว่าชายผู้นี้เป็นคนขี้เกียจอย่างมาก จึงต้องการสั่งสอน อาฟานถีแสร้งเป็นว่ายังไม่ได้อำหารรอให้ชายผู้นี้เป็นคนลงมือทำ

¹⁸ Ibid., p. 67.

“咳，饭到现在还端不出来哩。” “什么?为什么” “什么都齐了，可是，就差那么一件东西，就差那么一件小小的东西” “什么东西呀!” 阿凡提把嘴挨到懒汉耳朵跟前，说道：“干活的手呀!”¹⁹

“อาหารตอนนี้ยังยกออกมาไม่ได้นะท่าน” “อะไรหรือ ทำไมล่ะ” “ตอนนี้ทุกอย่างพร้อมแล้ว ข้าตเพียงอย่างเดียว ข้าตเรื่องเดียวจริงๆ” “อะไรล่ะท่าน” อาฟานตีกระซิบค่อยๆ ที่หูของชายขี้เกียจผู้นั้นแล้วพูดว่า “ข้าตคนทำยังไงล่ะ”

นำหน้าการเสียดสีที่อาฟานตีใช้ว่าทะเลียดสีคู่ตรงข้ามนั้นแตกต่างกัน อาฟานตีมักเสียดสีอย่างรุนแรงกับคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์และขุนนาง คู่ตรงข้ามที่เป็นนักบวชและพ่อค้ายังคงไม่ปรากฏเด่นชัดนัก คู่ตรงข้ามในประเภทของเพื่อน อาฟานตีแทรกความเจ็บปวดจากการกระทำของเพื่อนและให้แง่คิดของการคบเพื่อนไว้ในเนื้อเรื่องอีกด้วย คู่ตรงข้ามในประเภทของบุคคลทั่วไปเป็นคู่ตรงข้ามที่อาฟานตีใช้นำหน้าการเสียดสีไม่รุนแรงนัก การเสียดสีคู่ตรงข้ามบุคคลทั่วไปนั้นเป็นไปในลักษณะยั่วล้อและไม่ได้เสียดสีจริงจัง เมื่อวิเคราะห์เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลทั่วไปแล้วมีการเสียดสีที่พบในคู่ตรงข้ามกษัตริย์และขุนนางน้อยมาก กล่าวคือ อาฟานตี นำหน้าการประชดเสียดสีในกลุ่มกษัตริย์และขุนนางมากที่สุดและ ไล่ลำดับลงมา สรุปได้เป็น กษัตริย์ ขุนนาง นักบวช พ่อค้า เพื่อน บุคคลทั่วไป ตามลำดับ

5.3 อาฟานตี กับจุดยืนของความยุติธรรม

ทฤษฎีแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม(Utilitarianism) มองว่าสังคมควรยังประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคมจึงจะเรียกได้ว่าเป็นสังคมที่เป็นธรรม²⁰ จากแนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นว่าไม่ใช่ทุกคนในสังคมที่ได้รับประโยชน์ แต่เป็นเพียงบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น อันกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนที่แต่ละบุคคลพึงมีอีกด้วย ต่อมาจอห์น ราวล์ส(John Rawls) ได้เสนอทฤษฎีความยุติธรรมที่มีความสมดุลระหว่างเสรีภาพและความเสมอภาคของคนในสังคม นั้นหมายถึงความเท่าเทียมกันในสังคม อันได้แก่การแสดงออกทางเสรีภาพและการได้รับสิทธิพื้นฐานของความเป็นมนุษย์²¹

¹⁹ Ibid., p. 55.

²⁰ West, H, *An Introduction to Mill's Utilitarian Ethics* (Cambridge: Cambridge University Press, 2004), p. 24.

²¹ Rawls, J, *A Theory of Justice* (Cambridge: Harvard University Press, 1972), p. 3.

อาฟานตีแสดงออกชัดเจนว่าชนชั้นปกครองเบียดบังความยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของประชาชน การเสียดสีในแต่ละครั้งของอาฟานตีนั้นเป็นไปอย่างไม่ประนีประนอม ว่าชนชั้นปกครองและผู้มีอำนาจเหนือประชาชนเป็นกลุ่มคนผู้ซึ่งใช้อำนาจในทางที่ผิด กดขี่ประชาชน ผู้ด้อยโอกาสต่อความรู้ อาฟานตีจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของตัวละครเจ้าปัญญา (机智人物) เนื่องจากความคิดของผู้ถูกกระทำมักจะเรียกร้องความเป็นธรรมอยู่ในใจเสมอ และเมื่อถูกบีบบังคับให้ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกถึงเสรีภาพของตนต่อผู้ที่เอารัดเอาเปรียบได้ จึงทำให้อารมณ์และความคิดที่ครุกรุ่นนี้ถูกปลดปล่อยออกมาในลักษณะกล่าวหาและเสียดสีวรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีเปรียบเสมือนเป็นยาบรรเทาความซับซ้อนใจของผู้ถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ

อาฟานตี เรียกร้องสังคมที่ปัจเจกชนทุกคนมีเหตุผลและเห็นคุณค่าของผู้อื่น สังคมที่มีพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียม สมบัติทางกายภาพสิ่งเดียวที่อาฟานตีมี นั่นคือ เสื้อผ้าเก่าๆ และลาตัวหนึ่งหากแต่สมบัติที่มีค่าของมนุษย์หาใช้สมบัติทางกายไม่ แต่เป็นสิ่งที่เรียกว่าปัญญา ความอึดเอนในอำนาจของตน นั้นเกิดจากความพึงพอใจในสิทธิเสรีภาพที่ตนมีและบุคคลรู้สึกถึงอิสระทางความคิดและการกระทำที่ตนพึงมี อาฟานตีกับจุดยืนของความยุติธรรมนี้ พบในนิทานจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 คำพูดของภรรยา (妻子的话)

นิทานเรื่อง คำพูดของภรรยา (妻子的话) นี้กล่าวถึงอาฟานตีหลีกเลี่ยงคำสั่งของฮ่องเต้ ฮ่องเต้สั่งประชาชนจะต้องทำตามห้ามบิดพลิ้ว ในเหตุการณ์นี้อาฟานตีเปรียบเสมือนความขัดแย้งในใจของประชาชนที่ไม่อยากปฏิบัติตามคำสั่งที่ไม่เป็นธรรมของฮ่องเต้ แต่ในชีวิตจริงมีอาจทำได้ จึงต้องแสดงออกมาลักษณะการปฏิเสธคำสั่ง โดยการพลิกแพลงความหมายของประโยคที่มีความกำกวม

皇帝在京城里贴出一张告示，上面写着：全城百姓，限三天内，每家向皇宫无偿地交一只肥绵羊。丈夫不要听妻子的话，务必按时交来，违者皆斩不赦！²²

²²Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì 阿凡提的故事*, p. 47.

ฮองเต้ตีประกาศไว้ทั่วทั้งเมืองว่า “ชาวเมืองทั้งหลาย ภายในสามวัน ให้ทุกบ้านจัดแพะอ้วนๆหนึ่งตัวถวายแด่ฮองเต้ สามีไม่ต้องฟังคำพูดของภรรยา จะต้องนำแพะมาส่งภายในกำหนดเวลา ผู้ใดขัดคำสั่งจักได้รับโทษ”

อาฝานเถีไม่ยอมตกเป็นทาสทางนโยบายการเมืองการปกครองที่ไม่เป็นธรรม เมื่อฮองเต้มีรับสั่งให้ทุกบ้านนำแพะไปถวาย เปรียบเสมือนทุกคนต้องจ่ายภาษี แต่การจ่ายภาษีที่เหมือนเป็นการขูดรีดประชาชนเช่นนี้ อาฝานเถีปฏิเสธกฎเกณฑ์ที่ไม่เป็นธรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจน ในนิทานเรื่องหนึ่ง อาฝานเถีเตือนร้อนจากความไม่เป็นธรรมและการเอาัดเอาเปรียบของผู้ที่มีอำนาจ

เรื่องที่ 2 ของที่ซ่อนไว้ในอก (藏在怀里的东西)

นิทานเรื่อง ของที่ซ่อนไว้ในอก (藏在怀里的东西) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีแอบหिनไว้ในอกเสื้อ เพื่อลวงให้คาจื่อหลงคิดไปว่าอาฝานเถีซ่อนเงินเอาไว้อาฝานเถีมีเรื่องกับปาอีในหมู่บ้าน ปาอีนำตัวอาฝานเถีไปพบคาจื่อเพื่อตัดสินความ ในตอนนีเองที่อาฝานเถีแอบซ่อนก้อนหินไว้ในอกเสื้อของตน

喀孜随便问了几句，便打开《可兰经》一边装着查经，一边偷看两个人的动静。阿凡提明白他存在的什么鬼心思，便用手连连着鼓鼓囊囊的衣襟。喀孜以为阿凡提在暗示要把怀里的元宝送给他。²³

คาจื่อถามเรื่อยเปื่อยสองถึงสามประโยค แล้วจึงเปิดคัมภีร์เขอลานจิง* เปิดคัมภีร์**ไปพลางมองความเคลื่อนไหวของทั้งสองคนไปพลาง อาฝานเถีเข้าใจทันทีถึงอาการมีเลศนัยของคาจื่อ เขาจึงเข้าไปที่อกตุงๆใต้เสื้อของเขา คาจื่อเข้าใจว่าอาฝานเถีบอกเป็นนัยว่าจะนำเอาสิ่งของมีค่าที่ซ่อนอยู่ในท้องให้กับตน

²³ Ibid., p. 90.

* คัมภีร์เขอลานจิง (可兰经) คือ คัมภีร์ในศาสนาอิสลาม

** 查经 Chá jīng เปิดคัมภีร์ หมายถึง การตัดสินความจะต้องปฏิบัติตามคัมภีร์ทางศาสนา เพราะฉะนั้น ผู้ตัดสินความจะต้องตรวจสอบข้อปฏิบัติในคัมภีร์เสียก่อนว่าถูกต้องหรือไม่

การตัดสินใจบนเจ้าพนักงานเป็นสิ่งที่มียู่ในหลายพื้นที่ เงินทองของมีค่าที่เป็นข้อแลกเปลี่ยนเพื่อละเมิดกฎหมาย คางจื่อเห็นอาฝานเถีซอของไวในอกเสื้อจึงคิดไปว่าอาฝานเถีบอกเป็นนัยว่าหากให้พันโทษสิ่งของนี้ก็จะไปของคางจื่อ ในความเป็นจริงแล้วอาฝานเถีทราบถึงความเจ้าเล่ห์ของคางจื่อจึงแสร้งทำเช่นนั้น อาฝานเถีใช้สิ่งที่คางจื่อคิดไปว่าเป็นสินบนเป็นสัญลักษณ์ตอกย้ำให้คางจื่อจดจำว่าสินบนที่คางจื่อต้องการ กลายเป็นก้อนหินแข็งๆที่สามารถทำร้ายร่างกายและให้โทษหากคางจื่อคิดกระทำความผิดรับสินบนอีก

เรื่องที่ 3 อาหารหนึ่งชนิดรับประทานได้สามอย่าง (一物三吃)

นิทานเรื่อง อาหารหนึ่งชนิดรับประทานได้สามอย่าง (一物三吃) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีใช้ปัญญาช่วยเหลือชาวบ้าน จากการกลั่นแกล้งจากฮ่องเต้ อาฝานเถีเห็นชายผู้หนึ่งมีสีหน้าไม่สบายใจ ไม่ลังเลที่จะถามไถ่ความเป็นมาและพร้อมช่วยเหลือ ชายผู้นั้นกล่าวว่าฮ่องเต้ให้เงินเขามาจำนวนหนึ่งให้เขาตอบคำถามให้ได้ ภายในสามวันหากตอบไม่ได้ก็จะลงโทษประหารชีวิต ฮ่องเต้ทรงถามว่า อาหารเพียงอย่างเดียวที่สามารถรับประทานได้สามสิ่งคืออาหารชนิดใด อาฝานเถีใช้ปัญญาตรិตรองเพียงไม่นานก็ไขปริศนาได้

“别害怕，皇帝杀不了你的头，跟我来。”说着就带着老头到巴扎上买了个哈密瓜，然后和老头一块去见皇帝。皇帝看到老头儿拿了哈密瓜，就说道：“贾拉提！贾拉提！”“慢着陛下”阿凡提走上前说道：“我的阿卡已经满足您的要求了。这哈密瓜就是‘一物三吃’的食品，第一件瓜囊，您可以吃；第二件瓜皮羊可以吃；第三件瓜子，鸡可以吃。”²⁴

“ไม่ต้องกลัวไป ฮ่องเต้ประหารท่านไม่ได้หรอก มากับข้า” อาฝานเถีพูดพลางเดินไปตลาดซื้อแตงฮามีกามาหนึ่งลูก จากนั้นจึงไปเข้าเฝ้าฮ่องเต้กับชายผู้นั้น ฮ่องเต้เห็นชายผู้นั้นเดินมาพร้อมกับหอบแคนตาลูปในมือ จึงตะโกนทันที “เพชฌฆาต เพชฌฆาต ” “ข้าก่อนฝ่าบาท”อาฝานเถีพูดขึ้นทันที “พี่ชายท่านนี้ได้ทำตามที่พระองค์บอกแล้วพะยะคะ แสดงผลนี้ก็คือ อาหารที่รับประทานได้สามสิ่ง อย่างแรกเนื้อแตงพระองค์สวยได้อย่างที่สองเปลือกแตงแกะกินได้ อย่างที่สามเมล็ดแตงไต่กินได้พะยะคะ”

²⁴ Zhào Shìjié 赵世杰, *Āfántí de Gùshì* 阿凡提的故事, p. 57.

จากเหตุการณ์ตอนนี้อาฝานเถีได้ใช้ปัญญาช่วยเหลือชาวบ้านผู้เดือดร้อน และยังแสดงให้เห็นว่าฮ่องเต้ไม่เพียงไม่ดูแลทุกข์สุขของราษฎรขณะเดียวกันยังรังแกประชาชนอีกด้วย เวลาอันมีค่าของผู้ปกครองประเทศถูกใช้ไปกับเรื่องไร้สาระ และทำให้ประชาชนเดือดร้อน อาฝานเถีจึงต้องยื่นมือเข้ามาช่วยเรียกร้องความเป็นธรรมโดยใช้ปัญญาแก้ปริศนาและหาเหตุผลมาหักล้างจนทำให้ฮ่องเต้ยอมจำนน ความมั่นใจในคำตอบของอาฝานเถีทำให้ชายแก่ผู้นั้นไม่ต้องอาญาที่ไม่เป็นธรรมของฮ่องเต้ การตัดสินความในสมัยนั้นเป็นการตัดสินความจากผู้ที่มีอำนาจสูงสุด ไม่ว่าจะเป็นฮ่องเต้ หรือ ขุนนาง โดยมากให้สังคมระบบศักดินาที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความรู้จึงทำให้ตกอยู่ใต้อำนาจของผู้ที่อ้างว่ามีความรู้ ผู้ที่มีความรู้ที่แท้จริงย่อมตระหนักถึงการใช้ความรู้ความสามารถของตนไปในทางที่ถูกต้อง ดังเช่นที่อาฝานเถีได้กระทำและช่วยเหลือผู้คนทั้งหลาย

เรื่องที่ 4 ตรวจคุก (察狱)

นิทานเรื่อง ตรวจคุก (察狱) นี้กล่าวถึงอาฝานเถีเสียดสีผู้ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์อย่างตรงไปตรงมา โดยทั่วไปแล้วคุกเป็นสถานที่จองจำผู้ที่กระทำความผิด อาฝานเถีเสียดสีคุกของฮ่องเต้ว่าเป็นคุกที่จองจำผู้ที่มีได้กระทำความผิด แสดงให้เห็นการปกครองที่ไม่เป็นธรรมของผู้ตรงข้าม

“请您立刻下命令，把这个人撵出去吧！他怎么混到您的牢狱里来了。您的牢狱要囚禁的是另外的那些人呀！”²⁵

“ขอพระองค์ทรงรับสั่งให้เจ้าคนนี้ออกไปเถิดพะยะค่ะ เข้ามารวมอยู่ในคุกของพระองค์ได้อย่างไร คุกของพระองค์จองจำแต่พวกคนดี ”

จากเรื่องอาฝานเถีเสียดสีฮ่องเต้ด้านความยุติธรรม ในคุกของฮ่องเต้มีแต่ผู้คนที่ไม่มี ความผิดอันใด แต่ด้วยความไม่เป็นธรรมของฮ่องเต้จึงทำให้คนดีเหล่านี้ต้องมาอยู่ในคุก คุกเป็นสถานที่ที่เป็นสัญลักษณ์ของความยุติธรรม ผู้ที่กระทำผิดจะต้องถูกจองจำอิสรภาพ ซึ่งโดยทั่วไปในคุกควรมีแต่ผู้ที่กระทำความผิด แต่คุกของฮ่องเต้กลับเต็มไปด้วยคนดี อาฝานเถีเสียดสีประเด็นสำคัญของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งในความเป็นจริงมิสามารถกระทำได้

²⁵ Ibid., p. 97.

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา อาฟานถึ ในฐานะนิทานมุขตลกแนวเสียดสี ผู้วิจัยจะแสดงผลสรุปที่ได้จากการวิจัยใน 2 ประเด็น ได้แก่ 6.1) บทสรุป และ 6.2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

6.1 บทสรุป

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ เรื่องเล่าอาฟานถึ ใน 3 มิติ คือ อนุภาค กลวิธีการพลิกความหมาย และนัยทางสังคม ได้ผลสรุปดังนี้

(1) อนุภาคสำคัญในเรื่อง อาฟานถึ

อนุภาคที่ปรากฏใน อาฟานถึ มีอนุภาคที่ตรงกับดัชนีอนุภาคนิทานของ สติธ ทอมสันป์ ทั้งหมด 7 อนุภาคด้วยกัน คือ อนุภาคการตีความอย่างเถรตรง อนุภาคการใช้อุปมา อนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่อ อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ อนุภาคเกี่ยวกับการหลอกลวง ความไว้วางใจ อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1.1) อนุภาคการตีความอย่างเถรตรง

การตีความอย่างเถรตรง คือ การตีความถ้อยคำหรือคำพูดให้มีความหมายผิดไปจาก ความหมายเดิมของภาษาหรือผิดไปจากที่ผู้คนทั่วไปยอมรับ อนุภาคนี้พบในดัชนีอนุภาคนิทานของ สติธ ทอมป์สัน อนุภาคการตีความอย่างเถรตรงที่ผู้วิจัยพบ มี 3 อนุภาค ดังนี้ (1) อนุภาค J2461.1 Literal following of instructions about actions. เรื่องการปฏิบัติตามคำสั่งแบบเถรตรง (2) อนุภาค J2465. Disastrous following of instructions เรื่องการปฏิบัติตามคำสั่งแต่ส่งผลเสียภายหลัง (3) อนุภาค J2465.6. Washing the room. Fool floods it. Norwegian: Christiansen Norske Eventyr142. เรื่องการทำความสะอาดห้อง โดยรดน้ำจนนองเต็มพื้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1.1.1) อนุภาค J2461.1 **Literal following of instructions about actions.** เรื่อง การปฏิบัติตามคำสั่งแบบตรง ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 คำพูดของภรรยา (妻子的话)

เรื่องที่ 2 ทำผมให้อ่าง (给大阿訇理发)

เรื่องที่ 3 เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股)

(1.1.2) อนุภาค J2465. **Disastrous following of instructions** เรื่องการปฏิบัติตามคำสั่งแต่ส่งผลเสียภายหลัง ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง แจ้งความจับแมลงวัน (捉蝇告状) เพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง แจ้งความจับแมลงวัน (捉蝇告状)

(1.1.3) อนุภาค J2465.6. **Washing the room. Fool floods it. Norwegian: Christiansen Norske Eventyr**142. เรื่องการทำความสะอาดห้อง โดยรดน้ำจนองเต็มพื้น ผู้วิจัยพบในเรื่อง รดน้ำมันถูบ้าน (洒由扫院) เพียงเรื่องเดียว

(1.2) อนุภาคการใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยม

การใช้อุบายหรือเล่ห์เหลี่ยมเป็นการสร้างสถานการณ์หรือใช้กลวงเพื่อเป็นการกลั่นแกล้งหรือเพื่อให้ตนได้ในสิ่งที่ต้องการ อนุภาคนี้มักปรากฏอยู่ในหมวด **K. DECEPTIONS** การหลอกลวง การปลอมแปลง เล่ห์เพทุบาย ผู้วิจัยพบจำนวน 5 อนุภาค โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) อนุภาค K231. Debtor refuses to pay his debt. ลูกหนีปฏิเสธการชดใช้หนี้สิน (2) อนุภาค K134.2. The horse swifter than the rain. ม้าที่วิ่งเร็วกว่าฝน (3) อนุภาค K341.8.1. Trickster pretends to ride home for tools to perform tricks. หลอกลวงโดยแสร้งขี่พาหนะกลับบ้านเพื่อเตรียมกลอุบาย (4) อนุภาค K451. Unjust umpire as trickster การตัดสินให้เป็นคนโกงอย่างไม่เป็นธรรม (5) อนุภาค K475. Cheating through equivocation การโกงโดยการพูดอ้อมค้อม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1.2.1) อนุภาค K231. **Debtor refuses to pay his debt.** ลูกหนีปฏิเสธการชดใช้หนี้สิน ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ไช้ไก่สามใบ (三个鸡蛋)

เรื่องที่ 2 เงินค่าอาหาร (饭钱)

(1.2.2) อนุภาค K134.2. **The horse swifter than the rain.** ม้าที่วิ่งเร็วกว่าฝน ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马) เพียงเรื่องเดียว

(1.2.3) อนุภาค K341.8.1. **Trickster pretends to ride home for tools to perform tricks.** หลอกหลวงโดยแสร้งขี่พาหะกลับบ้านเพื่อเตรียมมกลยุทธ์ ผู้วิจัยพบในเรื่อง ถุงใส่ปัญญา (计囊) เพียงเรื่องเดียว

(1.2.4) อนุภาค K451. **Unjust umpire as trickster** การตัดสินให้เป็นคนโกงอย่างไม่เป็นธรรม ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง ของที่ซ่อนไว้ในท้อง (藏在怀里的东西) เพียงเรื่องเดียว

(1.2.5) อนุภาค K475. **Cheating through equivocation** การโกงโดยการพูดอ้อมค้อม ผู้วิจัยพบในเรื่อง แสงจันทร์กับบ่อน้ำ (月光和井水) เพียงเรื่องเดียว

(1.3) อนุภาคการกระทำเรื่องเหลือเชื่อ

การกระทำเรื่องเหลือเชื่อ มักเป็นเรื่องที่ไม่สามารถทำได้จริงและขัดแย้งกับบริบทหรือไม่เข้ากับหลักการเหตุผลในความเป็นจริง ปรากฏในหมวด H1010. **Impossible tasks** เรื่องเหลือเชื่อ ใน เรื่องเล่าอาฟานตี พบเพียง 1 อนุภาค คือ อนุภาค H1023. **Tasks contrary to the nature of objects.** เรื่องที่ไม่ตรงกับธรรมชาติของวัตถุ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อนุภาค H1023. **Tasks contrary to the nature of objects.** เรื่องที่ไม่ตรงกับธรรมชาติของวัตถุ จากการศึกษาพบอนุภาคนี้จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ปลูกทอง (种金子)

เรื่องที่ 2 หม้อออกลูก (锅生儿)

(1.4) อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ

อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศปรากฏน้อยใน เรื่องเล่าอาฟานตี เนื่องจากอาฟานตีเป็นนักปราชญ์ผู้มีความรู้ที่ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหามากกว่าการเกี่ยวข้องกับสิ่งสกปรกและเรื่องเพศ จากการวิจัยพบ อนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรก **C891 Tabu: Uncleanliness** เรื่องสกปรกเป็นเรื่องต้องห้าม ใน เรื่องเล่าอาฟานตี เพียงเรื่องเดียวคือ เรื่อง ถ้ายมุลเป็นทอง (拉金币的毛驴)

(1.5) อนุภาคเกี่ยวกับการหลอกลวง ความไว้วางใจ

การหลอกลวงและความไว้วางใจ ซึ่งตรงกับอนุภาคหมวด **K 455 Ddeception into giving false credit** การหลอกลวง ความไว้วางใจ พบใน เรื่องเล่าอาฟานตี เรื่อง ร้องไห้เสียตายนเงิน (哭元宝)

(1.6) อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ

อนุภาคเกี่ยวกับการทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ ใน เรื่องเล่าอาฟานตี พบ 2 อนุภาค คือ (1) อนุภาค H 500 Test of cleverness or ability และ (2) อนุภาค H504 Test of cleverness: uttering three wise words การทดสอบความฉลาดโดยการใช้คำสามคำ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1.6.1) อนุภาค H 500 Test of cleverness or ability การทดสอบความฉลาดหรือความสามารถ เป็นเรื่องราวที่อาฟานตีต้องเผชิญหน้ากับการท้าทายความสามารถ และแสดงออกให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดของ อาฟานตี พบในเรื่อง วิธีการยิงธนูของอาฟานตี (阿凡提的箭法) เพียงเรื่องเดียว

(1.6.2) อนุภาค H 504 Test of cleverness : uttering three wise words การทดสอบความฉลาดโดยการใช้คำสามคำ พบในเรื่อง เยี่ยมจริง ๆ (好极了) เพียงเรื่องเดียว

(1.7) อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม

อนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคม พบเป็นจำนวนมากใน เรื่องเล่าอาฟานที เพราะเรื่องราวของอาฟานที นั้นโดยส่วนใหญ่มักเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับผู้คนในสังคมโดยเฉพาะผู้คนในชนชั้นสูง เช่น กษัตริย์ ขุนนาง รวมถึงผู้มีอำนาจในสังคมหรือท้องถิ่น โดยอนุภาคเกี่ยวกับบุคคลและสังคมที่ผู้วิจัยพบมี 5 อนุภาคดังนี้ (1) อนุภาค P 12.2.1 Tyrannical king พระราชาที่ปกครองอย่างกดขี่ (2) อนุภาค P 110 Royal ministers ขุนนาง (3) อนุภาค P 120 Church dignitaries นักบวชในศาสนา (4) อนุภาค P 310 Friendship เพื่อน (5) อนุภาค P 320 Hospitality การต้อนรับแขก โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1.7.1) อนุภาค P 12.2.1 พระราชาที่ปกครองอย่างกดขี่ Tyrannical king ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 19 เรื่อง ดังนี้

- เรื่องที่ 1 ข้าหลวงของลา (毛驴的总督)
- เรื่องที่ 2 ของหนึ่งอย่างกินได้สามอย่าง (一物三吃)
- เรื่องที่ 3 เกิดเป็นลา (当驴子)
- เรื่องที่ 4 ฉลองพระองค์ (皇袍)
- เรื่องที่ 5 ค่าตัวของฮ่องเต้ (皇帝的价格)
- เรื่องที่ 6 ฮ่องเต้มีสี่ขา (皇帝有四条腿)
- เรื่องที่ 7 เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义)
- เรื่องที่ 8 วิญญาณของฮ่องเต้ (皇帝的灵魂)
- เรื่องที่ 9 ปีศาจร้าย (恶鬼)
- เรื่องที่ 10 ตายก่อนพระองค์สองวัน (比您早死两天)
- เรื่องที่ 11 พละกำลังของเกษตรกร (庄稼汉的力量)
- เรื่องที่ 12 ปีเกิดของฮ่องเต้ (皇帝的生肖)
- เรื่องที่ 13 แบกของให้สองลาโง่ (两头毛驴驮的东西)
- เรื่องที่ 14 ห่างจากลาสองฟุต (离驴子两尺)
- เรื่องที่ 15 ตรวจคุก (察狱)
- เรื่องที่ 16 หัวเราะม้าของฝ่าบาท (笑您的马)
- เรื่องที่ 17 วิธีการบำเพ็ญบุญ (修行妙法)

เรื่องที่ 18 ไม่มีแล้วจริงๆ (真的没有了)

เรื่องที่ 19 วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子)

(1.7.2) **อนุภาค P 110 Royal ministers ขุนนาง** เป็นเรื่องราวความขัดแย้งของ
อาฝานเถิกกับขุนนางในราชสำนัก ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 7 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ขบวนสินค้าที่แปลกประหลาด (奇怪的商队)

เรื่องที่ 2 ตายเร็วยิ่งดี (早死了好)

เรื่องที่ 3 สิ่งที่คาดหวัง (期望)

เรื่องที่ 4 คนตาย (死人)

เรื่องที่ 5 นายอำเภอกับสุนัข (县官和狗)

เรื่องที่ 6 ตำแหน่งขุนนางของพระองค์ข้าทำไม่ได้ (您的官做不得)

เรื่องที่ 7 เอาลาเป็นตัวอย่าง (拿毛驴做榜样)

(1.7.3) **อนุภาค P 120 Church dignitaries นักบวชในศาสนา** ผู้วิจัยพบในนิทาน
จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ใครกันแน่ที่โง่งม (谁是蠢货)

เรื่องที่ 2 เจอกันโดยไม่ได้นัดหมาย (不约而同)

เรื่องที่ 3 สมองเต็มไปด้วยปัญญา (智慧充满了脑袋)

(1.7.4) **อนุภาค P 310 Friendship เพื่อน**

อนุภาคเรื่องเพื่อน เป็นอนุภาคที่พบบ่อยในอาฝานเถิกอีกอนุภาคหนึ่ง เพื่อนที่อาฝานเถิก
นำเสนอเป็นเพื่อนที่อยากได้ในสิ่งที่ไม่ใช่ของตน ผู้วิจัยพบอนุภาคนี้ใน เรื่องเล่าอาฝานเถิก
จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 แหวนทอง (金戒子)

เรื่องที่ 2 เป็นขุนนางแล้วตาบอด (当了官瞎了眼)

เรื่องที่ 3 ต้องรอดูต่อไปถึงจะรู้ (要以后才知道)

เรื่องที่ 4 เชิญเสื้อผำรับประทาน (请衣裳吃)

(1.7.5) อนุภาค P 320 Hospitality การต้อนรับแขก ผู้วิจัยพบในนิทานจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ใครตะกละกันแน่ (谁得嘴馋)

เรื่องที่ 2 ใครกันแน่ที่ใจร้อนเป็นไฟ (谁心里着火)

เรื่องที่ 3 เชิญกระเป๋าดื่มชา (请口袋喝茶)

เรื่องที่ 4 ซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ (肉汤的肉汤的肉汤)

(2) กลวิธีการพลิกความหมายที่ใช้ใน เรื่องเล่าอาผานถึ

กลวิธีการพลิกความหมาย หมายถึง การพลิกความหมายของเหตุการณ์ต่างๆ หรือการเปลี่ยนเนื้อหาโดยจับพลันให้ไปในอีกทิศทางหนึ่งซึ่งไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเนื้อหาที่นำเสนอ กล่าวได้ว่าเป็นการพลิกความคิดของตัวเองและของผู้อ่านจึงทำให้เกิดความตลกขบขันขึ้น จากการวิจัย พบว่า กลวิธีการพลิกความหมายใน เรื่องเล่าอาผานถึ มี 5 ประการดังนี้

(2.1) กลวิธีการเล่นคำ

การเล่นคำที่ปรากฏใน เรื่องเล่าอาผานถึ มี 5 ชนิด แต่ละชนิดมีการเสียดสี แทรกอยู่ในทุกเนื้อหาเหตุการณ์ทั้งสิ้น อาทิ

(2.2.1) การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด

การนำเสนอตัวบทที่ลวงให้เกิดการตีความเป็นอย่างอื่น และพลิกความคาดหมายภายหลัง ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ชุดฉลองพระองค์ (皇袍)

เรื่องที่ 2 รื้อบ้านชั้นนั้นของฉัน (拆我的那一层)

เรื่องที่ 3 คำตัวของฮ่องเต้ (皇帝的身份)

(2.2.2) การเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวม

ความกำกวมของภาษามักปรากฏในกลวิธีการนำเสนอในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี การเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวมเป็น การเล่นคำที่ตัวบทเผยให้เห็นถึงความกำกวมหรือ ความขัดแย้งทางความหมายในตัวบทตั้งแต่ต้น มิใช่เป็นการเก็บงำข้อมูลนั้นไว้เผยในตอนท้าย ผู้วิจัย พบในนิทาน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ห่านขาเดียว (一条腿的鹅)

เรื่องที่ 2 หัวขโมยใหญ่ (大贼)

เรื่องที่ 3 ซุปเนื้อของซุปเนื้อของซุปเนื้อ (肉汤的肉汤的肉汤)

(2.2.3) การตีความความหมายของคำใหม่

การเล่นคำแบบตีความความหมายของคำใหม่ เป็นการตีความคำสำคัญบางคำใน ประโยคที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อสารให้ต่างไปจากการตีความความหมายโดยปกติ เป็นอีกกลวิธี หนึ่งที่ อาฝานเถี ใช้ สะท้อนให้เห็นถึงความคิดนอกกรอบที่ทำให้เป็นที่น่าสนใจมากขึ้น ผู้วิจัยพบ ในนิทาน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ราดน้ำมันถูบ้าน (洒由扫院)

เรื่องที่ 2 ทำผมให้อาฮง (给大阿訇理发)

(2.2.4) การประชด

การประชด มี 2 ชนิด คือ การประชดแบบตรงไปตรงมา และการประชดแบบ ความหมายตรงข้าม การประชดที่เด่นชัดที่สุดใน เรื่องเล่าอาฝานเถี คือ การประชดแบบ ตรงไปตรงมา การเล่นคำประชดนี้ สามารถสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของ เรื่องเล่าอาฝานเถี นิทานมุขตลกแนวเสียดสีได้เป็นอย่างดี บุคคลที่ อาฝานเถี เล่นคำประชดมากที่สุดคือ ชนชั้น ปกครองและขุนนาง ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 36 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 เสนาธิการ (谋士)

เรื่องที่ 2 เตียวก็ู้ (要以后才知道)

เรื่องที่ 3 เอาลาเป็นตัวอย่าง (拿毛驴做榜样)

- เรื่องที่ 4 ขุดหลุมสุสาน (挖掘坟墓)
- เรื่องที่ 5 วิญญาณของฮ่องเต้ (皇帝的灵魂)
- เรื่องที่ 6 สมอเต็มไปด้วยปัญญา (智慧从满了脑袋)
- เรื่องที่ 7 ขบวนสินค้าที่แปลกประหลาด (奇怪的商队)
- เรื่องที่ 8 นายอำเภอกับสุนัข (县官和狗)
- เรื่องที่ 9 วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子)
- เรื่องที่ 10 กันขโมย (防贼)
- เรื่องที่ 11 วิธีการบำเพ็ญบุญ (修行妙法)
- เรื่องที่ 12 คนตาย (死人)
- เรื่องที่ 13 เชิญเสื้อผ้ารับประทาน (请衣裳吃)
- เรื่องที่ 14 ปีศาจร้าย (恶鬼)
- เรื่องที่ 15 คำสอนของหู่ต้า (胡大的嘱咐)
- เรื่องที่ 16 ปีเกิดของฮ่องเต้ (皇帝的生肖)
- เรื่องที่ 17 ตรวจคุก (察狱)
- เรื่องที่ 18 เป็นขุนนางแล้วตาบอด (当了官瞎了眼)
- เรื่องที่ 19 ถ้าจะให้ก็ให้เสียตอนนี้ (要给现在就给)
- เรื่องที่ 20 ฉันให้โทษตายเขาก่อน (我先给他判死罪)
- เรื่องที่ 21 แบกของให้สองลาโง่ (两头毛驴驮的东西)
- เรื่องที่ 22 นายทุนหน้าเลือด (胡大是放高利贷的)
- เรื่องที่ 23 วิธีการยิงธนูของอาฝานตี้ (阿凡提的箭法)
- เรื่องที่ 24 ตายเร็วยิ่งดี (早死了好)
- เรื่องที่ 25 เกิดเป็นลา (当驴子)
- เรื่องที่ 26 ตัดขาม (锯碗)
- เรื่องที่ 27 ล้วนแต่เป็นคำพูดที่เป็นจริงทั้งสิ้น (都是真话)
- เรื่องที่ 28 ขุนนางของท่านเข้าเป็นไม่ได้ (你的官做不得)
- เรื่องที่ 29 ปัวเค่อนั่งเรือ (伯克坐船)
- เรื่องที่ 30 มันพูดว่าอย่างนี้ (它这样说)
- เรื่องที่ 31 อย่ารันทาที่ตาย (别找死)
- เรื่องที่ 32 ลูกชายหรือลูกสาว (生男和生女)

เรื่องที่ 33 ไม่มีแล้วจริงๆ (真的没有了)

เรื่องที่ 34 ปวดท้องใช้ยารักษาตา (肚痛要眼药治)

เรื่องที่ 35 สามเกลอผู้เลอะเลือน (三个糊涂虫)

เรื่องที่ 36 ร้องไห้เสียตายเงิน (哭元宝)

(2.2.5) การเล่นคำอนุนามหัย (Synecdoche)

การเล่นคำอนุนามหัยเป็นการใช้ภาษาภาพพจน์โดย การใช้คุณสมบัติเด่นๆ ส่วนหนึ่ง เพื่อแทนความหมายทั้งหมด อาฝานถี้ เล่นคำอนุนามหัยโดยการปฏิบัติตามคำสั่งแบบเถตรง และเป็นการเล่นเสียดสีคู่ตรงข้ามไปด้วย ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股) เพียงเรื่องเดียว

(2.2.6) การเล่นคำสัญลักษณ์

การเล่นคำสัญลักษณ์ เป็นการใช้สัญลักษณ์ที่มีความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อพลิกความหมายของประโยคหรือเหตุการณ์นั้นๆ ผู้วิจัยพบในนิทานเรื่อง เจ้าอ่านเองก็แล้วกัน (你自己念吧!) เพียงเรื่องเดียว

(2.2) กลวิธีการให้เหตุผล

การให้เหตุผล หมายถึง การพูดหรือการแสดงความคิดเห็นเพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่างๆ จากความเป็นจริงหรือทฤษฎีที่ถูกต้องกำหนดไว้แล้ว จากการศึกษาวิจัยพบการให้เหตุผล ใน เรื่องเล่าอาฝานถี้ ทั้งหมด 2 กลวิธี ได้แก่ การให้เหตุที่เป็นจริง และการให้เหตุผลผิดที่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(2.2.1) การให้เหตุผลที่เป็นจริง

การพลิกความหมายของประโยคโดยการให้เหตุผลที่เป็นจริง เป็นการแทรกความคาดไม่ถึงแฝงไว้ในประโยคที่ดูเหมือนธรรมดา แต่ทำให้ผู้อ่านต้องย้อนกลับไปติดตาม และเห็นด้วยกับเหตุผลดังกล่าว อาฝานถี้ มักให้เหตุผลที่เป็นจริงที่ผู้คนคิดไม่ถึงเสมอ แต่เมื่อฟังเหตุผลของอาฝานถี้แล้ว ส่วนใหญ่ไม่สามารถโต้แย้งได้ ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 7 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义)

เรื่องที่ 2 ปลูกทอง (种金子)

เรื่องที่ 3 หม้อออกลูก (锅生儿)

เรื่องที่ 4 ไข่ไก่สามฟอง (三个鸡蛋)

เรื่องที่ 5 อยู่ข้างในไม่ดี (在里面不好)

เรื่องที่ 6 ใครตะกละกันแน่ (谁的嘴馋)

เรื่องที่ 7 พละกำลังของเกษตรกร (庄稼汉的力量)

(2.2.2) การให้เหตุผลผิดที่

การให้เหตุผลผิดที่ คือ การนำเอาเหตุผลที่เป็นจริงไปใช้ในเหตุการณ์อื่นที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของเรื่อง และเหตุผลนั้นเป็นเหตุผลที่ยอมรับโดยทั่วไป ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 กลืนแมวเป็นๆทั้งตัว (吞只活猫)

เรื่องที่ 2 ใครกันแน่ที่โง่เง่า (谁是蠢货)

เรื่องที่ 3 เชิญกระเป๋าสั่งดื่มชา (请口袋喝茶)

(2.3) กลวิธีการนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้

การนำเสนอให้ทำในสิ่งที่ไม่สามารถทำได้ เป็นการใช้ไหวพริบของอาฟานตี เพื่อนำเสนอเรื่องราวที่ไม่สามารถเป็นไปได้โดยการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระที่มีอยู่พลิกแพลงเป็นเรื่องราวที่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง อาฟานตี ใช้กลวิธีนี้เป็นเครื่องมือในการเอาชนะการประทศการมกับคู่ตรงข้าม ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ยากไม่เกินเขา (再也难不倒他)

เรื่องที่ 2 แม้แต่วันอาทิตย์ก็ไม่ใช่ (连星期日也不是)

(2.4) กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน

กลวิธีการใช้กลอุบายโดยการวางแผน เป็นกลวิธีหนึ่งที่ทำให้นิทานมุขตลกประเภทนี้มี ความน่าสนใจ เงื่อนงำที่ทำให้เกิดความขำขันอยู่ที่กลอุบายที่ใช้ในการดำเนินเรื่องและตัวละครที่

หลงกลอุบายนั้นๆ แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดและสติปัญญาที่ไม่มีผู้ใดเหมือน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลวิธีเด่นอีกกลวิธีหนึ่งของ *เรื่องเล่าอาฟานเถี* ผู้วิจัยพบในนิทาน จำนวน 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ลาที่ถ่ายมูลเป็นทอง (拉金币的毛驴)

เรื่องที่ 2 ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马)

(2.5) กลวิธีการสอดแทรกคติสอนใจ

กลวิธีสอดแทรกคติสอนใจ เป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่มีความพิเศษในนิทานมุขตลกแนวเสียดสี ซึ่งส่วนใหญ่ใช้การเสียดสีเป็นประเด็นหลักในการทำให้เกิดความขำขัน ความกลมกลืนของคำสอนที่ต้องการสอดแทรกให้ผู้อ่านได้ร่วมวิเคราะห์ เป็นการเน้นย้ำบริบทความเป็นนักปราชญ์ผู้รอบรู้ของอาฟานเถีผู้วิจัยพบนิทาน เรื่อง สิ่งใดควรจำสิ่งใดควรลืม (记住什么忘掉什么?) เพียงเรื่องเดียว

(3) อาฟานเถี: วีรบุรุษชายขอบกับสังคมกระแสหลัก

คนชายขอบ (marginal people) หมายถึงบุคคลหรือกลุ่มคนที่สังคมไม่สนใจเหลียวแล คนชายขอบจึงมักมีชีวิตอยู่กับการถูกดูแคลน และถูกเอารัดเอาเปรียบ ทำให้ต้องดิ้นรน ต่อสู้เพื่อเอาตัวรอดในสถานการณ์ต่าง ๆ นิทานมุขตลกแนวเสียดสี *เรื่องเล่าอาฟานเถี* จึงเข้ามามีบทบาทผ่อนคลายความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันโดยนำเสนอ อาฟานเถีในแง่มุมต่าง ๆ 3 ประเด็น ดังนี้

(3.1) อาฟานเถี กับการเมืองการปกครอง

เชื่อกันว่าอาฟานเถีเป็นบุคคลทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในยุคศตวรรษที่ 13 ช่วงปี ค.ศ. 1208-1285¹ หลากหลายเรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของอาฟานเถีนั้นเป็นเรื่องราวแห่งความขัดแย้งกับระบบเจ้าขุนมูลนาย ซึ่งอำนาจส่วนใหญ่อยู่ที่ชนชั้นปกครอง ประชาชนไม่มีสิทธิในที่ดินทำกินของตนเอง ทำให้ชาวจีนที่เป็นชนชั้นชาวนาสวนใหญ่มีฐานะยากจน อดยาก และขาดความรู้ อาฟานเถี เป็นอีกเสียงหนึ่งที่ดังก้องในสังคมที่ต่อต้านความล้มเหลวของการปกครองประเทศ และแสดงให้เห็นว่าความสุขบนความทุกข์ของชาวบ้านที่เจ้าขุนมูลนาย

¹Wáng Bǎo 王堡, Léi Mào kú 雷茂奎, *Xīnjiāng Mínzú Mínjiān Wénxué Yánjiū* 新疆民族民间文学研究, p. 119.

ทั้งหลายได้กระทำนั้นเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคมที่รุนแรง ซึ่งในบางครั้งไม่สามารถแสดงออกแบบตรงไปตรงมา ผู้คนส่วนใหญ่จึงใช้วรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีเป็นตัวกลางสื่อถึงความ “ไม่ยอม” ที่ต้องการแสดงออก การกระทำอันต่อต้านความไม่เป็นธรรมของระบบการเมืองการปกครอง ส่งผลทำให้ อาฟานถิ ได้รับการยอมรับด้านความเฉลียวฉลาดและความกล้าหาญ เปรียบเสมือน “วีรบุรุษชายขอบ” ที่อยู่ในจิตใจของชาวบ้านผู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพทุกคน

(3.2) อาฟานถิ กับคู่ตรงข้าม

อาฟานถิมักตกอยู่ในสถานการณ์ที่คู่ตรงข้ามสร้างขึ้น “กัณฑ์คู่ตรงข้าม” นี้เองทำให้เกิดเป็น “กัณฑ์กวางทะเล” อันปราดเปรื่องของอาฟานถิ ในหลายๆเหตุการณ์ที่ดูเหมือนจะเป็นผู้เสียเปรียบ แต่อาฟานถิสามารถพลิกสถานการณ์โดยใช้ปัญญาต่อกรกับคู่ตรงข้ามได้ทุกครั้ง อาฟานถิให้น้ำหนัการประชดเสียดสีอย่างรุนแรงกับคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์และขุนนาง คู่ตรงข้ามที่เป็นนักบวชและพ่อค้ายังคงไม่ปรากฏเด่นชัดนัก คู่ตรงข้ามในประเภทของเพื่อน อาฟานถิสอดแทรกความเจ็บปวดจากการกระทำของเพื่อนและให้แง่คิดของการคบเพื่อนไว้ในเนื้อเรื่องด้วย คู่ตรงข้ามในประเภทของบุคคลทั่วไปเป็นคู่ตรงข้ามที่อาฟานถิใช้น้ำหนัการเสียดสีไม่รุนแรง เป็นไปในลักษณะยั่วล้อและไม่ได้เสียดสีจริงจังนัก คู่ตรงข้ามที่สำคัญมีทั้งหมด 6 กลุ่ม คือ กษัตริย์ ขุนนาง นักบวช พ่อค้า เพื่อน และบุคคลทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(3.2.1) กษัตริย์

กษัตริย์หรือผู้ปกครองประเทศเป็นบุคคลที่อาฟานถิมักปะทะคารมด้วยเสมอ อาฟานถิมักรอดพ้นจากการเอาเรียดเอาเปรียบหรือการกลั่นแกล้งของคู่ตรงข้ามด้วยการใช้ปัญญา ตอบโต้ นโยบายการปกครองที่ไม่เป็นธรรมจากผู้ปกครองประเทศ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างนิทานใน เรื่อง เล่าอาฟานถิ ที่มีกษัตริย์เป็นคู่ตรงข้าม มี 6 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ม้าแก่ตัวหนึ่ง (一匹老马)

เรื่องที่ 2 ถุงใส่ปัญญา (计囊)

เรื่องที่ 3 เชิญพบบั้นท้าย (请见屁股)

เรื่องที่ 4 ขุดหลุมฝังตัวเอง (为自己挖掘坟墓)

เรื่องที่ 5 วันที่มีความสุขที่สุด (最快乐的日子)

เรื่องที่ 6 เงินทองกับความซื่อสัตย์ (金钱和正义)

(3.3.2) ขุนนาง

ขุนนางเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งพยายามสร้างปัญหาให้กับอาฟานถึ โดยกลุ่มขุนนางเหล่านี้มักไม่ชอบใจที่อาฟานถึมีสติปัญญาที่เฉียบแหลม ยากแก่การควบคุม สะท้อนให้เห็นถึงมโนความคิดทางเสรีภาพที่ประชาชนพยายามยึดคืนจากชนชั้นปกครอง ทำให้อาฟานถึปะทะคารมกับขุนนางบ่อยครั้งใกล้เคียงกับคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์ ตัวอย่างนิทานที่มี ขุนนาง เป็นคู่ตรงข้าม เช่น เรื่อง เงินค่าอาหาร (饭钱)

(3.3.3) นักบวช

นักบวชเป็นคู่ตรงข้ามสำคัญอีกกลุ่มหนึ่งที่มีมักเกิดเรื่องราวกับอาฟานถึบ่อยครั้ง จากการศึกษาพบว่า อาฟานถึเป็นชื่อที่ใช้เรียกนักปราชญ์ผู้มีความรู้ ผู้คนมักให้ความเคารพ ชนกลุ่มน้อยอยู่ยกรุ่นส่วนใหญ่ เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความมั่นคงต่อศาสนาเป็นอย่างมาก ซึ่งในชีวิตจริงการล้อเล่นหรือลบหลู่จึงแทบมิปรากฏ ตัวอย่างนิทานที่มีคู่ตรงข้ามเป็นนักบวชจำนวน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 ยังจะอยากได้เสื้อนอกไว้ทำไม (还要外套干什么?)

เรื่องที่ 2 ถามกันเอง (互相问问)

เรื่องที่ 3 มันดำวาท่านก็เป็นหมาป่าเช่นกัน (它骂你也是一只狼)

(3.3.4) พ่อค้า

พ่อค้าเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นคู่ตรงข้ามในนิทาน เรื่องเล่าอาฟานถึ ด้วยแต่เป็นไปในลักษณะที่ไม่รุนแรงมากนัก เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วอาฟานถึมักขัดแย้งกับคู่ตรงข้ามที่เป็นกษัตริย์และขุนนางมากกว่า ในยุคของอาฟานถึนั้นการค้ายังคงถูกจำกัดอยู่ภายใต้อำนาจของชนชั้นปกครอง ตัวอย่างนิทานที่มีคู่ตรงข้ามเป็นพ่อค้า พบในเรื่อง ไข่ไก่สามฟอง (三个鸡蛋)

(3.3.5) เพื่อน

เพื่อนเป็นกลุ่มบุคคลที่อาฟานถึให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก คู่ตรงข้ามกลุ่มเพื่อนนี้ อาฟานถึเสียดสีการกระทำในลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญอันแท้จริงของการคบเพื่อน สอดแทรกไว้ในทุกเนื้อหาในทุกๆ เรื่องของกลุ่มคู่ตรงข้ามนี้ นิทานที่ปรากฏเพื่อนเป็นคู่ตรงข้าม ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างทั้งหมด 2 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 เป็นขุนนางแล้วจึงมีปัญหาเรื่องตา (当了官瞎了眼)

เรื่องที่ 2 แหวนทอง (金戒指)

(3.3.6) บุคคลทั่วไป

บุคคลทั่วไปที่เป็นคู่ตรงข้ามในนิทาน *เรื่องเส้าอาฝานเถี* นี้ถูกนำเสนอในลักษณะยั่วล้อมากกว่าเสียดสี โดยส่วนใหญ่แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาดของอาฝานเถีกับความไม่รู้ของบุคคลทั่วไป นิทานที่บุคคลทั่วไปเป็นคู่ตรงข้าม พบใน นิทาน 3 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 หมาป่าที่ไม่กินแกะ (不吃羊的狼)

เรื่องที่ 2 ชายขี้เกียจยืมลา (懒汉借驴)

เรื่องที่ 3 ขาดแค่เรื่องเดียวเท่านั้น (只差一件小东西)

(3.3) อาฝานเถี กับจุดยืนของความยุติธรรม

อาฝานเถี เรียกร้องสังคมที่ปัจเจกชนทุกคนมีเหตุผลและเห็นคุณค่าของผู้อื่น สังคมที่มีพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพที่เท่าเทียม มีอิสระทางความคิดและการกระทำที่ตนพึงกระทำได้ การเสียดสีในแต่ละครั้งของอาฝานเถีนั้นแสดงออกชัดเจนว่าชนชั้นปกครองเบียดบังความยุติธรรมและสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีการใช้อำนาจในทางที่ผิด กดขี่ประชาชนผู้ด้อยโอกาสด้อยความรู้ อาฝานเถี เป็นสัญลักษณ์ของตัวละครเจ้าปัญญา (机智人物) ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบตราชี้แจงความยุติธรรม วรรณคดีนิทานมุขตลกแนวเสียดสีเปรียบเสมือนเป็นยาบรรเทาความคับข้องใจของผู้ถูกเอารัดเอาเปรียบในสังคม และนำความเบิกบานใจมาให้กับชีวิตที่ยู่ยาก ให้มีช่วงเวลาที่ได้แฉคิดและความสุขจากเสียงหัวเราะไปพร้อม ๆ กัน อาฝานเถีกับจุดยืนของความยุติธรรมนี้ พบในนิทานจำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 คำพูดของภรรยา (妻子的话)

เรื่องที่ 2 ของที่ซ่อนไว้ในอก (藏在怀里的东西)

เรื่องที่ 3 อาหารหนึ่งชนิดรับประทานได้สามอย่าง (一物三吃)

เรื่องที่ 4 ตรวจคุก (察狱)

จากการศึกษา เรื่องเล่าอาฟานถึ สามารถสรุปบทบาทอาชีพของอาฟานถึ จากนิทาน
จำนวน 87 เรื่อง ดังนี้

ชาวบ้าน จำนวน 77 เรื่อง
หมอ จำนวน 3 เรื่อง
ขุนนาง จำนวน 2 เรื่อง
นักบวช จำนวน 2 เรื่อง
ลูกจ้าง จำนวน 1 เรื่อง
ช่างทำผม จำนวน 1 เรื่อง
ช่างซ่อมผ้า จำนวน 1 เรื่อง

ตารางแสดงบทบาทอาชีพของอาฟานถึ

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง (จีน)	ชื่อเรื่อง (ไทย)	อาชีพ
1	皇袍	ฉลองพระองค์	ชาวบ้าน
2	一条腿的鹅	ห่านขาเดียว	ชาวบ้าน
3	拆我的那一层	รื้อบ้านชั้นนี้ของฉัน	ชาวบ้าน
4	魔鬼	ปีศาจ	ชาวบ้าน
5	锯碗	ตัดขาม	ชาวบ้าน
6	都是真话	ล้วนเป็นความจริง	ชาวบ้าน
7	一匹老马	ม้าแก่ตัวหนึ่ง	ชาวบ้าน
8	他骂你也是一只狼	มันด่าเจ้าว่าเป็นหมาป่าตัวหนึ่ง	ชาวบ้าน
9	不吃羊的狼	หมาป่าที่ไม่กินแกะ	ชาวบ้าน
10	抓蝇告状	แจ้งความจับแมลงวัน	ชาวบ้าน
11	拿毛驴做榜样	เอาลาเป็นตัวอย่าง	ชาวบ้าน
12	挖掘坟墓	ขุดหลุมสุสาน	ชาวบ้าน
13	皇帝的身价	ค่าตัวของฮ่องเต้	ชาวบ้าน
14	伯克坐船	บัวเค่อหนึ่งเรือ	ชาวบ้าน
15	皇帝有四条腿	ฮ่องเต้มีสี่ขา	ชาวบ้าน
16	金戒指	แหวนทอง	ชาวบ้าน
17	金钱和正义	เงินทองกับความซื่อสัตย์	ชาวบ้าน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง (จีน)	ชื่อเรื่อง (ไทย)	อาชีพ
18	它这样说	มันพูดว่าอย่างนี้	ชาวบ้าน
19	皇帝的灵魂	วิญญาณของฮ่องเต้	ชาวบ้าน
20	种金子	ปลูกทอง	ชาวบ้าน
21	智慧充满了脑袋	สมองเต็มไปด้วยปัญญา	ชาวบ้าน
22	还要外套干什么	ยังต้องการเสื้อนอกไปทำไม	ชาวบ้าน
23	“好极了”	เยี่ยมจริงๆ	ชาวบ้าน
24	大贼	หัวขโมย	ชาวบ้าน
25	拉金币的毛驴	ลาที่ถ่ายมูลเป็นทอง	ชาวบ้าน
26	再也难不倒他	ยากไม่เกินเขา	ชาวบ้าน
27	妻子的话	คำพูดของภรรยา	ชาวบ้าน
28	别找死	อย่ารหาที่ตาย	ชาวบ้าน
29	在里面不好	อยู่ข้างในไม่ดี	ชาวบ้าน
30	饭钱	เงินค่าอาหาร	ชาวบ้าน
31	请口袋喝茶	เชิญกระเป๋าดื่มชา	ชาวบ้าน
32	奇怪的商队	ขบวนสินค้าที่แปลกประหลาด	ชาวบ้าน
33	只差一件小东西	ขาดแค่เพียงสิ่งเดียว	ชาวบ้าน
34	毛驴的总督	ข้าหลวงของลา	ชาวบ้าน
35	“一物三吃”	อาหารหนึ่งอย่างกินได้สามอย่าง	ชาวบ้าน
36	哭元宝	ร้องไห้เสียตายนเงิน	ชาวบ้าน
37	请见屁股	เชิญพบบั้นท้าย	ชาวบ้าน
38	生男和生女	ลูกชายหรือลูกสาว	ชาวบ้าน
39	懒汉借驴	ชายขี้เกียจยืมลา	ชาวบ้าน
40	真的没有了	ไม่มีแล้วจริงๆ	ชาวบ้าน
41	县官和狗	นายอำเภอกับสุนัข	ชาวบ้าน
42	锅生儿	หม้อออกลูก	ชาวบ้าน
43	最欢乐的日子	วันที่สงบสุขที่สุด	ชาวบ้าน
44	防贼	กันขโมย	ชาวบ้าน
45	记住什么? 忘掉什么?	สิ่งใดควรจำสิ่งใดควมลืม	ชาวบ้าน
46	月光和井水	แสงจันทร์กับบ่อน้ำ	ชาวบ้าน
47	修行妙法	วิธีบำเพ็ญญาน	ชาวบ้าน
48	请衣裳吃	เชิญเสื้อผ้ารับประทาน	ชาวบ้าน

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง (จีน)	ชื่อเรื่อง (ไทย)	อาชีพ
49	不约而同	เจอกันโดยไม่ได้นัดหมาย	ชาวบ้าน
50	恶魔	ปีศาจร้าย	ชาวบ้าน
51	你怎么知道的	เจ้ารู้ได้อย่างไร	ชาวบ้าน
52	胡大的吩咐	คำสอนของหู่ต้า	ชาวบ้าน
53	比您早死两天	ตายก่อนพระองค์สองวัน	ชาวบ้าน
54	计囊	ถุงใส่ปัญญา	ชาวบ้าน
55	藏在怀里的东西	ของที่ซ่อนไว้ในอก	ชาวบ้าน
56	期望	สิ่งที่คาดหวัง	ชาวบ้าน
57	笑您的马	หัวเราะม้าของฝ่าบาท	ชาวบ้าน
58	庄稼汉的力量	พลังกำลังของเกษตรกร	ชาวบ้าน
59	皇帝的生肖	ปีเกิดของฮ่องเต้	ชาวบ้าน
60	察狱	ตรวจคุก	ชาวบ้าน
61	你自己念吧	เจ้าอ่านเองก็แล้วกัน	ชาวบ้าน
62	三个糊涂虫	ชายขี้เกียจสามคน	ชาวบ้าน
63	当了官瞎了眼	เป็นขุนนางแล้วตาบอด	ชาวบ้าน
64	谁是蠢货	ใครกันแน่ที่โง่งง	ชาวบ้าน
65	要给就现在给	จะให้ก็ในเสียดอนนี้	ชาวบ้าน
66	谁的嘴馋	ใครตะกละกันแน่	ชาวบ้าน
67	我先给他判死罪	ฉันให้โทษตายแก่เขาก่อน	ชาวบ้าน
68	两头毛驴托的东西	แบกของให้สองลาโง่	ชาวบ้าน
69	胡大是放高利贷的	หู่ต้าเป็นเจ้าหนี้หน้าเลือด	ชาวบ้าน
70	谁心里着火	ใครกันแน่ที่ใจร้อนเป็นไฟ	ชาวบ้าน
71	阿凡提的箭法	วิธีการยิงธนูของอาฟานตี	ชาวบ้าน
72	离驴子两尺	ห่างจากลาสองฟุต	ชาวบ้าน
73	诅咒你一千次	สาบเจ้าพันครั้ง	ชาวบ้าน
74	三个鸡蛋	ไข่ไก่สามฟอง	ชาวบ้าน
75	当驴子	เกิดเป็นลา	ชาวบ้าน
76	吞只活猫	กลืนแมวเป็นๆทั้งตัว	ชาวบ้าน
77	肉汤的肉汤的肉汤	ซूपเนื้อของซूपเนื้อของซूपเนื้อ	ชาวบ้าน
78	早死了好	ตายเร็วยิ่งดี	หมอ
79	肚痛要眼药治	ปวดท้องใช้ยารักษาตา	หมอ

ลำดับที่	ชื่อเรื่อง (จีน)	ชื่อเรื่อง (ไทย)	อาชีพ
80	死人	คนตาย	หมอ
81	谋士	เสนาธิการ	ขุนนาง
82	您的官做不得	ตำแหน่งขุนนางของพระองค์ข้าทำไม่ได้	ขุนนาง
83	互相问问	ถามกันเอง	นักบวช
84	要以后才知道	ต้องรอดูต่อไปถึงจะรู้	นักบวช
85	洒油扫院	รดน้ำมันถูพื้น	ลูกจ้าง
86	给大阿訇理发	ทำผมให้อาฮง	ช่างทำผม
87	连星期日也不是	แม้แต่วันอาทิตย์ก็ไม่ใช่	ช่างย้อมผ้า

6.2 ข้อเสนอแนะ

วรรณกรรมนิทานของจีนมีจำนวนมากและหลากหลายประเภท ผู้สนใจสามารถใช้ทฤษฎีดัชนีอนุภาคนิทานของ สติธ ทอมป์สัน เป็นเครื่องมือในการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยขอเสนอหัวข้อวิจัยต่างๆที่น่าสนใจและสามารถทำการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ดังนี้

1. การศึกษาวรรณกรรมนิทานจีนประเภทต่างๆเชิงอนุภาค เช่น วรรณกรรมนิทานแนวแฟนตาซี วรรณกรรมนิทานแนวสืบสวนสอบสวน เป็นต้น
  2. การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมนิทานจีนกับวรรณกรรมนิทานไทย เชิงวรรณศิลป์หรือเชิงอนุภาค
  3. การศึกษาวรรณกรรมนิทานมุขตลกแนวเสียดสีเรื่องอื่นๆของจีน
- แนวทางการศึกษาทั้ง 3 ประเภทข้างต้นสามารถขยายขอบเขตงานวิจัยออกไปได้อย่างกว้างขวาง อันจะก่อประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณคดีจีนในสังคมไทย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา เจริญเกียรติบวร. การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาดุุษฎีบัณฑิต,ภาควิชาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2549.
- ตรีศิลป์ บุญจรรยา. การใช้ภาษาไทย. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช,
2526.
- ประคอง นิมมานเหมินท์. นิทานพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- เมฆฉม สอดส่องกฤษ. สารานุกรมชนกลุ่มน้อยในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.
อุบลราชธานี :โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 2554.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 . กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน, 2552.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม อังกฤษ -ไทย. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน, 2545.
- ราชบัณฑิตยสถาน. หลักเกณฑ์การทับศัพท์ภาษาจีนและภาษาฮินดี. กรุงเทพมหานคร:
ราชบัณฑิตยสถาน, 2550.
- ศิริพร ณ ถลาง. ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน.
กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2548.
- ศิริพร ศรีวรกานต์. การศึกษาเปรียบเทียบทิลล์ ออยเลนเซปีเกลกับศรีธนญชัยในฐานะ
นิทานมุขตลก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สมพร เจียงสืบชาติวีระ. อาณัติ ยอดคนเจ้าความคิด ศรีธนญชัยจีน. เชียงใหม่:มิ่งเมือง
เชียงใหม่, 2544.

ภาษาอังกฤษ

- Rawls, J. **A Theory of Justice**, Harvard Law Review, Cambridge: Harvard University Press. June, 1972.
- Thompson, S. **Motif-Index of Folk-Literature**. Bloomington: Indiana University Press, 1977.
- Thompson, S. **The Folktale**. California: University of California Press, 1977.
- West, H. R. **An Introduction to Mill's Utilitarian Ethics**. Cambridge: Cambridge University Press, 2004.

ภาษาจีน

- Duàn Bǎolín 段宝林. **Zhōngguó Mínhān Wénxué Gàiyào 中国民间文学概要** (วรรณคดีนิทานพื้นบ้านจีนโดยสังเขป). Běijīng 北京: Běijīng Dàxué Chūbǎnshè 北京大学出版社, 1985.
- Duàn Bǎolín 段宝林. **Xiàohuà Rénjiān de Xǐjù Yìshù 笑话人间的喜剧艺术** (อารมณ์ขัน ศิลปะของโลกมนุษย์). Běijīng 北京: Běijīng Dàxué Chūbǎnshè 北京大学出版社, 1991.
- Li Jǐngjiāng 李景江, Li Wénhuàn 李文焕. **Zhōngguó gè Mínhú Wénxué Jīchǔ 中国各民族文学基础**(นิทานพื้นบ้านในชนกลุ่มน้อยของจีนเบื้องต้น). Jílín 吉林: Jílín Dàxué Chūbǎnshè 吉林大学出版社, 2010.
- Liú Kuǐlì 刘魁立. **Mínhú xué Lùnjí 民俗学论集**(วิเคราะห์คติชนวิทยา). Shànghǎi 上海: Shànghǎi Wényì Chūbǎnshè 上海文艺出版社, 1998.
- Wáng Bǎo 王堡, Léi Màoquí 雷茂奎. **Xīnjiāng Mínhú Mínhān Wénxué Yánjiū 新疆民族民间文学研究**(วรรณคดีนิทานพื้นบ้านชนกลุ่มน้อยมณฑลซินเจียง). Xīnjiāng 新疆: Xīnjiāng Rénmín Chūbǎnshè 新疆人民出版社, 1979.
- Yáng Yìjūn 杨亦军. **Āfántí "Huàyǔ" Kōngjiān de Zìrán—Shēngtài hé Lìshǐ—Wénhuà Shìyù 阿凡提“话语”空间的自然—生态和历史—文化视域** (อาฟานตี กับ วาทกรรม ธรรมชาติ วิธีการดำรงชีวิต ประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรม). Běijīng 北京: Rénmín Chūbǎnshè 人民出版社, 2012.

Zhāng Zǐchén 张紫晨. **Mínjiān Wénxué Jīběn Zhīshì** 民间文学基本知识
(ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวรรณคดีนิทานพื้นบ้าน). Shànghǎi 上海: Shànghǎi
Chūbǎnshè 上海出版社, 1979.

Zhào Shìjié 赵世杰. **Āfántí de Gùshì** 阿凡提的故事(เรื่องเล่าอาฟานตี). Běijīng
北京: Běijīng Zhōngguó Shàonián Chūbǎnshè 北京中国少年出版社, 1963.

ภาคผนวก

ภาคผนวกนี้ คือการแปลสรุปความวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นภาษาไทย

《阿凡提的故事》民间嘲讽笑话浅析

第一章

序论

1.1 问题的背景和重要性

每个国家与社会都有许许多多的民间故事，人们在代代相传的民间故事中成长。正如 Stith Thompson 在《The Folktale》一书中所说的：“民间故事存在于每个社会中且从不缺听故事的人。”“民间传说”一词，梵语解释为：事件，故事，传说。1999 年版的皇家学院词典中对“民间故事”是这样解释的：“流传的故事，例如：佛本生故事，伊索寓言。”民间故事是公共社会中一笔丰富的文化遗产。这些代代相传的故事反映出社会中人与人之间的关系，同时也反映出相应的社会文化。民间故事也可以被当作心理规范的工具，人们利用讲故事的方式弘扬和提倡现实生活中应该遵循的道德规范和行为准则。人们可以在诙谐幽默的民间故事里得到放松和娱乐，从而释放来自社会、文化、背景的各种束缚及压力。

民间文学属于无文字记载的口头文学，因为有后人的整理出版，很多口头文学都演变成有字文学。所以也可以说口头文学是有字文学的一部分。

笑话故事，自古以来就是一种喜闻乐见的口头文学形式。在故事特点上，中国的笑话故事《阿凡提的故事》类似于泰国 Srithanonchai 的《斯塔娜差》。《阿凡提的故事》在中国可谓是家喻户晓且由来已久，同时也被翻译成多种语言在不同的国家广为流传。可惜故事时间还无法得到确切的考证。阿凡提的人物形象为中国少数民族中的维吾尔族下层民众，他的特点是：聪明睿智，才思敏捷，以自己的智慧和正义反抗上层社会、统治阶级的压迫。

中华人民共和国有 56 个少数民族，每个少数民族都有自己的民族起源和故事传说，这些故事恰好能反映出其民族的特征。在这些少数民族中，以笑话故事著称的就有维吾尔族。维吾尔族的文学著作有着悠久的历史，其中众所周知的笑话故事就有《阿凡提的故事》。它不仅反映出当时的社会文化、民族思想，还反映出当时的政治以及社会道德。这些卓越的特点使得这部文学著作在中国广为流传，甚至在国际上也备受瞩目。

一提到阿凡提，人们的第一印象可能是：一个能给人们带来欢乐的人，一个反对社会不公的象征性人物代表。阿凡提从不愿向欺压百姓的商人、贵族甚至国王低头。一旦这些高官贵族欺压百姓，阿凡提总能及时用他的聪明睿智为百姓们伸张正义，反客为主。正因如此，阿凡提成为百姓心目中英雄的化身，成为寻找自由摆脱封建束缚的精神力量。因为每个社会有自己的规矩约束，有它的强制性，社会阶层的不平衡产生出大量的矛盾。他的聪明睿智不是为了自己的利益，而更多地是为了广大百姓。然而，有时他的聪明却像一把双刃剑，时常引火上身。所谓枪打出头鸟，好人常成为坏人攻击的目标。例如，阿凡提经常被上层社会欺负，但是每次他都能用自己的智慧全身而退。很多屈服于社会黑暗政权的人，把自己的小聪明用到歪门邪道上。但阿凡提用他的智慧帮助百姓摆脱苦难，他把紧张的气氛巧妙地化为人们阵阵欢乐的笑声。这就是人民英雄，他证明了“小聪明”是可以和社会正义事业并存的。

众所周知，阿凡提的故事发生在新疆维吾尔自治区，但他的故事不仅在新疆广为流传，更成为全中国家喻户晓的经典。不论周刊还是日报，都出版了这本名闻遐迩的《阿凡提的故事》。中华民族是个缺乏幽默感的民族，性格较为认真严肃，就连流传最广的笑话故事也借鉴于维吾尔族。笑话故事的研究在中国很受欢迎，研究笑话故事可以探索故事中笑点的起源。其中包括了对故事人物特点分析，比如人物的聪明机智，才思敏捷，在险境中的全身而退，变危机为契机，以及将事态诙谐化。

在中国有很多笑话故事，其中最著名，流传范围最广的就有《阿凡提的故事》。故事的主人公虽然在历史上还无法得到考证，但故事原型以口头文学流传至今。故事中让人们意想不到的内容主要体现在主人公不同于社会现实的种种作为，这些都是他智慧聪明的体现。

阿凡提是一个普通人，身兼多种职业，被人们称为智者。他用他的智慧帮助平民百姓摆脱上层社会的压迫，为大众谋利益。他的种种正义作为，从侧面反映当时的社会背景、宗教、文化，这也是这部讽刺笑话文学的亮点之一，主人公的作为也是对社会道德的正确引导。也是因为这个原因，笔者从民间嘲讽笑话的角度出发研究《阿凡提的故事》。

1.2 研究目的

- 1.2.1 研究中国民间故事《阿凡提的故事》的母题。
- 1.2.2 研究民间嘲讽笑话《阿凡提的故事》的转折意思手法。
- 1.2.3 研究民间嘲讽笑话《阿凡提的故事》所反映的社会背景。

1.3 研究设想

1.3.1 中国民间嘲讽笑话《阿凡提的故事》与世界上其他国家的嘲讽文学的母题有异曲同工之妙。例如：直接表达、设计情节、出乎意料之举。

1.3.2 民间讽刺笑话《阿凡提的故事》中主要的转折意思手法有以下很多种：文字转义手法、给予理由手法、提出不可能实现的行为手法、设计情节手法、讽刺手法。

1.3.3 民间讽刺笑话《阿凡提》是人们在不公平的封建统治之余得到一丝慰藉，选择部分上层社会的人物作为笑话的主人公，例如国王、宗教首领、统治者、地主与有权力的人等，而这些是在现实生活中无法实现的。

1.4 相关理论与文献探讨

本论文使用美国民间学者 Stith Thompson 的民间故事作为指导理论。主要研究世界各国的民间文学，由他整理出版的民间故事共 6 本，以英文字母 A-Z 分类排版。分类如下：

- A 类 有关世界起源的神话传说 (A. Mythology Motifs)
- B 类 神兽 (B. Animal)
- C 类 忌讳 (C. Tabu)
- D 类 魔法 (D. Magic)
- E 类 死亡 (E. The Dead)
- F 类 奇迹 (F. Marvels)
- G 类 巫师 (G. Ogres)
- H 类 试验 (H. Tests)
- J 类 聪明与愚蠢 (J. The Wise and the Foolish)
- K 类 欺骗 (K. Deception)
- L 类 财富的逆转 (Reversals of Fortune)
- M 类 遇见未来 (Ordaining the Future)
- N 类 机会和命运 (Chance and Fate)
- P 类 社会 (Society)
- Q 类 奖励与惩罚 (Rewards and Punishments)
- R 类 俘虏与逃犯 (Captives and Fugitives)
- S 类 超自然的残酷 (Unnatural Cruelty)
- T 类 性 (Sex)
- V 类 宗教 (Religion)
- W 类 角色特点 (Traits of Character)
- X 类 幽默 (Humor)
- Z 类 无组别的杂项汇总 (Miscellaneous Groups of Motifs)

1.5 研究范围

本论文以 1979 年北京中国少年出版社出版，由赵世杰编写的《阿凡提的故事》为研究文本。本论文主要研究母题，且运用 Stith Thompson 的母题理论。

1.6 研究方法

本论文以文献研究的方法 (Documentary Research)，以如下顺序进行研究陈述。

- 1.6.1 对相关研究、信息的收集。
- 1.6.2 研究《阿凡提的故事》的母题。
- 1.6.3 研究《阿凡提的故事》作为民间嘲讽笑话的转移意思手法。
- 1.6.4 研究社会背景对主人公各种智慧之举的影响。
- 1.6.5 研究结论。

1.7 预计的研究成果

- 1.7.1 把研究民间文学的理论应用于研究中国文学著作的实践中。
- 1.7.2 通过介绍，使泰国社会认识民间讽刺文学《阿凡提的故事》。
- 1.7.3 了解通过中国民间故事《阿凡提的故事》所反映出的风俗文化和信仰。

1.8 初步协议

本论文用音译翻译汉字，音译在此是指用泰语拼写汉字发音，使泰语读音与汉字的发音相似，尽量保存汉字的原型，在此笔者用 2007 年皇家学院版《汉语音译基本规范》。

第二章 阿凡提的故事的历史，社会文化背景

民间故事是民俗学范畴中各种民间叙事的统称。民间故事可细分为：传奇、童话、笑话、当地传说和神话。民间故事大部分属于口头文学。泰国学者古拉·玛丽伽马教授提出民间故事有以下特点：

1. 使用普通语言叙述形式，成散文体，而不是诗歌。
2. 以口头文学的方式代代相传，当文字文明发展到一定程度，后人可能会把相传的故事记录成书。
3. 故事的原创作者不详，只了解到是从意义深刻的前人中流传下来。与新时期的故事不同，新时期的故事都有明确的作者。有的作品即使有作者署名，例如：克里姆的故事，作者是克里姆，但也指明是根据流传下来的故事编辑而成，其本人并不是原创作者。¹

有关民间故事意义的研究。泰国学者帕空·尼曼瀚民在《民间文学研究》中指出“研究民间故事的意义，是探索故事背后所隐含的深层含义，发生在民间故事收集之后。因为这些耳熟能详的有趣故事背后，总有他深层的含义。”

有些故事是人们抒发内心愿望和心理潜意识的工具，研究这类故事需要依靠心理学的知识。美国心理学家夫罗德曾指出，这类研究者大多数会把故事看作是抒发某种心理愿望的工具，可以为在风俗、统治、经济背景影响下所产生的种种欲望。例如：有关性的笑话故事，就是对性欲的抒发，因为性欲是人类的基本生理需求，但由于社会风俗文化、道德观念的束缚，不可以为所欲为地满足这种欲望，所以就有了各种各样的笑话。

笑话故事一词的英文翻译有很多，例如：jest, humorous anecdote, merry tale, numskull. 大多数的笑话故事都有篇幅简短、结构简单、只有一个母题，是人或动物都可以。故事的要点在于意料之外的情节。美国学者史蒂斯·托马森将笑话分为16类，分别是：聪明；愚蠢；以计谋取胜或竞争；用计谋辩解；偷盗和隐瞒；运用计谋逃脱；虐待；伪装；诬告坏妻子；憎恨；聋子；智者和吹牛。《阿凡提的故事》和《斯塔娜差》属于聪明、运用计谋竞争、运用计谋逃脱的类别。

2.1 中国笑话故事的分类

笑话故事文学是伴随着人们的笑声而发展起来的，笑话故事的篇幅往往短小精干，是一种反应和讽刺民间生活的口头文学形式。有些地方把这种特点的故事叫做“笑话故事”，字里行间都蕴含着趣味性。好的笑话故事一定是能让听众捧腹大笑的，但是笑声却不是笑话故事的主要目的，真正的目的是反映人们

---

¹帕空·尼曼瀚民,《民间文学》(曼谷:朱拉隆功大学文学院学术研究成果宣传项目,2005),第5页。

的真实思想和对社会现实的讽刺。笑话故事可根据内容与社会作用的不同分为如下3类²：

2.1.1 嘲讽笑话

这类笑话故事起源于对不平等社会阶层的控诉，揭示等级社会黑暗的真实相。描述反对封建主义、官员、地主、贵族、财主，狡猾的商人，甚至是封建统治者等。也是反对古代社会封建集权统治欺压百姓，揭示伪道德，贵族阴谋的一类故事。

嘲讽笑话不仅仅给人们带来娱乐效果，同时也反映出社会中人们的思想。如果只是逗人一笑而脱离反映社会现实、人民思想的笑话故事，则不会受到人们的推崇。笑话故事还有帮助人们在权利社会不平等的束缚下，放松心情，减轻压力的作用。故事中和主人公演对手戏的人物多种多样，但往往都是在社会中有权有势的人。正是因为社会有权利的悬殊，不平等的自由，讽刺笑话故事才能给压力束缚下的人们带来一丝慰藉。故事以人民英雄作为主人公，然后选取社会中的某个团体作为小丑，例如君主、祭司、统治者或地主老爷。在真实社会中这些都是不可能实现的。

嘲讽笑话故事是给人们带来欢乐的民间故事，同时又穿插着生活真理。在封建社会，士族官员是人们最常提及的，例如：《烂盘盒》

烂盘盒的故事讲到士族欲壑难填的本性，因为在古代社会，士族阶层贪污腐败，对百姓肆无忌惮地剥削使得受压迫的人们以讲述笑话故事的形式讽刺统治阶级的种种恶行。这是一个关于贪官的故事，他生于鼠年，于是下属献上一只金老鼠，他立即宣布：“我妻子明年整寿，她是属牛的。”意思就是想要得到一只金牛。

《烂盘盒》：“昔有官，上任之初，向神发誓曰：“左手要钱，就烂左手，右手要钱，就烂右手。”未久，有以金行赌者，欲受之，恐犯前誓。

另外类似的故事，例如：《属牛》

《笑林广记》卷一《属牛》一篇，也尖锐地揭露了县令贪得无厌的心理，他过生日时属下合送一金老鼠，因为他属鼠之故。他又灵机对人说：“明年是我贼内整寿，它是属牛的”。

鲁迅评论其中的讽刺部分说“如果十二生肖有象年，估计他夫人一定是属象的。”从古时起，人们的生活长期被笼罩在封建社会的黑暗、剥削与欺压中，这也使得故事内容中的讽刺部分越发尖锐，这是人们以一种平静的方式对自己所受压迫的反抗，而它的外在表现形式就是讽刺笑话故事。

²段宝林，*中国民间文学概要*（北京：北京大学出版社，1985），第76页。

在明朝（1368-1644）的《广笑府》中也记载了一些讽刺笑话故事，主题是人们对当时封建黑暗统治的讽刺。讽刺笑话故事《吝啬财主》中有不少讽刺笑话，例如故事《死后不赎》。

《死后不赎》：一乡极吝致富，病剧牵延不绝气，哀告妻子曰：“我一生苦心吝啬，断绝六亲，今得富足，死后可剥皮卖与皮匠，割肉卖与厨，刮骨卖与漆店。”必欲妻子听从，然后断气。既死半日，复苏，属妻子曰：当今世情浅薄，却不可赎于他。”

故事中的财主，是个极其吝啬的人，就连自己的身体也要再死后变卖成钱财，当他再次苏醒时，发现自己没死，才感到自己的遗嘱是多么可怕。

众所周知，大部分的笑话故事来源于辛勤劳作的劳动人民，来自于长期被社会权力阶层剥削的积怨，这是一种无声的反抗，即用笑话故事的形式表达人民的意愿。这类故事的内容往往是讲述官员掠夺土地，收取苛捐杂税，甚至是当时的一国之君。例如阿凡提的故事，讲述的是发生在中国少数民族维吾尔族中的故事。故事主要反抗和讽刺国家统治者——国王，或在故事中叫做皇帝。除此之外，还有剥削人民的地主贵族。故事内容除了讽刺这些权利阶级，还塑造了阿凡提这一爱管闲事，爱惹事的喜剧人物，他被人们当做勇敢、智慧的化身，不贪图富贵、沉迷权利。阿凡提成了普通大众理想中的英雄。

2.1.2 幽默笑话

幽默笑话是反映因社会中人们对事物的不同理解而产生的笑话故事。它不同于嘲讽笑话，没有嘲讽的意味，而是反映普通大众自身的小缺点，给人们带来笑声，丰富思维方式，同时它也是从侧面教化大众。

幽默笑话的内容往往是关于日常生活中人们因不完整的思维方式而闹出的笑话。因为事物有两面性，有时人们可能只注意到它的一方面。下面这则《孔相卖缸》的幽默笑话就是一个关于白日做梦的故事。

《孔相卖缸》，孔相很穷，以全部家产一缸到外地去卖，途中无钱住旅社，就宿在缸中，梦想卖了缸，再贩别的货，赚了钱买田当地主，放高利贷，还可随便踢打人，忽然一踢缸滚了起来，滚到大石上，碰得粉碎。

有不少幽默笑话是关于讽刺人们性格、思想缺点的，比如自私自利，下面这个《十个老头十壶酒》的故事就是如此。

《十个老头十壶酒》这十个老头约定每人带一壶酒来会餐，一人想反正自己带一壶水去谁也不会发现，结果人人如此，每人全喝的是白水，还“啧啧”称好。

下面还有一则关于吹牛的幽默笑话《只有一张嘴》。

不少人在一起比家乡人个子大。一人说：“我乡人站起有屋顶高，最高了”，另一人说：“不，我乡人坐着就有屋顶高”，最后一人说：“我乡人最高，嘴一张就到屋顶。”人问他：“那么他的脑袋放在哪儿呢？”
“他只有一张嘴”。只有一张会吹牛的嘴。

幽默笑话中关于无视是非对错的故事例如下面这则《剪箭》。

一人中箭，去找医生，医生把杆剪断即不管了，问之，乃曰：“肉里部分我不管，我是外科医生，只管外边，肉里是内科的事”

有关懒惰的幽默笑话，例如《懒妇》。

一妇女特别懒，丈夫出外时，替他做好一块大饼在头上，几天后回来一看她已死了，大饼还套在头上，原来她懒到这种程度，连伸手挪挪大饼也不肯。

2.2.3 诙谐笑话

诙谐笑话是给听众带来欢乐的笑话，可以使听众产生丰富的联想(imagination)，同时以艺术的表现手法与听众产生共鸣。也可以说诙谐笑话的内容、叙事方式不明确。在人们的日常生活中，肯定会有很多诙谐可笑的故事，这些故事给人们带来欢笑和希望。我们将这类笑话归类为诙谐笑话，例如下面这则故事：

巴拉根昌见到农民，大家要他讲新闻，他就说了去年夏天的事——他骑了瘦马去打柴，忽然马不走了，原来斧头落下砍断了马腿，没法，砍了一根树棍儿绑上当腿，走走又不走了，原来树棍已生根长成一棵笔直的大树，直冲天上。他想，上天玩玩也不坏，就顺着树干往上爬，爬了九九八十一天，爬到天上，真好玩，到处游山逛景，不觉天已黑，肚饿想回家，一看马又走了，树也没了，下不了地，回不了家，忽然想到天上有佛爷，就去找他。走过去看到几个佛爷正在捉虫子呢，求他们给点饭吃，他们不理，求极了，才说：“你没有看到我们也饿得面黄肌瘦吗？现在进香上供的人少了，我们肚子也吃不饱”，他就想：这天堂幸福还是让佛爷们享吧，就顺着—个冰铃铛滑下来，一回到家妻子饭正做好，也顾不上就大吃大喝吃掉一锅，嘴一查就来了。

这类笑话故事只是为达到娱乐大众的目的，但它的特殊性在于调动人类丰富的想象力，这也使这类笑话在大众范围内广泛流传。

2.2 维吾尔族的历史

中华人民共和国有 55 个少数民族，每个少数民族都有自己的民族起源，除此之外，每个少数民族也有自己丰富多彩的民间故事。这些故事也反映出其民族本身的独特性。在这些少数民族中，以笑话故事闻名的就有维吾尔族。维吾尔族的文学历史源远流长，特别是《阿凡提的故事》，它不仅反映社会文化，维吾尔族人民思想意识，还反映出政治以及文化道德。正是这些闪光点使得《阿凡提的故事》在中国家喻户晓，甚至在国际上也广为流传。

维吾尔是“联合、团结”的意思³，大多居住在天山南麓的草原地带。隶属新疆维吾尔自治区，也有少部分维吾尔人分布在湖南省的桃园和常德。2000 年的第 5 次全国人口普查显示，维吾尔族有 8,399,393 人。维吾尔族使用维吾尔语，属于阿尔泰语系突厥语族西匈语支。公元 10 世纪伊斯兰教传人后，逐步使用以阿拉伯字母为基础的维吾尔文。中华人民共和国成立后，曾经创制以拉丁字母为基础的新文字，20 世纪 80 年代初，又恢复使用以阿拉伯字母为基础的维吾尔文。

维吾尔族族源久远，他们自称“维吾尔”。与中国境内的少数民族及西方国家相交往迄今已有两千年历史。汉族人对维吾尔族有很多种叫法，公元前 3 年至公元 3 世纪，叫做“丁零”，公元 3 世纪后叫做“高车”“狄历”“敕勒”“乌护”“韦纥”“回纥”“回鹘”“畏兀儿”等。公元前，“丁零”居住在北方匈奴族的地方，主要是贝加尔湖附近，另一支居住在中国西部的额尔齐斯河附近。公元 5 世纪，居住在西方的丁零族发展壮大，主要分化为 3 个支系。一是居住在沿天山直至焉耆的地方，也就是如今的新疆哈密；另一支在英诃鹑，现在的阿尔泰山一带；第三支在鄯善附近，现在新疆的若羌，他们曾经统治昆仑山北部直至公元 7 世纪，直到北方的蒙古族和西方的突厥汗国统治中国。

唐天宝三年(744 年)回纥消灭突厥汗国，回纥人建立了回纥汗国。唐贞元四年(788 年)，将回纥改为回鹘。开成五年(840 年)回鹘汗国灭亡，绝大部分被迫进行大迁徙，分裂成 3 支，其中南下的一支与早时南渡大漠而徙居于河西的回纥部众聚合。咸通七年(886 年)，回鹘建立西周回鹘政权。10 世纪中叶，葛逻禄在中亚建立喀喇汗王朝。这被看做是中国境内的维吾尔族真正的起源。这片区域最终也被划入喀喇汗国的范围。维吾尔族的经济也逐渐发展繁荣，商队贸易将西域的马、玉卖给中原，同时也把中原的铁器和丝绸卖给西方国家。

1371 年，明朝洪武四年，察合台汗国灭亡，新疆境内分裂为许多割据政权。大的政权叫国，小的叫地区。这些割据政权的统治者仍然是察合台蒙古贵族的后裔。他们出于争权夺利的需要，发动了一系列的战争，对维吾尔族的社会经济造成了严重的破坏。这些蒙古贵族为了便于统治维吾尔族人民，在蒙古

³米特·素松克，**中国少数民族**（乌汶：泰国乌汶大学出版社，2011），第 290 页。

族中大力推行伊斯兰教，使数目相当的蒙古族居民改信伊斯兰教。在这个时期，生活在维吾尔族农业区的大批蒙古族相继被同化于维吾尔族之中。

17世纪初，蒙古人在天山南路即焉耆、吐鲁番、哈密建立了叶尔羌汗国。这个汗国的居民主要是信仰伊斯兰教的维吾尔人。国家的建立者，即为信奉伊斯兰教的察合台汗国蒙古贵族后裔。叶尔羌汗国与清朝政府维持着友好的贸易关系。康熙年间（1678年），由于叶尔羌汗国内部的权利斗争，叶尔羌汗国灭亡。乾隆二十至二十二年（1755-1757年），清军平定准格尔贵族叛乱，乾隆二十三至二十四年（1758-1759年），又平定了大小和卓图谋建章“巴图尔汗国”之乱。1762年清朝在惠远城设立伊犁将军，统管今新疆及巴尔喀什湖以南和以东的军政事务。

在新疆南部地区，占人口8%地主、富农，却占有40~50%的土地，而占人口92%的农民，只有少量土地或没有土地。地主主要利用剥削的形式与农民“合作”。农民种地主土地，还要替地主交纳田赋杂税，每年必须为地主作无偿劳役。靠近城镇的地主，用实物地租剥削农民。南疆的墨玉、库车、阿克苏有完整的农奴庄园。农奴主被称为“和加”（意为圣人后裔），占有大量土地和各种农奴。他们可以随便买卖农奴或把农奴作为礼物赠送。按等级给分地，每户要有两至四个劳动农民为农奴主服劳役。由于南疆地区的绝大部分耕地靠昆仑山、喀喇昆仑山和天山雪水灌溉，自然条件寒冷缺水，地主则垄断水源，利用掌握水权对农民进行水租剥削，农民需要租用或买水用于农业灌溉，这些都使下层的维吾尔族劳动人民的生活步履维艰。

维吾尔族地区的地主经济，又往往和宗教统治相结合。宗教上层占有大量土地、房产、水源。工人和农民阶级有给上层阶级纳税的义务，他们需要给主人交各种各样的赋税，其中重要的项目有：

1. “吾守尔”粮，税率为收获物的十分之一；
2. “扎卡特”税，税率为全年产品四十分之一。

买卖房屋、田产、典押、借贷、继承、遗嘱、宰牲、诉讼等都要交税，名目繁多，使广大劳动人民过着十分贫穷、落后和悲惨的生活。

维吾尔族有经营农业的悠久传统，对于植棉具有丰富经验。新疆最迟在南北朝（420~589）时代就已大量种植棉花，内地大量种植棉花是在元朝（1279~1368）以后，而植棉技术传入内地的道路之一就是新疆。在新疆还出产大量的、品种繁多的瓜果，杏仁、葡萄、西瓜、苹果、源源不断地送往中原大地。因此也获得了瓜果之乡的美誉。

1949年9月，中国人民解放军第一野战军向甘肃河西地区胜利进军。同年宣布成立了新疆省人民政府。从1953年起先后建立9个民族乡、7个民族区、6个自治县和5个自治州，于1955年10月1日建立了新疆维吾尔自治区。1957年，全区完成了社会主义改造。

在文化艺术方面维吾尔族历史悠久、风格独特。文学的体裁、内容都十分丰富，如流传至今的反映了维吾尔族劳动人民的智慧的叙事长诗《福乐智慧》等。劳动人民的口头文学丰富多彩，反映出维吾尔族人民日常生活的流传极广的“阿凡提的故事”，至今脍炙人口。这部作品不仅在维吾尔族内部流传，同时也蜚声国际。

维吾尔族农民日常的食品有馕(烤饼)、面条、抓饭、茶、奶等。集市上出卖的烤肉、烤馕、薄皮包子、小水饺等，都是人们爱吃的食物。瓜果是维吾尔族人民的生活必需品。

宗教与节日方面，维吾尔族在古代信仰过萨满教、摩尼教、景教、袄教(拜火教)和佛教，11世纪后主要信仰伊斯兰教。大部分人信仰伊斯兰教中的正统派(逊尼派)，少部分人信仰伊斯兰教中的依鄙派。中华人民共和国成立后，正常的宗教活动受到法律保护。

维吾尔族的节日主要有：开斋节、古尔邦节、诺鲁孜节。一年一度的古尔邦节最为隆重，信教群众家家炸油馓子，很多人家宰羊杀鸡。节日开始，男女老幼穿上新衣互相拜节，互致节日的祝贺。

2.3 《阿凡提的故事》历史由来

从1955年起，以阿凡提为主人公的民间笑话故事集《阿凡提的故事》使阿凡提的故事逐渐走入中国民间文学的视线。阿凡提的名字也从那时起被民间文学界所熟知。众所周知的是阿凡提的故事发生在新疆维吾尔自治区，但他的故事不仅在新疆广为流传，而在全中国也是家喻户晓，不论是周刊还是日报都有出版阿凡提的故事。阿凡提在各种期刊杂志上的出版历史，可以参考以下出版时间表。

1958年上海文化出版社出版翻译《阿凡提的故事》。

1959年中国民间文艺研究会编写《阿凡提的故事》，由作家出版社出版。

1963年戈宝权翻译中国民间文学《霍加·纳斯列丁的笑话》，同年由新疆人民出版社出版。同年，中国少年出版社出版由赵世杰整理编写的《阿凡提的故事》。在这一年，还有很多出版社出版了有关阿凡提的故事。

1978年新疆人民出版社截取赵世杰编写《阿凡提的故事》出版。同年，上海文艺出版社出版由祁连编写的《少数民族机智人物故事选》。这其中就有写到阿凡提的故事。

1979年中国少年出版社再次出版赵世杰的版本。

1980年湖北人民出版社出版黄瑕云的《智慧的葫芦》一书，也是讲述有关阿凡提的故事。

1981年中国民间文艺出版社出版由戈宝权编写的《阿凡提的故事》。

1982年光明日报刊登由袁文琦编写的《伊朗阿凡提的故事》。同年中国民间文艺出版社出版由刘谦、万日林、徐平翻译的《朱哈趣闻轶事-阿拉伯民间笑话》。

1983年山西人民出版社出版戈梁的《纳斯列丁·阿凡提的笑话》

以上即是阿凡提从口头文学转为各种文学出版物的记录，阿凡提不仅在新疆广为流传，从这些反复出版的有关阿凡提故事的作品，也能看出阿凡提在中国的受欢迎程度。之后，外文出版社又将阿凡提的故事翻译成英语和法语收录在《中国文学》中，中国导报也将《阿凡提的故事》翻译成西班牙语和其他语言，向世界人民介绍阿凡提的故事。可以看出，阿凡提的故事不论是在国内，还是国外，都得到大量的传播。

第三章 《阿凡提的故事》的母题

每个民族、每种语言都有自己独特的民间故事。文化的不同，故事的角色和情节发展也会不同。尽管如此，在这些形式各异的民间故事里，仍有一些人类思想传达过程的共同点。

不同形式的故事，都会出现相似的故事角色和情节。许多欧洲国家的民间故事里，有很大一部分都有相似的故事人物角色和故事情节。文化相近的国家，故事也会随之有异曲同工之妙。

在 19 世纪，有关对西方国家民间生活习俗的研究，一开始并不太受到学者的关注。“Folk-Lore”或者“民间传说”这个词是在公历 1846 年¹，由英国的学术家威廉·托马斯首先提出。之后，各个方面的学术家开始越来越关注相关的民间生活习俗研究并参与其中。

从收集、分析的文化资料来看，在初始阶段，以文化作为媒介借以展现人们思想、信仰和想象、感受的研究，民间故事的研究受到了非凡的关注。甚至有各个国家民间故事的收集整理。例如：德国民间故事、俄国民间故事、芬兰民间故事、法国民间故事等等。这一时期收集的民间故事，是重要的学术著作，也是后来民间故事母题研究的素材起源。

3.1 母题研究范围及含义

民间故事中，母题被视为特殊的、吸引人的、与普遍事物不同的最小单位。大体上，母题通常为故事人物角色的对象、故事人物角色的行为或者故事情节。

故事人物角色，即具有人物特性或特质或在某一方面有特色的人物形象。能够作为母题的故事人物角色可以是具有特殊性质的人、动物、非人类、树木等。如：巫师、巨人、黑心后母、仙女、半身人鸟、驼子、神仙、排行老小的孩子、贝壳里的孩子、能说话的猫咪等等²。

---

¹诗拉潘·纳·塔廊，民俗学方法理论研究：《神话传说、民间故事分析》，（曼谷：朱拉隆功大学文学院学术研究成果宣传项目，2005），第 3 页。

²巴东·尼曼明，《民俗学》，第三版，第 79 页。

故事人物角色的对象，即具有特殊性质的事物。如：神灯、点心做的房子、神剑、神毯、金菩提树、金苹果等，还包括各种奇怪的习俗、信仰，如：用花环选亲、杀娃娃祭祀神灵等等。

具有特殊性质的事件或行为，如变身、施咒语让全城百姓同时熟睡、世界水灾、怪鸟吃人等等³。

3.2 笑话故事的一般性母题

根据萨迪·汤普森《民间故事指导理论》中提出的创作母题种类，笑话故事的一般性母题有4种，具体如下：

(1) 直接表达母题，即指对词语或话语的解释与原本的解释或大多数人接受的解释不同。通过故意曲解意思或者做出了与要求不同的行为，最终导致结果失败。

(2) 使用诡计或恶作剧母题，意思是为了糊弄当事人而使用诡计或伎俩改变局势或制造现场，使得自己受益，在当下局势能占便宜。

(3) 超乎想像的故事母题，意思是使不可思议得事情都是能实现，是一种欺骗手段，使对手相信自己可以做到某些从道理上行不通得事情。

(4) 内容肮脏或与性有关的故事母题，即与肮脏事物相关联的母题，例如动物粪便等。在《阿凡提的故事》的故事中，动物的粪便是自己达到利益目的的工具手段。

3.3 萨迪·汤普森创作母题对比研究

《阿凡提的故事》故事中的创作母题符合萨迪·汤普森提出的创作母题，具体有以下性质：

3.3.1 直接表达母题

在《阿凡提的故事》故事中发现了3种此类型的母题，即：(1) J2461.1 母题：故意曲解命令的行为 (2) J 2465. 母题：按照吩咐执行命令，后导致不良后果 (3) J 2465.6. 母题：用油打扫卫生。

(1) J 2461.1 母题：故意曲解命令的行为。《阿凡提的故事》中符合该母题的故事，笔者发现了3个，具体如下：

³同上.

故事 1 妻子的话

在《妻子的话》的故事中，皇帝吩咐百姓必须按照自己的命令去做，而阿凡提故意曲解皇帝的话以违背命令。阿凡提在此次事件中作为普通百姓不愿意遵守皇帝没有任何道理的谕令，但却不得不向当权者妥协，只有故意曲解谕令意思表达自己的不满以及对权威的反抗。

故事 2 给大阿訇*理发

在这个故事中，阿凡提的角色是一位理发师，有位大阿訇来阿凡提的店里理发却从来不付钱。阿凡提就故意用了具有模糊性的词义来曲解大阿訇的意思。此故事内容与萨迪·汤普森提出的故意曲解命令的行为的创作母题完全一致。

故事 3 请见屁股

《请见屁股》一章中，阿凡提觐见皇帝时，背对着皇帝并且用屁股觐见。由于之前皇帝生气，就命令说不想再见阿凡提的脸，当皇帝再次宣阿凡提觐见时，阿凡提用屁股觐见。因为皇帝非常气愤，所以不想再和阿凡提谈话，阿凡提便遵照命令不让皇帝看见脸而让他看见屁股。

(2) J 2465. 母题：按照吩咐执行命令，后导致不良后果。在《阿凡提的故事》中符合该母题的故事，笔者只发现了一个，即：捉蝇告状。

捉蝇告状

《捉蝇告状》的故事讲述阿凡提与客孜**之间的故事。阿凡提遵照客孜的命令，放了苍蝇，让苍蝇到处乱飞，若是拿棍子打着了，就判苍蝇死罪，若是打不着，就罚阿凡提重金。当苍蝇落在客孜头上时，阿凡提就把棍子狠狠打在客孜头上，以致把客孜大的晕厥过去。

(3)J 2465. 6. 母题：用油打扫卫生。笔者挖掘了一个故事，即：洒油扫院。

*阿訇 Āhōng 回族穆斯林对主持清真寺宗教事务人员的称呼。

**客孜，伊斯兰教中仪式的主持者。

洒油扫院

这个故事讲的是巴依老爷让阿凡提清理院子，但又不想付工钱。于是就跟阿凡提说，让他打扫院子，但是却不能用一滴水，而且还必须让地面非常湿润。于是阿凡提把巴依家的油倒了个一干二净，洒满了整个院子。这个故事里，阿凡提洒油扫院，是按照巴依老爷的吩咐执行命令后导致了巴依老爷的损失。

3.3.2 使用诡计或恶作剧母题。

这类创作母题，多发现于 K. DECEPTIONS 类，如欺骗、佯装、耍花招。在《阿凡提的故事》中，阿凡提使用诡计或伎俩，都是为了自救或者帮助弱势不被别人占便宜，从未因考虑自身利益而欺负他人。《阿凡提的故事》故事中对这一母题的运用，有五种形式，即：(1) K231. 母题：债务人还债 (2) K134. 2. 母题：跑得比雨快的马 (3) K 341. 8. 1 母题：假借交通工具回家再准备对策。(4) K451. 母题：裁判偏袒欺骗者 (5) K475. 母题：说含糊话欺骗人。详细内容如下：

(1) K 231. 母题：债务人还债。《阿凡提的故事》中符合该母题的故事，笔者发现了 2 处，具体如下：

故事 1 三个鸡蛋

故事中，阿凡提到财主的店里吃饭，吃了三个鸡蛋，但是身上却忘了带钱。于是阿凡提就跟财主说，先欠着，以后再来还。之后，阿凡提来还了财主的三个蛋钱。

故事 2 饭钱

这个故事讲到阿凡提帮助一个受饭店老板故意刁难要他补偿饭钱的青年，而实际上这个青年并没有在这个老板的饭店里吃过饭。

(2) K 134. 2. 母题：跑得比雨快的马。笔者只发现了《一匹老马》一则故事。如下：

一匹老马

故事中提到，皇帝邀请阿凡提一起出去打猎，因为皇帝和士大夫们想要捉弄他。皇帝和士大夫们都骑着健壮的大马，却让阿凡提骑着一匹精瘦的老马。

在去打猎的半路上，天突然下起了大雨，于是阿凡提把衣服都脱下来藏放在马鞍下面，因而他的衣服一点都没被雨淋湿。阿凡提用这个伎俩使得皇帝相信他骑的老马可以腾飞，它飞着带阿凡提去到一座漂亮的花园，下雨时阿凡提没有淋湿，皇帝相信阿凡提因为阿凡提真的没有淋湿，于是中了阿凡提的计。

(3) K 341.8.1 母题：假借骑马回家准备对策。笔者仅发现一则故事。

计囊

在《计囊》一段中，邻国国王前来试探阿凡提的智慧。于是阿凡提请求借马匹回去取放在家中的智慧以拿来与国王比拼。于是国王相信了阿凡提的话，把马借给他让他回家了。过了很长一段时间，阿凡提还没有回来，国王才知道他上当了。虽然阿凡提利用伎俩欺骗对方，但却是为了自救或者帮助弱势群体不被他人占便宜，从未因考虑自身利益而欺负他人。

(4) K 451. 母题：裁判偏袒欺骗者。这个故事描述了阿凡提和巴依老爷之间产生了矛盾，事情闹到了客孜那里。在去见客孜之前，阿凡提偷偷地把一块石头藏在衣服里，故意让客孜误以为是金钱。符合该创作母题的，笔者只发现了《藏在怀里的东西》这一则故事。具体如下：

藏在怀里的东西

阿凡提和巴依老爷之间产生了矛盾，事情闹到了客孜那里。在去见客孜之前，阿凡提偷偷地把一块石头藏在衣服里。客孜看见阿凡提衣服里像是藏着什么东西，以为是金子，于是判阿凡提是对的。

(5) K 475. 母题：说含糊话欺骗人。符合该母题创作的故事，笔者只发现了一则故事，即：《月光和井水》

月光和井水

这则故事讲的是皇帝想要刁难阿凡提，但是阿凡提却能够依靠自己的智慧摆脱皇帝的刁难。而且以其人之道还治其人之身，在语言上讨巧使得他反败为胜。

3.3.3 超乎想像的故事母题

《阿凡提的故事》中属于 H 1010. 超乎想像的故事母题这类创作母题的只有一种形式，即 H1023. 母题：违背事物自然属性的事

H 1023. 母题：违背事物自然属性的事

故事 1 种金子

《种金子》的故事是说，阿凡提骗皇帝说自己能种出金子，然后他把从皇帝那里骗来的金子都分给了穷人。阿凡提从百姓那里借来一部分金子，最后骗的皇帝的金子后又把金子都还给了百姓。阿凡提的这个聪明的主意正是抓住了皇帝贪婪的本性才能最后获得成功的。

故事 2 锅生儿

《锅生儿》的故事是说，阿凡提故意让巴依老爷相信，把锅借给他，他就可以让巴依老爷的锅再生出一个锅来。后来，阿凡提又去借巴依老爷的锅就不还了。并且借口说是他的锅死了。巴依老爷不相信阿凡提的话，阿凡提就反驳说，既然您相信铁锅会生儿子，也应该明白铁锅是会死的。

3.3.4 内容肮脏或与性有关故事母题

研究表明，阿凡提是一位知识渊博的智者，他用智慧来解决问题远远多于纠缠于内容肮脏或与性有关的事物。因而在《阿凡提的故事》中与此相关的母题只有一则故事，即：拉金币的毛驴。具体如下：

拉金币的毛驴

《拉金币的毛驴》这则故事中，阿凡提用计谋骗皇帝相信他的毛驴能拉出金子，皇帝信了他的话买下了驴，但是后来驴再也不拉金子只拉粪蛋。这则故事表明，盲目相信不符合事物发展规律的事，源自于皇帝贪婪的内心。

3.3.5 欺骗、信任母题

《阿凡提的故事中》符合 K 455 母题：欺骗、信任母题的只有一则故事，即：哭元宝。这则故事，是一则通过欺骗使获得生死人生观认同的故事。阿凡提这样做，是为了使人们认识到，生命的意义比金钱更有价值。

哭元宝

《哭元宝》的故事讲到，阿凡提独自一人在一条大河岸上坐着，两个富翁走过来请阿凡提帮忙背他们过河，背一个得一个元宝。阿凡提答应了，他安全的把一个富翁背了过去。由于河水湍急，阿凡提格外小心。当被第二人时，阿

凡提走到河心，故意脚一拐，身子朝后一仰倒在水里，那个人便被水冲走了。一开始，阿凡提是诚心想帮助这两个人的，并不需要金钱回报。但是这两个富翁炫耀自己是城里最富有的人，想要阿凡提卖苦力，认为像他这样的穷人一定很需要钱。阿凡提就故意捉弄使一个巴依掉到河里去。已经过岸的巴依看到同伴掉到水里去了很伤心，大哭起来，阿凡提也跟着哭起来，他说他是哭被河水冲走的元宝。阿凡提哭元宝给人们的启示是，为了教导两个巴依认识到生命的意义比金钱的价值重要。一旦失去生命，再多的财富也没有用。阿凡提为一个元宝流眼泪也没为一个巴依的生命流泪，而这个巴依却腰缠万贯，可见，没有生命，再多的财富都无济于事。

3.3.6 智力或能力测试母题

《阿凡提的故事》中，符合智力或能力测试母题的故事，有两种形式的创作母题，即：（1）H 500 母题：智力或能力测试母题（2）H504 母题：说聪明话的智力测试

（1）H 500 母题：智力或能力测试母题。符合这类母题的故事，只有《阿凡提的箭法》，是阿凡提受到智力和能力挑战，而阿凡提都能通过，展现出非凡的才智。具体如下：

阿凡提的箭法

这个故事讲的是，皇帝要测试阿凡提的箭法，他让阿凡提射大树。第一发，没射中，阿凡提说这是皇帝您的箭法；第二发，也没射中，阿凡提说这是您的大臣们的箭法；第三次，射中了，阿凡提又说，这是他自己的箭法。

（2）H504 母题：智力测试。《阿凡提的故事》中，符合该母题的故事只有一则，即：《好极啦》，具体如下：

好极啦

这个故事这是说，阿凡提用3个字付饭钱。由于在阿凡提去饭店之前，皇帝赖账，不付阿凡提卖水果的钱，只对阿凡提说了3个字“好极啦”。于是阿凡提就拿这3个字去抵饭钱了。

3.3.7 个人与社会母题

个人与社会母题，这个母题在《阿凡提的故事》里最多。因为阿凡提大多数情况下都是在与社会上各个阶层的人接触，特别是社会上层人物，如皇帝、

官僚，包括社会和地方权贵。《阿凡提的故事》中个人与社会母题的，主要有以下5种形式。(1) P 12.2.1 母题：压迫人民的官吏 (2) P 110 母题：大臣 (3) P 120 母题：教会人士 (4) P 310 母题：朋友 (5) P 320 母题：接待宾客。具体如下：

(1) P 12.2.1 母题：压迫人民的官吏。笔者共发现了 19 则。具体如下：

故事 1 毛驴的总督

皇帝想羞辱阿凡提，于是任命他为毛驴总督。阿凡提没有争辩，而是恭恭敬敬地向皇帝行了个礼，然后大摇大摆走过去，坐在皇帝的宝座上，训斥起大臣们来。

故事 2 一物三吃

《一物三吃》的故事是讲，阿凡提帮助一个长者摆脱皇帝的刁难的故事。皇帝命令长者找到一样“一物三吃”的食物，如果做不到就要受处罚。阿凡提想了一会就想出了这种食物，并带着长者去觐见了皇帝。

这个故事里，阿凡提同情同等社会地位的穷苦人民。长者见阿凡提也是个穷人，才跟他倾诉苦楚，告诉他皇帝压迫刁难他。在这里，长者把阿凡提当做朋友，因为身份地位平等，必然能够理解和同情他的处境。

由于都是穷苦人，要面对同样的穷苦生活，再加上社会上层有权有势的人的欺压，使得他们必然处于社会底层，只能成为权贵们的“鱼肉”。这个故事中体现出了人民英雄是社会底层百姓的心声代表。并且这个故事重在寓意表现底层百姓需要有人同情关怀，需要有人代表他们与统治者和剥削者作斗争。

故事 3 当驴子

《当驴子》的故事是讲，皇帝老了，临近死了。他把阿凡提召唤来问他下辈子上天会让他做皇帝呢还是做驴子。阿凡提毫不犹豫地做驴子。因为身为国君就要以身作则，为人民服务，皇帝没有尽到一国之君应尽的义务，下辈子就应该做牛做马偿还人民。

故事 4 黄袍

《黄袍》的故事是讲，阿凡提被邀请参加皇帝举行盛大的宴会。在宴会上，皇帝赐给每个客人一套华丽贵重的衣服。却赐给阿凡提一块披在毛驴身上

的麻布。阿凡提恭恭敬敬地从皇帝手里接过麻布，并且说感谢皇帝把自己的皇袍赏赐给他。

故事 5 皇帝的身价

《皇帝的身价》的故事是讲，有一天阿凡提和皇帝一起洗澡，皇帝就问阿凡提自己值多少钱，阿凡提回答说皇帝不值钱，身价还不上他身上的一条十个元宝的毛巾。

故事 6 皇帝有四条腿

《皇帝有四条腿》的故事是讲，阿凡提患了眼疾，看不清东西。皇帝就专门把他召来取笑他，说他无论看什么东西都能看成两件。阿凡提说，是的，他现在看皇帝就有四条腿。

故事 7 金钱和正义

《金钱和正义》的故事是讲，皇帝问阿凡提如果忠诚和金钱摆在面前，会选择哪一样，阿凡提毫不犹豫地说选择金钱，因为他已经有忠诚缺的是金钱。而皇帝选的是忠诚，说明他缺少忠诚。

故事 8 皇帝的灵魂

《皇帝的灵魂》的故事是讲，皇帝问阿凡提，死后他的灵魂会去天堂呢还是地狱。阿凡提肯定地说一定是地狱，因为皇帝把应该上天堂的人杀得太多了，他们已经把天堂住满了，所以皇帝只能去地狱了。

故事 9 恶魔

《恶魔》的故事是讲，阿凡提害眼，连眼睛都睁不开了。皇帝还故意来嘲弄他，阿凡提就说皇帝是恶魔。

故事 10 比您早死两天

《比您早死两天》的故事是讲，阿凡提跟宰相开玩笑说宰相明天就要死了。结果第二天宰相真的死了。皇帝知道了，就把阿凡提召进宫来质问阿凡提把宰相咒死了。皇帝又问阿凡提知道自己那天死吗，阿凡提就说比皇帝早死两

天。皇帝怕阿凡提说的是真的，就把阿凡提放了，阿凡提这才逃脱了牢狱之灾。

故事 11 庄稼汉的力量

《庄稼汉的力量》的故事是说，阿凡提告诉皇帝，种地的庄稼汉是比皇帝更有力量的人，因为他们生产粮食养活全国的人，包括皇帝，要是没有他们提供粮食给皇帝吃，皇帝怎么会有力量啊。

故事 12 皇帝的生肖

《皇帝的生肖》的故事是说，阿凡提推算皇帝的生肖是狗，皇帝不相信，说他是皇帝，至少也是个狼。

故事 13 两头毛驴驮东西

《两头毛驴驮的东西》的故事是说，皇帝和宰相想玩弄阿凡提，让阿凡提持重不低于一头驴驮东西的重量，阿凡提却说，他拿的东西本来是两头蠢驴驮的东西。

故事 14 离驴子两尺

《离驴子两尺》的故事讲的是，阿凡提去澡堂洗澡碰巧遇到了皇帝，但阿凡提装作不知道，皇帝很生气就说阿凡提笨得离驴没多远了，阿凡提就说实际上他离驴很近，不到两尺。阿凡提这里说的驴就是指皇帝。

故事 15 察狱

《察狱》的故事是讲，皇帝和阿凡提一起去监狱视察，牢里的犯人实际上只有一个人是真的犯了罪，其他的人都是无辜的。于是阿凡提就劝皇帝赶紧把那个真正犯罪的人给放了，因为皇帝的监狱专门用来关押好人的。

故事 16 笑您的马

《笑您的马》的故事是讲，皇帝故意找茬想要嘲笑阿凡提，于是夜里皇帝把阿凡提的的马的嘴唇割掉了一块，阿凡提知道了也把皇帝的马的尾巴割掉了。

故事 17 修行妙法

《修行妙法》的故事是说，皇帝问阿凡提有什么修行的妙法，阿凡提说是睡觉。因为恶人醒着会做坏事，不如去睡觉。

故事 18 真的没有了

《真的没有了》的故事是讲，皇帝和宰相口渴了来要酸奶解渴。实际上阿凡提是有的，但是他故意说自己干了半天活，已经把酸奶喝光了。皇帝和宰相只好就走，阿凡提突然提着一个装酸奶的罐子站在屋顶上当面把酸奶都倒了，然后说，真的没有了。

阿凡提嘲讽、讽刺、挖苦统治阶级的行为，正如有一段阿凡提说的“我干了半天活，也渴坏了，家里酸奶，我已经统统喝光了，现在一点也没有了”。他想表达说，老百姓们天天干那么重的活，才喝一点酸奶，而皇帝和宰相什么也不干反而还要来向老百姓索要这索要那，在阿凡提看来是没有道理的。最后阿凡提也不愿意给他们喝，而是当着皇帝和宰相的面，宁愿把酸奶都倒了。

故事 19 最欢乐的日子

《最欢乐的日子》的故事是讲，皇帝问阿凡提，什么日子是百姓们最欢乐的日子，阿凡提说始皇帝有幸上天堂的那一天，是百姓最欢乐的。

从上述内容可以看出，在阿凡提看来，百姓们的生活从不曾快乐过，阿凡提的生活也从不曾安定、且充满了艰辛困苦。即使他觉得自己并未做错一件事，是个乐于助人的好人。但是，阿凡提的生活也和老百姓的生活一样，不曾有过欢乐，一直都在被捉弄、被刁难、被欺压。而这正是由于统治阶级从不关心民间疾苦，只考虑自己的利益。阿凡提因此成为了反映社会底层被欺压、被剥削的老百姓的人物代表。

P12. 2. 1 母题：压迫人民的官吏。是《阿凡提的故事》里运用最多的一个母题。很多笑话故事通常还会运用很多使用诡计或恶作剧等相关的母题，《阿凡提的故事》也一样，还有很多和其他国家的笑话故事一样的性质，能给人们带来欢乐，也能展现出笑话故事文学的魅力。但是，《阿凡提的故事》是讽刺笑话，它最重要的是揭露封建社会的统治阶级。

陈连山，中国民间文学教授，他说，在故事收集刚刚兴起的最初年代，被人们选中的故事，都是好故事，没有谁会去收集不好的、没有意义的。而开始收集《阿凡提的故事》的时期，是由于阿凡提故事的内容是讽刺笑话故事，提到了统治阶级、皇帝，同时也反映了从封建帝治统治到现代共产党领导的时代变迁。政府因而十分重视收集那些反映皇帝残酷剥削和人民被压迫的文学作品，才使得阿凡提的故事收集的每一个故事都表现出皇帝愚蠢的内容成分。故事收集编排者的目的，就是为了让大多数阅读这些讽刺文学笑话的人们，跟随挑选的这类故事所反映的社会现象，树立起反压迫、反剥削的思想。促使人们铭记封建统治时期的艰难困苦，从而感受到选择社会主义的正确性。

(2) P 110 母题：大臣。笔者共发现了 7 则故事，具体如下：

故事 1 奇怪的商队

《奇怪的商队》讲的是，一群士大夫坐在礼拜四前闲谈，看见阿凡提走过来就跟他打招呼，想让他讲一讲遇到的新鲜事，阿凡提就借此讽刺他们。

故事 2 早死了好

《早死了好》讲一个地方官员，吃羊被羊骨头卡住了喉咙，找了很多医生都治不好，就去找阿凡提来帮他治疗。阿凡提不仅不帮他治，还写了一封信诅咒他早点死，因为他活着没意义，只知道占老百姓的便宜。

故事 3 期望

《期望》是讲，一位大臣病得越来越重，阿凡提向这位大臣的儿子问起他的病情，他的儿子认为阿凡提是在关怀他的父亲，就说“正如你期望的那样”，阿凡提便说“那我怎么没听到哭声啊？”说明阿凡提是期望那位大臣早点死，并不是担心他。

故事 4 死人

《死人》讲的是，一位地方官病得很严重，怎么都治不好，他的家人就去请阿凡提。阿凡提很生气，说他们怎么邀请自己去给死人治病，这个当官的总是欺压鱼肉百姓，就像是一个没有心肝的人，一个没有心的人就是死人。

故事 5 县官和狗

《县官和狗》讲的是，一位县官命令阿凡提为他找一条性子暴烈的狗给他，阿凡提却给他送来一条温顺的狗，阿凡提说，再老实温顺的狗，只要在县官家呆上几天都会变得凶恶的，即便是让它去百姓家中偷窃都可以做到。

故事 6 您的官做不得

《您的官做不得》讲的是，皇帝让阿凡提当了官，还给了他一座大房子，让他和他大官的身份相称，阿凡提不但不要新房子，还辞了官。

故事 7 拿毛驴做榜样

《拿毛驴做榜样》讲的是，阿凡提说他的毛驴比宰相还要聪明，宰相很生气把他告到皇帝那里去，想让皇帝惩罚他。结果皇帝听了阿凡提的理由，不但没有治阿凡提的罪，反而要让宰相拿毛驴做榜样。

(3) P 120 母题：教会人士。笔者共发现了 3 则故事，具体如下：

故事 1 谁是蠢货

《谁是蠢货》说的是，又一次阿凡提去做礼拜，他把毛驴也牵进了礼拜寺，依玛木看见了很生气，说阿凡提不应该把驴子这种脏东西牵进来做礼拜，阿凡提反而说依玛木把自己不值钱的破套鞋都带进来了，自己的毛驴还值五块钱呢怎么就不能带进来。

故事 2 不约而同

《不约而同》讲的是，阿凡提和一位巴依在路上不期而遇，巴依就讥笑阿凡提和毛驴是好朋友，阿凡提反驳说，他是正要带着他的驴正要去找它的驴朋友巴依啊！

故事 3 智慧充满了脑袋

《智慧充满了脑袋》讲的是，有个村民吹嘘说新来的客孜脑袋里充满了智慧，阿凡提听了就说，因为做客孜不用用大脑，所以把智慧都存在大脑里了。

(4) P 310 母题：朋友。朋友母题，也是阿凡提故事里较常见的一个母题。这里的阿凡提的朋友，是一个占有别人东西的人。想得到想拥有也是一个人欲望的体现，甚至有时候即使得到了还想再多得到一些。在幽默讽刺笑话故事《阿凡提的故事》里，它的深层寓意旨在警醒读者不要有过多的欲望。在《阿凡提的故事》里，笔者共发现了4则朋友母题的故事，具体如下：

故事1 金戒指

《金戒指》讲的是，阿凡提的一个朋友要远行了，过来和阿凡提告别。看见阿凡提手上戴着亮闪闪的金戒指就想要得到它，于是就对阿凡提说要是阿凡提把金戒指给自己，可以缓解他的思念，阿凡提却说，戒指还是他自己留着比较好，这样看到戒指的时候就会想起这个朋友曾经想要他的戒指，自己就不会想念这个朋友了。

故事2 当了官瞎了眼

《当了官瞎了眼》是讲，阿凡提和他年轻时候最要好的朋友。有一天他的好朋友当了官，阿凡提很高兴去拜访他向他表示祝贺。但是他的好朋友却假装不认识阿凡提。

故事3 要以后才知道

《要以后才知道》是讲，真正地朋友是需要时间验证的，越是自己有名望地位的时候，要找到真心朋友更难。阿凡提说，要知道谁是他真正的朋友，要以后等到他不是客孜的时候才知道。

故事4 请衣裳吃

《请衣裳吃》是讲，阿凡提穿着旧衣服去参加朋友的宴会，朋友怕别人笑话他和穷人交往就把阿凡提撵了出去。阿凡提回家换了一套崭新的衣裳再来，他的朋友立刻拿出丰盛的事物招待他，阿凡提连忙提起衣服袖口对着食物，说让衣裳吃点。

(5) P 320 母题：招待宾客。招待宾客母题的故事，笔者发现了4则故事，如下：

故事 1 谁的嘴馋

《谁的嘴馋》讲的是一个巴依想要捉弄阿凡提，他买来很多哈密瓜，邀请阿凡提和他的朋友们一起来吃。巴依一边不住的让大家多吃，一边偷偷把自己啃的瓜皮都放到阿凡提面前去。等到瓜都吃完了，巴依就指着阿凡提面前的瓜皮说，阿凡提吃得多，最嘴馋。结果阿凡提巧妙地反而捉弄了巴依。

故事 2 谁心里着火

《谁的心里着火》讲的是，一位巴依请阿凡提到家里吃饭，阿凡提就吃了起来，巴依怕阿凡提一个人把蜂蜜吃完，就说这个蜂蜜不好，吃多了上火，阿凡提却说谁的心里着火谁明白。巴依不是担心吃多了上火，是可惜自己的蜂蜜呢。

故事 3 请口袋喝茶

《请口袋喝茶》讲的是，阿凡提到朋友家做客，吃饭时，阿凡提看见一位客人偷偷地抓起各种食物不住地往自己口袋里放，阿凡提二话不说，提起茶壶就往客人的口袋里倒茶，说他的口袋吃太多了，怕它口渴，给他的口袋倒茶呢。

故事 4 肉汤的肉汤的肉汤

《肉汤的肉汤的肉汤》是讲，阿凡提打猎得了一只野肥羊，他就要请所有的好朋友一起来吃羊肉汤。第二天第三天都有人自称是阿凡提朋友的朋友来向阿凡提讨羊肉汤喝，第三天的时候阿凡提就和泥巴来给巴依吃，说这是肉汤的肉汤。

总结

中国民间故事《阿凡提的故事》的母题，有着和其他各民族笑话故事的通性。《阿凡提的故事》的母题与萨迪·汤普森提出的创作母题数据一致，共有 7 个母题，即：直接表达母题，使用诡计或恶作剧母题，超乎想像得故事母题，内容肮脏或与性有关得故事母题，欺骗、信任母题，智力或能力测试母题，个人与社会母题。

第四章 《阿凡提的故事》中转折意思的手法

《阿凡提的故事》中转折意思手法指的是在各个故事情节中所采用的转折意思的语言技巧。转折意思即巧妙改变故事的本质概念，使之不同于其形式上所呈现出的内容。讽刺笑话故事幽默的条件就在于转折意思手法的运用。以转折意思的方式改变读者对故事内容的理解，可以说是将故事的中心思想和读者的理解方向同时进行转变，从而产生幽默的效果。《阿凡提的故事》中转折意思手法总共有五种：偷换概念，阐述依据，不切实际的建议，使用计划性谋略，赋予教育意义。

4.1 偷换概念

利用词语多义或同音的条件使文章的内容发生转变，有意使读者产生多重理解，言在此而意在彼，改变故事的含义，使之出乎读者的想象，从而产生幽默的效果，是阿凡提的故事中表现讽刺笑话形式的一种关键语言技巧。在《阿凡提的故事》中发现的偷换概念总共有六种方法：偷换概念曲解意思、歧义修辞、解读词语的新含义、挖苦、提喻法、象征意义。研究发现内容如下：

4.1.1 偷换概念曲解意思

偷换概念曲解意思是指故事开头传达的信息符合读者对某种关键含义的理解，或是有意让读者对故事的中心思想产生看似合理的解读，而故事的结尾却与读者的预期大相径庭¹。发现三则故事如下：

故事1 皇袍

这则故事讲述的是皇帝举行盛大的宴会。皇帝赐给每个客人一套华丽贵重的衣服。同时皇帝也叫来了阿凡提，当着众人，赐给他一块披在毛驴身上的麻布。阿凡提恭恭敬敬地从皇帝手里接过麻布，再三向皇帝道了谢，然后高声向客人们说：

“*贵客们！皇帝赐给你们的衣裳，虽然都是绫罗绸缎的，可都是从巴扎上买来的。他是多么尊重我呀！你们瞧，他竟然把自己的皇袍赏赐给我了！”²*

---

¹坎扎娜·加仑克伯文, *趣味泰语论述*, (朱拉隆功大学语言学博士论文, 2548), 第91页.

²赵世杰, *阿凡提的故事*, (北京中国少年出版社, 1963), 第4-6页.

这则故事有意让读者产生误解，之后却用文字转义的方法使情形发生了转变——“这块麻布是皇帝的皇袍”，当读到结尾处，人们才明白阿凡提是在说皇帝用的衣服是一块麻布，比老百姓还要低级，与此同时，到这里大臣们与读者才明白故事的意思跟自己想象中的完全相反。

故事 2 拆我的那一层

这则故事采用偷换概念法曲解文意：一开始阿凡提故意装作对巴依百依百顺，让他住进自己家的二楼，让读者以为他真的答应了巴依，后来却声称要拆掉房子的一层，最终使自己由吃亏的一方变成了占便宜的一方。这是直接运用词语的字面意思的技巧，使故事情节的发展出乎读者的意料，直到结尾读者才不得不回顾故事中的关键语句，明白不是自己起初想象的含义。故事的内容如下：

阿凡提向一个巴依借了一百个元宝，一家人都动手，辛辛苦苦，盖了一座两层的楼房。阿凡提还没搬进去，巴依看见新修的房子很好，就打主意要把二楼弄过来自己住，算是阿凡提拿房子抵了债，阿凡提要是不答应，他就是要阿凡提马上还钱。“好极啦，好极啦！”阿凡提听了巴依的话，一点也没露出不愿意的样子，说道，“我正发愁怎么还债呢。这一来可好了，就照您说着办吧！”巴依全家得意洋洋地搬到新房子的二楼上来了。过了几天，阿凡提忽然请来了七八位邻居，大家一齐抡着坎土馒，拆起墙来，巴依听见楼下轰隆轰隆地响，跑下来一看，大吃一惊，叫道：“阿凡提，你疯了吗？怎么拆起新房子来了？”“你在家呆着吧，这和你没关系。”阿凡提说，一边忙着拆墙。“怎么没关系，太有关系啦！”巴依急得直跳，大声嚷了起来。“我就住二楼呀，要是楼塌了怎么办？”

“这没什么关系？”阿凡提说。“我拆的是我那一层，又没拆你那一层。请你好好看住你那层楼，可别让它压下来压伤了我们呀！”说着又抡起了坎土馒。巴依没有办法，只好和阿凡提商量起来：“我的好阿凡提，请你看在咱们交情的份上，把你那层也卖给我好吗？”“卖吗？你给二百个元宝。”阿凡提说“这…这…”巴依说不出话来。“少了一个也不卖，我还是拆。”说着，阿凡提就举起了坎土馒“我买，我买！”巴依只好把房子买了下来。

故事 3 皇帝的身价

这则故事一开始就用“皇帝的身价”这个题目吸引了读者的眼球，皇帝的身价到底值多少钱呢？读者也许会以为阿凡提一定会去考虑皇帝本身的价值，但是以阿凡提的聪明才智，一定会以巧妙的方式进行讽喻。以讽刺笑话故事的

特点来看，这则故事也是采用了文字游戏曲解文意的手法，在故事的开始使读者想到皇帝的身价，读完之后读者却要将故事重读一遍获得新的理解——原来值钱的是皇帝身上的那条围巾，把皇帝卖去当奴隶也卖不上价，还不如一块破布值钱，有意使读者误解故事的内容，体现了讽刺笑话的特征。

有一天，阿凡提和皇帝一起洗澡。皇帝问道：“阿凡提，凭我这模样到市场上当奴隶卖，能值几个元宝？”“最多十个元宝！”阿凡提说。皇帝火了，骂道：“胡说！光是我身上的这条绣花围巾就值十个元宝了。”“正是啊，高贵的陛下！”阿凡提指着围巾说，“我说值十个元宝的，就是指这个东西啊。”³

4.1.2 歧义修辞

歧义修辞是指以含混的语义为切入点，并不是对信息的刻意隐藏，而是在结尾处揭示并加强故事的矛盾冲突。在《阿凡提的故事》中阿凡提使用歧义修辞手法的故事如下：

故事1 大贼

这个故事的内容是说到阿凡提知道县官常常欺凌百姓，便闯进了县官的家。

“你这个混蛋！这是你第七次闯进门来啦！你一定是个小偷！”说着又命令人，“给我把他关起来！”“且慢，且慢！”阿凡提理直气壮地说，“如果我进门七次就变成个小偷，那么，你每天都到这，一定是个大贼！”⁴

含混的语言表达能够改变整个句子的意思，“如果我进门七次就变成个小偷，那么，你每天都到这，一定是个大贼！”⁵这句话实际上就是利用了模棱两可的理解的方式进行歧义修辞。

故事2 肉汤的肉汤的肉汤

利用词语的模糊含义在这则故事中也有体现：

阿凡提打了一只野山羊，当天就让妻子炖了一锅肉汤并邀请他的朋友们来品尝，过了几天，远方的几个陌生人骑着大马来阿凡提家，自我介绍说：

³赵世杰，《阿凡提的故事》，第12页。

⁴同上，第64页。

⁵同上。

“阿凡提，不认识我们吧！我们几位都是巴依，是你的朋友的朋友的朋友。听说你打来一只野山羊，还挺肥哩！请你不要吝啬，招待招待我们吧！”阿凡提请巴依座到屋里，在洗衣服的大木盆里和了一盆泥糊糊，端到巴依们面前，又给每人手里递了一把小木勺儿，说道：“高贵的巴依们，喝呀，喝呀！这是肉汤的肉汤的肉汤”⁶

在故事的最后一句话中，阿凡提也是采用了歧义修辞的方式。含义模糊的用语会使表达的内容出现偏差，这样的艺术手法往往在讽刺笑话中有很大的贡献。这群人口中说的“朋友的朋友的朋友”，实际上为了喝阿凡提的肉汤，牵强地将自己与阿凡提的朋友扯上关系，阿凡提也正是利用了这一点，用“肉汤的肉汤的肉汤”这样具有模糊含义的回答来应对那些来要肉吃的人。

4.1.3 解读词语的新含义

解读词语的新含义，就是说，改变句中关键词汇的原意，使句子含义随之发生改变。这是《阿凡提的故事》中使用的另外一种表达方式，不仅是创意思维的体现，更能增添故事的趣味性。《阿凡提的故事》中发现两则故事如下：

故事1 洒油扫院

这则讲阿凡提奉命行事的故事中就对词语的含义进行了新的解读：

巴依让阿凡提打扫院子，又不想付给他工钱，于是便刁难阿凡提说：“纳尔斯丁今天你来打扫院子，不准洒一点水；可是，院子还得湿漉漉的。你要是办不到，就休想领今年的钱！”阿凡提不声不响地扫完院子，然后把巴依贮藏室里的油葫芦统统提出来，把油倒了个一干二净，洒满了整个院子。⁷

下午，巴依回到家看见满地都是油，顿时气得脸色发青，大吼道：“赔油！赔油！”

此时，阿凡提便抓住机会用一个意想不到的转折对巴依话语的模糊含义做出回应：

⁶同上，第63-64页。

⁷同上，第43页。

“慢着，巴依老爷！”阿凡提站起来说，“园子里没洒水，可是那不是湿漉漉的？你的吩咐我不是照办了吗？快付给我工钱，明年你就是再请我，我也不干啦！”⁸

阿凡提利用了具有模糊含义的句子所传达出的信息：“今天你来打扫院子，不准洒一点水；可是，院子还得湿漉漉的。”正是巴依的这句话使得阿凡提用解读词语新含义的方式偷换了句子的概念。巴依不准阿凡提用水打扫院子，但地面还得是湿漉漉的，同时却并没有告诉阿凡提不准用其他东西，于是阿凡提就用了同样可以使地面变得“湿漉漉”的油来打扫院子，这完全符合巴依的要求。

故事2 给大阿訇理发

在这个故事中，阿凡提的角色是一个理发师，有位大阿訇来阿凡提的店里理发却从来不付钱，阿凡提用了具有模糊性的词义，说话的内容也可以理解为好几种意思：

“阿訇你要眉毛吗？”“当然要！这不用问！”阿訇说。“好，你要我就给你！”阿凡提说着，飕飕几刀，就把阿訇的两道眉毛刮下来，递到他手里。大阿訇气得说不出话，谁叫自己说过“要”呢。⁹

“阿訇，胡子要吗？”阿凡提又问。“不要，不要！”大阿訇连忙说“好你不要就不要。”阿凡提说着，飕飕几刀，就把阿訇的胡子刮下来，甩在地上。

阿訇火了，阿凡提却说：“我不都是照您的吩咐做的吗？”¹⁰

故事中的几个“要”和“不要”，可以作不同的解释，换句话说，它的语义具有模糊性。“你要眉毛吗？”这里的“要”，阿訇理解为“要保留”，而阿凡提却理解为“要给到手里”。胡子呢？阿訇说的“不要”，指的是“不要刮掉”，而阿凡提却依“不要保留”的语义来处置。聪明的阿凡提，正是利用对词语含义的重新解读脱离了被人占便宜的处境，也达到了捉弄阿訇的目的。这也是讽刺笑话故事表现方法的另一显著特征。

⁸同上，第45页。

⁹同上，第64页。

¹⁰同上。

4.1.4 挖苦

“挖苦”分为两种，一种是反语挖苦，另一种是直接挖苦。反语挖苦是指：说的是一个意思，但所要表达的内容却是另外一个意思。由于说者借用反讽传达出的隐藏信息通常与字面意思完全相反，这样的反语不单单表达出与所说内容完全相反的含义，同时还包含着讽刺的意味。通常用于表达对某些人物、现象和社会制度负面看法。

在对《阿凡提的故事》中表达方式的研究中可以得出，挖苦手法的运用是讽刺笑话故事中一种常用的表达方式。在各个故事情节中所运用的挖苦形式，大多体现于直接挖苦，因此读者能立即从中体会到讽刺的意味，这也是阿凡提讽刺笑话故事中的一大特点。《阿凡提的故事》中大部分内容讲的是皇帝、大臣或是一些地方权贵询问人民疾苦，作者正是以这些看似好心好意的询问作为故事的转折点，在《阿凡提的故事》中发现总共有三十六个故事。如下：

故事1 谋士

“我想叫老百姓人人都富裕起来，你看我需要采取那些明智的措施呢？”阿凡提正面讽刺皇帝说：

“陛下，明智的措施是有，就看您实行不实行了。阿凡提认认真真地说，把您盘剥来的粮食，搜刮来的金钱，统统归还给人民，人民不就会丰衣足食了吗？”¹¹

故事为了表达对国家统治制度的不满，借由皇帝的发问引出讽刺的对象。这种手法的有趣之处就在于：所读即所想，因为在每个国家和每个渴望自由平等的人们心中都会出现对社会和政治制度的不满，因此在许多国家都流传着类似这样以讽刺手法为主的文学作品和民间笑话。但在《阿凡提的故事》中所采用的这种正面讽刺，其特殊之处就在于不使用过多的语言技巧，不让读者对故事内容的理解与故事内容的本身产生太大的出入，而是使用直截了当的表达方式进行正面的讽刺，使读者发笑。

故事2 要以后才知道

“阿凡提当喀孜的时候，许多人争先恐后地来和他交朋友。有人对他说：阿凡提真了不起！你瞧，你有多少朋友啊！阿凡提答道：我有多少朋

---

¹¹同上，第11页。

友，现在可说不上来。究竟谁真是我朋友，等我以后不当咯孜了，才能知道哩！”¹²

阿凡提运用讽刺的修辞手法使故事内容产生幽默的效果，讽刺的对象是那些为了自己的利益趋炎附势的人，而一旦他们依附的人失去了权利的时候，就可以看出那些与自己结交的人到底是真心诚意还是另有所图。反映了当今社会人们在利益驱使下的交往就像是戴着面具，真心实意的朋友越来越少。

故事3 拿毛驴做榜样

阿凡提在京城对人们说他的毛驴比宰相还聪明，宰相听后，马上派兵捉住阿凡提，向国王控告他侮辱大臣，要求重重地办他的罪。国王怒问阿凡提道：

“你竟敢说我的宰相不及你的毛驴聪明，你有事实根据吗？没有的话，我要杀你的头！”“当然有事实，有一回，我骑着毛驴过一座小桥，毛驴的一条腿陷进桥板上的一个窟窿里去。毛驴摔了一跤，好不容易才把蹄子拔出来。不久，我又骑着它经过那座小桥。您瞧怎么着，我的毛驴小心地过了那个窟窿，腿没有再陷下去。您的宰相偷盗国库里的钱财不止一次了，老百姓检举他也不止一次了，可直到现在他还在向国库里伸手。陛下，我的毛驴难道不是比宰相还聪明吗？”¹³

在这则故事中，阿凡提说自己的驴比宰相聪明，并举例说它的毛驴一次把腿卡进了桥板的窟窿里，后来便吸取教训没有再陷下去过，但宰相明知道偷盗国库的钱财是不正当的行为却屡教不改。阿凡提用驴的聪明来和宰相的行为做比较，事实上是没有什么可比性的，因为作为人类必须有分辨是非的能力。用人类错误的行为来和动物作比较，在现实社会中可以说是相当不敬和严厉的指责。阿凡提以讽刺说笑的方式表达了对宰相不检点行为的严厉批判，同时也反映了人民心中的不满——“老百姓检举他也不止一次了，可直到现在他还在向国库里伸手。”《阿凡提的故事》中用讽刺的手法表达出广大人民群众对公平公正的渴望和呼吁。由此看出，讽刺笑话也是人民心中向往言论自由的体现。

故事4 挖掘坟墓

故事中讽刺的内容在读者看来是不可能发生的事情，故事始于皇帝的问话：

¹²同上。

¹³同上，第17-18页。

“阿凡提，我准备从今天开始，每天做一件有意义的事情，你看我做什么事情最好？”¹⁴ 阿凡提回答说：“陛下，为您自己挖掘坟墓，这是一件有意义的事。”¹⁵ 皇帝勃然大怒说自己贵为天子怎能无人挖坟送葬呢？阿凡提说：“因为您做尽了坏事，不得人心，死后奴才们才不会为您挖掘坟墓咧！”¹⁶

阿凡提讽刺皇帝说他需要做的最有意义的事就是为自己挖掘坟墓，让皇帝早点死去，这样就不会再继续做恶了。言外之意就是说皇帝的存在没有任何价值，作恶多端即使死了也无人送终，就连为他挖坟墓也不会有人愿意去做。这种正面讽刺的手法体现了人民心中对统治阶级的仇恨。

故事5 皇帝的灵魂

这则故事显示出讽刺笑话故事的意义，故事的题目会引发读者对故事内容的猜想，讽刺笑话故事之所以有趣，不仅在于故事之中出其不意的结局，更是因为它能充分地反映现实生活，尤其是社会中的一些不平等现象。例如这则“皇帝的灵魂”的故事：

一天皇帝问阿凡提：“依你看，我死后，我的灵魂是上天堂还是下地狱呢？”“您的灵魂一定下地狱。阿凡提说，我早已替陛下算好了。”皇帝气得两眼冒火，骂阿凡提胡说。“别生气，您听我说！”阿凡提说，“这是因为您把应该上天堂的人杀得太多了。天堂已经让他们住满了，再也容不下您啦！”¹⁷

这段内容采用了正面讽刺的手法。阿凡提对皇帝的行为很不满，于是便指责他说：“这是因为您把应该上天堂的人杀得太多了。天堂已经让他们住满了，再也容不下您啦！”¹⁸ 最后一句话是带有明显指责意味的讽刺：皇帝杀了很多无辜的好人，这些人死后应该上天堂。阿凡提讽刺皇帝不是好人上不了天堂，因为他杀了很多应该上天堂的好人，天堂里住满了那些好人，皇帝就只能住地狱了。故事体现了当时的人民因不满统治阶级的压迫和自身受到的不公平待遇，而进行的发泄。内容的表达直接且犀利，但在读过之后又觉得是幽默的讽刺，因为在现实中是没有人敢用这样的方式去批评统治阶级的。因此，讽刺笑话也可看作是呼吁社会公平公正的一个途径。

¹⁴同上，第19页

¹⁵同上。

¹⁶同上。

¹⁷同上，第29页。

¹⁸同上。

故事6 智慧充满了脑袋

这则故事中能看出阿凡提不是直接讽刺, 而是使用文字偷换句子意思。

“村上来了一位新喀孜, 有人在阿凡提面前替他吹嘘说: “他真是个熟读经典, 脑袋里存满了智慧的人啊!” “有可能。”阿凡提说, “因为当喀孜用不着智慧, 智慧就都在他的脑子里存起来啦!”¹⁹

故事以讽刺的手法批判喀孜身在其位却不谋其职, 不做任何有益于社会的事, 要智慧有何用呢? 阿凡提说喀孜没有大脑没有智慧, 实际上是想说他并不称职, 借此讽刺统治阶级的执政, 不需要什么智慧也做得来。

故事7 奇怪的商队

这则故事说到有一天阿凡提进城办事, 刚进城门就瞥见乡约、巴依、喀孜和县官坐在清真寺门口闲谈, 其中一个人跟阿凡提打招呼, 阿凡提知道他们四个是什么人, 却装作不认识的样子说刚刚他在城外遇到一个商队赶着满载货物的骆驼, 说是要进献给县官、喀孜、巴依、乡约, 四个人一听急忙问阿凡提不知道他们运来的是什么东西。

这些朝廷的官员在百姓眼中都是些只知享乐, 贪得无厌的人, 因此阿凡提便说道:

“第一匹骆驼的货物是奸诈, 说是给乡约的; 第二匹骆驼驮的货是吝啬, 说是给巴依的; 第三匹骆驼的货物是贪污, 说是替喀孜预备的; 第四匹骆驼的货物是残暴, 说是给县官最合适了。”

四个人听了不明白, 又问道: “你说了半天, 这是什么商队呀? 那四匹骆驼又在哪儿呀!”

“这是个奇怪的商队, 这四匹骆驼不就在你面前吗!”阿凡提说完, 丢下他们, 朝城中心走去了。²⁰

故事中的商队是不存在的, 但阿凡提却借此讽刺了官员们玩忽职守和对百姓们的漠不关心。

¹⁹同上, 第33页.

²⁰同上, 第53-54页.

故事8 县官和狗

县官命令阿凡提给他找一只性子暴烈、能咬人抓人的狗。过了几天，阿凡提却给他送来一只老实驯顺、见了人不咬也不叫的狗。

县官很不满意，生气地对他说：“阿凡提，你长耳朵没有？我交代你要什么样的狗，都没听见吗？”阿凡提回答县官说：“怎么没听见，什么狗到了你这里都一样，只要跟您学几天功夫，不必说抓人咬人了，就连怎么打开人家装钱的箱子，他也学得会呀！”²¹

县官问阿凡提长耳朵没有，这个句子表达了县官对阿凡提的讽刺。“长耳朵没有？”意思是“听清楚命令了吗？”因为县官已经告诉过阿凡提他想要一只什么样的狗，但阿凡提带来的狗却不符合他的要求，所以他才用“长耳朵没有”这样的问话来讽刺阿凡提。

讽刺手法在故事的结尾有所体现，阿凡提带来的狗不仅不符合县官的要求，反而与他的要求完全相悖——“老实驯顺、见了人不咬也不叫”，故事的最后阿凡提讽刺了官员们的品行不正——“不必说抓人咬人了，就连怎么打开人家装钱的箱子，他也学得会呀！”批判了那些压榨和骗取人民血汗钱的贪官污吏。

故事9 最快乐的日子

从故事的题目读者就可以大致猜到阿凡提要用怎样的方法来讽刺：

一次，皇帝问阿凡提：

“你骑驴走遍了全国。人们想些什么，你都知道。请你告诉我：什么日子，才是我的百姓最快乐的一天？阿凡提回答说：就是陛下有幸上天堂的那一天。”²²

当皇帝问到人民的幸福，阿凡提毫不犹豫地答道没有皇帝的那天就是人民最幸福的日子，说明只有离开了这个不得民心的国君，人民才能得到真正的幸福，是对国家统治者辛辣的讽刺——只要他还活在这个世上，人民就会永无宁日。

²¹同上，第71页。

²²同上，第73页。

故事 10 防贼

这则故事说到阿凡提来到皇宫门前，看见好几位大臣正在监督加高宫墙的工人，感到奇怪，便问起来：

“宫墙本来就够高的了，还加高它干什么呀？”“你怎么这样糊涂呢？我的阿凡提。”大臣们说，“这是防外面的贼进宫里来偷金银财宝呀！”“外面的贼是进不来了，”阿凡提指着大臣们说，“可是，原来就在里面的贼，怎么防哩？”²³

最后这句“里面的贼要怎么防”运用了讽刺的手法，“里面的贼”指的是那些受贿的贪官，与外面那些普通意义上的盗贼形成了对比。但是“里面的贼”偷盗的行为却会带来更加严重的后果，因为对国家的长治久安造成了严重的威胁。因此就算把宫墙筑得再高也防不了那些贪官。相反，只有在人们心中筑起内部的高墙，树立良好的道德观念，才能更有力地打击那些公饱私囊，损害国家利益的“蛀虫”。

故事 11 修行妙法

修行佛法是一心向佛、一心向善之人的应做之事，故事的题目呈现出的是平和安宁的美好德行，再来看看故事的内容：

皇帝问阿凡提有什么修行的妙法，能保证他死后上天堂。阿凡提告诉他：最妙的办法就是日夜都睡觉，什么事也不干。皇帝听了很奇怪，问道：“睡觉怎么是修行呢？”“睡觉，对您说来就是最妙的修行方法。”阿凡提答到，“因为这样一来，陛下就不会做坏事了。俗语说：恶人醒不如睡，就是这个道理。”²⁴

以皇帝的作为来看，无论什么样的修行方法都不能让他上天堂，因为阿凡提眼中的皇帝是个作恶多端的国君，对他来说最好的修行方法就是终日睡觉，因为只有这样才能让他没有时间去作坏事，这说明皇帝时时刻刻都在作恶，从不曾积德行善，所以才说睡觉才是最妙的修行方法。

²³同上.

²⁴同上，第 77 页.

故事 12 死人

在故事“死人”中，一位县官得了怪病，请了好多名医，吃了不少贵重的药，可就是不见好，没有办法，只好求阿凡提给治一治。阿凡提知道了，对县官家里人发脾气：

“他的身体是没死的，可是以他的所作所为，对老百姓一点没有人性，他的心早已死了。请问：没有心肝的人，不是死人，难道还是活人吗？”²⁵

从“医生只能给活人治病”这句话足以看出阿凡提对县官的讽刺，说他不是活人，是个已经死去的人。并且在故事结尾又用更加直接的方法讽刺县官是个没有心的人。即便是普通人也会有最基本的道德准则，何况是像县官、大臣这些地位崇高的官员，就更应该秉承为人民服务的宗旨来为百姓服务。但以县官的作为来看，他就只是一个没有心没有人性的人。阿凡提讽刺县官说他没有心，不是人，本义虽是指没有生命，但在此处应按照更深层次的意思去理解，即为指责县官不具备常人应有的道德准则。

故事 13 请衣裳吃

故事里面说的是阿凡提穿着破旧的衣服去参加朋友的宴会，朋友怕人家笑他和穷人来往，面子上难看，便把阿凡提赶了出去。阿凡提回家换了一套崭新的衣裳，马上又赶到朋友家去。

“请吧，我的好朋友，随便尝点吧！”这时阿凡提连忙提起衣服，把袖口对着食物，也嚷道：“请吧，我的好衣裳，随便尝点吧！”²⁶主人见了很诧异，问道：“我的阿凡提，你这是干什么呀？”“我的朋友，我不是在请您最尊敬的衣裳吃东西吗？”²⁷

阶级观念社会在各个时期都或多或少地存在，也常常在讽刺笑话故事中体现。如同这则故事所讲述的那样：阿凡提回家换了一身崭新的漂亮衣服，以穿着打扮作为故事的切入点，讽刺了那些只看重外在的人。阿凡提用请衣服吃东西的方法来讽刺朋友的行为，阐述了一个人的内在比外在的穿着更为重要的道理。

²⁵同上.

²⁶同上，第 79 页.

²⁷同上.

由此看出阿凡提的故事中大部分讽刺都指向社会上人们道德品行缺失的现象，并引述此类行为，营造出喜剧效果，这些充满讽刺意味的笑话真正的好笑之处并不在于故事本身，而在于阿凡提讽刺的艺术。并不像通常意义上的笑话，而是发人深省的幽默。讽刺笑话中蕴含的哲理，幽默而意味深长，在各个故事情节中都有所体现。

故事 14 恶鬼

这是一则表现统治阶级欺压百姓的故事：

“阿凡提得了眼疾，眼睛痛得睁不开，皇帝得知此事故意要阿凡提去觐见，还取笑他道：“阿凡提，你认不认识在你面前的这是谁呀？”阿凡提回答说：“认识，认识。阿凡提说，我看得很清楚，你是恶鬼！”

“什么？明明是人，你怎么敢说我是恶鬼！”皇帝发了脾气。“别着急，我知道你是人，不是牲口，可是人里面也有恶鬼阿！”²⁸

阿凡提说：“人里面也有恶鬼”，指的是人们心灵的丑恶，皇帝明知阿凡提得了眼疾还要让他去觐见。因为嫉妒阿凡提聪明才智的皇帝早就视他为眼中钉，想让他难堪，反被阿凡提讽刺说有着像恶鬼一般的心，明知是病人却还故意为难。这正是“心里有鬼”这个词的出处，意为：心里暗藏不可告人的目的或阴谋。

故事 15 胡大的嘱咐

这则故事内容叙述了阿凡提很穷，常常要挨饿。有一天，他走到巴扎上，边走边嚷道我是胡大的使者。他的喊声给在巴扎上巡查的衙役听见了。衙役们连忙报告县官，县官马上叫人把阿凡提请到衙门里来，问道：

“你是胡大的使者，胡大有什么嘱咐要你告诉我吗？”

“胡大嘱咐我不少好事哩！”阿凡提说，“先拿点吃的东西来，肚子饱了好谈。”

县官听见有好事告诉他，连忙叫手下人端来了很多食物。阿凡提慢慢地吃，吃饱了以后，才说道：“胡大嘱咐我说：阿凡提，县官老爷搜刮老百姓的东西可真不少，弄得你们什么也没有了。你就上他那吃饭去吧！”²⁹

²⁸同上，第 82 页。

²⁹同上，第 85 页。

这则故事中阿凡提借用宗教信仰讽刺了那些欺压百姓的官员，任何宗教都教导人们要与人为善，就连胡大都让百姓们去县官家里吃饭，实际上暗指穷苦百姓们裹腹的饭菜都被那些贪官压榨了去，反映了人民大众的穷苦和对统治阶级的不满。

故事 16 庄稼汉的力量

这则故事中的内容说皇帝想知道老百姓中有没有比自己还有力量的人，于是叫来阿凡提问道：

“纳尔斯丁，你骑着毛驴走遍了城市和乡村，你看见过老百姓中间有比我还有力量的人吗？”

“当然有，多的是呢，陛下！阿凡提说。“他是谁呀？”皇帝感觉十分奇怪。“就是那些种地的庄稼汉呀！阿凡提回答。胡说！我当是谁呢？托坎土馒的庄稼汉有什么了不起的，它们怎么会比我还有力量。他们比您强的多！阿凡提说要不是他们给粮食您吃，您还会有什么力量呢！”³⁰

“没有源头活水来，哪得河渠清如许。”阿凡提想要表达的意思是说，如果没有农民们辛苦耕耘劳作为国家的发展奠定基础，哪里能成就皇帝至高无上的地位呢？如果没有食物为身体补给能量，再强壮的人也不可能继续存活。农民和农业是一个国家的统治者应该重视的问题，因为国家的强盛和人民生活是息息相关的。只有重视国家最底层劳动人民的价值，国家的各方面才能得到均衡的发展。人与人之间也是如此，只有相互尊重才能有助于社会的和谐发展。

故事 17 皇帝的生肖

这则故事说的是皇帝让阿凡提算一算自己的生肖，阿凡提算了一算说道：

“陛下，您属狗。”皇帝很不开心说道：“我是个皇帝，最不济也得属狼。你怎么说我属狗！”

“假如陛下要我奉承您，”阿凡提说，“那我说您属大象也可以”³¹

阿凡提讽刺皇帝随心所欲，不以事实为依据，不相信自己属狗，认为自己的属相肯定是个不一般的动物，至少也得是狼，于是阿凡提说如果皇帝是为

³⁰同上，第 95 页。

³¹同上，第 96 页。

了让别人奉承他，那就算说他属大象也无妨。但大象虽然身躯庞大，却不在十二生肖之列，阿凡提用这种不现实的比喻讽刺皇帝虽贵为天子却没有任何实际的作为。

故事 18 察狱

这则故事中讲述了有一天，皇帝带着阿凡提去牢狱犯人，牢狱里面住满了无罪的人，使阿凡提利用这件事再次讽刺皇帝。

“你们都犯了什么罪呀？”皇帝问道。“我们什么罪也没有！”被因在牢狱中的人异口同声地说。皇帝问来问去，只有一个人真的犯了罪。“陛下！”阿凡提走上前来说道，“请您立刻下命令，把这个人撵出去吧！他怎么混到您的牢狱里来了。您的牢狱要因禁的是另外的那些人呀！”³²

*“赶紧把这个人撵出去吧！”*这句话体现出统治阶级对人民的不公。说皇帝的牢狱里关的都是些无罪的人，实则是在对政治和统治制度进行讽刺。说到“牢狱”，人们会联想到关押罪犯的地方，但在这则故事中，阿凡提却用“牢狱”这个词指代囚禁好人的地方。皇帝的牢狱中只有一人真的犯了罪，是不应被关押在这里的。阿凡提让读者自己去理解“牢狱”的含义，可以从以下两方面着手：一是讽刺官员的工作错误百出，好人被冤枉的情况时有发生；二是批判因不清楚职责所在而滥用权力的现象，这两点都是激起民怨，造成社会秩序混乱的主要原因。

故事 19 当了官瞎了眼

这则故事的内容说阿凡提年轻时有个很要好的朋友，经常一起玩，后来朋友在京城做了官，阿凡提非常高兴，从乡下来到京城去拜访他，但阿凡提的朋友却怕别人笑话他与平民百姓结交，便装作不认识的样子问道：

“你叫什么名字，见我有什么事啊？”阿凡提一听，可气坏啦，立刻说道：“我叫什么？我叫纳尔斯丁，是你年轻时候最好的朋友。我听说你眼睛有毛病，特地来看你。原来你当了官就瞎了眼啦！”³³

³²同上，第 97-98 页。

³³同上，第 30 页。

“眼睛有毛病”这个句子可以理解为双层含义，第一层意思是说眼睛得了疾病（生理性的），第二层意思是指眼睛出了问题（抽象性的）。阿凡提利用“毛病”这个词的多层含义进行了讽刺。“毛病”有以下几个含义：

- (1) 指疾病
- (2) 谓器物损坏或发生故障。
- (3) 指事物中存在的问题或弊害。
- (4) 缺点；错误。

阿凡提言说朋友的眼睛得了疾病，意却指他的思想出了问题。老朋友做了官就装作不认识自己，因为怕别人笑话自己与没有地位的穷人交往。事实上一个人尊贵与否并不以贫富程度或者社会声望作为评价的标准，我们更应以这个人本身的品质道德去衡量他的价值。

故事 20 要给现在就给

这则故事的内容说一位大阿訇来到阿凡提家里，阿凡提端来了酸奶子和馕招待客人，吃着谈着，客人突然把话头扯到了主人的房子：

“阿凡提，你住的房子真窄呀！唉！唉！不过也没关系，人生在世没有多少日子，不论怎么苦也过得去。到了阴间，胡大一定会赐给你一所加倍宽敞的房子，你放心吧。”“我的阿訇！”阿凡提说“要是胡大愿意赐给我一间大房子，劳您驾，马上给我祈祷祈祷，请胡大现在就给我吧！至于到了阴间，难道我还要宽敞地方叼羊吗？”³⁴

“要给现在就给”，就像阿訇一开始说的那样，“人生在世没有多少日子”，阿凡提正是借此偷换了概念。人生如此短暂，还要等到什么时候呢？有什么应当做的善事就要从现在做起。“总有一天胡大一定会赐一所加倍宽敞的房子”实际上是一种宗教信仰的体现——无论发生什么，胡大（伊斯兰教中的真主）都会与自己同在。《阿凡提的故事》中除了有对统治阶级、官僚和宗教领袖的批判之外，也对宗教本身进行了讽刺。

故事 21 我先给他判死罪

这则故事的情节反映出人民群众心中向往却无法实现的事：

---

³⁴同上，第 104 页。

有一次阿凡提很生喀孜的气，到了要用棍子追着他打的地步，人们怎么劝也劝不住：“阿凡提你疯了吗？他是咱们县里的喀孜呀！你惹了他，不怕他给你判罪吗？”“怎么不知道他是县里的喀孜，就能随便欺负人吗？我还会等他给我判死罪？我现在就给他判死罪！”³⁵

同情他人的境遇，不愿看百姓受到欺负，尊重他人的人格，不占别人的便宜，这些都是阿凡提遵循和呼吁的做人的准则。百姓仇恨权贵，恨不得拿棍子去打他们，这样的做法在现实中是不可行的。故事正是借用这种不切实际的想象做出了可笑的讽刺。

故事 22 两头毛驴驮的东西

在“两头毛驴驮的东西”这则故事中，阿凡提所说的话如果用在同级别的人身上可看作是开玩笑，但若将矛头指向统治阶级，那就是实实在在的讽刺了：

一次皇帝和宰相带阿凡提一起去狩猎，天气炎热，皇帝和宰相都脱下衣服让阿凡提背着，看见阿凡提累的满头大汗，皇帝大笑说：“嗨，我的阿凡提！你背的东西真有一头毛驴的那么多呀！”“不对，我的陛下，”阿凡提说，“我背的东西，本来是两头毛驴驮的呢！”³⁶

皇帝故意刁难阿凡提让他背着沉重的东西，还将他比作牲口。各国语言中都有把愚蠢的人比做牲口的手法，例如泰语中喜欢用“水牛”这个词来骂人，汉语中也有类似的词语，像“猪”或者“驴”等等。阿凡提看穿了皇帝和宰相的用意，借由“我背的东西，本来是两头毛驴驮的。”这句话中“驴”的双关语义偷换了概念。

故事 23 胡大是放高利贷的

这则故事中阿凡提对宗教迷信进行了讽刺，一些人们把宗教迷信当做正确的价值观和应当恪守的行为准则，以为身陷困境时只要向信奉的事物祷告，就能使我们摆脱困境。故事中的阿凡提也是如此：

阿凡提急需用钱，便向胡大祷告说：“啊，胡大！求您开开恩，赐给我几块钱吧！要是您不肯白给我，就是借给我也好呀！”后来百户长来了，“阿凡提！”百户长说，“我们村上要修礼拜寺，胡大保佑要你出五块

³⁵同上，第 106 页。

³⁶同上，第 107 页。

钱。”说着，马上逼阿凡提出五块钱来。“哎，胡大原来是个放高利贷的呀！钱还是没借给我，就已经来收利息啦！”³⁷

阿凡提才问胡大要了没几块钱，胡大都不愿意借，反而碰上了来要钱修礼拜寺的百户长，故事中的讽刺体现在三个方面：首先是讽刺了那些遇到困难只知道烧香拜佛，不凭借自己的力量去解决问题的人，结果原先的问题还没解决，就又有新的问题出现；其次是讽刺那些经常以各式各样的理由欺诈百姓钱财的贪官；再来就是嘲讽了宗教迷信和阿凡提自身不幸的命运。故事中“利息”（Interest）这个词本意是指因存款、放款而得到的本金以外的钱，阿凡提却用“利息”的引申义来讽刺胡大，实则对自身命运的嘲讽。人的一生总会遇到这样那样的问题，这时就需要用我们自己的智慧和力量去解决，而不是听天由命。

普通民众一旦遇到困难就先想着依靠宗教的力量去解决，诵经拜佛希望得神力相助，但是世上除了我们自己以外，没有其他任何东西能帮得上忙。即使宗教信仰对我们的影响是无法磨灭的，那我们也应该在烧香拜佛寻找心理安慰的同时，用自身的努力去战胜困难。

故事 24 阿凡提的箭法

这是一则关于检验能力的故事——真正的能力并不在于他人的赞美，而是在于自身的实力。阿凡提以皇帝、大臣和他自己的箭法为例，对人的能力进行了讽刺：

“有人夸阿凡提是神箭手。皇帝听见了，就逼阿凡提跟他去打猎。走到半路，看见远外有一棵大树，皇帝马上叫阿凡提射那棵树。阿凡提发了一箭没有中，皇帝哈哈大笑。“别忙笑，陛下！”阿凡提说，“这是您的箭法。”说完，又射了一箭，还是不中。皇帝又大笑起来。“还是别忙笑，陛下！”阿凡提说，“这是您的大臣们的箭法。”说着，又射了第三箭，把树射中了。“瞧，陛下！”阿凡提行了个礼，说，“这才是我——那尔斯丁·阿凡提的箭法。”³⁸

皇帝想要验证阿凡提的箭法是不是像人们说的那样准，就逼他和自己一起去打猎。皇帝让阿凡提射箭，阿凡提的前两箭故意射偏，就是想要借此嘲讽皇

³⁷同上，第 108 页。

³⁸同上，第 110-111 页。

帝和大臣们的箭法不准。但是他的最后一箭却准确无误地射中了目标，这才是他自己真正的水平。

故事 25 早死了好

这则故事关于又一个千户长吃羊肉的时候被羊骨头卡住了喉咙，吐不出来也吞不下去，痛得要死。请了很多医生，谁也没有办法给取出这块大骨头来。最后只有派人去请阿凡提。阿凡提交给去请他的那个人一封信，说：给千户长一看，比吃什么药都灵验。那人拿着信，飞奔回去把信交给千户长。千户长看了信，大叫一声，两眼翻白，就死了。人们拿过信来看，原来阿凡提这样写道：

“千户长，你干了一辈子的坏事，就连今天吃的这只羊，也是穷人家里牵来的，羊骨头卡死你，还是你的便宜。你还等什么？还要治什么病？你还是早早死了好！”³⁹

故事用正面讽刺的手法批判了作恶多端、对百姓毫无怜悯之心，最终招致报应的官员。从另一个角度去看，阿凡提似乎成了一个冷酷无情不去帮助别人的人，但阿凡提之所以没有给予他帮助，定是因为长期以来遭受压迫，在千户长需要帮助的时候置之不理，正是以他平日里对待百姓的方式来“回敬”他。

故事 26 当驴子

这则故事关于皇帝已经老了，快要咽气了，一天，他把阿凡提唤去，问道：

“依你看，我死后再来人间时，胡大让我做人呢，还是当驴子哩？”

“当驴子”阿凡提回答说。

“为什么？你胡说八道！”国王气得胡子都竖起来，“当国王管理百姓，这是胡大给我的恩赐。下一辈子，我必定还是国王，你听见吗？”

“不对，不对！”阿凡提指着国王说，“我的陛下，您一生欠下老百姓的债，就像驴子身上的毛驴一般多，数也数不清，来世咋能做人哩？您来世当驴子给老百姓还债，才是胡大给你的安排咧！”⁴⁰

³⁹同上，第 114 页。

⁴⁰同上，第 117 页。

“让国王管理百姓，这是胡大给我的恩赐。”⁴¹ 阿凡提正是用皇帝的这句话对他进行了讽刺。文章以个人应尽的义务作为故事的主旨。身为国君就要以身作则，为人民服务，皇帝没有尽到一国之君应尽的义务，下辈子就应该当牛做马偿还人民。

故事 27 锯碗

这则故事内容是说到一个巴依，是个吝啬鬼。有一次，阿凡提到他家里做客，他给自己盛了满满的一碗鲜奶，但是给阿凡提的碗里只盛了少半碗。

“请呀，请呀！没什么好吃的招待你，就喝了这一大碗鲜奶吧。”

“巴依，请你先给我一把锯子。”阿凡提说。

你要锯子干什么？巴依莫名其妙。

“你瞧！”阿凡提指着他盛了不多点奶子的碗，说道，“这只碗的上半截不是没有用吗？咱们先把它锯下来，别让它空着不用呀！”⁴²

故事 28 都是真话

阿凡提用正面讽刺的方法使故事内容产生幽默的效果。

皇帝为了表示关心人民的疾苦，去访问阿凡提的家，看看他日子过得怎样。

“先领我去看你的土地吧！”皇帝说。“土地都是在和甲手里哩！”阿凡提回答。“你收的粮食呢？”“都送皇宫去哩。”“你的屋子怎么没房顶呢？”“给巴依拆了哩。”“你屋里怎么没家具呢？”“被喀孜搬光了哩。”“你的儿子呢？”“让伯克逼死哩”“那你的妻子呢？”“怕陛下看上她，藏起来哩。”“你怎么敢跟我尽说些谎话！”皇帝大吼道。

“不，不，都是真话！”阿凡提说，“要是谎话，你可不会发这么大的脾气哩！”⁴³

整个故事中阿凡提都在讲述自己受到的不公正待遇，故事中的讽刺手法在阿凡提说的每一句话中都有所体现。从土地、粮食、房顶、家具，到儿子和妻子。阿凡提生活中的一切不论是物还是人都遭受到了不公平的待遇。反映了普通劳苦大众在各个方面都受到统治阶级的压迫和剥削。

⁴¹同上。

⁴²同上，第7页。

⁴³同上，第8页。

故事 29 你的官做不得

这则故事反映的是阿凡提坚持自己的原则：

皇帝想把阿凡提收在身边替自己办事，便任命他做宫廷的谋士，上任的第一天，皇帝对他说：“阿凡提，你住的房子一定又窄又小！现在我让你当了大官，赶快去找一所宽敞漂亮的房子搬进去吧！”“陛下，你可奇怪了！”阿凡提说，“几十年来我的房子都住得下我，你怎么一来就把我弄得住不下啦？看来，您的官是做不得的呀！”阿凡提就向皇帝辞了官，回到自己家去了。⁴⁴

皇帝给当大官的人一所宽敞漂亮、符合自己身份地位的住宅，换做一般人一定会感谢皇上的赏赐和恩德，并认为这是自己应得的利益。但阿凡提坚持自己的原则，不为利益所动，用“几十年来我的房子都住得下我，你怎么一来就把我弄得住不下啦？看来，您的官是做不得的呀！”⁴⁵

这句话讽刺道，如果当了大官就得牺牲自己那间小小的房子，那这官还是不做的好。另外一层意思就是说，如果做了大官就得改变自己平日的作风，这样的事情阿凡提是坚决不会妥协的。

故事 30 伯克*坐船

引用谚语进行讽刺，能使读者更好地理解故事的内容和中心思想。例如这则故事：

阿凡提和一个从来没有坐过船的伯克一起乘船渡河，伯克问阿凡提有没有什么办法可以让他不害怕水。阿凡提一把把伯克推下了水，从此以后他就再也不怕水了。阿凡提解释说：“没徒步走过路的人，体会不到骑马的好处；没下过水的人，体会不到船上的安全；顿顿吃饭的伯克，哪能懂得穷人挨饿的苦处！”⁴⁶

除了运用比喻的修辞手法，使内容浅显易懂之外，阿凡提还通过“顿顿吃饭的伯克，哪能懂得穷人挨饿的苦处！”⁴⁷这句话说出了人民生活的疾苦。从

⁴⁴同上，第9页。

⁴⁵同上。

*伯克：职称名

⁴⁶赵世杰，**阿凡提的故事**，第21页。

⁴⁷同上。

来没有接触过某件事情的人必定不会知道那是一种什么样的滋味，阿凡提正是用这个道理去比喻和讽刺的。

故事 31 它这样说

这则故事中阿凡提用一件不切实际的事去讽刺皇帝：

阿凡提夸耀自己能听懂百鸟的话，一次皇帝听到一只猫头鹰的叫声，就问阿凡提它在说什么。

“它这样说：‘如果皇帝对百姓继续这样统治和压榨下去，不久的将来，他的国家就会像我这破败不堪的一样。’”⁴⁸

阿凡提用正面讽刺的方法批判了皇帝的统治，这样的手法在讽刺笑话中十分常见。

故事 32 别找死

这则故事说到阿凡提劝告喀孜说他做尽坏事上不得天堂，不然被胡大碰到了是不可能宽恕他的。阿凡提用喀孜教导自己的话反过来教导喀孜，在表现出对喀孜的讽刺的同时，还告诫人们要言出必行，说到做到，不然总有一天定会自食其果。

阿凡提碰巧遇见喀孜，便向他行了礼，问道：“喀孜大人，您这是要去哪啊？”“我要去天堂的花园里游玩。”喀孜吹起牛来，“怎么样？你也去跟我享享福吧？”

“哎呀，我要去也不跟您去。”阿凡提说，“我劝您还是别去吧。依我看您还是不去的好！”“怎么我为什么去不得！”“我的喀孜，莫非您忘了吗？您不是对我们说过：作尽坏事的人，胡大是不会饶过他的。您要遇到胡大怎么得了。我这是替您担心呢，您千万可别找死呀！”⁴⁹

故事 33 生男和生女

这则故事说到皇后怀孕了，皇帝召来阿凡提，要他算算孩子生下来究竟是男的还是女的。

⁴⁸同上，第 26 页。

⁴⁹同上，第 49 页。

“唉，生男孩好还是生女孩好呢？”皇帝问。“生男的他个人；生女的她也是个人。”阿凡提回答“别糊涂啦，阿凡提！”皇帝说，“女的有什么用？要男的才能继续我的皇位呀！”“陛下，请放心好了。您的皇位空下来，老百姓是不会着急的。”⁵⁰

阿凡提最后一句话有很多层意思，第一层意思可以直接理解为国泰民安，人民不必再受苦受难；第二层意思是说即使皇位空了下来老百姓也不用着急，因为有没有皇帝没什么实质性的差别，人民生活的现状仍然不会得到改善。这则故事的可笑之处在于阿凡提讽刺的话语，并不是真能使人发笑的笑话，却是能使人们在内心偷笑的幽默。

除了讽刺之外，故事内容还在另一点上引发了人们的反思：无论生男生女，并没有什么好坏之分，这样的思想在古代是不易被人们接受的，古时男性往往会被充军，为国出征。由于男性在身体素质方面的优势，女性往往被定性为男性的附属。正是由于这个原因使古代的中国人认为生儿子比生女儿好，从而演变成一个社会男女地位不平等的问题。而现今社会越来越多的人开始呼吁男女平等，并且认识到性别之间的差异在于社会中角色和分工的不同，真正的公平应该体现在人与人之间的相互尊重，而不是看谁能争取到更多的权益。只要人人都能履行好自己的义务和职责，互相帮助，互不侵犯，就能实现真正的男女平等。

故事 34 真的没有了

这则故事说到皇帝和宰相打猎回来热得汗流浹背，口干舌燥。途径阿凡提家门口向阿凡提要酸奶解渴。阿凡提说他干了一天的活也渴坏了，把家里的酸奶都喝光了。皇帝和宰相只好骑着马走了，当他们已经走得很远很远的时候，阿凡提突然提着一个盛酸奶的罐子，站在屋顶上高声大叫：

“回来！请你们回来！”

皇帝和宰相一眼看见那只罐子，高兴极了，立刻拉转马头，飞奔回来。等两人又到了门口，阿凡提站在屋顶上，把罐子倒过来，对他们说：“实在对不起，请您看看这罐子，酸奶子真的没有了！”⁵¹

普通民众辛勤劳作，一粥一饭都来之不易，对比之下，皇帝只知自己打猎享乐，不但不为百姓谋取福利，反而要占人民的便宜。除了讽刺这样的现象之

⁵⁰同上，第 66 页。

⁵¹同上，第 69 页。

外，阿凡提还将统治阶级和普通民众的生活做了真实的对比。故事的结尾阿凡提当着皇帝和宰相的面将装有酸奶的罐子倒了过来，暗指那些每天起早贪黑努力谋生的百姓们想要喝杯水喝罐奶都不是件容易的事，与其让那些不为人民办事的昏君和贪官喝了还不如直接倒掉。故事用正面讽刺的方法将人民的贫苦、官员的享乐和对百姓的压榨做出了鲜明的对比。

故事 35 肚痛要眼药治

这则故事说到一个人吃了发霉的饼子肚痛难忍，来找阿凡提医治，阿凡提取来眼药要给他滴眼睛。

“你弄错啦，阿凡提！”那人叫道，“我是肚子痛，不是眼睛痛。”
“没错。”阿凡提回答道：“要是你眼睛没毛病，这样大的人，怎么会把发霉的饼子吃了下去呢？”⁵²

阿凡提讽刺他说：“这样大的人，怎么会把发霉的饼子吃了下去呢？”⁵³成年人具有辨别是非的能力，应该清楚地知道吃了发霉的食物对身体有害，阿凡提不仅讽刺了这个人吃发霉食物的行为，另一方面也体现了人民的穷苦，明知是发霉的食物却还要吃，可见食物匮乏已经到了难以维持生命的地步。

故事 36 三个糊涂虫*

这则故事关于阿凡提赶着毛驴进城，看见三个小伙子懒洋洋地坐在桥头上聊天。阿凡提按照习惯向他们行了个礼，就走过桥去了。三个小伙子吵了起来，都认为阿凡提是在给自己行礼，争执不下便追上阿凡提一问究竟。

“你给我行礼吧？”“你给我行礼吧？”阿凡提说道：“小伙子，哪个是闲得没事干的糊涂虫，我就是给谁行的礼”⁵⁴

阿凡提对三个游手好闲、自以为是的年轻人的讽刺，不是刻意而为之，更像是一种习惯性的行为。言语反讽(verbal irony)指的是说出的话与所要传达

⁵²同上，第 96 页。

⁵³同上。

*糊涂虫 hūtú chóng 本意是糊涂的虫子，汉语里常用动物比喻愚蠢懒惰的人。这里的“虫”意思是愚蠢懒惰的人。

⁵⁴赵世杰，阿凡提的故事，第 57 页。

的信息不同甚至完全相反的意思⁵⁵，阿凡提向三个年轻人行礼，并说他们是糊涂虫，采用了前后矛盾的讽刺手法。人们通常只对尊敬的人行礼，但阿凡提却讽刺道：“哪个是闲得没事干的糊涂虫，我就是给谁行的礼”，同时也嘲讽了他们为没有意义的事情发生争执的愚蠢行为。

故事 37 哭元宝

这则故事是说有一天，阿凡提独自坐在河岸边，不一会儿走过来两个又肥又胖的人，一看河上没有桥梁，无法渡过，便央求阿凡提说：

“我们是京城里最富有的两个巴依，听说异国有笔好生意，请你把我们背过河去，我们每人给你一个元宝。”阿凡提说：“河水又深又急，要是把咱们冲走了怎么办？”“先生，做生意赚钱要紧，人不要紧”⁵⁶阿凡提答应了他们的要求，把其中一人背过河岸，得了一个元宝。当他背着另一个巴依走到河中心时，故意把身体朝后一仰，那个巴依便被水冲走了。

河岸上的巴依，听到被水冲去的巴依“救命！”“救命！”的呼喊声后，也连哭带唤的哭泣起来。阿凡提走到河岸上，也放声哭起来。巴依听到阿凡提呜呜咽咽的哭声，惊奇地问道：“先生，我哭他，因为他是我同伴，你为啥苦哩？”“是啊，你哭，因为你的同伴被水冲走了。”阿凡提说“我哭是因为我的一个元宝被河水冲走啦。”⁵⁷

阿凡提讽刺了两个不珍惜生命的巴依，一开始就提醒他们说河水湍急无法渡过，可巴依不听劝，认为做生意赚钱比生命更重要，从故事的主旨句“先生，做生意赚钱要紧，人不要紧”⁵⁸中就可看出。阿凡提故意在河中心跌倒，让其中一位巴依被河水冲走。故事中具有明显讽刺意味的一句话：“我哭是因为我的一个元宝被河水冲走啦。”⁵⁹阿凡提大哭起来，实际并不是心疼他一去不复返的元宝，而是在教导人们，无论在什么时候，生命的价值都是金钱无法比拟的，因为只要活着，就必定能想到赚钱的办法，而一旦生命失去了，即使有再多的钱都无法挽回。

⁵⁵坎扎娜·加仑克伯文，*趣味泰语论述*，第129页。

⁵⁶赵世杰，*阿凡提的故事*，第60页。

⁵⁷同上。

⁵⁸同上。

⁵⁹同上。

4.1.5 提喻法

提喻是不直接说某一事物的名称，而是借事物本身所呈现的各种对应现象来表达该事物的一种修辞手段。例如：他之所以在社会上有头有脸，全靠那些有权势的人给他撑腰。这里的“有头有脸”指的是“有声望”的意思。在《阿凡提的故事》中只发现一则如下：

请见屁股

阿凡提来到皇宫门口，便扭转身子，又把屁股朝着皇帝，倒着走上殿去。皇帝看见，骂道：“你这是干什么？阿凡提，还不转过身来呢？”阿凡提说，“上次您说过，再也不要见我的面了。那有什么法子？今天，只好请您见见我的屁股吧！”⁶⁰

皇帝说不想再见阿凡提的面了，并不是说不想再看见阿凡提的脸。阿凡提抓住词语的模糊含义，使用提喻法对皇帝做出了回应：因为皇帝不想看见他的脸，当接到觐见的命令，阿凡提只有改用屁股去面圣了。

4.1.6 象征意义*

所谓象征意义手法，就是借用某种具体的形象的事物表现抽象的意义。在《阿凡提的故事》中只发现一则如下：

你自己念吧

这则故事中使用了象征性符号，将故事中的人物的行为及角色进行了转换。阿凡提是百姓们尊敬的一位智者，另外还担任着宗教方面的职位，在伊斯兰教中，有一种缠在头上象征智慧的白布叫做散蓝：

阿凡提头上缠着篮子般大小散蓝在街上走，迎面走来一个人，看见散蓝便央求道：“可敬的学者，求您给我念念这封信吧！”“我一个字都不认识呀！”阿凡提叫道。“您别客气了，您头上缠着那么大的散蓝，怎么会没有学问呢？”阿凡提听了，顺手取下散蓝，戴在那个人头上，说道：“好，好！要是散蓝有学问，我给你戴上它，你自己念吧！”⁶¹

⁶⁰同上。

* 象征修辞，是指使用具体的意象来表达抽象的观念与情感，或使用一种看得见的符号、事物的标志来表现看不见的观念的一种修辞技巧。可以是单独的词语、段落、故事中的人物、故事中特定的章节，或者是某一则故事。

⁶¹赵世杰，**阿凡提的故事**，第99页。

象征性标志或符号通常用来指代另一事物的涵义，往深了说，就是使用特定的字母、形状或颜色等等传达出人们共识的具体或抽象的意思。

具有某种特定意义的象征性符号有可能是图画、文字、字母的读音或者肢体语言，使信息的传达者和接受者对其意义有相同的理解。人们对象征性符号的理解程度取决于对信息传达和接收能力的不同。

故事中的散蓝是智慧的象征，对此，信息的传达者和接收者具有相同的认识。其真正的含义特指穿戴者是在伊斯兰教教经方面有很深造诣的人，人们往往拘泥于人类自身所创造出的一些象征性事物或符号。故事中的人看见阿凡提戴着散蓝，便坚信阿凡提是个有智慧的人，但真正的智慧并不体现在散蓝，而取决于戴散蓝的人本身。

同样的道理，身着校服并不意味我们是有智慧有能力的人，只能说明我们正在受到良好的教育，并时刻提醒我们要勤奋学习。故事中阿凡提讽刺了那些拘泥于某种象征性事物的形式化思维，告诫人们对于象征性符号的理解不能只看到它的外在，而应该考量其实际的价值和意义，只有这样才能明白它所指代的真实含义。

4.2 阐述依据

阐述依据在《阿凡提的故事》中发现两种，一种是阐述事实依据，另一种是事实依据错位法。

4.2.1 阐述事实依据

用阐述事实依据的方法转折意思，是阿凡提聪明才智和应变能力的又一体现。阐述事实依据这种看似再正常不过的表达方式，往往能使读者对文章内容进行深刻地反思，并最终产生与之不谋而合的想法。在《阿凡提的故事》中发现总共有六则故事如下：

故事1 金钱和正义

这则故事中所采用的手法就是阐述事实依据。事实依据是既定不可否认的，只需合理的运用就能成为讽刺笑话中一种回应的手段：

“阿凡提，要是你面前一边是金钱，一边是正义，你选择哪一样呢？”
“我愿意选择金钱。”阿凡提回答。“你怎么了，阿凡提？”皇帝说，
“要是我呀，一定要正义，绝不是金钱。金钱有什么稀奇？正义可是不容

易找到的啊！”“谁缺什么就想要什么，我的陛下。”阿凡提说，“您想要的东西就是您最缺少的呀！”⁶²

阿凡提给出事实依据“谁缺什么就想要什么”，正是根据皇帝提出的话题表达出普遍认可的观点。“金钱”和“正义”，两者都是人们所必需的，人们需要金钱来维持生存，也深知金钱来之不易，各行各业的工作者都须秉持诚信的原则用智慧和劳动去换取，这也是社会生存的基本准则。阿凡提提出的这种普遍适用的事实依据，人们往往很难想到甚至将其忽略，读者因而不得不去将它反思一遍，达到思想上的共鸣。在引人发笑之余，也启发了我们的思维。阐述事实依据是讽刺笑话中另一具有显著特征的表现形式。

故事2 种金子

这则故事在对事实依据的阐述中结合了阿凡提的计谋：

一次，阿凡提骗皇帝说它能种出金子，皇帝信了阿凡提的话，拿出两枚金币让他种，一周后阿凡提拿回了十几枚金币，皇帝看阿凡提真的能种出金币，便拿出更多的金币给阿凡提种。阿凡提把得来的金币全都分给了穷人。又一周过去了，阿凡提空手来到皇帝面前，皇帝高兴地说：“你来啦！驮金子的牲口，拉金子的大车也都来了吧？”“真倒霉呀！”阿凡提忽然哭了起来，“您不见这几天一滴雨也没下吗？咱们的金子全干死啦！”别说收成，连种子也赔了。”皇帝登时大怒，从宝座上直扑下来，高声吼道：“胡说八道！我不信你的鬼话！你想骗谁？金子哪有干死的！”“咦，这就奇怪了！”阿凡提说，您要是不相信金子会干死，怎么又相信金子种上了能长呢？”皇帝听了，活象嘴里塞了一团泥巴，再也说不出话来。⁶³

将阐述事实依据及使用计谋这两者加以结合，首先需要读者对故事的内容有一个很好的理解继而才能明白故事所要传达的中心思想，阿凡提的计谋就是骗皇帝说自己能种出金子，并且将种得的金子拿到皇帝面前证实他的话。使用计谋的结果是阿凡提得到很多金币并把它们分给穷人。而故事的结尾阿凡提又用阐述事实依据的方法反驳了皇帝：“您要是不相信金子会干死，怎么又相信金子种上了能长呢？”⁶⁴事实上金币是种不出来的，但是贪婪的皇帝想要得到

⁶²同上，第25-26页。

⁶³同上，第31-32页。

⁶⁴同上，第70页。

更多的金币，阿凡提正是抓住了这一点，并用无法否认的事实依据使皇帝中了自己的计。

故事3 锅生儿

这则故事说到阿凡提跟巴依借了一口锅，用完后在锅里放了一口小锅还了回去。巴依不解。阿凡提解释说借去的那口锅是怀孕的母锅，于是便生了这口小锅。贪婪的巴依想要更多的锅，便再一次让阿凡提把锅借去了。几个月过去了，巴依上阿凡提家里讨要。

“唉！”阿凡提叹了口气说道，“巴依，胡大真不睁眼！你那口大锅到了我家，没两天就死啦。我本来想等四十天过了，再来告诉你，又怕你等不得，特地早点来通知您一声。”“别胡说！”巴依叫道，“你别想作弄我，锅是铁的，他怎么会死？”“您怎么不讲理？我的巴依！”阿凡提说，“您既然收下了铁锅生的儿子，怎么能不承认铁锅会死呢！”⁶⁵

这则故事跟“种金子”的故事有异曲同工之妙，同样给出了不可否认的事实依据。“您既然收下了铁锅生的儿子，怎么能不承认铁锅会死呢！”⁶⁶铁锅是没有生命的东西，自然不可能生出孩子，阿凡提利用了巴依的贪婪，先给了他一口小锅使他相信下次阿凡提还能再拿来一口小锅，巴依相信了不可能发生的事情，最终使阿凡提骗取大锅的计谋得逞。

故事4 三个鸡蛋

有个财主，在城里开了个饭馆。有一回，阿凡提在这家饭馆里吃了三个煮熟的鸡蛋，临走，一摸口袋，身上忘了带钱。阿凡提只好向财主赔不是，担保下次经过这里，一定送钱来还他。“不要紧，”财主说。“三个鸡蛋算得什么，以后再说吧。”过了半年阿凡提又来到城里，急忙跑到这家饭馆来还钱，见了财主阿凡提问他上次吃了三个鸡蛋，该给巴依多少钱。

“不多，不多，三个鸡蛋，就算三百块钱好了。”“巴依！你这是发昏了吗？”阿凡提吃了一惊。“咦！这还算多吗？”巴依说，“要是我这三个鸡蛋没有给你吃掉，早就孵出三只母鸡来了，一只母鸡半年下一百个鸡

⁶⁵同上，第71页。

⁶⁶同上。

蛋，三只母鸡要下三百个鸡蛋，三百个蛋在孵成小鸡，你倒给我说，该值多少钱！”阿凡提骂巴依欺负人，巴依反而到皇帝那儿告了阿凡提一状。

到了审案那一天“我正忙着哩，我的陛下！”阿凡提说“我邻居火种的亩麦子明天就得下种了，我们正忙着烧麦种，才耽误了点时间。”“哈哈，傻瓜！”皇帝和巴依一齐大笑起来。皇帝说：“烧熟的麦子还能出苗吗？你这个大傻瓜！”“原来您也知道烧熟的麦子不出苗。”阿凡提说“那么，请问陛下，煮熟的鸡蛋能付出小鸡吗？”皇帝和巴依听了，顿时目瞪口呆，半句话也说不出来了。⁶⁷

故事中阿凡提用阐述事实依据的方法，将计就计，拆穿了巴依想要占他便宜的阴谋，并在审案时引用巴依自己的观点反驳了他——“原来您也知道烧熟的麦子不出苗。”阿凡提说，“那么，请问陛下，煮熟的鸡蛋能付出小鸡吗？”⁶⁸ 煮熟的鸡蛋是不能孵出小鸡的，同样的道理，烧熟的麦子也无法长出麦苗，阿凡提用事实依据拆穿了巴依的计谋，最终使自己全身而退。

故事5 在里面不好

这则故事中阐述的事实依据是人们的信仰观念：

一个人问阿凡提：“路上碰见棺材，是走在前面好呢，还是在后面好？”“都不错。”阿凡提回答说。那个人还要问：“是不是走在棺材的左面，比起右面好些呢？”阿凡提招招手，要他靠近来，然后对着他的耳朵，悄悄地说道：“老实告诉你吧，就是在里面不好。”⁶⁹

人们对某件事物的信仰有时并不一定建立在事实的基础上，“在里面不好”找不到任何事实依据，只因人们有着约定俗成的信仰：不论是棺材的哪一边，只要不呆在棺材里面都是好的。阿凡提想要告诉那个人，活着比死了要好，所以，活生生地呆在棺材外面才是最好的。阐述事实依据且从中产生的幽默的效果也要依当时的情况而定，在故事的情节有矛盾冲突的地方阐述事实依据，可使读者重新理顺故事情节的发展。

⁶⁷同上，第114页。

⁶⁸同上。

⁶⁹同上，第49页。

故事6 谁的嘴馋

阿凡提用阐述事实依据的方法偷换概念，随机应变，不采用任何谋略就能使自己由吃亏的一方变成占便宜的一方。不仅使故事情节发生转折，更为文章增添了笑料：

有个巴依想嘲弄阿凡提，他买了很多哈密瓜请阿凡提和许多人来吃，巴依一边不住的让大家多吃，一边偷偷把自己啃的瓜皮都放在阿凡提跟前，等到瓜吃完了，巴依就大惊小怪的叫道：

“朋友们，快看哪，阿凡提跟前有多大的一对堆瓜皮啊！它比咱们谁都吃得多，他的嘴多馋呀！”“哈。哈哈，哈哈……”大家都笑起来。“哈哈，都来看看，究竟是谁的嘴馋吧！”阿凡提也笑着说道，“我吃瓜还留下瓜皮，巴依吃瓜，可连瓜皮都吞下去了。你们瞧，他面前半块瓜皮也没剩下呀！”⁷⁰

巴依想嘲弄阿凡提，让大家以为他是个贪吃的人，阿凡提却用自己的聪明机智使故事的情节发生了转折。巴依用阿凡提面前的一大堆瓜皮嘲笑他是个贪吃的人，从表面上看阿凡提的确像是吃掉了很多瓜，没想到阿凡提却见招拆招，同样用巴依面前没有一块瓜皮这一事实，讽刺巴依才是那个比阿凡提还要贪吃的人，就连瓜皮也吃得一干二净。

4.2.2 事实依据错位法

所谓事实依据错位法，就是将某件事看似合理并被普遍接受的原因用在另一件事的解释上。在《阿凡提的故事》中发现三则故事如下：

故事1 吞只活猫

阿凡提行医给乡亲们看病，巴依想刁难刁难阿凡提，一天他慌里慌张地跑来说：

“阿凡提，昨天晚上我正睡得香甜，一只老鼠从我的嘴里钻到肚子里去了。这怎么治疗啊？”“看你笨的，治疗这容易极啦！”阿凡提说，“你马上抓一只猫儿把它活活吞下去，猫儿不就会把老鼠吃了吗！除此，再没有其他办法啦。”⁷¹

⁷⁰同上，第105-106页。

⁷¹同上，第118页。

这则故事中采用的事实依据错位法也是一种偷换概念的表述。阿凡提让吃了老鼠的巴依吞下一只活猫，等猫把老鼠吃了他的病就好了。猫的天性是捉老鼠，这是人尽皆知的真理，阿凡提正是用此真实依据巧妙地偷换了概念。通常情况下得了病得用药来治，阿凡提有意用一般事实对另一件事情做出错误的解释，产生讽刺的效果。

故事2 谁是蠢货

阿凡提的故事中的讽刺在社会各个阶层的人身上都有所体现，不论是皇帝还是大臣，在这则故事中阿凡提讽刺的是一个宗教的修行者：

阿凡提去做乃玛子，把毛驴也带进了礼拜寺。依马木看见了喝道：“蠢货，你干的什么事！这是圣徒做乃玛子的地方，那东西能拉进来吗？”

“谁是蠢货，我的依马木。”阿凡提答道，“你把值一个铜钱的破套鞋都带进礼拜寺，难道我这条值五块钱的毛驴，反而不能带进来吗？哈哈，你这蠢货！”⁷²

这则故事中阿凡提巧妙利用物品的价格偷换了概念。依马木穿进礼拜寺的破鞋连一个铜板都不值，而阿凡提带进礼拜寺的毛驴却值五个铜板，若是拿价钱来做对比，毛驴当然比一双破烂的旧鞋值钱得多，阿凡提正是抓住这一点回应了依木马的指责。发生这种情况的主要原因是依马木不让阿凡提把毛驴带进礼拜寺，因为这是做礼拜的地方。阿凡提却通过对物品的价格的比较歪曲了依木马的言论，虽然他所给出的理由是无可厚非的，但实质上却并不符合当时的含义和情形。

故事3 请口袋喝茶

阿凡提到朋友家做客，好客的主人拿出很多美味的食物来招待客人。坐在阿凡提身旁的一位客人，一边不停地大吃大喝，一边偷偷抓起各种食物往自己的口袋里装。阿凡提见状，二话不说，顺手提起水壶对准那个人的口袋就倒起茶来。

“干什么？你这是干什么？”那位客人生气了。“这可不是你胡闹的地方，阿凡提！”“没干什么，”阿凡提说，“就是看你的口袋吃了那么多的东西，怕他口渴。我这是请他也喝口茶哩！”⁷³

⁷²同上，第103-104页。

⁷³赵世杰，*阿凡提的故事*，第52-53页。

阿凡提看到有人做坏事就要出手阻止，他引用人们在吃了很多食物的情况下就会口渴想要喝水这一理由，把茶水倒进偷食物的人口袋里，并解释说口袋吃了那么多东西一定口渴想要喝茶了，用合理的原因做出错误的解释，揭发了客人的偷盗行为。

4.3 不切实际的建议

提出不切实际的建议，将已有的内容加以更改，使之成为不可能做到的事情，是另一种偷换概念的技巧。在《阿凡提的故事》中总共发现两则这样的故事。

故事1 再也难不倒他

这则故事是说皇帝自以为聪明过人，喜欢出难题来难倒人。一会他找来很多学者问他们世界的中心在哪，结果谁也答不出。皇帝得意极了，马上出告示征求能回答此难题的人，而且宣布：答对了的有赏，打错了的必须受罚。阿凡提看了告示便骑着毛驴赶到皇宫去了。皇帝问道：

“你知道世界中心在哪吗？”“我知道。”阿凡提回答说，“世界中心就在我驴子左前蹄踩的地方。”“胡说！我不信！”“您不信，请您自己把整个世界量一量吧，错了就罚我好了！”“这……这……”皇帝想了半天，又问道：“那么，我再问你：天上的星星一共有多少颗呢！”“天上的星星么！”阿凡提想也不想，就答道，“不多不少，恰好和陛下您的胡须一样多。”“什么你胡说！”“这是千真万确，您不信，就先上天去数一数看。要是多了一颗少了一颗，你就罚我好了！”“那那你说，我的胡须究竟有多少根？快，快回答我！”阿凡提一手举起毛驴的尾巴，一手指着皇帝的下巴，说道：“您的胡须恰好同我的毛驴尾巴上的毛一样多呀！”皇帝拍着桌子，叫道：“岂有此理，不对，简直不对！”“阿凡提不慌不忙地说道：”“陛下要说对不对，请您还是先数数自己的须胡，在数数我的毛驴尾巴上的毛吧。您一根一根的数过，就知道我答得不错了”皇帝听了，一句话也说不出。⁷⁴

根据故事的内容可将故事中出现的问題、回答和不可能做到的事情的建议总结并列例举如下：

⁷⁴同上，第45-47页。

问题	回答	建议
你知道世界中心在哪吗？	世界中心就在我驴子左前蹄踩的地方。	请您自己把整个世界量一量吧！
天上的星星一共有多少颗 嗯！	不多不少，恰好和陛下您的胡须一样多。	先上天去数一数看。
我的胡须究竟有多少根？	您的胡须恰好同我的毛驴尾巴上的毛一样多呀！	请您还是先数数自己的胡须，再数数我的毛驴尾巴上的毛吧。

建议做不可能实现的事，就像提出一个无法回答的问题，或是完成一件不可能发生的事。每当皇帝向阿凡提提出难题，阿凡提就会建议他做一件不可能做到的事，从而对问题作出解答。阿凡提的回答与皇帝提的问题具有相同的特点即无法完成，然而无论如何，他都能使皇帝无可奈何地接受自己的回答，因为他向皇帝提出解决问题的建议是皇帝永远也无法做到的。

故事2 连星期日也不是

这则故事是说巴依听说阿凡提开了一个染坊，人们都夸阿凡提染布染得好，很是嫉妒。一天，他故意来为难阿凡提，拿来一匹布，对阿凡提说：“阿凡提，给我把这匹布好好染一染，让我看看你的手艺。” “您要染什么颜色？”

“我要的颜色普通极了。它不是红的不是蓝的，不是黑的，又不是白的，不是绿的，也不是青的。明白了吧，当染匠的阿凡提！怎么，你染不出来吗？” “明白了，明白了！” 阿凡提看了看巴依的神奇，便把布接了过来，对他说，“我一定按您的意思染。” “什么你能染？” 巴依定了定神又说，“好，那么，我那天来取？” “你就到那一天来取吧！” 阿凡提顺手把布锁到柜子里，对巴依说，“那一天不是星期一，不是星期二，不是星期三和星期四，又不是星期五，也不是星期六，连星期日也不是。我的巴依，到了那一天，你就来取吧！”⁷⁵

故事讲述了通过提出不切实际的建议，使对方的需求不可能得到满足。巴依刁难阿凡提让他去染一个根本不存在的颜色，阿凡提也用同样的方式让巴依去做一件根本做不到的事，即在一个根本不存在的日子来取布，以其人之道还治其人之身。

⁷⁵同上，第36-37页。

4.4 使用计划性谋略

讽刺笑话故事中的计划性谋略的运用是指让读者在故事的一开始就清楚地了解将要使用的计谋，并随着故事情节的发展使故事中的人物一步步地中计，因而使故事内容自始至终都充满乐趣。在《阿凡提的故事》中总共发现两则故事。

故事1 拉金币的毛驴

这则故事叙述阿凡提牵着毛驴进宫，走到宫门口，阿凡提在毛驴的屁股里塞了三块金币。见到皇上，阿凡提说：

“我的驴拉的不是粪蛋，拉的是金币，不信你就瞧瞧！”皇帝睁大眼睛，直盯着毛驴的屁股瞧。一会儿，毛驴摆了摆尾巴，果然拉出三块金布。“原来世界上真有拉金币的毛驴呀！”皇帝大喜，马上叫人摆酒，自己陪阿凡提坐下吃，等阿凡提足了，吃饱了。皇帝开口道：“我的好阿凡提，我愿意给你一百头毛驴得借钱，把这头毛驴卖给我吧！”……可是毛驴尾巴往上一翘，只拉出来几个粪蛋。真的，漂亮的地毯上除了这几个粪蛋，什么也没有。⁷⁶

阿凡提用给毛驴的屁股里塞金子的计谋骗皇帝相信他的毛驴能拉出金子，皇帝信了他的话买下了驴，结果非但没有拉出金子，反而拉出粪蛋弄脏了漂亮的地毯。这则故事的表现形式为使用计谋故意欺骗，故事中塑造了一个轻信他人计谋的愚蠢皇帝形象，竟然相信毛驴也能拉出黄金。告诫我们在做任何决定之前都应根据事实依据对事物进行正确的分析和判断，看是否符合事情发展的一般规律。利用人心的贪婪故意设下圈套是阿凡提用以达成目的的另一手段，不仅体现出阿凡提的聪明才智，更体现出阿凡提过人的谋略。

故事2 一匹老马

这则故事能看出故事计划性谋略关键的一点在于理解故事的全部内容，正如上文所述，使用计划性谋略必须使读者也参与其中，随着情节的发展看故事人物一步步陷入圈套。因此，读者必须理解故事的全部内容，才能对故事中运用手法有深入的了解，“一匹老马”讲的是皇帝带阿凡提外出狩猎，皇帝和他

---

⁷⁶同上，第41-42页。

的随从们骑的都是身强体健的高头大马，却让阿凡提骑了一匹瘦弱的老马。正当他们狩猎时，天气突变下起了倾盆大雨。国王即刻停止狩猎掉转马头与随从一起奔回王宫。雨越下越大，皇帝和随从们浑身都湿透了。

阿凡提骑着那匹马，才听见打雷，就站住了不肯走。阿凡提知道不好，立刻跳下马来，把身上的衣服全脱了，也在马鞍子底下。等到雨止了，阿凡提不慌不忙的穿了干衣裳，骑着马慢慢地回到京城。

“皇帝正等着阿凡提呢！他看见阿凡提走进来，浑身衣服还是干的奇怪极了，问道：咦，你的衣裳怎么还是干的？难道雨没淋着你吗？”

阿凡提行了鞠躬礼，说道：

“这我得谢谢您了。您给我骑的是一匹飞马呀！那会儿你们一跑，雨就紧跟着你们屁股后面追去了。这匹马却飞起来，把我带到了一处最美丽的花园。我享了好一阵的福，怕您着急，才回来了”

皇帝一听了，十分羡慕阿凡提的好运气。第二天，他又要阿凡提去打猎，自己抢先骑了那匹老马，要阿凡提骑了他的骏马。他们走呀，走呀，又来到戈壁滩，正要动手打猎，忽然狂风又挂起来。⁷⁷

故事的开头阿凡提被人捉弄骑了一匹老马，而其他人得到的都是一些好马。于是阿凡提使用报复性的策略，让读者的思维紧跟故事发展的趋势，看那些愚蠢的人一步步中计。事实上马是不会飞的，阿凡提利用了皇帝嫉妒的心理，故意诱骗他去自己虚构的那个花园。皇帝自己有好马却淋得浑身湿透，而阿凡提只有一匹老马却得以观赏美丽的花园，于是皇帝就想把阿凡提的马占为己有。阿凡提用此计谋愚弄皇帝，目的就是要将皇帝的好马骗到手。阿凡提的谋略之所以能够成功实施，取决于以下三个要素：一是阿凡提——谋略的策划者；二是人类贪婪的本性；还有最后一个关键要素——中计的人，三者缺一不可。

4.5 赋予教育意义

《阿凡提的故事》中暗藏的教育意义使阿凡提的聪明睿智得到升华，大多数的讽刺笑话故事都暗含着一定的道理和教育意义。在《阿凡提的故事》中只发现一则这样故事。

⁷⁷同上，第105-106页。

记住什么？忘掉什么？

这则故事是关于一个人听说阿凡提非常聪明，于是不远千里来向他请教。见了阿凡提后他问：

请您告诉我，可尊敬的阿凡提！什么事情必须牢牢地记住在心上；什么事情应该把它永远忘掉？阿凡提想了想，回答说：要是别人对你做了一件好事，你必须把他牢牢记在心里；要是你自己对别人做了一件好事，你应该把它永远忘掉！⁷⁸

这则故事教育了我们为人处世的方法。应该记住的事是别人对我们做过的好事，应该忘记的事是我们对他人做过的好事，意思是应该记住别人对我们的好，同时也应以同样的方式来回报别人。但当我们对别人做了好事就应该将它忘掉，时刻提醒自己做善事是不应要求回报的。

讽刺笑话故事中体现的教育意义是其表现手法的一大特征。大部分的笑话故事使用讽刺手法，产生幽默效果，而故事中恰如其分地体现出的教育意义则能使其思想内容更加发人深省。可以看出，在故事中许许多多的情节都暗藏着一定的道理和现实的教育意义。

总结

讽刺笑话故事中的语言技巧在于出乎读者的想象，或者转换故事的概念和意思。不论是偷换概念法，还是讽刺笑话故事中的其他表现形式，都是创意思维的体现。故事情节的转折之所以出乎我们的意料，是因为大多数人的思维方式跟随社会主流，不论是文化、风俗、价值观，还是固守的一些行为准则在人们心中根深蒂固，一旦有人做出违反常规的行为，便成了令人们发笑的原因。

阿凡提的故事中所采用的转折意思手法，不但使故事情节丰富有趣，还在生活方式和思想品德等方面具有现实教育意义。笑话故事中对国家统治者的讽刺之所以能使读者发笑，是因为在现实中，皇帝或者国君并不会以一个滑稽的形象呈现在大家面前。但是阿凡提却将底层人民群众的需求带到了故事当中，从一种反面的角度进行了讽刺。人民迫切需要一位“理想中的国君”，希望国家统治者能够具有优秀的领导能力。每个人心中都有善恶两面，人们共处于同一个社会，必定承担着不同的角色和职责，而如何扮演好自己的角色，履行好自己的职责，便是人生中永恒的课题。

---

⁷⁸同上，第74页。

第五章 阿凡提 边缘英雄与主流社会

草根阶层总被视作社会底层人物，被人看不起。人生来平等，没有贫穷富贵之分，是否接受过教育也无法把人分为三六九等，因此等级划分应该被重视。世上有富人亦有穷人，但却不知谁是好是坏，也不知衡量好人的标准是什么。在文化风俗社会中与人们一起传承至今的文明，有些美好，但也有些无法适应时代变迁，世事变幻。适合与否取决于自己的所作所为，而不是别人告诉你应该成为什么，自我分析、自我选择才是正确的途径。这些选择取决于年龄、环境、心情、成长、教育等因素，表现、礼貌、行为是内心的反映。就如同思想，想什么就能得到什么，想好事就有好结果，想坏事就有坏结果。人性藏在每个人的灵魂中，人之初，性本善，但由于社会各方面的压力，如经济、政治、管理、权力压榨等，使得人们的行为表现大相径庭。

人类社会发展的持久性取决于是否能以道德维持心灵的美好，教育是培育人才和发展社会的重要因素，硕士博士毕业并不能保证其就能变成那类人。对于人类的定义，我们把自己称为地球中的“高等生物”，而不是任何一种动物。人类已经是进化后可以发声且能够使用语言沟通的生物，为了存活下来而朝更好的方向前进，拿从前美好的事物改良现今，并且准备好迎接未来。在人与人的社会相处中，当有群居出现时，上下级系统便开始形成。每个人视角的不同，总会引起分歧，于是人类就开始制定群居规则，每个时代共同执行、遵守，直到变成我们所说的各区域所恪守的“条框”“风俗”“文化”，因此消除愚昧和野蛮人类的要素是“知识”。知识包括好的教育，互相尊重，尊重“高等生物”。想要得到尊重，自己得先尊重别人。但权力使得人们的内心只想得到却不愿付出。伸手接受东西一定好过付出。可是，自己手中的财富虽然减少了，但好事越做越多，给别人多少尊重就能得到多少尊重，那是在文明之上的人的想法，也就是说，看到变化中的真实东西。即使经济、社会、政治、统治方面的变化会使得人们看世界看社会的观念发生变化，但先进的人懂得与时俱进并且保持着真善美，因此应该重视人类分级多过划分社会阶层。

5.1 阿凡提与政治统治

许多名人很重视历史和政治统治，这些事迹会被传授为思想，并以文学的形式传承。政治统治是改革和发展中国家的主要历史演变部分，从古至今的政治统治阶级大多数是博学的智者，关心政治统治的人全都对这些事有看法。从任何事得到的思想沉淀是产生“文学”的条件，讲述统治阶级的作者通常会以讽刺社会的手法描写，写讽刺性幽默故事也是从另一角度下笔。意想不到的出格思想行为总会出现于讽刺文学和讽刺故事中，表达世界每个角落的每一得利或失利群体对社会及政治统治的厌倦。讽刺性幽默文学故事反映对宗教、文化风俗、政治统治方面的不认同，社会恪守的风俗及社会各阶层的视角皆都不完美，每一步，每一行为，都强调人类自由的重要性。每个人都有思想，有选择自己生活的权利，有时在社会生活中都会被强制在规则之内，所以缺少了真正的自由。不论是对思想或行为方面的权利限制，真正通向自由一定要实施自

由思想方面的步骤，这些步骤在社会中很难实行，因为人类被强迫进入自己建立的制度里。当说起风俗习惯及文化时，就是人类需要遵守的规则。教育和培养都会影响人类的作为，文化条框扎根于人们的思想中以致不知不觉地变成习以为常的行为。除了思想行为被规定外，还有统治阶级规定的规则。法律方面的欠缺总会造成社会的不公平性，大部分人会对公平进程不满意或者不放心，社会阶级变成对错的指标。

古代封建社会的中国是广袤无垠，人力众多，历史悠久，璀璨文化的国家，而且大多数无价的财富都被列为世界遗产。自中国从奴隶社会进入封建社会后，经济政治文化方面的发展便出现滞缓。（封建社会）*始于周朝**封建体制延续了3000年之久，中国封建社会的经济政治体制有几项重要特点。经济方面，农民不仅要生产自给自足的农产品，还要生产大量的手工业产品。在当时，地主官僚从农民身上榨取的租地费用通常都为了满足自己的需求，而不是用于交换，即使有交换方面的发展，在经济中也没有决定性作用。

封建统治阶级中的地主、官僚及帝王控制大部分土地，而农民只有很少甚至没有土地。农民用自己的工具在地主官僚及皇室的土地上耕种，把大部分收成进贡给地主当作租地费用，这些不公平的费用使得农民变成经济社会里的经济附庸。地主官僚皇室不仅依附压榨农民的租地费用生活，还强制农民交税并且使用农民作为免费劳力以服务于国家官员和部队，制约农民。

封建国家的地主阶级有权力保护封建社会压榨体制，可以说在中国秦朝之前，所有统治者都是各自占地为王，秦始皇之后便将中国统一，并且建立完整的中央集权制封建国家，维持封建国家中央集权制，在这个封建国家里，皇帝拥有最高权力，建立贵族以控制各个地方的军队、钱款、存粮、依靠社会上的地主和高层阶级作为封建体制统治的根基。

各个时代的中国人民过着贫苦的生活，封建体制经济压榨及封建体制政治压迫下的奴隶，以及被附庸于封建体制下的农民都没有自由，地主有权利随意鞭打甚至杀死农民，农民没有任何政治权利。农民的贫穷落后来源于地主阶级沉重的压迫压榨，这是中国几千年来经济停滞不前，生活质量得不到提高的基本原因。

封建社会的主要矛盾是地主阶级和农民阶级间的矛盾，在这样的社会下，只有农民和手工业者负责基层产品制造，地主对农民深重的经济压榨和政治压迫使得农民多次起来反抗地主阶级，这些都是农民的反抗运动和改革战争。中国历史上农民起义以及农民抗战，世界上没有任何一个国家可以与其相比。在

---

*封建社会 授予土地权给供养皇室的人，根据地位阶级规定权利义务，选举能代替皇帝管理地方的统治者，规定天命秩序，授予统治权给周朝皇帝，皇帝是天子，公平性统治，没有道德会被推翻，这对中国2000多年的政治深有影响。

**周朝：中国的一个朝代，公元前1000-221年

中国封建社会，只有农民的阶级斗争，农民反抗和农民战争才会能成为推进社会发展的动力，因为每一次的反抗都会或多或少地推动社会前进。但是总逃不开在改朝换代时或改革后沦为地主官僚劳动工具的命运。每一次大规模农民改革结束后，即使社会有一些进步，但封建经济和政治体制仍旧会延续下去。

相传阿凡提是一个生活在 13 世纪的历史人物，公元 1201 - 1300 年是封建制度和百姓生活困难并存的时期，阿凡提常干涉封建制度，阿凡提的生平都在与官僚制度反抗，他证明了官僚们建立在农民痛苦之上的幸福是错误的，而且会导致社会产生严重的不和谐。他将百姓的不满意比喻成水下的涌动，有时在法律和国家权力之下百姓不能直接表达看法，大部分人就撰写讽刺性幽默文学故事，把渴望自由的人们深藏于心中的“不愿意”表达出来。阿凡提也是一个站起来反抗不公平制度的人，这使得他很有名，被推崇成为机智勇敢的人，成为每个呼吁自由权利的人心中的“边缘英雄”。

5.2 阿凡提和对手

阿凡提总陷入对手设的困境里，正是这些“对手陷阱”使得阿凡提心生“言辞陷阱”。在很多事件里阿凡提看起来像被占便宜的那方，但他总能够扭转局面，用智慧战胜对手，这些是百姓在各方面想要表达的内容。

(1) 皇帝

阿凡提总和皇帝或者统治者发生言辞碰撞，他总能想办法逃出对手设立的困难境地，使用智慧不让对手占便宜或欺负自己，他用智慧战胜对手。阿凡提是百姓的发言人，阿凡提故事的每一章如同窥探百姓真实生活的一道门，反对国家统治者不公平统治政策的言辞被写成讽刺性幽默故事《阿凡提》。

在《一匹老马》的故事里，阿凡提骗皇帝去骑老马，自己骑一匹精壮的马，因为先前皇帝欺负阿凡提，阿凡提便想出对策哄骗对手。

皇帝约阿凡提一齐去打猎。皇帝和卫士们都骑着骏马，阿凡提骑一匹精瘦的老马。¹

阿凡提骗皇帝说老马可以飞，它飞着带阿凡提去到一座漂亮的花园，下雨时阿凡提没有淋湿，皇帝相信阿凡提因为阿凡提真的没有淋湿，于是同意换马。

那匹老马，听见打雷又站住了。皇帝用鞭子打，用拳头捶，用腿踢，他还是一动不动。大雨哗哗地落下来了，把皇帝又浇得一身湿。²

最后皇帝就掉进阿凡提的“言辞陷阱”里。阿凡提总能让皇帝相信自己的言辞，表现出阿凡提的智慧及对手的没脑子。

¹赵世杰，阿凡提的故事，第 12 页。

²同上。

在《计囊》一段中，邻国国王前来试探阿凡提的智慧，他请求借马匹回去取放在家中的智慧以拿来与国王比拼。

“我就能骗了你”阿凡提说，“不过，你得等着，我先回家把计囊取来，才好拿出计策来骗你。你要是真不怕我的计囊，就让我骑你的马去拿，好快点回来。”³

这是另一个例子证明阿凡提聪慧，懂得说话之道。阿凡提能让对手相信自己所说的话，强调对手的主要意图以检测对方的智慧。阿凡提利用对手的欲望反过来战胜对手，因为对手的主要目的是赢阿凡提，没有仔细分析，当他们反应过来时已经输给阿凡提了。

《请见屁股》一章中，阿凡提觐见皇帝时，背对着皇帝并且用屁股觐见。由于之前皇帝生气，就命令说不能再见阿凡提的脸，当皇帝再次宣阿凡提觐见时，阿凡提就用屁股觐见。皇帝命令不再看见阿凡提的脸说明皇帝非常气愤，所以不想再和阿凡提谈话，阿凡提便遵照命令不让皇帝看见脸而让他看见屁股。

阿凡提勇敢地和皇帝开玩笑，也不管皇帝有没有重要的事情，有时候他就是想要玩弄皇帝直到自己满意。他不关心国家是否有重要的事情需要他帮助，因为阿凡提已选择了站在百姓那边。阿凡提认为国家的事是皇帝的事，皇帝自己积累的问题应该自己解决，阿凡提表明立场不愿参与也不会重视。但无论何时，只要是百姓有困难，阿凡提就会与皇帝抗争，不气馁地帮助百姓，就如同《饭钱》里的一段。

如果有百姓来找阿凡提帮忙，阿凡提一定义不容辞。相反地，如果皇帝需要阿凡提出谋划策时，阿凡提就不乐意帮忙了。阿凡提觉得帮助穷苦大众是一件荣耀且幸福的事，阿凡提也证明了誓死要与皇帝抗争。

阿凡提总是直接地讽刺皇帝，这些都写在了讽刺性幽默故事里，以表达自己对对手的不满意。阿凡提就好像是百姓的发言人，这些讽刺性言辞表达了百姓对皇帝的不满。

有一次阿凡提提议让皇帝做一些对百姓有益的事，那是在挖掘陷阱。阿凡提总是直接地讽刺皇帝，因为在阿凡提的那个时代，百姓们穷苦贫困，政府还征收穷人的税，阿凡提接受不了这些事情。阿凡提的时代是百姓困苦之时，统治者不管理国家，皇帝的幸福建立在穷苦百姓缴纳的金钱堆之上，百姓们怨声载道。少数民族和穷人被列为边缘人物，没有文化的人。而皇帝的形象总是富裕，残暴，国家统治者的笑声和百姓的怨声形成鲜明对比。农民用辛勤汗水换来的粮食，被不珍惜的人浪费。摆满皇帝餐桌上的珍馐，怎么也吃不尽，而百姓却挨饿。这种强烈的对比产生讽刺。另一个不需要皇帝制度的例子如下。

---

³同上，第90页。

阿凡提说没有皇帝的那天就是百姓最幸福的一天，阿凡提总是讽刺对手皇帝，重复表明了在那个时代不需要皇帝体制。不仅是少数民族不需要，整个中国都不需要，所以使得后来有了中国共产党的统治，或者叫做“共产主义”。

攻击对手人权问题以及单刀直入地批评对手也是讽刺性幽默小说的另一特色。《金钱和正义》一段中，说的是对手皇帝问阿凡提如果忠诚和金钱摆在阿凡提面前，阿凡提会选择哪一个，阿凡提毫不犹豫地说选择金钱，从原文里可以分析原因如下：

皇帝说如果这两样摆在他面前，他一定选择忠诚，在皇帝眼里金钱没有任何价值，阿凡提正是借这一点来攻击对手，无论是谁总是会选择自己所缺少的东西。如果那个人拥有忠诚那么缺少的就是金钱，拥有无数财富的皇帝显然最缺少的东西就是忠诚

阿凡提总是能让人们看到对手黑暗的一面，即使对手拥有无上权力的一国之君，他也不惧怕分毫。充分地利用自己的聪明才智化解危机，反衬出对手弱智，缺乏公平正义的一面。阿凡提与当权者的斗争不仅妙趣横生更展示了他的非凡智慧。阿凡提的故事更在那段时期广为流传，这反映出了平民百姓对于当权者愚昧统治的不满与反抗。讽喻故事也成为批判社会的一种新文学形式。

(2) 贵族

贵族是又一个喜欢给阿凡提制造麻烦的群体，这些贵族不满阿凡提的不凡智慧，不满他因不公的统治而表现出来的难以驯服的品格。统治阶层不断压榨平民百姓并且剥夺其受教育的权利，因为统治阶级认为没有受过教育的平民更利于统治。自古以来平民所接受的教育只有宗教教育，阿凡提也是一样的。阿凡提的一言一行体现了平民敢于冲破宗教、文化枷锁，敢于反抗阶级统治的勇敢精神，表达了普通百姓向统治阶层要求平等的诉求。并多次用自己的聪明才智和诙谐幽默的语言英勇地反抗贵族的压榨剥削，使得在场民众笑声不断，并赞同他的想法。例如下面的故事。

饭钱

“真不要脸！你闻了巴依饭馆的香气，怎么敢不付钱！快把饭钱算给巴依”慢着，喀孜阿凡提走上前来，行了个礼，说道，“这人是我的兄长，他没有钱，饭钱由我付给巴依好了。”⁴

---

⁴同上，第51页。

阿凡提总是及时救助受苦的民众并敢于跟贵族作斗争，并且用自己的聪明机智使对手投降。他的古道热肠也让认识或者听过他事迹的人十分尊敬，他的名字也因此家喻户晓。

阿凡提从腰里掏出一个装铜钱的小口袋，举到巴依耳朵旁边摇了几摇，问巴依道：“巴依，你听见口袋里响亮的声音吗？”“什么？哦，听到了，听到了”巴依说。“好，他闻了你饭菜的香气，你听到了我的钱的声音，咱们的账算清了。”阿凡提说完，拉着穷人的手，大摇大摆地走了。⁵

阿凡提身上的一个突出特点是，每次将对手反驳至无话可说的境地时，他总是不在意随之而来的后果，通常会无视对手并马上离开。

(3) 教会人士

阿訇是阿凡提斗争的另一群体，宗教纠纷是阿凡提无法避免的。维吾尔族民众大部分信仰伊斯兰教，并恪守伊斯兰教义，违背教义，蔑视宗教的行为基本不会出现。在对于阿凡提这个人物的研究中发现，阿凡提是对于学者的称呼。古时候的学者大多数受到的都是宗教教育。例如泰国人的教育与佛教信仰。说起阿凡提，大家通常会想起他对功名、财富、声望的轻视。阿凡提的清高、谦虚更使得大家对他倍感兴趣。“还要外套干什么”就是发生在伊斯兰教里面的阿訇和阿凡提之间的故事。

几个阿訇商量好了，要骗阿凡提的羊吃。他们到了阿凡提家里，就嚷道：“完了，完了！世界末日明天就到了。千万别让你辛辛苦苦喂大的绵羊白白扔了，咱们今天就来帮你吃了它吧！”他们拥上前来，七手八脚就把阿凡提的绵羊宰了。“请吧，请吧，”阿凡提说，“世界末日到了、还留着羊干什么呢。请你们脱了外套，先到后园里乘乘凉吧，我来煮羊肉。”⁶

那些阿訇满心以为阿凡提已经中了他们的圈套，就放心地去花园里乘凉。阿凡提趁机把阿訇们的外套烧成了灰烬。

“阿凡提！我们的外套呢？”“我的阿訇！”阿凡提不慌不忙地说，“不是明天就是世界末日了吗？你们还要外套干什么呢？”⁷

⁵同上，第 50 页。

⁶同上，第 34 页。

⁷同上，第 35 页。

阿訇们都没想到阿凡提会如此还击，一开始还认为既能够骗让阿凡提为他们免费煮羊肉吃，还能捉弄嘲笑阿凡提。结果却是阿凡提反将了他们一军，把他们的外套烧成了灰烬。这反映出了宗教矛盾的一面，百姓所尊敬的阿訇却以捉弄百姓为乐。另一个故事叫“互相问问”也能展示出阿凡提作为一名知识丰富的学者的谦逊品质。一次阿凡提第一次作为讲经人发言，他问道

*“信徒们，你们知道我要说什么吗？” “不知道。” 大家同声回答。
“既然你们什么都不知道，我还有什么好讲呢！”⁸*

这个故事中，阿凡提极力避免炫耀自己的非凡智慧，在第二次被邀请的时候也是如此。阿凡提问了信徒们同样的问题，这次信徒们异口同声地回答道，知道阿凡提要说的事情。阿凡提就说道，既然你们都知道了我也没有什么别的好说了。第三次的时候，信徒们回答道有的人知道，有的人不知道，阿凡提说让知道的人告诉不知道的人，最后阿凡提也没跟信徒们传授任何教义。这也算是另一种形式的谦逊。所有人都希望能听阿凡提讲经，但阿凡提其实想要给大家传达的是：美好与正义不一定需要言语来表达，要从行动中展现美好与正义。

接下来这个故事，叫“它骂你也是一只狼”，也是反映阿凡提与宗教任职人物斗争的一个事例。事情是这样的。

有一个伯克，从狼嘴里救下了一只绵羊。绵羊乖乖地跟他回家来。可是才到家里，伯克就动手宰羊。绵羊拚命地叫。惊动了隔壁的阿凡提。阿凡提走过来看。伯克对他说：“这头绵羊是我救出来的。” “怎么它还骂你呢？” 阿凡提说。“它骂我什么？” “它骂你也是一只狼。”⁹

这个伯克从狼嘴里救了这只绵羊，但是他的行为却和狼没有差别。阿凡提嘲讽了伯克的这种行为，强调宗教人士更应该拥有良好的品德，心怀对世间众生的慈悲怜悯。对这位伯克的嘲讽是为了呼吁这些宗教人士，作为宗教的代表更应该在实际生活行动中修炼自己的品德，严格遵守教义。

阿凡提让我们看到，每一个社会都会有不足之处。宗教里面备受尊敬爱戴的阿訇，也会有道德败坏、品行不端之人，但当然也不是指全体的阿訇品德有失，每个社会都有好人。其实人类所制定的社会秩序总是会有缺点，但如果能用公平正义来进行统治，那么所有的人都会获得幸福。

⁸同上.

⁹同上，第14页.

(4) 商人

阿凡提也会和商人产生矛盾纠纷，但一般并不严重，因为阿凡提的主要矛盾是和统治阶层的皇帝和贵族的矛盾。商业经济是每朝每代都不可缺失的组成部分。在阿凡提所处的时代，行商被局限于统治阶层，商人的背景身份通常不会太干净。诚信是商人最重要的东西，这一点我们可以在下面这个故事中清楚看到，有一次阿凡提去一家店里吃饭，他跟老板请求先赊账。等他拿钱来还的时候，老板却要求他支付更多的钱。于是阿凡提不得不想出来了一条妙计来应对老板的刁难。

无论哪个时代的商人都想尽办法、不择手段赚取更多金钱，不断积累财富以战胜竞争对手，以至于忘了“诚信”“勤劳”才是生意兴旺繁荣的根本，而不是压榨消费者。

(5) 朋友

阿凡提是个很重视朋友的人，有一次阿凡提去参加一位朋友的升职庆功宴。但是因为阿凡提穿着旧衣服，他这位贵族朋友于是假装不认识他。等到他回家换了一身华贵的衣服之后，这位朋友高兴地去把他迎进家里，并给他端上了很多美食。阿凡提于是让自己的衣服进食美食，以此来讽刺朋友的行为。既然朋友是因为衣服改变态度的，那么真正受到欢迎的就是他的衣服。阿凡提向人们表达了真正的朋友不在于外表或穿着，而是朋友之间真诚的友谊和互助。

一次阿凡提听说一位当官的朋友病了，于是立马动身去探望朋友。但他到达朋友家的时候，那位朋友却装作不认识。因为那时候和穷人来往的行为不符当官之人的身份。于是阿凡提说他朋友“当了官瞎了眼”，意在讽刺此人因权利蒙蔽了双眼，看不到友谊。从此处我们可以感受到了阿凡提因朋友的言行带来的痛苦。真正的友谊应与权力地位无关。

“真正的朋友”这个故事让我们知道了什么叫做患难见真情，真正的朋友是在我们困难的时候，对我们伸出援手的人。俗话说，路遥知马力，日久见人心，真正的朋友需要时间和特定的事件来认知检验。当阿凡提刚当上喀孜的时候，许多人争相来祝贺讨好他，其实目的是为了自身的利益。阿凡提很清楚的知道这些只看重利益的朋友并不值得来往。

阿凡提当喀孜的时候，许多人争先恐后地来和他交朋友。有人对他说：“阿凡提真了不起！你瞧，你有多少朋友啊！”阿凡提答道：“我有多少

朋友，现在可说不上来。究竟谁真是我朋友，等我以后不当咯孜了，才能知道哩！”¹⁰

拜金的朋友在“金戒指”这个故事中得到了体现。阿凡提有个朋友要动身去国外做生意，于是去跟阿凡提告辞，但当看到阿凡提带着的金戒指，立马想要把它变成自己的。

“我亲爱的阿凡提，”那个朋友说，“咱们是老朋友，要是日子长了见不着你，我可真受不了。这回我出去做买卖，谁知道什么时候才能回来。我看，最好把你的金戒指给我戴上。我想你的时候，看看它就和看到你一样，心也就安了。”“谢谢你的好意，我的朋友。阿凡提说，“我也和你一样，长久见不着就要想念你。金戒指还是让我戴着吧。我看见它，想起你跟我要过它，我却没给你，也和见着了你一样，不会再想你了。”¹¹

阿凡提用金戒指指代那些一心谋取自己财产的拜金朋友，提醒自己意识到朋友的贪婪，警示自己不要再跟此类朋友来往。中国有句古话说“亲兄弟明算账”，这表明金钱是敏感之物，即使金钱只是身外之物，但很容易破坏单纯的友谊，是友谊的杀手之一。

(6) 普通百姓

阿凡提和普通百姓斗争斗勇的故事并不是很多。一般是为了展示了阿凡提的非凡智慧和某些人的无知，更多表现地是幽默诙谐而不是嘲讽斗争。

不吃羊的狼

有位老人问阿凡提“阿凡提，我放过很多羊，可是被狼咬死，吃了的，也真不少呀！我想问问你，世界上到底有不吃羊的狼？”“有，有！”阿凡提说：“那是什么样的狼呀？”“死狼呗！”阿凡提回答。¹²

阿凡提与普通百姓之间发生的故事总是让人们忍不住因其幽默风趣的语言捧腹不止。

¹⁰同上，第10页。

¹¹同上，第23页。

¹²同上，第15页。

在“懒汉借驴”的故事中，有一个懒汉来跟阿凡提借驴，阿凡提不想借给这个人，于是说驴不在家里，但就在这时懒汉听到了驴的叫声，知道了驴就在家里。

“我尊敬的阿凡提，这不是毛驴告诉我它在家吗？”我明白你为什么这懒了。原未你就不肯听有胡子的老年人的话，到相信毛驴的话哩！”阿凡提说完，就把大门“砰”地关上了。¹³

阿凡提和普通百姓之间发生的故事，通常是为了告诉大家懒惰会阻碍生活发展的道理。例如“只差一件小东西”中，一个懒汉问道

“咳，为什么饭到现在还端不出来？”“什么？为什么？”“什么都齐了，可是，就差那么一件东西，就差那么一件小小的东西。”“什么东西呀！”阿凡提把嘴挨到懒汉耳朵跟前，说道：“干活的手呀！”¹⁴

阿凡提对待不同的人采取不同的方式，阿凡提通常和皇帝、贵族的斗争较为激烈，与阿訇和商人的斗争相对很少突出。在与朋友发生的故事中，更多展示的是朋友言行带来的伤害以及引发关于该如何正确交友的思考。与普通百姓发生的故事中，更多表达地是诙谐幽默而不是真正意义上的嘲讽，相比与统治阶层的嘲讽斗争分量是非常少的。总之阿凡提斗争对象主要是统治阶层的皇帝和贵族，依次排序是皇帝、贵族、阿訇、商人、普通百姓。

5.3 阿凡提与公平正义

阿凡提呼吁每个人都应该尊敬别人的存在和价值，建设平等的社会。阿凡提为数不多的财产是他一身旧衣服和一只驴。但人类最有价值的财富难道是身外之物吗？应该是对于自身权利的满意，这是建立在拥有公平正义以及思想、行为自由之上。

在“妻子的话”的故事中，阿凡提违背了皇帝的命令。皇帝吩咐百姓必须按照自己的命令去做，阿凡提在此次事件中作为普通百姓不愿意遵守皇帝没有任何道理的谕令，但却不得不向当权者妥协，只有故意曲解谕令意思表达自己的不满于反抗。

¹³同上，第67页。

¹⁴同上，第55页。

皇帝在京城里贴出一张告示,上面写着:全城百姓,限三天内,每家向皇宫无偿地交一只肥绵羊。丈夫不要听妻子的话,务必按时交来,违者皆斩不赦!¹⁵

阿凡提不想成为不公平的荒唐谕令的奴隶,皇帝命令所有百姓献上自家的羊,这相当于现今社会的纳税,但这纳税的命令用的是威胁恐吓的办法,于是阿凡提果断地拒绝不合理的规则。

阿凡提还有许多反抗当权者不公平压榨的事例,例如“藏在怀里的东西”阿凡提在胸口藏了石头,故意误导喀孜以为自己藏的是元宝。阿凡提因为和村里的巴依产生矛盾,巴依就带着阿凡提去见喀孜,阿凡提在胸口偷偷藏了石头。

喀孜随便问了几句,便打开《可兰经》一边装着查经,一边偷看两个人的动静。阿凡提明白他存在的什么鬼心思,使用手连连指着鼓鼓囊囊的衣襟。喀孜以为阿凡提在暗示要把怀里的元宝送给他,马上宣布判决到:¹⁶

贿赂法官是很多地方存在的现象,用金钱换来对法律的无视。喀孜认为阿凡提藏了元宝在胸口,并暗示如果让他逃脱罪责这些元宝就是他的了。其实这只是阿凡提洞悉了法官的心思,用喀孜认为是金钱的东西来给了他一个教训,让他铭记如果再想收受贿赂会使得他身体受到伤害并且将受到惩罚。

在“一物三吃”的故事中,阿凡提用自己的智慧解救了被皇帝欺压的百姓,为受苦的百姓伸张了正义。阿凡提一天看到一个老头脸色很不好,于是走过去询问他发生了什么事。那个老头说皇帝给了他一笔钱让他回答问题,三天之内答不上的话就要杀头。问题是这样的,什么东西有三种吃法,阿凡提没有考虑多久就有了答案,说道:

“别害怕,皇帝杀不了你的头,跟我来。”说着就带着老头到巴扎上买了个哈密瓜,然后和老头一块去见皇帝。皇帝看到老头儿拿了哈密瓜,就说道:“贾拉提!贾拉提!”“慢着陛下!”阿凡提走上前说道:“我的阿卡已经满足您的要求了。这哈密瓜就是‘一物三吃’的食品,第一件瓜囊,您可以吃;第二件瓜皮羊可以吃;第三件瓜子,鸡可以吃。”¹⁷

¹⁵同上,第47页.

¹⁶同上,第90页.

¹⁷同上,第57页.

这个故事中阿凡提利用自己的智慧解救了受欺压的百姓，帮助老头逃过了不公的刑罚，使得皇帝不得不认输，伸张了正义。还体现了一国之君不仅不知百姓疾苦，还不断浪费宝贵时间在无聊荒唐的事情上，以欺压百姓来取乐，陷百姓于水深火热之中。当时的社会是由最高掌权者来断案的，比如皇帝、贵族。在君主专制制度的社会下的大部分百姓没有知识，他们很容易掉入那些所谓有知识人的陷阱里。真正有知识的人会认识到该如何正确地使用自己的知识和能力，就像阿凡提那样利用自己的聪明才智帮助很多百姓。

“察狱”这个故事里，阿凡提与皇帝进行了正面交锋。通常监狱是关押罪犯的地方，阿凡提却嘲讽皇帝的监狱不是关押犯罪的人的地方，向我们揭示了皇帝的不公正统治。

一天，皇帝带着阿凡提，上牢狱察看犯入。“你们都犯了什么罪呀？”皇帝问道。“我们什么罪也没有！”被囚在狱中的人异口同声地说。皇帝问来问去，只有一个人真的犯了罪。“陛下！”阿凡提走上前来说道，“请您立刻下命令，把这个人撵出去吧！他怎么混到您的牢狱里来了。您的牢狱要囚禁的是另外的那些人呀！”¹⁸

功利主义思想认为能满足大部分群体利益的社会才能称为公平的社会。这种思想反映出并不是每个人都能获取利益，只是某些群体罢了，这就对公民的公平权产生了影响。后来西方著名法哲学家、伦理学家约翰·罗尔斯提出了以自由和平等为基础的正义论学说，也就是说要实现社会平等，就要保障公民的自由权及基本人权。

阿凡提这个人物反映出统治阶级对普通民众的公平、平等权利的剥夺。阿凡提的每一次斗争都丝毫不妥协，这体现出一种“极端主义思想”既凌驾于普通民众上的当权者错误地使用了权力，欺压手无寸铁、缺乏知识的平民百姓，使得被压迫的平民百姓不能表达自己的想法、不能伸张内心的正义，不能要求被公平对待。因此阿凡提就成为了机智人物的化身，通过嘲讽和斗争的方式表达出了普通劳苦大众被压抑的情绪和想法。这些讽喻故事就相当于被权力压制束缚者的心灵良药。

---

¹⁸同上，第97页。

第六章 总结和建议

本文研究了《阿凡提的故事》讽刺笑话故事。通过将阿凡提故事中的历史背景及社会文化语境同史蒂斯·托马森研究进行对比，研究者有了意外的发现：阿凡提，处于主流社会的边缘英雄，该笑话故事描写手法与其他大部分国家一致，具有普遍性；但在笑话故事中对“讽刺”形式运用，《阿凡提的故事》故事可谓独树一帜。阿凡提是生活在自由意识下的自由救世主；当面对各种各样危害社会行为，阿凡提总是选择和弱者站在一起，向我们展示了作为社会一员应尽的责任和义务。书本没有发声，却让世人为之震惊；他通过机智运用语言向世界表达自己创造者身份——这就是《阿凡提的故事》讽刺幽默故事。

6.1 总结

(1) 《阿凡提的故事》故事中的重要母题

《阿凡提的故事》故事中的创作母题与萨迪·汤普森的创作母题一致，共有7点，即直接表达母题、使用诡计母题、超乎想像得故事母题、内容肮脏或与性有关故事母题、与信任欺骗有关故事母题、对智力或能力进行测试故事母题以及与社会或个人有关故事母题。

由此可以看出《阿凡提的故事》故事母题具有普遍性。笑话故事风靡世界各地许多国家，通过《阿凡提的故事》，我们可以看出无论是哪个国家人，说何种语言，给人们的生活增加乐趣方式都是类似的。

人们喜欢用笑话来缓解生活中的压力，《阿凡提的故事》不仅是讽刺幽默故事，还具有挖苦、讽刺社会特点。《阿凡提的故事》是人民津津乐道故事代表，笑话故事价值反映在争取人民自由权力故事内容中，阿凡提母题展现了它得多样性和普遍性。

根据萨迪·汤普森母题数据分析来看，《阿凡提的故事》故事母题与世界幽默故事母题特点一致。

(1.1) 直接表达母题

直接表达母题指对词语或话语解释与原本解释或大多数人接受解释不同。在萨迪·汤普森得母题数据中，通过故意曲解意思或者做出了与要求不同得行为，最终导致结果失败。萨迪·汤普森母题数据显示：全球幽默故事都有这一母题，因此，这是一种很流行的母题。

母题 J2461.1: 偏离命令本义行为。

母题 J2465: 根据命令行事，但之后产生负面效果。

母题 J2465.5: 打扫房间卫生时，由于洒水过多导致浸湿了地板。

(1.2) 使用诡计或恶作剧母题

这一母题是讽刺笑话故事又一重要母题。阿凡提为了糊弄当事人而使用诡计或恶作剧，如：制造现场，让当事人自己考虑，制造骗局让当事人误以为真，或者得到自己想要得东西，或欺凌等，但需要强调的是，阿凡提惩罚欺凌都是为了自救或者帮助弱势，从未因考虑自身利益而欺负他人。这些都是《阿凡提的故事》故事中运用这一母题的展现。

(1.3) 超乎想像故事母题

阿凡提通过运用自己的聪明才智使得不可能实现事情都一一成真，让自己从困境中解脱出来，或向曾欺负过自己人报仇。这些不可思议的事情都是现实生活中无法实现，或者从道理上说不通事情。

(1.4) 内容肮脏或与性有关故事母题

这一母题在《阿凡提的故事》故事中非常少见。因为《阿凡提的故事》作为讽刺笑话，最强调的是讽刺，因此故事中没有出现肮脏或与性有关母题。另外，阿凡提作为聪明智慧代表，因此没有出现这一母题。与肮脏或性有关的内容，肮脏之事母题 C891：肮脏之事是必须禁止的事情。

(1.5) 欺骗、信任母题

K455 欺骗、信任

(1.6) 智力或能力测试母题

类别 H 测试 H500

智力或能力测试 H502

学习测试 H504

通过使用三个词进行智力测试。

(1.7) 个人与社会母题

类别 P 社会类别 P0-99

国王和贵族

(1.8) P12. 2. 1 母题 暴君

P100-P199 类别：其他社会秩序

在《阿凡提的故事》故事中出现得小型母题为 P110：贵族；P120：出家人；P310：朋友；P320：招待客人

(2) 《阿凡提的故事》中转折意思的手法

第一个手法是幽默故事中经常使用手法，即偷换概念。在《阿凡提的故事》中有大量的各式各样的偷换概念，通过运用偷换概念使得对意思产生错误理解。偷换概念有如下几种方式：偷换概念曲解意思；歧义修辞；解读词语的新含义；挖苦；提喻法；象征意义。

第二个手法是阐述依据手法，可以分为两项，即阐述事实依据和事实依据错位法。

第三个手法是不切实际的建议手法；

第四个手法是使用计划性谋略手法；

第五个手法是赋予教育意义手法。

讽刺笑话值得注意的一点是能从多个视角分析一个句子，只从表面分析一个句子可能无法理解句子真正的含义。阿凡提所使用方法不仅娱乐性强，而且在现实生活中具有可执行性。对统治国家的国王的讽刺笑话，如果只是浅层阅读，可能会让读者捧腹大笑，因为现实中，皇帝不曾以滑稽身份出现。另外，《阿凡提》中还隐射了人民、草根阶级的需求，即希望一位好的领导能够管理国家。人类心灵和行为都有对错之分，没有谁能够完美无缺。但当大家共处时，人们应该尽好自己作用和责任，阿凡提是一个努力为人民服务的人，是一个好朋友，好信徒，也是社会中的好成员。若每人都能够负责自己应尽的义务，就可以迈向社会圆满一大步。

(2.1) 偷换概念手法

阿凡提经常以各种各样方式偷换概念，其中最显著特点是每个故事都有进行讽刺。

(2.2.1) 偷换概念曲解意思

通过对文字进行其他解释，使之后产生意想不到的转折效果。阿凡提就是通过这种方式进行偷换概念的。

(2.2.2) 歧义修辞

由于文字本身有多重意思，这种方式不是将文字隐藏事后再公开，而是将文字得歧义揭露出来，并且对歧义进行强调。

(2.2.3) 解读词语的新含义

阿凡提对词意进行新的阐释，通过对几个重要词语新的理解，对说话者意思进行新的阐释，阿凡提通过这一方式让观者产生了耳目一新之感。

(2.2.4) 挖苦

阿凡提的挖苦手法有如下两种：第一是使用反语，故意说与想表达意思相反句子；第二是讽刺，通常说一些负面的话。

挖苦是介于偷换概念和直来直去讽刺之间的表达方式。通过研究，发现《阿凡提的故事》故事中使用手法最多便是挖苦手法。每一章展现挖苦手法能够反映出讽刺幽默故事《阿凡提的故事》特点。尽管文中挖苦手法大多是与语言或动作相反行为，但是听者都知道是在进行挖苦。《阿凡提的故事》故事中大部分内容与皇帝、贵族、或是当地有权势之人，询问百姓疾苦。作者通过挖苦手法使用来揭开真相。尽管上层人士问题都是好问题，但是阿凡提总能直白对其进行讽刺挖苦。

《阿凡提的故事》故事中挖苦用法有两点：第一，直来直去挖苦；第二，用反语进行挖苦。《阿凡提的故事》故事中最出彩的挖苦即为直来直去挖苦讽刺，是《阿凡提的故事》故事经典所在，这就是《阿凡提的故事》故事和其他笑话故事区别所在；阿凡提挖苦讽刺对象大多是统治阶层和贵族。

总而言之，《阿凡提的故事》故事趣味性体现于阿凡提本人讽刺言语中，虽然有时不是中国人所说的“捧腹大笑”，而是使读者嘴角上扬的微微一笑，笑声虽轻，但无论笑声的大小如何，相信《阿凡提的故事》故事趣味性早已深入读者心中。

(2.2.5) 提喻法

阿凡提总是能以小见大，通过对最突出的特点表述，引出整个事件。另外，阿凡提提喻是伴随着曲解和讽刺。

(2.2.6) 象征意义

阿凡提通过对象征意义的使用，挖掘句子新的定义。阿凡提懂得探索句子的深层含义，他知道不能仅止步于表面，他通过对大家熟悉意义的运用，成功的进行了讽刺，给了读者耳目一新之感。

(2.2) 阐述依据手法

这个手法只存在于《阿凡提的故事》故事中，这也是和其他笑话故事最大的区别，是《阿凡提的故事》故事一大特点。

(2.2.1) 阐述事实依据

通过使用真实理由来挖掘信息，显示了阿凡提的聪明才智，看似平常普通的一句话，阿凡提却能挖掘出别人想象不到的真实理由，读者看后才恍然大悟。阿凡提总是能出人意料地给出理由，且理由大多都令人信服。

(2.2.2) 事实依据错位法

阿凡提对理由运用另一种方式就是对错位理由运用，即他将运用于其他语境中的理由放到本不该使用的语境中使用情况。

(2.3) 不切实际的建议手法

阿凡提通过变化具体内容，将事情变为无法完成事。由于对手无法实现自己提出的要求，阿凡提便凭借这一策略赢得胜利。

(2.4) 使用计划性谋略手法

这一策略使得《阿凡提》讽刺幽默故事内容变得更加吸引人，无论是起因、经过还是结果，读者都能感受到这一策略巧妙地运用。在故事开始时，这一策略便显现出来，使读者有所感知，之后诡计发展、高潮都经常使得读者捧腹大笑，充分展示了阿凡提先生才智过人，是《阿凡提》故事中又一经典策略。

(2.5) 赋予教育意义手法

故事中警言出现使得本书哲学意义更加突出。一般情况下，讽刺幽默故事中都会将警言穿插在故事中表现出来，使得故事内容能在不知不觉中引导读者。虽然《阿凡提》讽刺幽默故事主要以讽刺内容为主，但是在故事中往往伴有警言出现，让读者更好思考分析，给予读者以知识和警示。

(3) 阿凡提作为边缘英雄人物重要性

(3.1) 阿凡提与政治统治

人类生活不可避免会伴随着分组站队现象，正所谓物以类聚、人以群分，而分组必然导致意见分歧出现。阿凡提出生于中国封建时期，大部分权力集中于统治阶级手中，人民依附于地主生活，没有自己的土地权，到了粮食收获的季节，耕种人民不得不把手中粮食交到地主那去。这一现象导致大部分中国农民非常贫穷；由于没有良好的教育，他们没有知识；不当的国家管理政策使得国家无法前进与发展，很大一部分归咎于对教育的不重视，但从另一方面说，统治者不希望人民接受教育。因为当人民接受教育后，就会变得很难管理。在这种背景下，阿凡提讽刺幽默故事出现了，阿凡提成为了反抗统治阶级最优秀的代表人物。

在故事中，我们能看到贫苦劳动人民的生活状况，他们不认同统治阶级对劳动人民剥削。而阿凡提便是反对统治阶级最响亮的声音。

据说，阿凡提是历史上真实存在过人物。在13世纪，约1201-1300年间，在封建统治下，人民的生活十分贫穷痛苦，而阿凡提经常在危急关头出现，他反对封建统治，他向统治者表明，把自己快乐建立在劳苦人民痛苦之上是不正确之事；除此之外，他还使社会产生尖锐的矛盾，使人民压抑已久的不满突然爆发出来。有时在政府压制和法律规定下，无法直白表达自己的不满，那些内心向往自由的人民就通过讽刺笑话来表达自己的不满，阿凡提便成为站起来反抗不平等制度的其中一员，由于他的聪明才智和勇敢，使得他名气大振，被人们比喻为“边缘英雄”，永远活在了人民心中。

(3.2) 阿凡提和对手

阿凡提时常掉入对手设计的文字陷阱里，很多次阿凡提看起来就要吃亏的时候，他总能化解危机，把矛头指回对手。他的对手也反映出人们心中想要表达的种种意愿，阿凡提与各种各样的人反抗斗争，例如：国王、官员、教父、朋友和普通人。国王和统治者是阿凡提最常斗争的对象。他总是能用自己的聪明睿智反抗剥削和愚弄对手，取得最终的胜利。

阿凡提让人们学会如何面对与对抗社会的黑暗，即使对手是国王，他也从不畏惧，仍保持自己犀利的风格。阿凡提常让对手显得无知，无德。在阿凡提的时代，笑话故事广泛流传，因为那时的人们受到皇帝的黑暗统治。很多文学作品都对中国的封建制度进行抨击。笑话文学作品也是反抗封建制度的一种手

段，也正是那个时期，阿凡提讽刺笑话故事被广泛流传，它以一种幽默的方式对皇权进行抨击，这其中也蕴含着很多哲理。

官员老爷也成为时常给阿凡提带来麻烦的对手，他们不喜欢阿凡提的聪明、犀利、难以控制。由于阿凡提受到不公平的统治，所以他经常于官员作斗争，次数不下于国王，他的反抗剥削方式则是一种谁听了都会捧腹大笑并认同他方式。

阿凡提对对手的态度往往是以牙还牙，让他们掉进自己挖的陷阱里，一旦成功，阿凡提就不关心接下来的事，一走了之。

教父是阿凡提的另一个对手，或者说宗教问题是阿凡提不可避免会遇到的，因为维吾尔族大部分人信仰伊斯兰教。伊斯兰的心中为主十分虔诚。开宗教玩笑的情节基本没有出现在任何故事中。研究表明，阿凡提是人们用来称呼先生、智者的。那个时代的智慧大多数来源于宗教。说到阿凡提，人们往往记得他的名字纳斯尔丁，而阿凡提是人们对他的尊称。阿凡提坚守自己的岗位，淡泊名利，谦虚正直的品格也使得人们对故事倍感兴趣。

阿凡提的故事告诉我们，任何社会体制都有它的缺点，完整的宗教也会出现不纯洁的教父，但当然不是说所有的教父都没有道德、不受戒律。任何社会都有好人，阿凡提给我们呈现的是社会不足的一面。事实上，人们创造的任何社会体制都会有它的局限性，只是我们需要用正义、道德来慢慢融合，这样，人们才能幸福地生活在一起。

阿凡提也时常和商人产生矛盾，但是矛盾并不尖锐，因为他大部分的斗争对象还是国王和士族官员。

阿凡提很重视朋友，他告诉人们，不应以相貌和衣着论朋友，朋友应该是互相帮助，相濡以沫的。很多人曲意逢迎，想要结交各种朋友，只为了汲取利益。阿凡提知道，那种为了利益而结交的人绝不是朋友。交朋友是人生中的一项重要课题，所谓近朱者赤，近墨者黑。

阿凡提反抗普通人的时候语言并不犀利，大部分是表现阿凡提的聪明睿智和普通大众的无知，他用开玩笑取代正经的讽刺，而且仅仅聪明地运用歧义产生幽默感而已。大篇幅的讽刺主要还是出现在对付国王官员的时候。运用讽刺的程度从深到浅，依次为：国王、官员、教父、商人、朋友、普通人。

（3.3）阿凡提与公平正义

阿凡提是呼吁公平公正，反对王权专制大军中的一员。阿凡提有自己公平公正的立场，他总是站在贫苦百姓的一边，因为他知道草根阶层百姓生活的种种艰辛。

阿凡提伸张人与人之间应用理性解决问题，并看到别人的价值，提倡一个平等自由的社会环境。阿凡提身上所穿的，只不过是一件旧衣裳，所用拥有的，仅仅是一头毛驴，外在的物质财富极少，他的富有在于智慧，对于自由平等的不懈追求。

阿凡提的故事中，很明显地表现出统治阶级对百姓自由的束缚，阿凡提的讽刺语言从不温柔，且十分地尖锐锋利。统治阶级用权利欺压社会弱势群体，阿凡提成为机智人物的象征。被剥削的人心中都有反抗剥削的愿望，他的外在表现就是抗争和讽刺。讽刺文学就像一剂良药，安抚寻求自由平等的人们，于此同时给忙于生计的人们带来一些新思路和欢乐的笑声。

6.2 建议

中国民间文学有很多以及许多类别，学者们可以运用 Stith Thomson 的母题作为研究方向，笔者建议通过以下内容进行深入钻研：

1. 照母题方向研究，例如：奇幻文学、侦探文学。
2. 根据母题方向进行中国文学与泰国文学比较的研究
3. 中国的其他嘲讽笑话文学研究。

以上三种研究方向可以有更大的扩展空间，以使中国文学在泰国发挥更多的作用。

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววีรสร่า จารย์ปัญญา เกิดเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2527 จังหวัดจันทบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาจีน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ปีการศึกษา 2552 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2554 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งข้าราชการครู โรงเรียนราชวินิต มัธยม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ